УКРАЇНСЬКИЙ АРХИВ

ВИДАЄ

ІСТОРИЧНО-ФІЛЬОСОФІЧНА СЕКЦІЯ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА

Т. XII.

Листи митроп. М. Левицького до еп. Ів. Снїгурського й офіціяльні документи їх спільної дїяльности. (1813—1847).

У ЛЬВОВІ, 1924.

З друкарнї Наукового Товариства ім. Шевченка.

УКРАЇНСЬКИЙ АРХИВ

ТОМ XII.

УКРАЇНСЬКИЙ АРХИВ

ВИДАЄ

ІСТОРИЧНО-ФІЛЬОСОФІЧНА СЕКЦІЯ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА

Т. XII.

Листи митроп. М. Левицького до еп. Ів. Снїгурського й офіціяльні документи їх спільної дїяльности. (1813—1847).

У ЛЬВОВІ, 1924.

З друкарні Наукового Товариства ім. Шевченка.

ЛИСТИ

митрополита М. Левицького до епископа Ів. Снїгурського й офіціяльні документи їх спільної діяльности.

(1813—1847).

зібрав

Др. Василь Щурат.

У ЛЬВОВІ, 1924.

Накладом Наукового Товариства ім. Шевченка.

Зміст.

Вибір приватних і урядових письм до історії спільної дїяльности митроп. Мих. Левицького і еп. Снїгурського:

стор.

ВВЕДЕННЄ.

В історії духового життя галицької України в першій половині XIX. ст. при докладнійшім розгляді єї бачимо чимало прогалин і багато порушених справ без належитого вияснення, багато тверджень без достаточної підстави. Мається вражіннє, що більшість подаваних нам відомостий зачерта з другорядних і третьорядних джерел, до правди близка, але тільки близка. Й не може бути инакше, доки перше джерело відомостий про інтересну для нас добу нашого національного життя не буде вповні визискане. Як сильно таке визисканнє причиниться до справлення наших поглядів на той час, що ми його привикли називати часом галицько-українського відродження, се повинен зміркувати уважний читач зібраного мною матеріялу — вибраних листів митроп. Михайла Левицького до еп. Івана Снїгурського (1814—1847 р.) і вибору приватних та урядових письм, які вяжуться з їх спільною діяльністю

В світлї нового матеріялу безумовно уляже змінї передовсїм духовий портрет того мужа, що на звиш пів столїття покликаний був судьбою давати напрям нашим національним стремлїнням, — портрет митроп. Левицького. Покажеться, що неодна справа, яку доси вважано доброю підставою популярности, наприклад, еп. Снїгурського, вийшла з почину митроп. Левицького й повинна бути йому порахована в ряд заслуг. І противно, неодно, що виключно митроп. Левицькому закидується, виявиться ділом не виключно його помислу, але довершеним на основі порозуміння з популярним еп. Снїгурським. Світла і тїни на духових портретах митроп. Левицького і еп. Снїгурського прийдеться розмістити в инших, справедливійших пропорціях, а наслїдком того й духова величина деяких співробітників їх (крилошан Гарасевича й Могильницького) стане перед нашими очима в иншім розмірі.

Оборона поваги гр. кат. Церкви, єї обряду, єї єрархії й клира, їх суспільного становища, їх полїтичних прав — оборона всего цього перед посяганнєм латинників-сусїдів — це лиш одна часть діяльности неструдженого й повного ініціятиви митрополита. Найзамітнійше в цій діяльности старання о добро клира: о поліпшеннє його дотації (1823), о забезпеченнє вдовиць і сиріт його [1834 до 1835), о помноженнє його для обсадження всіх парохій (1824,

1831, 1834), о його права до релїґійного фонду (1824), о його заступництво в галицькім Становім Соймі (1834—1835), о його добру славу в часах переслїдовань за протидержавні конспірації (1834, 1847), о його честь супротив напастий та обид зі сторони лат. єрархії (1834). Був то ряд актів високого значіння. Брався до них митрополит завсїгди з поважним приготованнем. Обороняючи права світського клира до епископських мітр, предложив правительству цїлу історичну розвідку (1830). Його виступленне в справі дотації гр. кат. духовенства ще в 1861 р. було актуальне, — вже по смерти його; надруковане по німецьки у Відни псувало кров противникам (гл. X. Seweryn Morawski: Uwagi nad broszurą „Historische Skizze über die Dotation des ruthenischen Clerus in Galizien". Львів, 1861." — „Odprawa autorom pamfletu: Historische Skizze über die Dotation des ruthenischen Klerus in Galizien«. Передрук із Tygodnik a katolick-ого]. Наслїдком старань митрополита о місце для депутата гр. кат. духовенства в галицькім Становім Соймі видвигнена конечність відзискання утраченої української шляхти набрала нової сили актуальности рівнож аж по смерти ініціятора, що-йно під кінець XIX. ст. А розпочата митроп. Левицьким і еп. Снїгурським боротьба з лат. єрархією, іменно з перемиським біскупом Корчиньским, о права гр. кат. Церкви тай о честь гр. кат. духовенства (1835), збудивши до оборонної акції перший раз в XIX. ст. цїлий загал того духовенства (1836) і знайшовши свій відгомін далеко поза межами Галичини, — та боротьба не закінчена ще доси й під кличами, що їх кинули митроп. Левицький і еп. Снїгурський, ведеться безперервно дальше. Що-йно початкова історія тої боротьби, одночасної зі здобуванием місця для Українців у гал. Становім Соймі, може нам дати якесь понятте про підем духа й настрої, які в нашому національному життю товаришили виступови Маркіяна Шашкевича і його ровесників, а без яких той виступ, при всїм тім, що знаємо про його ґенезу, все таки бувби загадочний. Про початок острої боротьби двох галицьких єрархій в 30-их рр. минулого столїття, коли не згадати кількох документів оголошених Ф. Свистуном у „Вѣстнику Народного Дома" (Львів, 1906), не було в нас чутки, тим більше що й „Голосъ изъ архіепархіального низшого клира" поданий у львівськім „Слові" 1869 р. прогомонїв безслїдно. Та ще меньше знали ми про відношенне Українців до галицького Станового Сойму, дарма що про нього є й моноґрафія д-ра Бронїслава Лозинського (Galicyjski Sejm Stanowy 1818—1845, Львів,

1905). Про Українців у ній ані слова. Ані слова про їх самостійні виступи в галицькім Становім Соймі. Тільки з нагоди останної сесії 1845 р., при згадці про участь у ній. Мих. Куземського і митроп. Левицького, сказано: „Иньший дух панував єще тоді в св. Юрі, коли митрополит, відповідаючи церемоніяльно в заступстві кн. примаса на привітну промову архикн. Фердинанда, промовляв по польськи!« Спираючися сьогодня на наших писаних документах, можна сказати, що автор монографії про галицький Становий Сойм помилився. В св. Юрі вже давно віяло не тим духом, що його він собі бажавби.

Дбаючи про свій клир, митроп. Левицький не міг легковажити його виховання. Львівська духовна Семинарія, як і віденський конвікт при церкві св. Варвари, вічно турбували його голову. В часах прорідження рядів гр. кат. духовенства він тільки й продумує над тим, якби то устроїти богословські студії, щоб вони не утруднювали приховку нових священичих сил (1826). Бере своїх питомців сам в оборону перед рекрутованнем за провини (1829). Пильнує ладу й хазяйповання в семинарії (1829, 1833). Робить заходи в цїли виєднання згоди правительства на отворенне духовної семинарії в Перемишлї (1832, 1835). Щоб не лиш парохії своєї дієцезії обсадити добрими священиками, але й вірним розсіяним по чужинї, особливо військовим дати духовну поміч, митроп. Левицький старається о творенне військових капелянїй гр. кат. обряду (1835, 1846).

Інтересуєть ся митроп. Левицький і чорним духовенством — Василіянами. З прикростю спостерігає занепад їх (1824, 1829); прикладає руку до піддержання женських монастирів Василіянок у Словітї і Яворові (1820, 1829).

При всїх клопотах гр. кат. обряд скружає митрополит як найбільшою дбайливістю. Ще будучи епископом у Перемишлї, похваляв о. Снїгурського за зберіганне обряду й за познакомлюванне віденських конвіктистів з його історією (1814). Не без ми-митрополита впливу остро виступила львівська конситорія против львівського маґістрату в оборонї права гр. кат. Церкви прилюдно на ринку святити воду в день св. Богоявлення (1816). Спостерігаючи, що занепад гр. кат. обряду йде в парі з занепадом культу церковної мови, з недостачею церковних книг і проповіди на рідній мові, митроп. Левицький старається тому зарадити. Робить старання, щоб кандидатів духовного стану увільнити від обовязкових студій польської лїтератури, а зобовязати їх більше

присвоювати собі знанне церковної й „руської“ мови — одної для читання церковних книг, другої для проповідання народови (1843). Апробує поступованне о. Паславського, котрий, не зважаючи на негодованне пароха при віденській церкві св. Варвари о. Фоґарассі, проповідував народови що неділї (1831). Заходиться коло печатання найпотрібнійших церковних книжок: катехизму, молитвеника, минеї (1814, 1833).

Виходячи поза межі церковного інтересу, вже не против латинізації обряду, але против польонізації народа звертається митроп. Левицький, коли носиться з наміром печатати граматику руської мови Ів. Могильницького, придбану по смерти автора коштом 100 дукатів (1832) і заразже має охоту порадитися з Снїгурським, чи при нагоді введення в середні школи науки польської мови не вдалосьби ввести тудиж науки й „руської“ мови (1833). Що воно не вдалось, тому причиною були певно не лиш політичні перепони. Заміт про невиробленне й непридатність української („руської“) мови годі було відперти тоді, коли митроп. Левицькому трудно було знайти у Львові чоловіка, що вмівби на якусь там „рущину“ перекладену молитовцю на час холери без помилки переписати (1831). Тут могла помогти що-йно пізнійша праця таких людий, як Йос. Левицький, Йос. Лозинський, Маркіян Шашкевич і його товариші. Як довго та праця не була зроблена, як довго не то порядної граматики рідної мови не видано, але навіть скорописи нї в кого було навчитися, так довго не лиш митроп. Левицькому й еп. Снїгурському, але й більшому від них патріотови приходилось писати по польськи — навіть приватні листи. Колиж для заманіфестовання свого національного „я“ в ряди-годи таки прийшлося ужити »популярної« мови, тоді стрічалося непоборимі трудности — граматичні, скорописні, правописні. І розумний був той, хто вдоволявся бодай частинним поконаннем їх, а решту полишав часови, як митроп. Левицький, що пишучи про потребу видання катехизму, писав: „А про правопись зовсїм нїчого не маю сказати, бо хочби й було що недокладне, то при недостачі граматики популярної мови рішучо нїчого сказати не можна й найкраще буде всякі спростовання полишити часови (1832).

В показанім рядї важних справ, що їх поладнували спільно митроп. Левицький і еп. Снїгурський, були й такі, що вимагалиб наради провінціонального синоду. Після виняття холмської епархії з під юрисдикції львівської митрополії устроєнне її стало немо-

жливе, що й відбивалося шкідливо на нашім церковнім життю. Можливі були тільки конференції й наради двох владик. І ми бачимо, що їх не занедбувано. Безнастанний контакт обох владик у рішанню всіх церковних справ, контакт навіть у таких случаях, коли один з них був обовязаний поладнувати якусь справу як найбільш діскретно, — на приклад тоді, коли цісар Франц І. звертався до еп. Снїгурського за порадою в справі обсади епископств на Угорщинї (1832), — вічне шуканне згоди в поладнуванню всяких справ — не лиш в обсягу церковного життя, але й національно-політичного — це факт, який задокументовується поданим тут матеріялом. Висновки, що їх належалоби поробити із цього факту, я злегка вже вказав на початку.

Спільна діяльність митроп. Левицького й еп. Снїгурського не була безуспішна й не один обяв нашого національного відродження прийдеться звязувати з нею тіснійше, ніж се доси роблено. Не можна сумнїватися, що оба визначні владики, розвиваючи більшу діяльність, так і сподївались прислужитися нею свому народови в межах своїх епархій, в межах австрійської держави. Щоб одначе на прояви найінтензитнїйшої діяльности їх кинути властиве світло, треба зауважити, що вона є рівночасна з остаточним винищуваннем гр. кат. Церкви поза границями Австрії, в Росії. Чим більше там уніятську Церкву атаковано, тим більше занималися нею в Римі, тим більше кладено вагу на ратованне єї в Галичинї [гл. Przegląd Poznański, 1858, I, ст. 125 в статтї про „Kościół Unicki w Polsce...“] Діяльність галицьких владик, особливо-ж митроп. Левицького, була передовсім реалізованнем папської полїтики у відношенню до загроженої гр. кат. Церкви. Стверджується се і змістом пастирського листу митроп. Левицького з 1841 р., за котрий папа Григорій XVI подякував митрополитови окремим письмом з 17 липня 1841, де виражене йому горяче признанне за незвичайну працю на користь церковної унїї. „Доказ твоєї чуйности й запопадливости твоєї — пише папа до митрополита — осолоджує нам гірку печаль, яка наповнила наше серце в виду страшного злочину кількох руських епископів, котрі, перейшовши перед двома роками в московські ряди, підняли оруже против своєї матери Церкви“. Це важне письмо дає сильну відповідь на манїфест петербурського Синода, виданий з нагоди переходу уніятських епископів до православної Церкви.

* * *

Поданий тут матеріял зібраний мною до 1914 р. в двох перемиських архивах — в архиві гр. кат. Консисторії і в архиві гр. кат. Капітули. Капітульний архив, завдяки покійному вже, а до смерти вельми трудолюбивому опікунови свому, о. мітратови Миронови Подолинському, був доволї гарно упорядкований, тому й праця у ньому, ще й при помочи покійника, не була важка. За те незвичайно утяжливо прийшлось менї намозолитися в консисторськім архиві, де весь рукописний матеріял був зложений стиртами у звязках, в які попадалися акти з ріжних лїт, дуже часто нїчим із собою не звязані, хиба тою верівкою, що в купі їх держала. Було се наслїдком ратовання актів у часах пожарів. Викидувані на двір прислугою консисторської канцелярії, вони тою-ж прислугою після пожару поновно були збирані і складані. Добре, що й так їх зложено, як вдалося. На упорядкованне обіцювало австрійське правительство грошеву підмогу. На обіцянках скінчилось. Консисторії прийдеться власним коштом упорядкувати свій архив, як тільки обставини дозволять. А він варт упорядковання.

При огляді зібраного матеріялу я помагав собі ординаріятським дневником чинностей (Gestionsprotocoll). В порівнанню з ним зібраний матеріял не показався повним. Одначе й його для доцільної публікації було за багато. Багато зібраних письм узнав я зайвими, дрібничковими й не вважав потрібним друкувати їх. Всї вони, разом з иншими, що доторкались давнїйших часів, перенесені покійним о. мітратом Подолинським до капітульного архива. Тудиж передана була йому мною опублїкована сьогодня збірка матеріялів, разом з 4. найдавнїйшими листами митроп. Левицького (N. I—IV), що знайшлись у проф. д-ра К. Студинського. Ця збірка упорядкована мною так, як у цій публікації.

Надрукувавши перших кілька листів митроп. Левицького без найменших змін, я в дальших уважав зайвим задержувати вступні фрази привіту й кінцеві поздоровлення; вониж нїчого річевого не говорять. Таксамо уступи листів, присвячені вповні особистим справам буденного життя, я пропускав, зазначуючи їх зміст кількома українськими словами. Инші свої примітки подав я в низу під текстом. Туди переніс і все те, що знайшов на листах митроп. Левицького дописане рукою еп. Снїгурського.

„Показчик імен і назв згаданих у листах і урядових письмах“, зібраних мною, спорудив проф. д-р. Ярослав Гординський. За сю ласкаву поміч складаю йому тут щиру подяку.

ВИБРАНІ ЛИСТИ

МИТРОП. МИХАЙЛА ЛЕВИЦЬКОГО

ДО ЕП. ІВАНА СНЇГУРСЬКОГО.

I.

Перемышль. 12. II. 1814. [Одерж. 24. II. 1814.]

Illustris Adm. R-de D-ne! Odebrałem wyrazy Ill-tris Adm. R-dae D-nationis de 26. m. el., równie iak i poprzednicze de 12. m. el. Dziękuię mocno za dołączone dziełko: Das Jahr 1814. Czeyże w tym roku weźmie koniec wszystka bieda, która od tak długiego czasu nad wszystkiemi cięży.

Było iuż tu zapytanie od Rządu, 1. do kogo należy błogosławić śluby małżeńskie w przypadkach, kiedy oblubieńcy do różnych obrządków należą, 2. do iakiego obrządku należyć powinny dzieci z rodziców różnego obrządku pochodzące? Odpowiedziałem ad 1-mum. że iest dawnym zwyczaiem dotychczas trwaiącym, iż paroch oblubienicy śluby małżeńskie błogosławi; ad 2-dum, że synowie za obrządkiem oyca, a córki za obrządkiem matki podług zwyczaiu także od dawna trwaiącego iśdź powinny. Rozumiem, że i konsystorz Lwowski miał te same zapytania i pewnie to samo odpowie, bo wszędzie ten zwyczay zachowuie się. Pewnie i w Wiedniu każą trzymać się tego zwyczaiu, a Ill-tris AR-dus D-nus dobrze robisz, że nad zachowaniem obrządku czuwasz. Do wiadomych trzech osób nie pisałem dotychczas, bo i Exllmus Metropolita do JW. Gr. miał pisać, i listy razem posłane bydź miały. Gdym ze Lwowa wyieżdżał, na pożegnaniu oświadczył mi był Exllmus, że swóy list wkrótce mi przyszle, później pisał, że dla słabości swoiey ieszcze tego listu nie wygotował, że iednak wygotuie i nadeszle. Dotychczas iednak nie stało się. Jeżeli w tych czasach pożądany ten list nadeydzie, to i może na ręce WMPana Dob. expedyować będę, a ieśli daley zwlekać się rzecz będzie, to z okazyi propozycyi o kapitule pisać będę sam, nie czekaiąc iuż listów Exllmi.

Mocno WMPanu Dob. dziękuię za wyrażone w teraźnieyszym liście motivum, dla którego wypada propozycyę o kapitule czem prędzey expedyować. Byłbym ia to dawniey uczynił, ale lustracya dóbr biskupich dotychczas przez nadzwyczayną powolność starosty cyrkularnego tuteyszego do tey lustracyi wyznaczonego nieukończona zawadą mi stała się. Przez swoią bowiem propozycyę dawnieyszą JW. Metropolita prowenta biskupie poniekąd z prowentami kapituły związał. Gdybym tych propozycyi trzymał się, ścią-

*

gnąłbym ciężar na siebie i na moich sukcessorow; owoż aby tego ciężaru zbyć się, czekałem na ukończenie lustracyi dóbr, abym potem mógł okazać, że ia i moi sukcessorowie nie mogliby żadnym sposobem z swoich dochodów kapitule wypłacać rocznie 500 fl. WW., tak iak JW. Metropolita proponował. Mam od wspomnionego starosty cyrkularnego przyrzeczenie, że w tych dniach akt lustracyi ukończy; ieśli do tego przyidzie, to dobrze, a ieśli nie, to ia z propozycyą kapitulną nie będę dłużey czekać, lecz skoro zapusty miną, udam się do Lwowa i tam z gubernialnemi porozumiawszy się, propozycyę iak naylepiey można będzie uczynię. Czeyże tak prędko odmiany w górze nie nastąpią, i czey będę szczęśliwym, że moia propozycya szczęśliwie skutek weźmie.

O posłanych do konwiktu alumnach ia dopiero z dekretu gubernialnego o tem mię uwiadamiaiącego dowiedziałem; maią oni, wyiąwszy iednego Wolańskiego, bydź Lwowscy dyecezani. Przyznam się, że nie są mi znani i że za ich applikacyę nie ręczę. Gubernium wyraża w dekrecie, że w przypadku wakansów na Lwowską dyecezyę tuteysza będzie miała prawo tyle indywiduów posłać, ile ze Lwowskiey teraz na mieysce tuteyszey posłano. Mam iuż dwóch kompetentów talentów bardzo pięknych, właśnie na przyszły rok będą gotowi, ieśli więc wypadnie iakie mieysce, to posłani będą.

Jeśliby przyszło do tego, abym mógł do Wiednia podróż przedsięwziąść, to naychętniey wyordynowałbym tych dwóch kleryków, którzy tego żądaią. Przeciw temu, aby X. Krynicki rigorosa odprawiał i w Wiedniu tymczasem został, ia wcale nic nie mam, i owszem iestem za tem, aby swoie przedsięwzięcie do skutku przyprowadzał, skoro tylko zostawanie dalsze w konwikcie pozwolone mu będzie.

Z gazet Nra 1, 2, 12 i 16 des Oesterreichischen Beob. nie odebrałem, miasto tych numerów po dwa razy przysłano mi Nra 3, 4, 13 i 17. Musi to bydź Verstoss w expedycyi; ieśliby można o tem pomówić, to proszę, aby przynaymniey na potem tego nie było. Zresztą ..[1])

II.

[Перемишль, конець серпня 1814].[2])

...Po moiem przeyściu do Przemyśla, gdy zaszła prośba od niejakiego Czyrniańskiego, tuteyszego dyecezanina chcącego

---

[1]) Кінця недостає. Лист писаний без сумніву добре менї знайомим почерком Левицького, що був тодї ще епископом у Перемишлї. Зміст листу вказує виразно на те, що був він писаний до Снїгурського, тогдї ще пароха при церкві св. Варвари у Відни.

[2]) Дати нема, бо недостає початка листу. Одначе з кінцевого уступа виходить, що лист був писаний невдовзї по смерти митроп. Ангелловича, котра наступила 9. серпня 1814 р.

przeyść ad ritum latinum et dioecesim hujatem ritus latini, pytałem się s. p JW. Metropolity, czy mam sam na tę prośbę zezwalać, czy też za iego poprzedniczą decyzyą, i odebrałem informacyę, aby praevie iemu prośby były odsyłane pro danda dispensatione transitus ad ritum latinum, a dopiero abym ia wydawał dimissoriales a jurisdictione dioecesana. I podług tey iego rezolucyi stało się z Czyrniańskim. Konsystorz łaciński tuteyszy promował iego prośbę do JW. Metropolity, JW. Metropolita wydał mu pozwolenie przeyścia ad ritum latinum, a ia dałem mu dimissę ex dioecesi, wszystko to we dwóch niedzielach bez żadnego sporu stało się. Późniey dopiero przyszła rekwizycia od łacińskiego konsystorza Lwowskiego czyli raczey od Hoffmanna o dimissę nieiakiego Maniawskiego, tuteyszego dyecezanina chcącego bydź Franciszkanem. Odpowiedziałem, aby tego supplikanta wprzódy do wyższey władzy duchowney pro impetranda dispensatione transitus e ritu nativo ad latinum odesłano, a ia potemu dimissoriales ex dioecesi wydam mu. Hoffmann, wszystko popędliwie robiący, miasto że do JW. Metropolity udać się albo Maniawskiego odesłać był powinien, założył na mię skargę do Gubernium, a poiechawszy do Wiednia, i tam skargi swoie rozkładał. Ja Gubernio historice przełożyłem, co się działo od dawna z przeyściem de ritu graeco catholico ad latinum, i że JW. Metropolita sobie rezerwował dispensować tych, którzyby do łacińskiego obrządku przechodzić chcieli. Nie mam ieszcze na moią remonstracyę rezolucyi, nie sądzę iednak, aby mię za złe co w tey mierze wzięto, bo ia nie mogłem te dispensy wydawać, które s. p. JW. Metropolita sobie vi suae jurisdictionis metropolitanae rezerwować mógł i rezerwował Ja moią iurisdikcyę wziął od Metropolity, nie mogłem zaś wziąść więcey, iak mi dał. Będę ia pózniey Ill-tri D-nationi Vestrae komunikował moią remonstracyę, którą z okazyi czczey skargi Hoffmańskiey do rządów podałem; należy to, co w tey remonstracyi wyraziłem, ad historiam ritus nostri; tym czasem z tego, co tu namieniłem, wyrozumieć można stan sporu, i proszę, ieśliby się gdzie mówić o tem zdarzyło z temi, co do naszych rzeczy wpływ maią, a z okazyi popędliwych na mię skarg Hoffmanna może opaczne o mnie zdanie powzięli, zdanie te zbiiać, oświadczaiąc, o co właściwie idzie i na czem rzecz cała stoi. Teraz w rzeczy samey iestem w ambarasie, co po zmarłym JW. Metropolicie w podobnych przypadkach przedsiębrać należy. Mniemam, że gdy iego jurisdikcya ustała, mea nativa jurisdictio reviviscit, i że sam dispensować mogę tych, którzy ad ritum latinum przechodzą.

Proszę też uwiadomić mnie, iaką sensacyę sprawiła tam wiadomość o śmierci JW. Metropolity, i czego się nadal spodziewać mamy. Żądać by należało, aby nominacya nowego metropolity iak nayrychley do skutku przyszła, bo usurpacyom administratora końca nie będzie, daley zasiędzie na tronie metropolitalnym; słyszę, zalecił w dyecezyi, aby tam, gdzie przedtem pod-

czas Liturgii imię metropolity wspominano, czyniono kommemoracyę prawytelstwujuszczaho kłyrosa namistnika etc. O tempora! o mores! Jestem z życzliwością i przywiązaniem Ill-mi Adm. R-dae Dominationis V-ae addictissimus frater *M. E.*

III.

Страшевичі, 10. XII. 1814. [Одерж. 26. XII. 1814.]

Ill. A. R. D.! Wyrazy de 13. m. el. doszły rąk moich. Za życzenia z powodu imienin moich nayserdeczniey dziękuię. Na móy list pod dniem 21. p. m. pisany wyglądam odpowiedzi; bardzo byłbym kontent, gdyby katechizm dla nauczania dzieci parafialnych napisany w Wiedniu mógł bydź wydrukowany. Jeśli nie, to wypadnie do Budy udawać się, bo z drukarnią Lwowską końca doyść nie można.

O odzyskanie biblioteki katedrze Przemyskiey przez s. p. JX. Strzeleckiego legowaney iuż miałem urzędowe podadź żądanie do Gubernium, gdy tym czasem JX. administrator ze Lwowa wyraził żądanie, aby wstrzymać się z tem podaniem, bo gdy rzeczona biblioteka złożoną została od s. p. JW. Metropolity z iego książkami przy katedrze Lwowskiey i kapituła tameczna przeciwko sukcessorom JW. Metropolity dowodzi, iż książki przy katedrze złożone katedrze darowane zostały, przeto exhibit móy, upominaiący się o bibliotekę Strzeleckiego, dałby powód sukcesserom metropolity do twierdzenia, iż JW. Metropolita, składaiąc książki przy katedrze, nie darował one katedrze, gdyż tam takie książki złożone zostały, które darowanemi bydź nie mogły. Sukcessorowie ci, iak mi powiadano, żywo pozachodzili się około zabrania sukcessyi, i może to tylko im się nie dostanie, co należy ad redintegrandum fundum instructum Eppatus Premisliensis et Metropoliae Haliciensis, i o co rząd do massy s. p. JW. Metropolity pretensye poczynił. JX. Administrator przy swoiem żądaniu wyraził, że biblioteka s. p. JX. Strzeleckiego katedrze Przemyskiey należy się, i że kapituła tamta nie będzie trudnić oddania tey biblioteki, byle tylko dla wspomnioney wyżey przyczyny do rządu ieszcze tą razą nic nie podawano. Przystałem tymczasem na te żądanie, ile że w rzeczy samey, gdybym moie żądanie podał, mogłoby powstać powątpiewanie o donacyi JW. Metropolity katedrze Lwowskiey uczynioney. Podam iednak żądanie do rządu, skorobym tylko postrzegł, że książki katedrze Przemyskiey należące się w iakowe zawikłanie przyśdź by miały. Do JPana Józefa wkrótce będę pisał.

Łączę kopię Vorschlagu moiego uczynionego. Mam doniesienie, że Gubernium do expedycyi tego Vorschlagu nie przystąpi, zanim wprzód Vorschlag kapituły ode mnie na wiosnę ieszcze podany nie będzie expedyowany; zapewniono mię iednak, że Vorschlag kapituły wkrótce expedyowany będzie, a po iego expedycyi

niezabawem i teraźnieyszy Vorschlag na stół wyidzie. Bardzo się dobrze dzieie, że podobny Vorschlag. od s. p. JW. Metropolity podany dotychczas skutku nie wziął; nie warto iest żądanie prałata, tak gorąco dystynkcyi pragnącego, uskuteczniać, zwłaszcza, że do podłych środków poparcia swoiey promocyi wzywa. Wszakże ieśli wart tey promocyi, to i bez diliżansu mógłby się iey spodziewać.

Doszła też nareszcie tu dyspozycya z góry, aby na metropoliię proponowano. Wyrażona w tey dyspozycyi przestroga, aby na własności uważano, bynaymniey zaś nie zastanawiano się: ob einer jung oder alt sey; ob er die bischöfliche Würde besitzt oder nicht? pretendentom podobnych promocyi i do nadziei i do boiaźni powód daie. Czeyże Bóg da, że los padnie na człowieka, który nie siebie, lecz dobro powszechne na celu mieć będzie, a żądać należy, iżby to się czem prędzey stało, aby arrogancyia nareszcie iuż kiedy koniec swóy wzięła.

Nader chwalebne iest przedsięwzięcie Ill-tris AR. D-nationis V-ae, że alumnom w tamteyszym konwikcie informacye i wiadomości dzieiów naszego obrządku tyczące się udzielać postanowiłeś. Ja mówiłem dawniey z JX. Zachariasiewiczem professorem historyi kościelney, że dobrzeby było, ucząc historyi kościelney, niektóre przynaymniey data obrządku naszego tyczące się przytaczać, co on w rzeczy samey od kilku lat czyni. Będę ia go obligował, aby excerpta swoie Ill-tri AR. D-nationi kommunikował. |

Moie przemieszkiwanie teraźnieysze w Straszewicach iest przyczyną, że zapóźniłem się z żądaniem o dalszą gazet prenumeratę. Przez następujący diligence poszlę na ręce Ill-tris AR. D-nationis V-ae potrzebne pieniądze; gdyby iednak ta kwota późniey iak się należy dośdź tam miała, to proszę tym czasem zaliczyć. Nie będę zaś tego roku Beobachtera potrzebował, to bowiem, co on donosi, mam w Journal de Francfort i w polskiey Lwowskiey Gazecie; na iego więc mieysce proszę Den Wanderer zapisać i przy tym resztę, które dotychczas miałem, to iest: Journal de Francfort, Archiv etc., Vaterländische Blätter.[1])

IV.

Львів, 19. VI. 1820.

Ill-me ac Rev-me D-ne. Odebrałem wyrazy Pańskie z dnia 10. b. m., na które dziś mam ukontentowanie odpisywać.

Pismo o zakonie Bazylianek iest stosowne, ale nie zamyka w sobie odpowiedzi na zapytania, które Gubernium pod dniem 20. sierpnia 1819. N. 38.381. z okazyi moiey relacyi dt. 1. aug. 1819. N. 83. założyło. Kopiie tey gubernialney rezolucyi kommunikowałem Ill-mo ac Rev-mo D-no w roku zeszłym i prosiłem o opinię Pańską, prośbę tę powtarzam teraz, i ieżeli może zatrą-

---

[1]) Кінця недостає.

ciła się kopia owa, pytania, o które idzie, dołączam.[1]) Co się tycze klasztoru Słowickiego, myślałbym tak odpowiedzić Rządowi: ad a): z dawnieyszych konsygnacyi, w aktach kancellaryi znayduiących się, okazuie się, iż zdaie mi się w roku 1805, albo 1806 w Słowickim klasztorze utrzymywało się 15 zakonnic. Prowenta klasztorne zmnieyszyły się wprawdzie od tego czasu częścią przez patent finansowy de a. 1811., gdyż procenta od summ na funduszu publicznym lokowanych o połowę zniżono i na walutę zredukowano, mimo to że dawniey w dobrey monecie płacone były, częścią że zakonnice successive wymierały, a tem samem ubywało rąk do industryi i gospodarstwa domowego, z którego dawniey zakonnicy śrzodki utrzymywania się czerpały; gdy iednak teraźnieysze operacye finansowe spodziewać się każą, iż procenta z funduszu publicznego polepszą się, i gdy za pomnożeniem zakonnic industrya i gospodarstwo domowe lepiey urządzonem bydź może, przeto można bezpiecznie twierdzić, że w klasztorze Słowickim ieżeli nie tyle, ile dawniey, to pewnie 12 zakonnic utrzymywanie znaydzie. Do tego punktu myślę załączyć wykaz realności do klasztoru należących z rubrykami dochodów tak wyrachowanych, iak się np. dochody z realności cerkiewnych w inwentarzach parafialnych wykazywać zwykły, tudzież wykaz summ in fundo publico lokowanych z rubrykami procentów, iakie były początkowo, dopóki w monecie dobrey owe wypłacano, i dopóki patent finansowy roku 1811. one nie uszczuplił, a iakie teraz w papierowey monecie są, zkąd potem proporcyą wziąć będzie można, ile się procenta te podniosą, gdy operacye finansowe skutek swóy wezmą. Podobne wiadomości potrzebne są o klasztorze Jaworowskim. W kancellaryi konsystorskiey będą się znaydować wykazy realności i kapitałów tego klasztoru, chciey więc Ill-mus ac Rev-mus D-nus rozkazać, aby sporządzone były i do opinii Pańskiey załączone zostały. Będzie także w aktach znaydować się wykaz mniszek dawniey w tymże klasztorze utrzymywanych, proszę więc z tego roku, w którym naywięcey było mniszek, konsygnacyę onych dołączyć, abym mógł powiedzieć, że ieżeli w tym a tym roku utrzymywało się np. 10 mniszek, to odtąd przynaymniey 8 utrzymywać się może. Wykazy, które Pan do swoiey opinii dołączać będziesz, niechay podpisze kanclerz konsystorski. Daley myślałby odpowiedzić ad b): że nie idzie o to, aby mniszki, które ieszcze żyią, zaięły się edukacyą

---

[1]) **На окремім листку долучені такі питання:**

a) Wie viel Nonnen in jedem dieser Klöster, ohne Beisteuer von Seite des Religionsfonds, unterhalten werden können?

b) Ob und welche der dermahligen Nonnen sich mit den Zeugnissen über die Unterrichtsfähigkeit ausweisen?

c) Wie viele Mädchen in diese Erziehungsinstitute aufgenommen, und

d) in welchen Lehrgegenständen unterrichtet werden können?

dziewcząt, a tem samem legitimowały się zaświadczeniami żądanemi od Gubernium, lecz aby pozwolono przyimować nowicyuszki, któreby przy starych do dyscypliny klasztorney usposobiły się, a potem, zostawszy aktualnemi mniszkami, edukacyą zaymowałyby się; ad c), że liczba dziewcząt na edukacyę przyiętemi bydź maiących ograniczać się do pewney ilości nie może; że wreszcie odpowiedź na to pytanie nie ma wpływu do decyzyi o utrzymaniu zakonu i aby wolno nowicyat zaraz otworzyć. Dziewczęta nie kosztem klasztoru, ale swoich rodziców utrzymywane będą. Nie będzie rzeczą koniecznie potrzebna, aby wszystkie dziewczęta edukacyi żądaiące mieścić w klasztorze, iak np. dzieie się w podobnych instytucyach Lwowskich; w klasztorze mogą otrzymać mieysce niektóre, ile to klasztorowi będzie dogodnem, reszta może stancye mieć na wsi i do szkoły w przeznaczonych godzinach dochodzić. Mieysce szkoły podług liczby, iaka się pokaże, rozszerzone bydź może. Z mieszkania dziewcząt za klasztorem nic złego nie nastąpi, gdyż to na wsi iest, nie we Lwowie, etc.; ad d) czytanie, pisanie, rachunki i wszystkie domowe kobiece robótki maią bydź przedmiotem edukacyi, dołączaiąc szczególnie stosowne ćwiczenia w religii czyli katechizmie, aby córki kapłanów, dla których szczególniey ten institut ma bydź urządzonym, były dobremi chrześciankami i gospodyniami, i aby potem stawały się wzorem dla ludu, wpośród którego żyć będą. Upraszam, abyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus swoiey opinii podobną tendencyę dał i abym tę opinię czem prędzey otrzymać mógł.

X. Polańskiego wypadnie posłać do Wiednia na kooperatora, tymczasem iednak IX. Fogarassy niechay się sam obchodzi, ieszcze iest przy siłach. Może też który ieszcze z teraz wychodzących celebs zostanie i zdatnym na to mieysce okaże się. W tym razie X. Polański wyśmienicie mieysce prefekta w Seminarium wziąć będzie mógł; potrzebni tam są bardzo prefekci, dlatego wolałbym także X. Kulczyckiego zatrzymać tu i swego czasu w Seminarium umieścić; tymczasem applikowany iest ad cathedram, bo właśnie remonstrować mam, aby vikaryuszom additum całe ad congruam wyznaczono, wypada więc okazać, że są wikaryusze, inaczey odpowiedzić by mogli, niech się katedra obchodzi mnieyszą liczbą vikaryuszów, i tym, co są, niechay pensya tych, których niema, dołączona będzie.

X. Ławrowski otrzymał przez moie ręce dekret na professurę Przemyską. Gubernium, przysyłaiąc mi ten dekret, zarządziło, aby X. Ławrowskiego uwolnić od rektury i zalecić mu, aby sobie do Przemyśla iechał. Uskuteczniłem to; rozpoczął on oddawanie supellektiliów Seminarii i wszystkich ekonomicznych interessów, poczem disciplinaria ma oddać, i więcey go iuż do tego urzędu nie powrócę, aczkolwiek by od Przemyśla cofać się zechciał. O tem, żem go uwolnił od rektorstwa i do Przemyśla wskazał, notifikowałem Przemyskiemu konsystorzowi ritus latini.

O X. Baronie Neustern tu mówiono, że ma tam bydź umieszczonym iako korreferent JW. Jüstel. Aby przy Cesarskiey bibliotece mieysce otrzymał, wątpić można, chyba że Osoliński. życzyłby sobie urzędować z nim. Do prośby o pozwolenie, aby w Wiedniu i Baden przez 6 miesięcy kurować się mógł, dołączył zaświadczenie, z którego wnosićby wypadało, że iest inwalid, nie wiem więc, iak to z szukaniem urzędu, wymagaiącego sił i natężenia, połączyć się może.

Od JX. Stupnichiego odebrałem list, w którym wyraża, iż do Sebenico wyruszyć maią, namienia o zamieszaniach Greków i powstaniu na biskupa Kraglewich, którego obwiniać maią o zaprzedanie wiary, i po iego powrocie mieli mu w cerkwi przed tronem tablicę postawić z napisem, że to iest cerkiew grecka, nie unicka, a przed drzwiami pomieszkania trzy krzyże z cmentarza. Tu mówią mi, że X. Barusiewicz do kogoś pisał, iakoby X. Kraglewich zabito. Nie wiem, z iakiego źródła i komu to doniesienie X. Barusiewicz uczynił. IX. Stupnicki wyraża wielką troskliwość o sobie i w rzeczy samey iest się czego lękać. Chciałbym do niego pisać, nie wiem iednak, iak adresować, aby się w obce ręce list nie dostał, i aby to w tak krytycznych okolicznościach nie pogorszyło ich położenie. X. Terlecki miał coś tam niestosownego popełnić. Namienia IX. Stupnicki, że z tego powodu innego podobno żądać będą, a X. Terleckiego zawrócą.

Pieniądze za karetę ia założyłem, proszę one nie przysyłać, gdyż prosić będę IX. Kustosza, aby mi tam obstalował podobną bryczkę, iak przed moim wybraniem się z Przemyśla kupiłem. Pieniądze więc potrzebne będą na zapłacenie tey bryczki. Zostaię z prawdziwym szacunkiem Ill-mi ac Rev-mi D ni addictissimus.

V.

Львів, 25. I. 1823. [Прот. 1823. ч. 10].

Odebrałem wyrazy Ill-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 9. b. m. bawiąc w Uniowie, gdzie częścią dla moiey słabości, częścią zaś dla tego, iż moi ludzie z zimna nadzwyczaynego po większey części pochorowali się byli, do dnia wczorayszego zostawać musiałem. Za życzenia w namienionych wyrazach zawarte nayczuley Ill-mo ac Rev-mo D-no dziękuię.

Nad sposobem pogodzenia projektów o polepszeniu subsystencyi kleru potrzeba wprzódy w Przemyślu zastanowić się, nim do tego przyidzie, abyśmy osobiście interes ten pertraktowali. W tym celu iutrzeyszą pocztą kommunikować będę Ill-mo ac Rev-mo D-no rezolucyę rządową in originali cum allegatis. Dwóch rzeczy wymaga ta rezolucya: 1. aby proiekta obydwóch konsystorzy pogodzić; 2. aby maiąc na celu oszczędzenie funduszu Religii i skarbu publicznego w proiektowanych kwotach modyfikacye zrobić. Pierwszy punkt iest oczywisty z siebie samego

i nie potrzebuie żadney dyskussyi. Z drugiego wypływa, że kwoty projektowane od konsystorza Lwowskiego podwyższane, lub też wcale aż do tych kwot, które konsystorz Przemyski zaproiektował, stosowane bydź nie mogą. Czyliby zaś należało kwoty nawet konsystorza Lwowskiego zniżyć lub też inaczey może przy tych obstać i one za iednostayną zasadę w obydwóch dyecezyach wziąć, w tem potrzeba, abyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus swoią opinię wyraził. Referent tameczny, będąc we Lwowie przy końcu Listopada, szczycił się, iż proiekt konsystorza Przemyskiego iego iest dziełem; ia zaś byłbym zdania, abyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus nie polegał na iego radzie, lecz raczey do roztrząśnienia tego ważnego, bo losu całego kleru tyczącego przedmiotu tych pociągnął, którzy stosowniey o rzeczach sądzić umieią. Po roztrząśnieniu rzeczy w Przemyślu dopiero pokaże się, ażali, gdzie i kiedy osobiście zeyśdź się nam będzie potrzeba.

O Korostyńskim tyle wiem z korrespondencyi IX. Hryniewieckiego z biskupem Łuckim IW. Martusewiczem, że tam o wyświęcenie zgłaszał się, lecz ponieważ fałszywe składał dokumenta, odpędzonym został. Pewnie więc albo fałszywemi dokumentami IW. Hołownię zwiódł, albo tu fałszywą formułę produkuie. Za prawego presbytera uznanym on bydź nie powinien; byłoby to przeciw wszelkiemu porządkowi. Radzę Ill mo D no nie wdawać się za nim i w iego interess. Kroki iego nie ukryią się. prędzey lub późniey nastąpią kryminalne indagacye, i tym większy mogą zrządzić kłopot, że w formacie zachodzi wyraz: ad vota et preces respectivae eiusdem jurisdictionis co oznacza, iakoby on miał ab Ill-mo ac Rev-mo D-no dimissoriales ad suscipiendos alibi ordines, pomimo to, iż prosząc o to we Lwowie i w Wiedniu repulsam wziął. Nadto przyięcie iego do liczby kleru tuteyszego dałoby powód drugim do podobnych dróg, i rzuciłoby na tuteyszą Hierarchię nie piękne światło, iakoby tu zgwałcenie tak znakomite kanonów za żadną zdrożność nie poczytywano.

Hanczakowski żądaiący bydź ordynowanym w stanie bezżennym iest zapewnie ten sam, co chciał bydź prefektem w Seminarium. Dotychczas stosownie do przepisów kanonnych dyspensowano a defectu aetatis in ordine ad suscipiendum presbyteratum tych tylko, którzy 24. rok wieku zaczęli, ale go całkiem nie osiągnęli, i to z powodu potrzeby kapłanów w dyecezyi; takich zaś, którzy dopiero 22. rok skończyli, nie postanawiano nigdy presbyterami. Wypada dyscypliny tey i odtąd trzymać się. Hanczakowski, skończywszy 22. rok, może na dyakona bydź poświęconym i mógłby zaiąć potem mieysce prefekta w Seminarium, a swego czasu osiągnąłby presbyteratum. Taki był przypadek z s. p. IW. Metropolitą Angełłowiczem, który skończywszy studya w roku 22. wieku swoiego, został był dyakonem, i póty przy s. p. IW. Bielańskim funkcye dyakona sprawował, aż osiąg-

nąwszy wiek przepisany, na presbytera ordynowanym nie został. Iestem cum omni affectu et propensione Ill-mi ac Rev-mi D ni addictissimus in Ch-to frater *Michael Metropolita.*

VI.

Львів, 10. IV. 1823. [Прот. 1823, ч. 64.]

Z wczorayszey poczty odebrałem szacowne wyrazy Ill-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 7. b. m. Dawnieysze z dnia 8 Marca doszły także rąk moich. Proiekt o polepszeniu subsystencyi kleru podałem do Rządu pod dniem 22. Marca. Tymczasem Gubernium znowu odebrało urgens nadworny, ale z przedłużeniem terminu do 15. b. m. Mniemam iednak, iż w tym terminie Gubernium ze swoiem conclusum nie będzie gotowem, gdyż dopiero nasza propozycya Buchhalteryi kommunikowana w tym celu, aby z tamecznych aktów początkowe dochody parafiów naszego obrządku wykazane były, która robota tak rychło pewnie nie będzie ukończona. W kontexcie ostatniey relacyi Ill-mi ac Rev-mi D-ni. tam gdzie o poprzedniczych proiektach mowa iest, przekryśliłem wyrazy in der Beilage zurückfolgende, gdyż system moiey relacyi, którą teraz robiłem, wymagał oddzielnego dołączania i cytowania poprzedniczych konsystorskich proiektów, tak iż proiekt początkowy konsystorza Lwowskiego pod Lit. A., Przemyskiego pod Lit. B., a ostatnią relacyę Ill-mi ac Rev-mi D ni pod Lit. C. allegować i cytować musiałem. Chciey więc Ill mus ac Rev mus D-nus owe słowa w koncepcie swoiey relacyi przekryślić, aby w przypadku, gdyby wypadło duplikat robić, ten z pierwszym exemplarzem zgadzał się. Na relacyi tey nie było żadnego numeru, naznaczyłem ią więc numerem 20, który na pismie Ill-mi ac Rev-mi D-ni do mnie stylizowanym znaydował się. Zresztą zgodność obudwóch proiektów tą relacyą uskuteczniona została, tylko że trochę niepotrzebnie dedukowano, iakoby podług przyiętych teraz zasad propozycyi konsystorza Lwowskiego większa ilość wypadała summy na polepszenie subsystencyi kleru potrzebney. Dedukcya ta nie uczyni pewnie żadney przeszkody do otrzymania dobrego skutku tego, czego żądamy, ale dać może powód do krytykowania kalkulacyi, która na to wychodzi, że chcąc dać parochom po 400 fl., większą summę dodatki uczynią, aniżeli gdyby im po 500 fl. dano.

Na dniu dzisieyszym o godzinie 4 popołudniu przywiezione tu bydź maią zwłoki s. p. JO Xięcia Czartoryiskiego, a po obrzędach żałobnych dnia iutrzeyszego w dalszą podróż do Warszawy konwoiowane będą. Iest to militarna parada, ale i duchowieństwo znaydować się na niey i funkcyonować będzie.

Strata s. p. JX. Hryniewieckiego iest w rzeczy samey na wszystkie strony dotkliwa. On miał wiele wiadomości o rzeczach naszego obrządku, za nim poszły one do grobu. W Zakonie zaś niema zgoła żadnego do rządu zdolnego. Ratio regiminis dla Ba-

zylianów w roku 1803 przepisana stanowi, że w przypadku śmierci prowincyała i protokonsultora drugi konsultor z resztą konsultorów, przybrawszy dwóch z obu dyecezyi znakomitych superiorów, powinni iednego z pomiędzy siebie do zarządzania Zakonem obrać i Ordynariatom wybór donieść. Maią się oni tu na dniu zebrać, i zamyślaią JX Opuskiego dotychczas superiora klasztoru Hoszowskiego obrać, gdyż JX. Howiński odpisał Kompaniewiczowi, że on, w ciągu lekarstw będąc, do Lwowa zdążyć nie może. Opuski iest bonae indolis, ile go znam; ale pewnie nie da wszystkim interessom rady, równie i każdy inny nie wyrównałby tych, co dotąd poumierali.

Recenzyę Mołytwosłowa uważam iako Federkrieg. Jak odmiany Mołytwosłowa w recenzyi wytknięte, tak recenzya dowodzi ducha węgerskim Roxolanom właściwego. Jabym obrony owych odmian na siebie nie przyimował. Niechay się to kończy w granicach tamtych, równie iak niegdyś spór między biskupem Monkaczewskim Baczyńskim i Kryzyiskim Bożychkowichem o kalendarzu świętych za czasów Maryi Terezyi, w którey przytomności dysputowali oba, kończył się bez naszego wpływu.

Od X. Gierowskiego żadnych nie miałem wiadomości, i dopiero teraz dowiaduię się, iż zdążył do Wiednia w celu odprawienia examinów. Dobrzeby było, gdyby otrzymał katedrę.

Za przeznaczenie dla mnie łancucha po s. p. Baczyńskim nayczuley dziękuię Ill-mo ac Rev-mo D-no; będę się starał z moiey strony równie uczynnym stać się.

O dyurnach komorniczych z okazyi sporu o lasy w Straszewicach nie iestem w stanie dać wyiaśnienia, bo żadnych aktów tego interessu tyczących się nie ma tu. Ale napiszę do JX. Kustosza, ażali on wiedzić nie będzie, które i w iakí sposób wypłacono JP. Titzowi dyurny. Przypominam sobie, że owies transportowano, w iakiey zaś ilości i ażali pieniądzami co wypłacano, zgoła przypomnąć sobie nie mogę. Zostaię etc. *M. Lewicki*

VII.

Львів, 24. VI. 1823. [Прот. 1823, ч. 81.]

JX. Kustosz Mogilnicki wręczył mi szacowne wyrazy Ill-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 20. b. m. razem z książką od JW. Biskupa Tynieckiego dla mnie przeznaczoną. Zacny ten prałat kommunikował mi dawniey dzieło pod tytułem: Das katholische Glaubensprinzip. Pisać będę do niego teraz i za obydwa te dzieła razem podziękuię mu.

JX. Kustosz wyliczył mi także 50 fl. a conto rachunku, który ieszcze między nami zachodzi; rachuiąc stosownie do ostatniego kursu dukata po 11 fl. 42 kr. WW., zanotowałem w moim rejestrze owych 50 fl. w kwocie 585 fl. WW. Swego czasu, iak się zdarzy, że Ill-mus ac Rev-mus D-nus do Lwowa zdążysz,

zrobiemy finalny obrachunek, gdyż o niewielką tylko ieszcze kwotę idzie.

X. Gierowskiego takie są okoliczności. JW. Minister rekwirował mię na początku przeszłego miesiąca, aby X. Gierowskiemu, uwolnionemu od Dalmackiey missyi i tymczasem 500 fl. wyznaczonych maiącemu, czem prędzey mieysce tu obmyślić. Prosiłem JW. Ministra, czy nie mógłby on iako kwiescent z 500 fl. zostawionym bydź w Wiedniu póty, póki rigorosa examina nie pokończy i gradum doktora teologii nie osięgnie, gdyż on zdolności i ochotę ma do urzędu nauczycielskiego i byłby się dawniey w konwikcie do tego usposobił, gdyby go do Dalmacyi nie wezwano. Odebrałem w skutek tey moiey propozycyi odpowiedź od JW. Ministra pod dniem 5. b. m., że X. Gierowski do 1. Listopada b. m. w Wiedniu dla odprawienia examinów pozostać może, że iednak dysputę i promocyę doktorską we Lwowie przedsięwziąć może, a zatem aby mu od 1. Listopada albo tu, albo w dycezyi Przemyskiey przyzwoite umieszczenie obmyślić. Pisałem ia poprzedniczo IWmu Ministrowi, że pro hic et nunc X. Gierowski powróciwszy może albo w Seminarium urząd prefekta zaiąć, albo w dyecezyi Przemyskiey, do którey właściwie należy, umieszczenie znaleść. Jakoż ieżelibyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus w Przemyślu raczey iak w Seminarium applikować go chciał, to upraszam informować mię o tem, abym za czasem JW. Ministrowi donieść mógł. Wreszcie to, co o X. Gierowskim proponowałem i co przyiętem iest, służy tylko do uzyskania czasu. Może on przy 500 fl. wygodniey w Wiedniu utrzymać się, aniżeli gdyby do Instytutu wyższey edukacyi wstąpił, w którym oprócz tego niema ieszcze mieysca, gdyż X. Barusiewicz ieszcze tam zostaie. W przypadku nareszcie, ieśliby na katedrę ięzyków orientalnych i teraz żadnych kompetentów nie było, X. Gierowski dobrzeby zrobił, gdyby prosił o supplencyę tey katedry tak, iak mu tam pierwiey doradzano, a tak napewne mieysce tuby powrócił i następnie do teyże katedry zupełnie usposobić by się mógł. Bądź Pan łaskaw o tem do niego napisać

JW. Minister nastawał także o umieszczenie w Dyecezyi X. Terleckiego, ale na przedłożenie moie rezolwował, iż go in statu quiescenti zostawić potrzeba, pókąd do zdrowia nie przyidzie. X. Gierowski donosił mi, iż stan iego zdrowia bardzo krytyczny iest, że w Döbling lekarstw używa, i że iest w niebezpieczeństwie suchot. Bóg wie, czy ocalenia iego spodziewać się można.

Na ostatek też i X. Czestyńskiego odwołano. Doniosłem JW. Ministrowi, iż mieysce prefekta, które pierwiey posiadał w Seminarium, dotychczas iest próżne, a zatem, skoro tu przybędzie, do swoiego zatrudnienia powróci.

Kommunikuię Ill-mo ac Rev-mo D-no list w Marcu ieszcze pisany, a przeszłege miesiąca z poczty mi przyniesiony, obwiniaiący XX. Hlinkowskich, iż się zaymuią szkodliwą kuracyą chorób. Martynowicz na tym liście podpisany zaledwie in rerum natura

exystuie, wszelakoż nie od rzeczy byłoby percypować obwinionych, bo zdaie się, że muszą w czymś chybiać, a za tem sprostowania potrzebuią.

Дякує ѣа маринату, etc.

VIII.

Львів, 5. I. 1824.

Складає жєлання з нагоди Різдвяних Свят і Нового Року.

JX. Professor Krynicki oddał mi szacowne wyrazy Ill-mi ac Rev-mi D ni z d. 13. p. m. XX. Gierowski i Czestyński przybyli tu prawie razem. Pierwszy przeznaczony iest na supplencyę katedry N. T., ale że ieszcze do installacyi nowomianowanego scholastyka nie przyszło, przeto X. Gierowski udał się tymczasem w odwidziny do swoiego oyca; sądzę iednak, że w tym ieszcze miesiącu supplencyę obeymie. X. Czestyńskiego proponowałem na kuracyę przy karceresach kryminalnych, do którey roczna pensya 400 fl. M. K. iest przyłączona; Gubernium ieszcze nic na to nie decydowało.

Dawniey de titulo mensae tych, co swoim kosztem kończyli nauki, nie było żadney kwestyi; tymi czasy dopiero zaczęto o tem mówić. Tu podobnych kandydatów w tym roku zebrało sie trzech. Na wstawienie się o przyięcie ich do domu presbyteralnego i oznaczenie tituli mensae znegowano przyięcie dla niektórych klass drugich z teologii, powiedziano iednak, że ieśli klassy poprawią, na przyięcie ich zezwolono będzie, de titulo mensae nic nie powiedziano. Mnie się zdaie, że o tym tytule niepotrzebnie się pytaią, gdyż każdy ordynowany na presbytera otrzymuie parafię, a kiedy który upada na siłach, otrzymuie pensię deficyentów z funduszu Religii, respective więc fundusz ten iest titulus mensae wszystkich.

Rektyfikacya inwentarzów dóbr moich stołowych na tym się skończyła, że chociaż nayściśley kalkulowano, gotowego czyli czystego dochodu wypadło 5267 f. 10 kr. Nie idą podobne interessa pospiechem, dla tego nie wiem, kiedy do finalney decyzyi przyidzie, chociaż spodziewam się, że przy tak szczupłych dochodach zostawionym nie będę, gdyż Nayiaśnieyszy Pan z okazyi remonstracyi, którą Mu tu podałem, zarządził, aby ta remostracya ściśle była roztrząśniona i do kancellaryi nadworney z tym wyraźnym dodatkiem odesłana, iż samemu Nayiaśnieyszemu Panu rzecz do decyzyi przedłożona bydź powinna.

W przeszłym tygodniu był tu JX. Kanonik Sozański z Lubaczowa. Zamiarem iego iest starać się o urząd dyrektora domu poprawy, na który konkurs wypisany iest ad 20. Januarii a. c. Mówiłem mu, iż porządek tego wymaga, aby swoią prośbę Ill-mo ac Rev mo D-no podał. Zważaiąc to, że JX. Sozański iest kanonikiem, że ma naukę i że tyle lat iest parochem i dziekanem, na urząd dyrektora domu poprawy kapłanów, wymagaiący nauki i doświadczenia, będzie on sposobnieyszy, iak każdy inny. Dla

tego ieśliby się zgłosił, proszę Ill-mum ac Rev-mum D-num prośbę iego mnie rezygnować. Przy tym składzie rzeczy i osób, iak tu od dawna iest, JX. Kanonik Sozański mógłby i w konsystorzu moim bydź użytym, a zdatność do tego posiada, gdyż w roku 1818 i 1819. referat szkolny prowadził. Zostaię etc.

IX.

Львів. 18. I. 1824.

Не маючи певности, чи адресат одержав лист з 5. січня, про який у відповіди з 7. січня не ма згадки, повтаряє святочні желання.

Prośbę JX. Kanonika Sozańskiego o mieysce dyrektora domu poprawy z wczorayszey poczty odebrałem, tym sposobem punkt ieden rekwizycyi moiey pocztą wczorayszą expedyowaney uskuteczniony iest, ale co do punktu drugiego ponawiam prośbę moią, abyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus był łaskaw potrzebne dyspozycye przyspieszyć, nim bowiem do postanowienia aktualnego dyrektora domu poprawy przyidzie, nie mało czasu upłynie, tymczasowego więc dyrektora koniecznie postanowić potrzeba, któryby rząd tego domu prowadził, pieniądze na potrzeby domowe z Hauptzahlamtu odbierał, rachunki utrzymywał i inne do dyrektora należące funkcye wypełniał. JX. Kanonika Sozańskiego uprzedziłem iuż, gdy tu był w przeszłym miesiącu, aby się miał na pogotowiu, gdyż może przyidzie do tego, że tymczasowo tu powołany będzie, i on oświadczył, iż na wezwanie stawić się nie omieszka. Racz Ill-mus ac Rev-mus D-nus zarządzić mu, aby na dzień 1-szy następuiącego miesiąca nieochybnie tu zdążył. Z teraźnieyszym miesiącem kończy się kwartał rachunkowy, naydogodniey więc na wszystkie strony stanie się, ieśli JX. Kanonik Sozański z początkiem zaczynaiącego się kwartału swoią funkcyę obeymie.

Z interessami zakonu Bazylianów nie poradna godzina. X. Chomczyński administrator ieszcze na początku zeszłego miesiąca udał się do Drohobyczy podobno w celu oddania rządu klasztoru tamecznego; dotąd nie wiem, ażali powrócił iuż. Tym czasem interessa zalegaią i dla tego też rozprawę o proiektach przeszłego administratora nie podał mi. Skoro zaś ią otrzymam, Ill-mo ac Rev-mo D-no ze wszystkiemi aktami kommunikować będę.

Na zapytanie nadworne, coby zarządzić należało, aby zaciąganiu długów po klasztorach zapobiedz, w terminie na 20-ty b. m. przeznaczonym móy konsystorz także nie może odpowiedzieć, gdyż administrator Zakonu zapytany, ażali tuteysze klasztory zwykły zaciągać długi, i iakby temu zapobiedz, podał remonstracyę, iż stan klasztorów nie iest mu wiadomy i że dwóch miesięcy potrzebuie, aby potrzebnych wiadomości zaciągnąć mógł. Dotychczas nie wiadomo tu, aby klasztory Bazyliańskie w długi zapędzały się; ieżeli to samo z wiadomości, których administrator

ma zasiągnąć, pokaże się, myślę do Rządu odpowiedzieć, że deficiente malo cui occurendum esset konsystorz nie widzi potrzeby, i nie może nawet szczególne iakieś śrzodki podawać, któreby zawsze do pewnych okoliczności zastosowywać należało, że więc dosyć będzie zostać przy istnących przepisach o ekonomice klasztorów, i to, co iuż dawno postanowiono iest, utrzymać, aby żaden klasztor bez wiedzy przełożonych Zakonu i Rządu żadnych długów nie zaciągał, równie iak bez wiedzy przełożonych i Rządu żadnych kapitałów życzyć nikomu nie może.

Niedostatek kleru w dyecezyi coraz się wzmaga. Skoro tu konsystorz urządzę, wezmę się do zebrania datów do remonstracyi, którą wspólnie podać mamy, potrzebnych. Zostaię etc.

X.

Львів, 17. IV. 1824. [Прот. 1824, ч. 59.]

Складає желання з нагоди Великодних Свят.

Proszę przy tem przebaczyć mi, że dziś dopiero stwierdzam oddanie mi szacownych wyrazów Ill-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 4. b. m. wraz z dołączonymi 200 fl. Bank. Wciągnąłem tę kwotę do reiestru dawnieyszey percepty i iestem zdania, aby się rachunek nasz na tem zakonkludował.

Z niedzieli będę musiał na nieiaki czas do Uniowa wychylić się, gdyż do tego tam z reparacyami przyszło, że maystrowie nie wiedzą, na czem zakończyć, sam więc robotę ich widzić muszę. Powróciwszy z Uniowa, zgłoszę się ad Ill-mum ac Rev-mum D-num, względem czasu, kiedybyśmy o niedostatku kleru naradzić się mogli.

Rząd nasz zwykł się nieodstępnie trzymać rezolucyi wyższych raz wypadłych, chociażby wreszcie nayoczywistsze remonstracye robił kto. Już nie ieden tego iest przykład. Na remonstracyę w roku 1821 o niedostatku kleru robioną nie przyięto proiektu o skróceniu kursu nauk; zapadła i owszem rezolucya kancellaryi nadworney, która na tem się kończy, iż czekać potrzeba, pókąd więcey kandydatów do Seminarium nie zgłosi się. Mniemam, czy Rząd, trzymaiąc się tey rezolucyi, nie zwróci naszą remonstracyę bez żadnego skutku; a zatem czy nie lepieyby było podać wprost de Nayiaśnieyszego Pana remonstracyę, w którey wyłożywszy: iak wiele iest w iedney i drugiey dyecezyi wakuiących parafiów; iak wielka iest liczba dusz bez mieyscowych kapłanów, i iak dalece ta liczba coraz powiększa się i powiększać się musi, ieżeli na wychodzących z Seminarium kandydatów koniecznie czekać będziemy musieli; nareszcie, iakie ztąd szkody dla kraiu i religii wypływaią, prosićby Nayiaśnieyszego Pana należało, aby raczył nakazać rzecz tę pod ścisłą wziąć rozwagę i do rozstrzygnienia sobie przedłożyć. Ill-mus ac Rev-mus D-nus przypomnisz sobie, iż Cesarz Jegomość, gdyśmy we Lwowie o niedostatku kleru mówili, i że tego przyczyną iest długi

kurs nauk, sam wyrzekł, że kurs ten skrócić potrzeba. Ja niewątpię, że to skrócenie nastąpiłoby, skoroby na rozkaz Nayiaśnieyszego Pana rzecz należycie roztrząśniona i pod naywyższą Jego decyzyę podana była. Proszę Ill-mum Rev-mum D-num wyrazić mi swoie zdanie o tem, co wyraziłem.

Dopiero teraz pertraktuią się w Gubernium propozycye o polepszeniu subsystencyi kleru. JW. Referent nasz żądał, aby ad marginem w propozycyach konsystorskich dołożyć, iak wielki iest w obydwóch dyecezyach niedostatek kleru. Co do tuteyszey dyecezyi stan ostatni wyrażono, to iest, że ogółem 372 mieysc wakuie i że w tey liczbie zamyka się 98 parafii, a 94 kapellanyi, zgoła kapłanów nie maiących i tylko sąsiedzkim w administracyę wruczonych, tak dalece, że w tych parafiach i kapellaniach 120,353 dusz bez własnych zostaie pasterzów. Co do dyecezyi Przemyskiey nie wiadomy mi był tam istnący stan kleru, wziąwszy więc za zasadę to co, w roku 1821 Rządowi iuż przedłożono w pierwszey relacyi konsystorza Przemyskiego, uczyniłem ad marginem dodatek taki, iaki tu na dołączoney karcie wyrażony iest.[1]) Każ Ill-mus ac Rev-mus D-nus w referacie tenże sam dodatek zanotować w tym mieyscu, gdzie pisano: ad 1m Ist es unstreitig, das unter etc., aby relacya znayduiąca się w aktach rządowych z referatem zgadzała się. Zostaię etc.

XI.

Львів, 18. V. 1824. [Прот. 1824, ч. 65.]

Складає желання з нагоди іменин.

Odebrałem szacowne wyrazy Ill-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 13. b. m., podług których Ill-mus ac Rev-mus D-nus zgadzasz się na to, co pod dniem 17. kwietnia pisałem, aby remonstracyę o niedostatku kleru nie do Gubernium, lecz wprost do Nayiaśnieyszego Pana podać. Idzie teraz tylko o to, aby tey remonstracyi koncept był sporządzony. Czy tey pracy nie podiąłby się kto w Przemyślu? Ja zatrudnieniom moim teraz osobliwie, kiedy z powodu zbliżaiącego się terminu kongregacyi dziekanów nie ieden przedmiot roztrząsać muszę, ledwie wydołać mogę. Zgoła też nie mam tu komu polecić wypracowanie owego konceptu.

Na takową remonstracyę Nayiaśnieyszy Pan pewnie zaleci Rządowi, aby rzecz roztrząśniona była. W ten czas nada się sposobność do przedłożeń szczegółowych takich albo podobnych, iak Ill-mus ac Rev-mus w swoich wyżey namienionych wyrazach

---

[1]) Додаток на окремім листку:

Ad 1m. Ist es unstreitig, dasz unter anderen mehreren Ursachen, aus welchen der Mangel der Kuratgeistlichkeit bereits auf 46 Pfarrer, 50 Lokallkapläne und 16 sistemisierte Kooperatoren, zusammen also auf 112 Individuen angewachsen, im stetten Zunehmen begriffen, und dermahlen so fühlbar ist etc.

przytoczyłeś. Skoro rzecz cała pod decyzyę samego Cesarza Jegomości oddana będzie, to nie wątpię, że Nayiaśnieyszy Pan kurs naukowy skrócić każe, ile że bez istotney odmiany teraźnieyszego planu naukowego bydź może, równie iak i dawniey było. Twierdzenia tego mam świeży dowód. Podług planu i przepisów teraz istnących należałoby było po przeszłorocznych finalnych examinach 30 alumnów oddalić z Seminarium dla tego, że pierwszy rok teologii z drugiemi klassami skończyli. Kazałem mimo to zatrzymać ich w Seminarium, a w relacyi Rządowi o tem podaney prosiłem, aby rzecz ta pod decyzyę Cesarza Jegomości oddana była. Wypadła teraz rezolucya naywyższa, że obiekta pierwszego roku teologii ad curam animarum nie są istotnie potrzebne; aby więc owych 30 alumnów z Seminarium nie oddalać, a nawet gdyby w dalszym kursie podobne klassy otrzymali, aby ich nie oddalano, gdybym sądził za niemi wstawiać się, lecz aby rzecz znowu do decyzyi Nayiaśnieyszego Pana odsyłać. Kiedy więc iuż fundament iest domagania się, aby ci, których tak bardzo i tak prędko po parafiach potrzeba, w istotnych tylko obiektach ćwiczeni byli, a takiemi obiektami są: prawo kościelne, dogmatyka, moralna i pastoralna. i kiedy z tych znowu obiektów nie wszystkiego, lecz podług dawnieyszego przepisu głównych tylko wiadomości wyciągać kazano, więc skrócenie kursu naukowego bez istotney odmiany planu teraźnieyszego da się uskutecznić. Wszystko to będzie można swego czasu okolicznie uwidocznić; teraz tylko o to idzie, aby remonstracya do Nayiaśnieyszego Pana sporządzona była, w którey ilość parafii bez kapłanów i ilość dusz bez mieyscowych pasterzów zostaiących i w ogóle szkody ztąd wynikaiące wyłożyćby należało. Zostaię etc.

XII.

Львів, 11. VI. 1824, [Прот. 1824, ч. 75.]

Po s. p. JW. Metropolicie Angełłowiczu niema żadnego protokołu aktów; ułomki tylko expedyciy iego urzędowych do rąk moich dostały się. Dlatego też o tem, co w roku 1811 względem jurisdykcyi cyrkułu Zamoyskiego zarządził, nie mam żadnych dokumentów i dopiero z tych papierów, które Ill-mus ac Rev-mus D-nus teraz mi kommunikowałeś, dowiaduię się, iak rzecz pertraktowana była. Przypominam iednak sobie, że gdzieś widziałem koncept instrumentu, mocą którego rzeczony s. p. Metropolita rząd duchowny dekanatów cyrkułu Zamoyskiego biskupowi Chełmskiemu oddał. Może za czasem ten koncept znaydzie się ieszcze. Podług owego konceptu biskup Chełmski odebrał tylko w administracyę rzeczone dekanaty; myślą bowiem s. p. JW. Metropolity Antoniego było, że cyrkuł Zamoyski, a może i cała zachodnia Galicya znowu kiedyś pod iednym Rządem z tuteyszą Galicyą zostawać będzie, a w takim razie cyrkuł Zamoyski znowu pod jurisdykcyę Ordynatu Przemyskiego powrócićby musiał. O tem iednak nie wypada

teraz namieniać, dosyć będzie simpliciter powiedzić, że się na dyspozycyi s. p. Metropolity przestaie, tem bardziey iż od naszego Rządu przyiętą została. Nastawać, aby na nowo rzecz pertraktowana i formalna obudwóch dyecezyi arrendacya przedsięwzięta była, nie iest consultum, pociągnęłoby to za sobą korrespondencyę z Rządem Polskim i skończyłoby się tem, że cyrkuł Zamoyski formalnie do Dyecezyi Chełmski zostałby incorporowanym i Ordynaryat Przemyski w żadnym przypadku o iurisdykcyę w tym cyrkule upomnąćby się nie mógł.

Co się tycze prawa, iakie nasz kler do funduszu Religii ma, namieniłem iuż pod dniem 2 b. m, z iakiego źrzódła pytanie to wypłynąć mogło. Z odpowiedzi kleru obrządku ormiańskiego nie wielebyśmy zasiągnęli informacyi, chociażby przed odpowiedzią z naszey strony podaną była. Na odpowiedź zaś kleru obrządku łacińskiego niema co czekać, bo z rezolucyi rządowych pokazuie się, iż wprzódy naszego tłumaczenia żądaią, a potem o tem JW. Arcybiskupa Primasa i Fiskusa słuchać będą. Bardzoby pożyteczną było rzeczą interess ten tak, iak Ill-mus ac Rev-mus D-nus wyrażasz, ze względów historycznych, politycznych i moralnych roztrząsnąć; wykazaćby też potrzeba, kiedy i z czego fundusz Religii został utworzonym i iakie mu dano przeznaczenie. Te ostatnie zapytania rozwiązuiąc, potrzebaby przewertować dekreta za s. p. cesarza Józefa wypadłe. Ponawiam żądanie moie, abyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus swoich uwag o tym przedmiocie udzielić mi był łaskaw, i zostaię etc.

XIII.

Львів, 11. XI. 1824. [Прот. 1824, ч. 119.]

Po wyieździe Ill-mi ac Rev-mi D-ni ze Lwowa szukano w bibliotece katedralney tuteyszey i znaleziono między papierami po s. p. Angełłowiczu pozostałemi mappę Straszewic przez Risplera niegdyś robioną, którą teraz Ill mo ac Rev-mo D-no odsyłam. Co się tycze pretendowaney zapłaty, o którą teraz pozostała wdowa Risplera upomina się, zdaie się, że ta pretensya iest niesprawiedliwa. Rispler umarł dopiero w roku 1816; gdyby mu się należało było co za tę mappę, niepodobną iest rzeczą, aby się o swoią należytość przez tak długi czas był nie upomnął. Nad to W. Pan komornik Baczyński, który teraz zaymuie się sprawą Ill-mi ac Rev-mi D-ni naprzeciw W. Panu Sozańskiemu, mówił mi, iż z aktów dawnieyszych pokazuie się, że s. p. JW. Angełłowicz mappę Risplera produkować miał, i to podobno urzędowi fiskalnemu insynuował, wszelakoż nie produkował, a to dlatego, że Rispler zapłaty wprzódy żądał i mappę wydać nie chciał. Kiedy więc potem wydał ią, wnosić ztąd należy, iż zapłatę swoią odebrał. Risplerowa znalazła zapewnie między papierami swoiego męża ślady umowy o zrobienie mappy, znalazła do tego listy, że à conto umowy raz 150 fl., a drugi raz

50 fl. mężowi iey przysłano, i wnosi ztąd, że reszta podług umowy ieszcze należy się. Może w tey mierze JX. Baron Neustern mógłby co zeznać, kiedy Risplerowa twierdzi, iak Ill-mus ac Rev-mus D-nus wspominałeś, że mąż iey mappę w przytomności iego s. p. JW. Angełłowiczowi w Straszewicach oddawał. Zostaię etc.

XIV.

Львів. 16. i. 1825. [Прот. 1825. ч. 4.]

Parocha Stanisławowskiego znam ieszcze od owego czasu, iak był professorem Teologii Pastoralney w ięzyku łacińskim dla Węgrzynów i Wołoszynów, którzy tey nauki w ięzyku polskim słuchać nie mogli. Po przeniesieniu Węgrzynów i Wołoszynów do ich dyecezalnych Seminariów ustała katedra Teologii Pastoralney w ięzyku łacińskim, a professor otrzymał beneficium w Żydaczowie, cyrkule Stryiskim. Na katedrze miał reputacyę uczonego człowieka, a iako paroch w Żydaczowie dystynguował się także zasługami, czego dowodem iest, że podobno w roku 1817, podczas pobytu Cesarza Jegomości w Galicyi, małym krzyżem orderu Leopolda zaszczyconym został. Dla zasług i zdolności swoich przeniesionym iest nareszcie przed kilku laty na beneficium Stanisławowskie, aczkolwiek sam o to beneficium nie konkurował. Można o nim bezpiecznie twierdzić, dasz er vorzugsweise alle zu der Stelle N. erforderlichen Eigenschaften besitzt, a dla naszych kancellaryi byłoby daleko korzystnieyszym wypadkiem, gdyby on raczey, aniżeli który bądź inny utrzymał się. To podług przekonania moiego na szacowną odezwę z dnia 14. b.m. wyrażaiąc, mam honor pisać, że iestem etc.

XV.

Львів. 23. II. 1826.

Zwracam rozprawę i proiekt JW. Biskupa Tynieckiego o naukach teologicznych i iestem godnemu temu prałatowi wielce zobowiązanym za udzielenie mi tych pism. Proiekt rzeczony znayduię ia daleko stosowniéyszym do formowania kapłanów na parafie, iak plan do tych czas przepisany, który właściwie do kształcenia uczonych teologów dąży. To także iest zaletą proiektu JW. Biskupa, że kurs Teologii na 3. lata ogranicza. Umnieyszyłyby się przez to skrócenie wydatki w Seminarium, dyecezye prędzeyby mogły otrzymywać kapłanów do posług duchownych, alumni, króciey nad naukami mozoląc się, oszczędziliby więcey zdrowia na czas dalszy i dłużeyby na parafiach żyli; pewnem bowiem iest postrzeżeniem, iż wielu, wysiliwszy się w ciągu długoletnich nauk, ledwie 8 lub 10 lat na parafiach żyie.

Pisma te JW. Biskupa odznaczaią się obszerną erudycyą i żywą o dobro Religii gorliwością. List do Xięcia Biskupa Zängerle szczególniey iest godnym uwagi. Czytałem go z prawdziwem

ukontentowaniem. Day Boże, aby myśli i życzenia w tym liście zawarte pomyślnym skutkiem były uwieńczone.

Łączę też tu summaryusz niektórych dokumentów biskupstwa Przemyskiego i proszę, abyś Pan był łaskaw kazać wręczyć go JX. Kustoszowi Mogilnickiemu, który mi tenże summaryusz kommunikował w ów czas, kiedy o prawach obrządku naszego do funduszu Religii pisałem.

JW. Hrabia Kuropatnicki oświadczył mi, iż w archiwie swoim znalazł dokumenta dóbr Perehyńska tyczące się, i że Ill-mo ac Rev-mo D-no do przeyrzenia zostawił. Teraz właśnie wlecze się tu process in via juris o realności Perehińska; możeby w tych dokumentach dowody tey sprawy znaleść można, upraszam więc o kommunikowanie mi onych za podaną sposobnością. Zostaię etc.

XVI.

Львів, 9. IV. 1826. [Прот. 1826. ч. 26.]

Odsyłaiąc Bullę i Encyklikę o Jubileuszu, które chociaż pod dniem 1. Lutego pro placeto do Rządu podane były, dziś dopiero odebrałem, mam honor razem na szacowną odezwę Ill-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 3. b m. odpowiadać.

Do obchodu jubileuszowego wszystkie cerkwie w dyecezyi wyznaczyć potrzeba, podobnie iak to było w roku 1795 za życia s. p. biskupa Bielańskiego na ów czas dyecezyą także Przemyską przez administracyę rządzącego.

Tu we Lwowie Jubileusz dla wszystkich trzech obrządków na dniu 30. b. m., a zatem na naszą Wielkanoc zacznie się, i do 29. Pazdziernika trwać będzie. Dla parafiów po dyecezyach wszystcy trzey Ordinarii tuteysi oznaczyliśmy na zaczęcie 21. Maja, a na zakończenie 19. Listopada r. b.

Robię teraz sam, ale nie skończyłem ieszcze, literas pastorales do kleru i ludu o odprawianiu Jubileuszu, które w drukowanych exemplarzach po całey dyecezyi rozesłać myślę. Skoro tę robotę skończę, kommunikować będę Ill-mo ac Rev-mo D-no per copiam, bo może nieco i tam applikować da się.

Porządek Nabożeństwa jubileuszowego ułożono iuż w wyż rzeczonym roku 1795 i exemplarze onego drukowane na ów czas już po wszystkich parafiach w obudwóch dyecezyach rozesłane były, ale pewnie mało gdzie teraz znalazłyby się, dla tego teraz postaram się, aby na nowo przedrukowane były; chętnie przy tey okazyi każę potrzebną ilość exemplarzy dla dyecezyi Przemyskiey wydrukować, ale proszę niezwłócznie uwiadomić mię, iak wiele tych exemplarzów Ill-mus ac Rev-mus potrzebować będziesz, aby dostateczny nakład zrobić można.

Jest tu w robocie tłumaczenie krótkiey informacyi o odpustach i Jubileuszu w dyecezyi Wiedeńskiey wydaney; ieżeli się to tłumaczenie uda, każę go wydrukować i po wszystkich para-

fiach rozesłać, dla użytku samych nawet parochów, z których może nie każdy wie, co to iest odpust jubileuszowy. Jeżeliby Ill-mus ac Rev-mus D-nus taką informacyę i dla tamtey dyecezyi potrzebną bydź sądził, to żądałbym odpowiedzi, ażali nakład exemplarzy owego tłumaczenia i dla Przemyskiey dyecezyi obstallować mam. Zostaię etc.

XVII.

Львів, 12. IV. 1826. [Прот. 1826, ч. 30.]

Mam honor, odpowiadaiąc na szacowne wyrazy z dnia 11. b. m. dziś odebrane, wywiązać się z przyrzeczenia moiego w liście z dnia 9. b. m. danego, i koncept listu pastoralnego o Jubileuszu komumnikować. Na dniu iutrzeyszym podam prośbę do Rządu o pozwolenie drukowania tak listu tego, iako też porządku Nabożeństwa z roku 1795 i uwag o odpuście jubileuszowym. Uwag tych i rzeczonego porządku ilość exemplarzy, którą Ill-mus ac Rev-mus D-nus wyraziłeś, w drukarni iedney i drugiey obstalluię. Należałoby bullę także Rzymską po dyecezyach rozesłać, ale zbywało na tłumaczeniu i nie było komu tym się zaiąć; ia sam wszystkiemu wydołać nie mogłem. JW. Primas powierzył iakiemuś Karmelicie tłumaczenie tey bulli i ma do druku podać, ale tak wstęp iak koniec ma swóy dodać, tak że exemplarze tylko dla iego kleru i ludu stosowne będą. Zgłoszę ia się do drukarza, ażaliby te same tłumaczenie bez wstępu owego i bez konkluzyi, tak aby samą tylko bullę mieć można, nie mógł wydrukować i potrzebną ilość exemplarzy także na dyecezyę Ill-mi ac Rev-mi D-ni zarachować każę. Po exemplarze potrzeba będzie swego czasu, aby kto z Przemyśla tu przyiechał; ia dam znać, kiedy druk gotowy będzie. Zostaię etc.

XVIII.

Без дати. [Одерж. 15. IV. 1826. Прот. 1826, ч. 31.]

Na szacowne wyrazy z dnia wczorayszego odpowiadaiąc, mam honor o porządku, podług którego processye iubileuszowe za wspólnem porozumieniem się wszystkich trzech tuteyszych Ordynaryatów we Lwowie obchodzić się będą, donieść: każdy obrządek będzie miał trzy główne processye — na początku, w ciągu i przy zakończeniu Jubileuszu. W niedzielę na dzień 30. b. m. przypadaiącą będzie główna processya obrządku łacińskiego, na którą wszystkie tuteysze parafie tegoż obrządku wezwane będą. W drugą niedzielę będzie takaż processya obrządku naszego i wszystkie tuteysze parafie na niey znaydować się będą. W trzecią niedzielę nastąpi główna processya obrządku ormiańskiego. Potem nastąpią w niedziele i w niektóre swięta łacińskiego obrządku processye poiedyńczych parafiy, tak że iedna po drugiey w oznaczony dzień cztery kościoły obchodzić będzie.

W połowie czasu iubileuszowege znowu nastąpią trzy główne processye tym samym sposobem, iak na początku, a potem poiedyńcze parafie daley swoie processye ciągnąć będą; tak bowiem urządziliśmy, aby każda parafia dwa razy processyą mieć mogła. W dniu ostatnim, to iest w niedzielę na 29. Października przypadaiącą, trzy obrządki, ieden po drugim processyą mieć będą, nayprzód obrządku naszego zaraz z rana od 7. godziny; potem obrządku ormiańskiego, a na ostatek obrządku łacińskiego; każdy obrządek z processyą wróci się do swoiey katedry i tam całe Nabożeństwo iubileuszowe zakończy. Co day Boże, Amen!

Wzięliśmy tu za zasadę, aby processye zrana odbywane były i aby Msza S. po tychże następowała. Sądziłbym, iż tego i w Przemyślu trzymać się wypada, dla przykładu także kapłanom w dyecezyi, gdzieby mogło czasem przyśdź do iakiego nadużycia, gdyby z południa processye miewane były. Tu we Lwowie po południu tylko kazania jubileuszowe po kościołach i cerkwiach do odwiedzania oznaczonych miewać się będą.

Ja chciałem pierwszą główną processyą w poniedziałek wielkanocny zrobić; ale zważywszy, że ten dzień w moim tylko obrządku iest świąteczny, że więc wydarzyćby się mogło, iż podczas gdy processya wyydzie, tu i ówdzie po ulicach, a może i w samym Rynku, fabryką przy iakiey kamienicy, albo inną podobną robotą zatrudnianoby się, odstąpiłem od pierwszego postanowienia i na niedzielę następuiącą obchód główny moiego obrządku odłożyłem. W Przemyślu możeby bez podobney przeszkody w poniedziałek wielkanocny processya należycie odprawić się mogła. To od decyzyi Ill-mi ac Rev-mi D-ni zależyć będzie.

W tym momencie odebrałem z cenzury cum Imprimatur List Pastoralny, Porządek Nabożeństwa i Krótkie uwagi o odpustach. Każę niezwłocznie do drukarni iedney i drugiey udać się i tak, iak Ill-mus ac Rev-mus D-nus w liście poprzedniczym wyraziłeś, porządku nabożeństwa 1000, a uwag o odpuście 700 na dyecezyę Przemyską wydrukować. Piller obiecał wydrukować bullę na ięzyk polski przewiedzioną; więc podług listu dziś odebranego 700 exemplarzy dla dyecezyi Przemyskiey obstalluię. Zostaiąc etc.

XIX.

Львів. 23. IV. 1826. [Прот. 1826, ч. 33.]

Porządek nabożeństwa iubileuszowego już iest wydrukowany, exemplarze dziś tu przyniesiono. Bullę i uwagi o jubileuszowym odpuście drukarnia Pillerowska dopiero na przyszły wtorek obiecuie; powodem tey zwłoki iest korrektura błędów drukarskich, których mimo wszelkiey pilności i zręczności korrektora, wszelako całkiem uniknąć nie można było, gdyż drukarnie tuteysze dotychczas nie myślą ieszcze o tem, aby przez poprawność druku reputacyę sobie ziednały. Cena exemplarzy

na dyecezyę Ill-mi ac Rev-mi D-ni przeznaczonych nie iest ieszcze wiadoma; ja każę tymczasem z tuteyszey kassy konsystorskiey zapłacić, co się będzie należało, a kassa tamteysza swego czasu tuteyszey bonifikować będzie.

Co do processyy, które we Lwowie obchodzone bydź maią, zaszła w tem, co poprzedniczo pisałem, odmiana, że główne trzech obrządków processye tylko dwa razy, na początku i na końcu czasu iubileuszowego odprawiać się będą.

Складає желання з нагоди близьких Великодних Свят.

XX.

Львів. 27. IV. 1826. [Прог. 1826, ч. 35.]

Piller dziś dopiero przystawił tu exemplarze bulli iubileuszowey i instrukcyi o odpustach; musiał bowiem zasystować tę robotę i wprzód iakieś cyrkularze rządowe, iak mówią, o cłach nagle drukować. Powracaiący ztąd woźny zabiera wszystkie exemplarze przeznaczone na dyecezyę Przemyską. Kazałem dołączyć pro tali quali notitia exemplarz ieden porządku, podług którego processye iubileuszowe we Lwowie obchodzone bydź maią.

Pieśni katechizmowe z wyrazami Ill mi ac Rev mi D-ni dt. 24. m. c. doszły rąk moich. Nacisk zatrudnień nie pozwolił mi przeyrzyć te pieśni tak, abym mógł zdanie moie teraz otworzyć. Późniey więc pisać będę, ażali do druku podane bydź mogą.

Повтарає желання з нагоди Великодних Свят.

XXI.

Львів. 8. VI. 1826. [Прог. 1826. ч. 50.]

Wszystkie papiery po s. p. JW. Metropolicie Angełłowiczu rzucono tu ryczałtem do biblioteki archikatedralney, kazałem więc po odebraniu szacownych wyrazów z dnia 19. b. m. szukać, ażaliby dokumenta iakowe Białegopola tyczące się tam nie znaydowały się. Zwłoka tey kwerendy iest przyczyną, że teraz dopiero na wspomnioną odezwę odpowiadam. Oprócz dwóch mapp nic nie znalazło się. Mappy te JX. Kustosz Mogilnicki bierze z sobą teraz i wręczy Ill-mo ac Rev-mo D-no. Bydź może, że na gruncie zostały i w roku 1809. razem z dobrami inwentarze także i inne papiery tey realności tyczące się do rąk iednych przeszły. Ale mniemam, że w Buchhalteryi tuteyszey powinny bydź odpisy wszystkich inwentarzów i dokumentów Białego Pola, a zatem ztamtądby żądać wypadało. Może przy dalszem przeglądaniu w bibliotece tuteyszey nadarzy się co wyśledzić, w tym razie niezwłocznie wszystko znalezione będzie kommunikowane Ill-mo ac Rev-mo D no. Zostaię etc.

XXII.

Львів, 21. III. 1828. [Прот. 1828, ч. 32.]

Kommunikuię Ill-mo ac Rev-mo D-no w przyłączonych tu kopiach dekret gubernialny z allegatami, mocą którego chce Rząd, aby gruntownie wyiaśnić, iakim sposobem przyszło do tego, że u nas biskupi z kleru świeckiego obieraią się.

Rzecz ta była iuż przedmiotem sporu między klerem świeckim i Bazylianami pod ów czas, kiedy biskupstwo Lwowskie po śmierci Leona, a Przemyskie po śmierci Atanazego Szeptyckich wakowało. Dołączam tu także iustyfikacyą kleru świeckiego, z którey pokazuie się, co na ów czas w tey materyi przytaczano. Maria Teressa w roku 1779 spór ten rozstrzygnęła, zachowuiąc sobie i następcom nieograniczone prawo nominowania na biskupstwo świeckiego xiędza lub Bazyliana, który godnieyszym się bydź okaże. Józef II. w roku 1786 nie tylko to samo powtórzył, ale nawet serio zabronił, aby świecki xiądz, zostawszy na biskupstwo nominowanym, ani professyi zakonney nie składał, ani dyspensy od teyże professyi nie szukał.

Możeby teraz dosyć było na te rezolucye odwołać się; ponieważ iednak zdaie się, że Rząd to, co JW. Stratimirowicz, a za nim Baluschis Kol, twierdzi ale niczem nie udowadnia, za rzecz istotną bierze: przeto rozumiem, iż dowieść potrzeba, że żadnego niema postanowienia, mocą któregoby kler świecki w Kościele wschodnim od osiągnienia godności biskupiey był odsądzonym i sami tylko mnisi za zdolnych do tey godności byli uznanymi; tudzież, że in Oriente, równie iak i na Rusi, bywali i przed tem biskupi z kleru świeckiego.

Zdaje mi się, że do wyiaśnienia tego przedmiotu roztrząsnąć potrzeba pytania, które osobno załączam.[1]) Zbieram ja tu potrzebne do tego data, i zleciłem IX. kanonikowi Ben. Lewickiemu, aby mi podał swoie postrzeżenia. A że plus vident oculi quam oculus, przeto upraszam także Ill-mum ac Rev-mum D-num, abyś był pro adminiculo o przedmiocie tym swoich wiadomości udzielić mi. JX. kustosz Mogilnicki miał okazyą, czytaiąc dawnieysze nasze dzieje, postrzegać, co się kiedy stało; piszę więc do niego, aby mi doniósł, ieśli co do teraźnieyszey materyi stosownego zdarzyło mu się wyczytać. Aby zaś dążność pytania dokładniey mógł wyrozumieć, zechcesz Ill-mus ac Rev-mus D-nus udzielić mu do przeczytania kommunikowanych tu pism.

Zamawiam sobie zwrócenie allegatów dekretu gubernialnego i iustyfikacyi kleru. Ill-mus ac Rev-mus D-nus każ to wszystko do swoich aktów poprzepisywać, zaleciwszy przepisuiącemu, aby był dyskretnym. Lepiey bowiem będzie, jeśli się nie rozeydzie, że ta rzecz iest teraz w pertraktacyi.

[1]) Окремого додатку при листї не знайшло ся.

Schematyzm dyecezyi Przemyskiey z rąk JX. professora Gierowskiego, a późniey wyrazy Ill-mi ac Rev-mi D-ni z poczty odebrałem. Dziękuię uprzeymie za ten exemplarz. W dyecezyi tuteyszey nie można ieszcze wydać podobnego dzieła; ale skoro sporządzonem będzie, nie omieszkam ofiarować exemplarz Ill-mo ac Rev mo D-no. — Zostaię etc.

XXIII.

Львів, 21. I. 1829. [Прот. 1829, ч. 10.]

Spóźniłem się nieco z moią odpowiedzią na szacowne wyrazy Ill-mi ac Rev-mi D-ni de 8. m. c. Za troskliwość o moie zdrowie w tych wyrazach zawartą, równie jak za życzenia nayczuley Ill-mo ac Rev-mo D-no dziękuję. O tey to porze każdego roku cierpić mi na zdrowiu przychodzi. Teraz przecież obeszło się bez lekarstw; domowych tylko środków używałem. Nie byłem iednak w ciągu wszystkich świąt do funkcyonowania sposobnym; dla tego w pokoju moie nabożeństwo odbywałem, i ceremonyą publicznego święcenia wody w przeszłą niedzielę kapitularnym zostawiłem.

Dnia wczorayszego odebrałem rekwizycyą od urzędu cyrkułowego Samborskiego, abym w przypadku przeszkody osobistego znaydowania się w Straszewicach na dzień 16. Lutego b. m. zastępcę legalną plenipotencyą opatrzonego do wyjaśnienia differencyi w inwentarzach biskupstwa Przemyskiego zachodzących oznaczył. Piszę ja pod dniem dzisieyszym do JX. Kustosza, ażaliby nie zechciał zastąpić mię w tym interresie, i po odebraney iego odpowiedzi myślę uwiadomić urząd cyrkularny Samborski, iż iego do objaśnienia wspomnionych dyfferencyi przeznaczyłem, ile że JX. Kustosz do podobnego objaśnienia na rekwizycyę urzędu cyrkułowego Przemyskiego w roku 1827 ode mnie przeznaczonym został. Nie wątpię, że podobną rekwizycyę z Sambora także Ill-mus ac Rev-mus D-nus odebrałeś i że ze swojey strony zastępcę do Straszewic na 16. Lutego delegować będziesz. Spodziewam się też, iż zastępcy nasi owe dyfferencye wyiaśnić potrafią i że ten interess tandem aliquando swóy koniec weźmie.

Konsystorz Ill-mi ac Rev-mi D-ni doniósł Rządowi, iż x. Kmicikiewicz byłby z dyecezyi Przemyskiey do tuteyszey dimittowany, skoroby tuteyszy konsystorz zapewnił, iż rzeczonego xiędza przyimie i onego w dyecezyi tuteyszey umieści. Z powodu tego doniesienia JO. Xiąże Lobkowiz gubernator wyraził mi pisemnie żądanie swoje, aby zapewnienie o przyjęciu x. Kmicikiewicza do Gubernium podać i tegoż x. Kmicikiewicza na administracyi wakującey jakowey parafii w cyrkule Kołomyskim lub Stanisławowskim umieścić, zkądby nie miał sposobności do podniecania niespokoju w Dzikowie. Nie przypominam sobie, aby kiedy przypadek jaki podobney procedury wydarzył się; i kiedy tu aliunde dosyć już jest głów niespokoynych, to akwizycya x. Kmicikie-

wicza nie może bydź ani mnie ani konsystorzowi pożądaną. Aby jednak to, co może bydź, zrobić, myślę Rządowi przedłożyć, że ponieważ interress x. Kmicikiewicza dotąd nie jest ukończony i on dotąd aktualnym parochem Dzikowa zostaje, przeto stante vinculo canonico inter eum et parochiam on z dyecezyi Przemyskiey dymittowanym i do tuteyszey dyecezyi incorporowanym bydź nie może. Ponieważ jednak Rząd mniema, że przez umieszczenie x. Kmicikiewicza na administracyi jakowey w Kołomyskim albo Stanisławowskim cyrkule zamieszkanie w Dzikowie przerwanym będzie, konsystorz tuteyszy gotów jest rzeczonemu xiędzu w którym bądź z owych dwóch cyrkułów wakującą jaką parafię w administracyę oddać tymczasowo, pókąd finalna względem niego decyzya nie nastąpi. Przedmiot ten w następującą sobotę na sessyi konsystorskiey pertraktować się będzie. Zostaję etc.

XXIV.

Львів, 11. II. 1829. [Прот. 1829, ч. 25.]

Na sporządzenie potwierdzenia kapituły katedralney Przemyskiey potrzeba dłuższego czasu, gdyż wypada ułożyć dopiero koncept potwierdzenia, należycie go przepisać i formalnościami opatrzyć, a to natychmiast uskutecznionem bydź nie może. Woźnego więc zawracam do Przemyśla, a diploma kapitulne z roku 1816 i instrument instytucyi z roku 1817 zatrzymuię u siebie, swego zaś czasu po sporządzeniu instrumentu potwierdzenia wszystko razem na ręce Ill-mi ac Rev-mi D-ni do Przemyśla odeszlę.

Jestem nieskończenie obligowany Ill-mo ac Rev-mo D-no za wyrażoną w liście teraźnieyszym z dnia 6. b. m. troskliwość o mojem zdrowiu. Przeszła moja dolegliwość pochodziła szczególniey z umartwień, których dla mnie źrzódłem niewyczerpanem stało się to, co s. p. JW. Metropolita Angełłowicz w myśli polepszenia subsistencyi swoich następców poczynił. Co się tycze hamerni w Perehińsku założoney, po długich i mozolnych remonstracyach udało mi się nareszcie tyle przynaymniey zyskać, że mię Rząd do kucia żelaza już nie obowiązuie i o powrócenie funduszowi Religii wydanych na hamernię w czasie interkalarnych summ na mię nie nalega, poczyniwszy dyspozycye, aby w tym interessie Fiskus z sukcessorami i massą s. p. JW. Metropolity pertraktował. Pozostał mi jeszcze nieszczęśliwy Halicz, którego kupno i odstąpienie do funduszu metropolii nie na polepszenie ale istotnie na pogorszenie subsistencyi metropolitalney wychodzi, i ieżeli podane tymi czasy ode mnie propozycye, aby realności metropolitalne w Haliczu znaydujące się tamecznemu miastu oddane, a dochód czysty albo assygnowaniem wypłaty z kassy mieyskiey, albo oddaniem w używanie metropolii ilości do owego dochodu stosowaney gruntów mieyskich nadgrodzony był, do skutku nie przyidą, to i ja daley uszczerbku w docho-

dach i ustawicznych z miastem sporów i kollizyi doświadczać będę musiał, i na moich następców toż samo spłynie.

JX. Mierzwińskiego dopiero teraz osobiście poznałem, gdy będąc we Lwowie mię odwiedził. Ma on i tu powszechnie dobrą reputacyę. JW. Baron od Nowego Roku słabuie i do biura nie wychodzi. Ktoś tu twierdził, iż myśli o pensyonowaniu, ile że już dawno czas normalny wysłużył. O tey iednak wieści nie ręczę, to mi tylko na myśl przychodzi, iż łatwo w takim razie referaty obydwóch obrządków znów połączone i jednemu oddane bydź mogą, ile że separacya z powodu osobistych kollizyi zarządzona była, owóż mogą powiedzić: cessante causa cessat effectus

Sprawdziło się to, o czem Ill-mus ac Rev-mus D-nus w poprzedniczym liście namieniałeś. Odebrałem bowiem od urzędu cyrkularnego Samborskiego informacyę, iż pertraktacya o differencyach inwentarzów Straszewickich nie 16. b. m., ale dopiero późniey kiedyś przedsięwzięta będzie. Ja wszelako uwiadomiłem rzeczony urząd cyrkularny, iż w ciągu owey pertraktacyi JX. kustosz Mogilnicki moie mieysce zastępować będzie. i moią expedycyę w tym samym interesie pierwiey już wygotowaną do JX. Kustosza łączę tu, prosząc, abyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus był łaskaw kazać mu oną doręczyć. Między niektóremi do objaśnienia differencyi inwentarskich, tak Walawy jako też i Straszewic, wpływ mieć mogącemi kawałkami przesyłam JX. Kustoszowi także wykazy dochodów dóbr biskupstwa Przemyskiego, które mi z Gubernium w roku 1817. kommunikowano, i które teraz między mojemi papierami znalazłem. Inwentarzów samych na ów czas żadnych mi nie komunikowano, równie iak inwentarzów tuteyszych, chociaż iuż 10 lat od mojey installacyi upłynęło, a nawet ani wykazu dochodów dotąd nie widziałem. Namienione wykazy z roku 1817 zdadzą się pewnie tam i na gruncie bydź powinny; zleciłem więc JX. Kustoszowi, aby one Ill-mo ac Rev mo D-no wręczył. Zostaię etc.

XXV.

Львів. 23. III. 1829. [Прот. 1829. ч. 48.]

W rozmaitych po naywiększey części nieprzyiemnych kłopotach z okazyi nieszczęsnego Halicza zostając i do tego interessami konsystorskiemi ciągle zatrudnionym będąc, dziś dopiero mam ukontentowanie odpowiedzić Ill-mo ac Rev-mo D-no na szacowne wyrazy z dnia 26. p. m.

Do owego wypadku w Krystinopolu byłoby może nie przyszło, gdyby x. Klimaszewski podług instrukcyi prowincyalskiey był sobie postąpił i raczey do urzędu cyrkularnego udał się, a nie samowolnie i gwałtem jednego wyrzucał, a drugiego zaprowadzał possessora. Przesyłam teraz właściwe moje zdanie o tem zdarzeniu na urzędową odezwę do mnie Ill-mi ac Rev-mi D-ni, i to tylko ieszcze tu dodaję, iż nie zdarzyło mi się dotąd postrzegać,

aby x. Chomczyński teraźnieyszy prowincyał był złey woli i interessami Zakonu kierował umyślnie inaczey, jak przepisy wymagają. Upadek karności po klasztorach i zła administracya ekonomiczna pochodzi właściwie z niedostatku zakonników po klasztorach, jako też ztąd, iż między tymi, którzy ieszcze są, nie ma zdolnych do zarządzania klasztorami. Tym więc, którychby pod ścisłym dozorem trzymać należało, musi bydź dozór i zarządzanie klasztorami powierzane, ci zaś do niezdolności swojey łączą jeszcze knąbrność i nieposłuszeństwo. Ztąd wszystek nieporządek pochodzi, któremu ani normalia ani rozrządzenia konsystorskie dotąd nie będą mogły zaradzić, pokąd zbywać będzie na zakonnikach, którzyby byli w stanie wykonywać to, czego przepisy wymagają. Do tego x. Chomczyński w zachodzących trudnieyszych sprawach nie ma zgoła kogo się radzić. Dawniey bywało 5 i 6 konsultorów i z tych nieraz 3 tuż zawsze przy prowincyonale znaydowało się, jak to było w owey porze, kiedy XX. Michalski, Radkiewicz, Hryniewiecki, Hołdajewicz we Lwowie razem mieszkali. Teraz x. Chomczyński ma przy sobie iednego tylko x. Kompaniewicza, którego sentymenta jakie są, historya owa x. Opuskiego i pieniędzy po x. Hołdajewiczu pozostałych dostatecznie okazała. X. Kompaniewicz dążył usilnie na ostatniey kapitule, aby prowincyonałem był obrany, i mówią mi, że teraz umyślnie wykła x. Chomczyńskiego, któremu mimo jego żądzy prowincyalstwo dostało się.

O klasztorze Bazylianek Jaworowskim trudno mi przychodzi dawać zdanie. Mniemam, wyraźnie iednak protestuię, iż tem mniemaniem inaczey sądzącym nie chcę bynaymniey imponować, że kiedy już fundamenta klasztoru są założone, kiedy zapasy do wyprowadzenia budowli znayduią się, i kiedy jest taki, co się kłopotliwym tym dziełem gotów jest zająć się, lepiey by może było dzieło to uskutecznić, aby odłożywszy na czas inny i zapasy się nie rezeszły i nie zaszedł brak takiego, któryby się budową zająć chciał. W klasztorze Słowickim dotąd jedna tylko zakonnica professyę przyięła, reszta kilka lat jeszcze do professyi czekać muszą, i ieśli ią złożą to jeszcze liczba zakonnic do tego klasztoru potrzebna zapełniona nie będzie. Ze Słowity więc nie zaraz do Jaworowa zakonnic spodziewać się można. Gdyby trudności zgłaszającey się tam kandydatki, z powodu tego, iż jest obrządku łacińskiego, uchylone bydź mogły, i gdyby sentymentów nie odmieniła, odbywszy nowicyat, w Słowicie professią złożyć i do zarządzania klasztoru Jaworowskiego natychmiast przeznaczona by bydź mogła. Jeśliby ta nadzieja omyliła, a klasztor Jaworowshi pobudowanym był, to pokądby nie przyszło do umieszczenia w nim zakonnic, możeby z realnościami klasztornemi komu naymowanym bydź mógł in emolumentum peculii monasterialis.

O referencie przy Gubernium z obrządku naszego zachowuję sobie otworzyć moje uwagi Ill-mo ac Rev-mo D-no ustnie, jak P. Bóg pozwoli, że się widzić będziemy.

Kommunikuję także Ill-mo ac Rev-mo D-no kopią relacyi de juribus stolae 4-tey klassy Patentu praw stuły. Referent tuteyszy, nie objąwszy pytania i następności, proponował relacyą, że byłoby sehr rathsam i zweckmässig znieść całkiem 6. i 7. rubrykę 4-tey klassy. Potrzeba więc było rzecz przerabiać, i to jest powodem zwłoki, że dopiero teraz opinią tutejszą Ill-mo ac Rev-mo D-no kommunikuię. Tuteyszy łaciński konsystorz także przedłożył, iż rzeczone rubryki znosić nie można.

Sądze, że Tarnowski konsystorz zrobił ad Ill-mum ac Rev-mum D-num także pytanie, coby należało zarządzić o duchowney jurisdykcyi względem osób obrządku naszego w obwodzie dyecezyi Tarnowskiey między łacinnikami mieszkających i kapłanów swojego obrządku nie mających. Proszę więc Ill-mum ac Rev-mum D-num swoje zdanie w tym przedmiocie kommunikować mi, ile że Ill-mo ac Rev-mo D-no bardziey competit statuere quid observandum esset, gdyż Przemyslska dyecezya graniczy z Tarnowski, a nawet w obwodzie tey znaydują się parafie obrządku naszego do Przemyskiey dyecezyi należące; tuteysza zaś dyecezya nie ma takiey styczności z Tarnowską. Zostaję etc.[1])

XXVI.

Львів, 24. IV. 1829. [Прот. 1829, ч. 70.]

Складає желання з нагоди Великодних Свят.

Stosownie do odezwy Ill-mi ac Rev-mi D-ni de 2. m. c. doniosłem do Praesidium rządowego, że w dyecezyi Przemyskiey nie ma także teraz kandydata do instytutu wyższey edukacyi, że więc xiądz Dawidowicz obrządku ormiańskiego może na ten raz zaiąć w tym instytucie mieysce dla naszego obrządku przeznaczone; prosiłem jednak przytem, aby po wyiściu tego x. Dawidowicza znowu wolno było kandydata z naszego obrządku bądź tuteyszey, bądź też Przemyskiey dyecezyi Cesarzowi Jegomości prezentować. Spodziewam się, że prośba taprzyjętą będzie.

Już będzie ze dwie niedziel temu, jak referent naszego obrządku wspominał mi, iż o przedsięwiętem odbudowaniu klasztoru Bazylianek w Jaworowie rzecz się pertraktuie w Gubernium, i że o to idzie, ażali można się spodziewać obsadzenia tego klasztoru zakonnicami, kiedy wszystkie dawne wymarły, a zatem nowicyuszki nie ma komu formować. Mówił, iż relacya w tym interessie Przemyskiego konsystorza mnie będzie pro opinione komunikowana; dotychczas iednak nic w tey mierze nie odebrałem. Bydź może, że podług tego, co przy tey okazyi ustnie oświadczyłem, iż nowicyuszki mogą bydź do klasztoru Słowickiego przyięte, a w przy-

[1]) Рукою Снїгурського дописано: „Responsum datum sub 2ª Aprilis 1829“.

padku, gdyby tu zakonnic liczba pomnożyła się, niektóre z tych mogą bydź do Jaworowa za obedyencyą wysłane, że mówię podług tego wspomniony referent Vortrag swóy urządził, i że ja już o zdanie pytanym nie będę. Jeśli jednak zapytanie odbiorę, pewnie podług tego, co referentowi ustnie przedłożyłem, obstawać będę, aby odbudowaniu klasztoru Jaworowskiego tamy nie robiono.

Teraz też dopiero komunikuję Ill-mo ac Rev-mo D-no pismo konsystorza Tarnowskiego. Rekwizycya ta nie tak tuteyszą, jak bardziey Przemyską dyecezyę obchodzi, która z Tarnowski styka się, a nawet w obwodzie Tarnowskiey parafie ma. Rząd zaledwie się przychyli do sistemizowania kapellana naszego obrządku w Tarnowie albo Bochnii. Powód do wątpienia mam bardzo mocny z tego, co się na Bukowinie dzieje. Wyraźne jest rozporządzenie samego Cesarza Jegomości jeszcze z roku 1817, aby wszędzie, gdzie się tylko cokolwiek osób obrządku grecko-katolickiego między nieunitami na Bukowinie okaże, natychmiast, nie wchodząc, ażali owych osób liczba wielka lub mała jest, kapłanów obrządku grecko katolickiego postanawiać. A przecież pomimo to, że i konsystorz i cyrkularny urząd Bukowiński stosownie do wspomnionego rozporządzenia jednomyślnie proponował przed kilku laty już, aby w niektórych mieyscach, gdzie po kilka set i po parę tysięcy osób naszego obrządku wyrachowano, kapellanie były sistemizowane, dotychczas ledwie że w Soczawie parochią postanowiono, o innych zaś mieyscach, chociaż po kilka-krotnie remonstrowano, żadney dotąd niema decyzyi, i owszem do tego Rząd dąży, aby xięża obrządku łacińskiego uniatom na Bukowinie znaydującym się, i od swoich kapłanów odlegle mieszkającym wszystkie sakramenta administrowali, i do ich jurisdykcyi należeli. Pertraktacya o tem jeszcze w przeszłym roku zaczęła się, a temi czasy na rezolucyą ministra spraw wewnętrznych wszystcy tuteysi arcybiskupi maią bydź kiedyś wezwani na konferencyą, jakie w tey mierze mogą bydź zrobione układy. To zważając, prawie żadney nie ma nadziei, aby w Tarnowie albo też w Bochnii kapellania naszego obrządku była sistemizowana. Mnie się zdaie, iż konsystorzowi Tarnowskiemu pro hic et nunc proponowaćby należało, aby podług bulli Benedikta XIV. Demandatum coelitus naszym, nie mającym własnych kapłanów, kapłani obrządku łacińskiego sakramenta administrowali wprawdzie, zawsze ich jednak jako obrządku greckiego uważali tak, że skoroby się kapłan swojego obrządku nadarzył, do niego odsyłani bydź powinni. Zostaję etc.[1])

[1]) З боку рукою Левицького дописано: Wzmiankowana bulla znayduie się w zbiorze w Poczajowie roku 1767 wydanym. pag. 30. Partis II.

XXVII.

Львів, 24. VIII. 1829. [Прот. 1829, ч. 138.]

Po sześcioniedzielney podróży w cyrkule Tarnopolskim przedsięwziętey, odpocząwszy niejaki czas w Uniowie, przybyłem do Lwowa w przeszłą sobotę i dziś mam ukontentowanie przez JX. kanonika Lewickiego, na rok przyszły obranego rektora universitatis Franciscceae wyrazić Ill-mo ac Rev-mo uprzeyme chęci moje i powinny szacunek.

Indagacya uchybień w ekonomice i całym rządzie tuteyszego Seminarium, w roku jeszcze przeszłym rozpoczęta, kilku dniami przed moim powrotem ukończona nareszcie została. Opinia komissyi jest taka, że i rektor i ekonom warci są uchylenia od swoich urzędów i zdaje się, że nim do finalney decyzyi przyidzie, Gubernium obydwóch od urzędowania suspendować będzie. Naywięcey obydwóch potępia to, że od czasu rozpoczętey kommisyi tych samych uchybień, o których docieczenie szło, jak gdyby z umysłu i na złość dopuszczali się. Wyglądam ja co moment rozporządzenia gubernialnego w tym interessie i nie omieszkam donieść Ill-mo ac Rev-mo, w jakim stanie rzecz się znaydować będzie. Przewiduję zaś, że wypadnie nam wspólnie rozważyć wszystko i obmyślić sposoby zapobieżenia ile możności na przyszłość podobnemu nieładowi w Seminarium. Ufam też że Ill-mus ac Rev-mus D-nus zechcesz z łaski swojey do Lwowa przybydź, jeżeli okoliczności sprawy tey wymagać tego będą.

Cesarz Jegomość pozwolił przyjąć do instytutu wyższey edukacyi X. Dawida Dawidowicza obrządku ormiańskiego, raczył zaś razem dysponować, aby nie czekając, aż pokąd rzeczony X. Dawidowicz z instytutu nie wyidzie, kapłan naszego obrządku bądź z tuteyszey, bądź też z Przemyskiey dyecezyi do tegoż instytutu był prezentowany. Udzielę ja wkrótce Ill-mo ac Rev-mo D-no kopię tey rezolucyi; może się teraz znaydzie tam jaki kwalifikowany kompetent, w tuteyszey dyecezyi i tą razą pewnie żadnego nie będzie. Zostaję etc.[1])

XXVIII.

Львів, 7. XI. 1829. [Прот. 1829, ч. 182].

Przy końcu przeszłego miesiąca odebrałem pakę książek od Jx. Pasławskiego z Wiednia przysłanych, między któremi jest 9 sztuk dla JW. Pana Dobrodzieja przeznaczonych. Możeby naybezpieczniey było odesłać te książki do Przemyśla przez furmana, który ztamtąd co tydzień przyieżdżać zwykł. Chciey więc Ill-mus

[1]) Рукою Снїгурського дописано: Responsum datum die 28.ª Augusti 1829. 20 cereor. submiss. per professorem Lewicki Benedictum.

ac Rev-mus D-nus zlecić mu, aby się tu zgłosił po pakiet tychże książek.

Z okazyi wzięcia do rekrutów z Seminarium Nawrockiego słuchacza filozofii remonstrował tuteyszy konsystorz i Gubernium także było tego zdania, aby przez wzgląd na niedostatek duchowieństwa w dyecezyach kandydaci stanu duchownego uczący się filozofii od rekrutowania, podobnie jak teologowie, uwolnieni byli. Na to doszła do tuteyszego konsystorza rezolucya kancellaryi nadworney, że podług patentu monarchycznego teologowie tylko są wolni od służby woyskowey, a filozofowie bądź w Seminarium umieszczeni, bądź też na stipendiach utrzymywani, na żaden przypadek uwolnionemi bydź nie mogą. Rozumiem, że tę rezolucyę intimowano także konsystorzowi Ill-mi ac Rev-mi D-ni, a jeżeli ta rozolucya zostanie, to oprócz upośledzenia, które na stan duchowny ztąd, iż filozofów do Seminarium przyiętych z odzienia kleryckiego wywlekać i assentirować będą, spływać będzie, pomnoży się trudność w zaradzeniu niedostatkowi kapłanów w dyecezyach. Remonstracye owe nie były przedłożone Cesarzowi Jegomości, rezolucya jest tylko kancellaryi nadworney. Czy nie wypadałoby remonstrować do Rządu, aby przedmiot ten samemu Nayjaśnieyszemu Panu do decyzyi był przedłożony, i czy nie byłoby do rzeczy podać oprócz tego wprost do Nayjaśnieyszego Pana prośbę, aby sobie rzecz całą przedłożyć i rezolucyę kancellaryi nadworney odmienić rozkazał? Proszę Ill-mum ac Rev-mum D-num otworzyć mi zdanie swoje w tey mierze.

Okoliczności JX. Dubowickiego pogorszają się co raz bardziey, z okazyi że w kassie seminarzyskiey defekt ponad 300 fl. M. K. okazał się, JO. Xiąże zabronił wypłacać mu salarium jego. Drugi w takiem położeniu prosiłby o alimenta, ale JX. Dubowicki, chociaż mu JX. Baron perswadował, dotąd żadnego kroku nie zrobił. Zaledwie też będzie mógł udowodnić świadectwem lekarskiem niesposobność swoją do wszelkich zatrudnień, coby koniecznie potrzebnem było do wyjednania mu przynaymniey na jakiś czas Quiescentengehalt. Gdy mu JX. Baron perswadował, aby o zaświadczenie o stanie swego zdrowia J. Pana Babla, albo doktora seminarzyskiego Gerbla prosił, odpowiedział, iż ani jeden ani drugi nie da mu świadectwa, bo jeden i drugi czasem mu tylko recepty pisali, ale w formalney kuracyi żaden go z nich nie miał. Taka odpowiedź, a przy tem i to, że JX. Dubowicki codziennie z domu wychodzi i po całych dniach nie wiedzić gdzie czas trawi, daje do myślenia, że on w istocie chorym nie jest, że wprawdzie ma Verdruss z okazyi docieczonych w urzędowaniu uchybień, lecz że miasto aby potrzebne kroki robił do ocalenia i reputacyi i subsistencyi swoiey, na wszystko obojętnym jest, i przez owe wychodzenia codzienne z domu reputacyę swoją jeszcze bardziey kompromittuie. W takim składzie rzeczy łatwo bardzo przyiśdź może do tego, że po uchyleniu od funkcyi rektor-

skiey JX. Dubowicki żadnej, nawet takiey jak niegdyś Sabatowski, nie otrzyma alimentacyi, i że odpowiedzą, aby go kapituła utrzymywała. Zostaję etc.[1])

XXIX.

Львів, 10. XII. 1829. [Прот. 1829, ч. 193.]

Jeszcze w przeszłym miesiącu otrzymałem od JW. Primasa nadesłane z nuncyatury wiedeńskiey dwa exemplarze Encykliki Papieskiey i bulli o jubileuszu. Exemplarz jeden był przeznaczony dla JW. Pana Dobrodzieja. Obydwa przedłożyłem zaraz Rządowi z prośbą o Placetum Regium. Expedycya ta zaległa nieco w Gubernium z powodu niebytności JO. Xięcia Gubernatora. Wczora dopiero obydwa exemplarze cum Placeto Regio zwrócone mi zostały. Encyklikę więc i bullę jubileuszową mam honor Ill-mo ac Rev-mo przy tym liście kommunikować. W ciągu zimy, osobliwie tak ostrey jak teraźnieysza, zapublikowawszy jubileusz, wieluby z niego korzystać nie mogło, a dla kapłanów wcaleby było niepodobieństwem wszystkich w ciągu dwóch niedzieli odpustu dostąpić chcących spowiedzi wysłuchać. To zważając, ordynariaty tuteysze wspólnie naradziły się publikacyę bulli jubileuszowey do następującego lata odłożyć. Nyncyusz o tem od JW. Primasa uwiadomiony nazwał to consilium sapientissimum, wszelakoż uczynił uwagę, że kiedy tak łatwe są kondycye dostąpienia odpustu, i kiedy wola Oyca S. jest, aby niezwłocznie odpust ten publikowano, jemu nie zdaje się, dlaczegoby ta publikacya w zimie nie mogła bydź uczyniona. My jednak przy naszem pierwszem postanowieniu zostajemy i ów odpust jubileuszowy w następującym roku po Zielonych Świątkach tak publikować będziemy, aby przez dwie pierwsze niedziele w obrządku łacińskim, przez dwie drugie w naszym, a przez dwie trzecie w ormiańskim obrządku obchodzony był, i kto nie zmoże w ciągu dwóch niedziel odpustu dostąpić, mógł go w drugich lub trzecich dwóch otrzymać. Zostaję etc.[2])

---

[1]) Рукою Снїгурського дописано: Responsum datum die 18^{a} 9^{bris} 1829.

[2]) На третїй незаписаній сторінцї листу здовж через другу половину вписано рукою Снїгурського: *Commemoratio.* "In adnexo resignantur pro usu officii et ulterioribus disponendis S^{mi} Pii Papae VIII. Litterae Apostolicae Jubilaeum Universale ad implorandum divinum auxilium initio Pontificatus indicentes, ab Excelso Gubernio dd. 24 Novembris a. cur. N^{ro} 68723 Placeto regio provisae. Insuper observatur, quod quum Leopoli omnes tres Ordinariatus in id consenserint, ut Jubilaeum hoc pro majori commodo Curatorum et fidelium anno futuro post festum Pentecostes Leopoli celebretur, ad uniformitatem servandam etiam in nostra Dioecesi anno futuro Jubilaeum hoc publicandum veniet." — З боку

XXX.

Львів, 20. I. 1830. [Прот. 1830, ч. 9.]

Przez JX. Krynickiego professora jadącego do Przemyśla mam honor przesłać Ill-mo ac Rev-mo D-no remonstracyę stilizowaną do Nayjaśnieyszego Pana wraz z iey allegatami. Bądź łaskaw Ill-mus ac Rev-mus D-nus podpisać się na tey remonstracyi, a potem expedyować do Wiednia pocztą adressując: An Seine kais. königl. Apostolische Majestät — Zur Allerhöchsteigenen Eröffnung. Von dem Przemysler Ordinariate des gr.-kath. Ritus. In stricte officiosis. Ja tym sposobem i dawniey moje pisma do Nayjaśnieyszego Pana zwykłem był ekspedyować, i świeżo w teraźnieyszym miesiącu doniesienie o wyszłych z wyższego instytutu presbyterach expedyowałem. Remonstracya teraźnieysza kończy się na dwóch prośbach: 1. aby seminarzyści uczący się filozofii od rekrutowania byli wyjętymi, 2. aby Nayjaśnieyszy Pan zarządzić raczył, iżby z powodu tak znakomitego niedostatku kapłanów w obydwóch dyecezyach Gubernium wspólnie z ordynariatami roztrząsnęło ten przedmiot i śrzodki zaradzenia temu niedostatkowi do decyzyi samemu Nayjaśnieyszemu Panu przedłożyło.

Że na dwókrotną remonstracyę konsystorza Przemyskiego, aby pozwolono stipendystów przyimować, żadna nie nastąpiła rezolucya, pochodzi pewnie ztąd, iż poprzednicze doświadczenie nauczyło, że mający stipendia nie czynili należytego postępku w naukach i po większey części daremnie stipendia pobierali. Ill-mus ac Rev-mus D-nus wyraziłeś w swoim liście z dnia 15. p. m., że prawie 30 kandydatów dobre klassy mających dla braku mieysca nie można było do Seminarium przyjąć i że teraz ledwie połowa z tych kandydatów filozofii uczy się, nie mający zaś zkąd utrzymać się nauki opuścili; podobnie jednak zdarzało się i z stypendystami, nieraz bowiem po pierwszym zaraz examinie semestralnym połowę dla złych klass oddalać musiano, a stipendia, które w ciągu pierwszego półrocza naznaczone im były, w niwec poszły. Takie zdarzenia, a ztąd pochodząca ustawiczna u Rządu pertraktacya, gdy przyjętym kandydatom stipendia assygnować, a wkrótce limitować, i znowu assygnować i znowu limitować potrzeba było, stała się powodem, że rozszerzenie Seminarium za rzecz koniecźnie potrzebną uznano, aby kandydatów nie na stipendia, ale do Seminarium przyimowano. Jakoż od czasu, gdy wszystcy w Seminarium mieszczą się, lepszy czynią postępek w naukach i mozolne owe pertraktacye o stipendiach ustały. Jeżeli Cesarz Jegomość zarządzić raczy, aby się Rząd na śrzodkami zaradzenia niedostatkowi kleru wspólnie z ordynaryatami naradził, to będzie

---

дописано: Mundatum et ad Protocollem Consistorii expeditum die 14ª 10bris 1829. — А на четвертій сторінці в горі: Nro 151 ab Ordinariatu Metropolitano.

na ów czas pora proponować stipendia, przy czem jednak projektować wypadnie sposoby dozoru nad stypendystami, bo przełożeni Seminarium, do którychby to podług istnących przepisów należyć miało, mając tyle do czynienia z powodu tak znaczney liczby alumnów, jak pierwiey nie byli w stanie dopilnować stypendystów, tak odtąd mniey, jeszcze takiego dopilnowania spodziewać się po nich można. Miałyby znowu bydź pozwolone stipendia, to mojem życzeniem będzie, aby to tylko dla kandydatów Przemyskiey dyecezyi postanowiono, i aby stipendyści nie we Lwowie, lecz w Przemyślu nauk słuchali i pod dozorem Przemyskiego konsystorza zostawali. Jestem z prawdziwym szacunkiem i poważaniem etc.

XXXI.

Львів, 3. III. 1830. [Прот. 1830. ч. 28.]

Upraszam darować mi, że na szacowne wyrazy de 27. m. el. dziś dopiero odpisuję; tak jestem teraz obarczony i tyle mam mam przykrości, osobliwie ze strony Seminarium i Domu poprawczego, że jeśli się P. Bóg nie zmiłuje i nie nadarzy mi pomocników, którzyby dla mnie ulgą a nie ciężarem stawali się, to pod tym ciężarem upadać będę musiał.

JX. Barwiński prowadził referat w tuteyszym konsystorzu bez żadney nadgrody aż do śmierci JX. Mochnackiego scholastika. Dopiero jak tego mieysce i salarium zawakowało, otrzymał 400 fl., a to na mocy Substitutionsnormale, które od 12. Xbra 1812. prawidłem było, i podług którego urzędnikowi do zastępowania drugiego urzędu wakującego użytemu większe salarium całe, a mnieyszego połowa należała. JX. Barwiński pobierał na ów czas jako professor 900 fl., owoż z salarium konsystorskiego jako mnieyszego 400 fl. otrzymał. Na fundamencie tego samego przepisu JX. professor Benedykt Lewicki mający na ów czas 800 fl. z professury, gdy był do zastępowania urzędu rektora w Semirium powołany, pobierał całe salarium rektorskie jako większe i połowę profesorskiego dopóty, dopóki aktualnego rektora nie postanowiono. Kiedy zaś w konsystorzu Przemyskim obecnie żadne mieysce i żadne salarium nie wakuje, to tem bardziey wątpić potrzeba, aby JX. Kubajewicz Substitutionsgebühr otrzymał, że w Preliminare, które Gubernium rocznie podaje, na to nic nie rachowano, a zatem na tę Gebühr funduszu właściwego niema. Oprócz tego owo Substitutionsnormale z 1812 zniesione zostało całkiem, a na to mieysce pod dniem 22. Maja 1828. N. 3959. od Prezydyum krajowego stosownie do dekretu Naywyższego dt. 24. Mart. 1828. oznaymiono inny przepis, którego treść jest następująca:

Jeżeli urzędnik zastępuje wakujący urząd, należą mu się

tylko dyety iego randze odpowiadające, a zaś der mit dem substituirten Amte verbundene Gehalt, dann die Nebenbezüge und Emolumente für das Aerarium einzuziehen sind.

Jeżeli individua nie będące na żadnym urzędzie są substituowane, so sind ihnen die Genüsse, welche mit diesem Amte sistemmäsig verbunden sind, zu erfolgen.

O kwiescentach i pensyonistach do zastępowania wakującego urzędu użytych mówi się: kann nach gut vollbrachter Substituzion eine angemessene Belohnung bewilliget oder angetragen werden.

Nareszcie wyraża ten przepis: Auser den hier bezeichneten Fällen, hat kein Beamter für die ihm übertragene Vertretung eines Amtes auf besondere Gebühren Anspruch. Wszelakoż pozwala Cesarz Jegomość: dass angemessene Belohnung bewilliget oder angetragen werden könne.

Ten przepis pod datą i numerem wyżey wyrażonym jest drukowany, ale ja tylko jeden exemplarz po długiey kwerendzie otrzymałem, konsystorzowi albowiem nie kommunikowano go. W urzędzie cyrkularnym Przemyskim zapewnie znayduie się, możeby więc ztamtąd Ill-mo ac Rev-mo D-no exemplarza jednego ustąpili, a przynaymniey do przeczytania kommunikowali.

Dzień zaczęcia jubileuszu jeszcze praecise nie determinowany, ordinariatus tuteysi mają się jeszcze naradzać. In ritu latino podobno wypadnie początek na dzień 6. Czerwca, a tak nasi zacząć będą mogli 20. tegoż miesiąca. Ja myślę tylko literas pastorales w dyecezyę expedyować i w tych treściowo rzecz z bulli wyłożyć, bulli zaś samey nie dawać do druku, bo nie ma się komu zająć należytem przetłumaczeniem. Nie będą też potrzebne żadne jektenyja, bo ani processyi ani stacyi ten jubileusz nie wymaga. Wskaże się tylko, aby odwiedzając dwie lub jedną cerkiew, stosownie do bulli modlili się wszędzie i pełnili resztę przepisanych warunków.

O x. Polańskim konsystorz tuteyszy rekwirowany był od Przemyskiego, aby mu dekret na parafię Szkło doręczyć, tego jednak dekretu do owey rekwizycyi nie dołączono, owoż rekwizycyę samą odłożono ad acta, tem bardziey, że dowiedziano się, jak mówią, brevi manu, że x. Polański był w Przemyślu, dekret swóy osobiście tam odebrał i ab Ill-mo ac Rev-mo D-no pozwolenie pozostania w Seminarium ad ultimam Martii otrzymał. Ja przeciw temu zgoła nic nie mam, to tylko oświadczam, że kiedy bądź x. Polański na swoje mieysce uda się, na jego mieysce innego potrzeba będzie. Czy też w dyecezyi Przemyskiey nie ma jakiego kandydata na mieysce prefekta kwalifikowanego? Zostaję etc.

XXXII.

Львів. 21. IV. 1830. [Прот. 1830, ч. 42.]

Дякує за желання з нагоди Великодних Свят, зложені в листї з 17. цвітня і пересилає желання від себе.

JX. Polański dziś był u mnie z oświadczeniem, iż w tych dniach Seminarium opuścić i na swoją parafię udać się ma. Mówią mi, że x. Łotocki, móy przedtem kapelan, a teraz wikaryusz archikatedralny, chce starać się o mieysce prefekta w Seminarium, jeśli więc zgłosi się, to go przyjąć wypadnie, tem bardziey, że w teraźnieyszym osobliwie składzie rektoratu alumni bez dozoru prefekta zostawieni bydź nie mogą, a innego na to mieysce kandydata nie ma.

Od Nowego Roku dotąd umarło w tuteyszey dyecezyi 14 kapłanów, a więcey jak 6 zgrzybiałych i do funkcyi niezdolnych pensyę deficyentów otrzymało. Niedostatek więc duchowieństwa pomnożył się i skutki tego coraz więcey, nawet tu we Lwowie, czuć się dają. Chciey Ill-mus ac Rev-mus D-nus informować mię, ażali już i którego dnia wiadoma remonstracya do Nayjaśnieyszego Pana na pocztę oddaną została, bo myślałbym z odwołaniem się na tę remonstracyę prosić znowu Cesarza Jegomości, ażeby raczył przyspieszyć rozkazy swoje względem śrzodków, któremiby temu tak znacznemu i codziennie wzmagającemu się niedostatkowi kapłanów zaradzono bydź mogło.

Z odpustem jubileuszowym tak się tu rzeczy mają: od 6. Czerwca do 20. in ritu latino, od 20. Czerwca do 4. Lipca in ritu gr. cath., od 4. Lipca do 18. in ritu armeno czas odpustowy za wspólnym porozumieniem się wyznaczono. W tych dniach odebrałem od Prezydyum Rządowego koncept Literarum pastoralium o tym jubileuszowym odpuście do kleru i ludu, pozwoleniem drukowania opatrzony, i kazałem go do drukarni Pillera oddać. Exemplarze drukowane rozesłane będą po dyecezyi. JWJX. Primas pisemnie tylko rozporządzenie postanowił ogłosić, gdyż dyecezya jego nie jest tak liczna, u mnie zaś, gdyby na same tylko dekanaty pisać wypadało, pisanina długiego wymagałaby czasu, a nimby każdy kapłan w dyecezyi sobie przepisał, możeby rok cały upłynął.

Obligowałem JX. Kustosza, aby przy rektyfikacyi inwentarza Walawskiego podobnym sposobem jak w Straszewicach na zachodzące trudności z mojey strony odpowiedział, mniemam bowiem, że tu podobne jak tam pytania zachodzić będą. Zostaję etc.[1])

---

[1]) На четвертій незаписаній сторінці листу рукою Снїгурського дописано: „Responsum datum die 22ª Aprilis 1830. Remonstratio ad Majestatem intuitu defectus Cleri Curati expedita ad postam die 27ª Januarii 1830 ex Nro 9/pr.

XXXIII.

Львів. 1. V. 1830. [Прот. 1830, ч. 49.]

Dopiero dnia dzisieyszego ilość niejaką Listu Pastoralnego o papieskim odpuście drukowanych exemplarzy przysłał Piller do kancellaryi tuteyszey, konsystorskiey, z tych tymczasowo jeden exemplarz Ill-mo ac Rev-mo D-no kommunikować mam honor; jeśliby potrzeba było, późniey i więcey exemplarzy mogłyby bydź kommunikowane.

Z kommissyi w Seminarium expedyowaney pięć protokołów na dniu 26. p. m. od Prezydyum gubernialnego odebrałem pro praestanda opinione. Zaymuję się teraz odczytywaniem rozległych tych operatów, nim zaś do opinii przyidę, będę żądał zdania Ill-mi ac Rev-mi D-ni, które już poprzedniczo zamawiałem sobie, i w tym celu następnie zgłosić się nie omieszkam. Zostając etc.[1])

XXXIV.

Львів. 9. V. 1830. [Прот. 1830, ч. 52.]

Expedycya moja teraźnieysza będzie zapewne Ill-mo ac Rev-mo D-no niedogodna z powodu wizyty dekanatów Niżankowickiego i Dobromilskiego dnia 16. b. m., jak z szacownej odezwy de 5. m. c. wyczytałem, rozpocząć się mającey. Ależ z drugiey strony okoliczności koniecznie wymagają, aby finalna decyzya względem rektora i rachmistrza seminaryskiego daley nie poszła na zwłokę, lecz aby czem prędzey do stałego przyiść mogło rządu w Seminarium. JX. vicerektor Wisłocki ciężką chorobą złożony leży w łóżku, prefekt Hanczakowski od zimy także choruje, i tak cały rząd w Seminarium składa się z vicerektora JX. Telichowskiego, aż nadto oprócz tego interessami ekonomicznemi zatrudnionego, i z dwóch prefektów. W ustawiczney przeto jestem obawie, aby w takiem mnóstwie alumnów, między któremi jest nie mało skłonnych do wyłamywania się z obrębów przepisanych, mimo wszelkiego czuwania tak małej liczby przełożonych, nie przyszło kiedy do jakowych excessów i uchybień, z których potem Rządowi tłumaczyćby się potrzeba. Do utrudnienia kombinacyi tego wszystkiego, co kommissya roztrząsała i śledziła, przyczynia się nie mało to, że w protokołach ani strony nie numerowane, ani rzeczy roztrząsane paragrafami odznaczone nie są. Tyle przynaymniey JP. Cronenfels do ułatwienia roboty pomógł, że przy końcu II. protokołu w 41 punktach wykazał nadużycia i uchybienia, które kommissya zważając opinię swoją przytoczyła, że i rektor i rachmistrz od urzędów swoich oddaleni bydź powinni. Wyżey w tym samym protokole w 12 punktach zawarte

---

[1]) Рукою Снїгурського дописано: Responsum datum 5a Maji 1830.

są propozycye kommissyi, coby na przyszłość w celu zachowania porządku w Seminarium zarządzić i urządzić należało, a do tey kategoryi należy także postrzeżenie i opinia kommissyi w protokole III., arkuszach 4. i 5. o posługiwaniu ubogich studentów do stołu w refektarzach. JX. officyał Barwiński dodał do opinii o rektorze, aby tym czasem, nim umieszczenie inne dla niego się nadarzy, jako quiescens był traktowany. To jednak trudno aby przyiśdź mogło do skutku, i nayprędzey na tem się skończy, iż proponować będę, aby go umieszczono na parafii SS. Piotra i Pawła na Łyczakowie, teraz właśnie po śmierci Wysłobockiego wakuiącey. Był on już tam dawniey parochem i parafia ta uważa się jako prebenda kapitulna, a zatem od członka kapituły dla niedostatku innego funduszu w przypadku potrzeby posiadana bydź może.

Skoro odbiorę opinię Ill-mi ac Rev-mi D-ni, będę się starał pospieszyć z moją relacyą do Prezydyum, abym ułatwiwszy się mógł także wyjechać w dyecezyę. To jednak nie nastąpi, aż w Lipcu po upłynieniu czasu powszechnego odpustu. Jestem etc.[1])

XXXV.

Львів, 19. V. 1830.

Складає желання з нагоди іменин.

Wożny tuteyszy, przez którego dzieje seminarzyskie expedyowałem, powróciwszy z Przemyśla, oddał mi szacowne wyrazy Ill-mi ac Rev-mi D-ni de 11. m. c. Ja zgoła nic nie mam przeciw temu, aby rzeczone dzieje JX. Mogilnicki kustosz trutinował: plus vident oculi quam oculus; tem pewniey do finalnego zdania przystąpić będzie można, im więcey będzie rzeczy rozstrząsających. Tu oprócz JX. Barwińskiego, który zdanie swoje w protokole podpisał, nie ma zgoła nikogo, aby się go o zdanie zapytać można. Mniemam zaś, że dosyć będzie, abyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus opinię swoją ograniczył tylko do propozycyi przez kommissię uczynioney, że ani rektora ani rachmistrza przy urzędowaniu dalszem zostawić nie można, nie wchodząc, jakie mieysce rektorowi oznaczyćby wypadało. Pryncypalnym bowiem teraz przedmiotem jest, aby zdatnym rektorem Seminarium opatrzyć: a gdzie ma bydź applikowanym przeszły rektor, to jest secundaria quaestio, którey rozwiązaniem Ill-mus ac Rev-mus D-nus niemasz obowiązku mozolić się, równie jak ja także, zważając nieapplikacyę i grubą obojętność dotychczas jeszcze trwającą owego prałata, nie wiele mozolić się będę, i jeśliby się do parafii na Łyczakowie przydać nie chciał, jemu samemu zostawię, aby o sobie myślał.

---

[1]) Рукою Свігурського дописано: Responsum datum die 11ª Maji 1830.

JX. Prowincyał Bazylianów zgłosił się tu do mnie z tem, że quadriennium jego urzędowania upływa, a zatem w Sierpniu r. b. nową kapitułę zwołać wypada. Mojemby zdaniem było, aby teraz kapituła do Krechowa zwołana i pod prezydencyą Ill-mi ac Rev-mi D-ni odprawiona była, tak jak się stało w roku 1814. Samym nawet Oycom kapitularnym dogodniey będzie w Krechowie znaydować się, mniey bowiem utrzymywanie ich tam kosztować będzie, jak tu we Lwowie, gdzie każdy przyjeżdżający od tego, coby z sobą wiózł, akcyzę opłacać by musiał. Jabym zaś od prezydencyi został uwolnionym, którą w teraźnieyszym roku tembardzieyby ambarassowną dla mnie była, że w Lipcu w odległy cyrkuł Czortkowski na wyzytę wyjechać mam i powrócić w Sierpniu na kapitułę za trudnoby mi było. Podanie JX. Prowincyała o wyznaczenie mieysca i dnia na zgromadzenie kapituły rezygnować będę wkrótce Ill-mo ac Rev-mo D-no pro beneplacita ad Provincialem dispositione. Zostaję etc [1])

XXXVI.

Львів. 21. V. 1830. [Прот. 1830, ч. 65.]

Namieniałem w poprzedniczym moim liście de 19. m. e. o powodach, dla których naylepieyby było Oyców Bazylianów na przypadającą w tym roku kapitułę do klasztoru Krechowskiego zwołać. Dziś mam honor urzędową w tym interessie odezwę Ill-mo ac Rev-mo D-no przedłożyć.

Kapituła musi bydź w ciągu Sierpnia odprawiona dla tego, że professorowie mają prawo bydź wezwanymi i znaydować się na niey, to zaś tylko podczas wakacyi stać się może. Prowincyał, wydając convocatorium do wszystkich Zakonów, powinien wyrazić termin zjazdu. Skoro więc Ill-mus ac Rev-mus D-nus obierzesz dzień sobie naydogodnieyszy i mnie o tem uwiadomisz, zalecę natychmiast teraźnieyszemu prowincyałowi, aby convocatorium rozesłał i de peracto Ill-mo ac Rev-mo D-no doniósł.

Podanie nasze do Nayjaśnieyszego Pana o niedostatku kleru w obydwóch dyecezyach spowodowało, że Cesarz Jegomość decydował, aby kandydaci stanu duchownego filozofii uczący się i w Seminarium umieszczeni, równie jak kandydaci stanu zakonnego na nowicyacie znaydujący się, od stawienia się do służby woyskowey wolnymi byli. Zdarzenie przeszłoroczne widać że Nayjaśnieyszego Pana obraziło, nakazał bowiem, aby mu tych urzędników doniesiono po imieniach, którzy na ów czas dwóch alumnów w odzieży seminarzyskiey do asentyrunku rekwirowali i odstawiali. Byli to kommissarz tuteyszego cyrkułowego urzędu, niejaki Michel, i kommissarz policyi Zajączkowski. Gubernium już przeszłego roku exprobrowało ich sposób postępowania. Decyzya, o którey namieniłem, ma bydź tymi czasy obydwom nam intymowana

[1]) Рукою Снїгурського дописано: Responsum datum die 29a Maji 1830.

ä Gubernium robi jeszcze do Dworu zapytanie, czyli raczcy propozycyę, aby taż decyzya do obrządku łacińskiego rozciągniona była, gdyż i tam są w Seminarium i na stypendyach kandydacy stanu duchownego filozofii uczący się.

Co się tycze niedostatku duchowieństwa, który w naszey remonstracyi wykazany był, Nayjaśnieyszy Pan Gubernio zarządzić raczył, aby żądano od nas propozycyi okoliczney, jakby temu niedostatkowi zaradzić można, i aby rzecz do decyzyi Naywyższey podana była. W tym przedmiocie oddzielna będzie gubernialna expedycya. Chciey więc Ill-mus ac Rev-mus D-nus praevie pomyślić, co nam proponować wypadnie. Zdaje się, że skrócenia studiów przynaymniey na jakiś czas żądać potrzeba będzie i podobno Naywyższa teraźnieysza rezolucya do tego dąży. Mniemam więc, że może wypadnie proponować, aby póty, póki niedostatek kleru nie ustanie, kandydaci nasi, osobliwie wieku podeszleyszego i talentów ograniczeńszych, uczyli się teologii na ten sposób, jaki teraz właśnie dla zakonników pozwolony i tu we Lwowie zaprowadzony jest. Wypadnie także prosić, aby uchylone były rozmaite przepisy, jak np. przepis świeżo publikowany, aby za co bądź z Seminarium oddalonego do nauk teologicznych nie dopuszczać etc., te bowiem przepisy versantur in supposito, że nacisk jest kandydatów, gdy przeciwnie niedostatek jest większy, jak był przedtem, kiedy podobnych ograniczających przepisów nie było. Zostaję etc.

XXXVII.

Львів, 1. VI. 1830. [Прот. 1830, ч. 69.]

Protokuły tyczące się Seminarium razem z szacowną odezwą Ill-mi ac Rev-mi D-ni dto. 29. m. el. dnia wczorayszego odebrałem, a dziś przez powracającego do Przemyśla kursora mam honor responsować.

Przy expedycyi owych protokołów do Prezydyum gubernialnego będę się starał, ile możnosci, użyć tych uwag, które Ill-mus ac Rev-mus D-nus oddzielnie mi kommunikowałeś. Mojem zdaniem, vicerektorowie i prefekci nie są winni, że w ekonomii seminarzyiskiey do takiego nieładu przyszło, gdyż rektor żadnego im wpływu do interessów ekonomicznych nie pozwalał; to tylko im imputować potrzeba, że widząc skutki tego nieładu na karność, naukę i moralność alumnów nader szkodliwy wpływ mające, milczeli i nigdy, bądź że jam sam, albo móy officyał podczas vizytowania Seminarium, ażali wszystko w należytym jest porządku, dopytywaliśmy się, co się aktualnie dzieje nie oświadczali, lecz przeciwnie, iż wszystko się dobrze dzieje twierdzili. Przepisy o karności seminarzyskiey i ekonomii tak są dokładne i wszystko obeymujące, że byle ich się trzymano, porządek we wszystkim zachować się może, czego dowodem jest to, co się obecnie, od czasu jak rektora od urzędowania uwolniono, a rach-

mistrza suspendowano, dzieje; chociaż przyznać potrzeba, że superiorowie dlatego, iż rektor niczem się nie zaymuje, vicerektor Wysłocki chorobą złożony w łóżku zostawać musi i prefekt Hanczakowski dla słabości w zimie jeszcze zaciągnioney do swojey funkcyi dotąd jeszcze jest niesposobnym, nader są obarczeni. Skoro więc rektor czynny i pilny postanowiony będzie, a mieysce Świdzińskiego rzetelny rachmistrz zaymie, wszystkie interessa seminarzyskie należytym trybem postępować będą. O to więc w moiem podaniu do Prezydyum krajowego principaliter dopraszać się będę, aby uchylenie dotychczesnych rektora i rachmistrza decydowane, a postanowienie nowego rektora i rachmistrza zarządzone było jak nayrychley.

To, co w świeżym gubernialnym intimacie dto 29. Apr. 1830. N. 16444. wyraża się o kommissarzach ze strony Rządu na elekcyę przysłanymi bydź mających, ściąga się do elekcyi opatów (Stiftsobern), nie zaś do elekcyi prowincyałów, konsultorów i przełożonych klasztornych. W Galicyi nie ma opatów takich, ani sztyftów, wyjąwszy w łacińskim obrządku i ormiańskim tu we Lwowie Benedyktynki, między któremi, jeśli zaydzie potrzeba obrania abbatissy, Gubernium na elekcye kommissarza posyła. Ale elekcye prowincyałów i reszty urzędników zakonnych łacińskiego obrządku bez kommissarza rządowego bywają przedsiębrane i równie dotychczas elekcya prowincyała Bazylianów i reszty przełożonych bez takiego kommissarza przedsiębrana była i tylko de resultato electionis Rządowi relacyę podawano. Rozumiałbym, że tego trybu i teraz trzymać się potrzeba i przez ten wzgląd, że gdyby kommissarz rządowy miał na kapitule znaydować się, jego obecność dla Zakonu kosztownaby była, bo pewnie viales, diurny i t. p. komissarzowi płacić by Zakon musiał. Będę ja się tu jeszcze informował o tey rzeczy i następnie Ill-mo ac Rev-mo D-no doniosę, co trzeba będzie czynić, a tym czasem proszę o wyznaczenie dnia na zwołanie Oyców do Krechowa, bo o tem wcześnie wszystkie klasztory dotychczesny prowincyał obwieścić ma. Może Ill-mus ac Rev-mus D-nus nie masz owych przepisów, które pod napisem: Ratio Regiminis ab Ordine S. B. M. servanda w roku 1803. a tribus loci Ordinariis sankcyonowane zostały. Przepisy te stosownie do rządowych praw i dawnieyszych statutów zakonnych regulowano. Nie ma tu żadney wzmianki o kommissarzu rządowym na kapitułach Bazyliańskich; nie opuszczonoby zaś pewnie tego artykułu, gdyby na to był jakowy dekret rządowy. Ja tu dołączam kopię tych przepisów ex a. 1803., może ona zostać apud Ill-mum ac Rev-mum D-num, gdyż ja mam na drugą rękę. Przytem także kommunikuję Ill-mo ac Rev-mo D-no pismo nieboszczyka JX. Hołdajewicza, w którem on dedukuje, na jakim fundamencie w roku 1810. postanowiono, aby kapituły Bazyliańskie pod prezydencyą metropolity odbywały się. Tego też trzymano się do tych czas i tylko dla przyczyn poprzednicze Ill mo ac Rev-mo D-no doniesionych życzyłbym sobie. aby przy-

szła kapituła w Krechowie pod prezydencyą Ill-mi ac Rev-mi D-ni celebrowana była. Pismo JX. Hołdajewicza raczysz Ill-mus ac Rev-mus D-nus swego czasu do moich aktów odesłać.

Zleciłem JX. Baronowi Neustern, aby sporządził projekt, jakby studia alumnów regulować należało, aby prędzey kończyć ie mogli. Za zasadę tego proiektu wypada wziąć to, co dekretem nadwornym dt. 29. Apr. 1802. N. 967. w § 4. zarządzono. Dekret ten Gubernium Ordinariatom kommunikowało pod dniem 28. Maja 1802. N. 15341. Znaydzie się on w aktach konsystorza Przemyskiego. Skoro JX. Baron Neustern swóy projekt wygotuje, kommunikować go będę Ill-mo ac Rev-mo D-no, bo bym życzył sobie, abyśmy wspólnie przedmiot ten Rządowi przedłożyli.

X. Drozdowski podobno by się nie zdał na prefekta w Seminarium, bo był tam notowany, a nawet, jak mi powiadają, zasłużył był sobie na dimissyę i później dopiero znowu został przyiętym. Ja mu przeyścia do dyecezyi Przemyskiey zabraniać nie będę, alioqui nie jeden z tey dyecezyi do tuteyszey się przeniósł, i na jedno to wyidzie, czy tu, czy też tam applikowanym będzie.

Kommunikowany mi list JX. Pasławskiego odsyłam Ill-mo ac Rev-mo D-no. JX. Fogarassy chybia, jeżeli tak jest, jak tamten pisze. Miałby dziwaczyć JX. Fogarassy, to wolałby się uchylić i jak zamyśla, podać się ad statum quiscentium. Ale może jeszcze reflexie, które Ill-mus ac Rev-mus D-nus obydwom uczynić postanowiłeś, zniewolą JX. Fogarassy, że zaniecha postępowania, na które się żali JX. Pasławski i które, jeśliby ad seria przyszło, zgorszeniemby stały się i dla tamtego w szczególności szkodliwemiby były. Zostaję etc.[1])

XXXVIII.

Львів. 10. VI. 1830. [Прот. 1830. ч. 79.]

Zgadzam się zupełnie ze zdaniem Ill-mi ac Rev-mi D-ni w szacowney odezwie z dnia 7. b. m. wyrażonem, abyśmy się w interessie zaradzenia defektowi kleru osobiście rozmówili i naradzili. Z ukontentowaniem więc przybycia Ill-mi ac Rev-mi D-ni w dniu 14. t. m. wyglądać będę. JX. Baron Neustern pospieszył się z udzieleniem swoich myśli, chociaż byłem zdania, aby się wstrzymał, pokąd rzecz na wszystkie strony rozważona nie będzie. Przeyrzawszy potemu rozporządzenia studiów tyczące się i zważywszy plan studium teologicznego i filozoficznego dla zakonników łacińskiego obrządku przepisany i tu zaprowadzony,

---

[1]) Рукою Снїгурського дописано: Responsum datum die 7a Junii 1830 atque communicatum p. m. provincialis Holdaiewicz scriptum intuitu celebrandorum capitulorum Basilianorum sub praesidio metropolitae retromissum.

zdało mi się, że od projektów, tak jak JX. Baron na piśmie podał, odstąpić i na wskazaniu następujących trzech śrzodków zaradzenia defektowi kleru poprzestać naylepiey będzie: 1. aby studium teologii na trzy lata skrócone było; 2. aby nad systemizowaną i dotąd w Seminarium umieszczoną liczbę 320 kandydatów stosowną do potrzeby liczbę stipendistów przyjąć pozwolono; 3. aby dla kandydatów stanu duchownego studium filozoficzne przez opuszczenie niektórych objektów ułatwiono. Zbieram teraz na papier myśli moje i uwagi nad każdym z tych trzech punktów, a za pożądanem przybyciem Ill-mi ac Rev-mi D-ni osądziemy wspólnie, coby dodać, opuścić lub odmienić należało.

JW. Prowincyała Bazylianów uwiadomiłem dziś, iż kapituła w Krechowie pod prezydencyą Ill-mi ac Rev-mi D-ni odprawiać się będzie i że na zgromadzenie Oyców dzień 9. Sierpnia r. b. jest wyznaczony, aby do wszystkich klasztorów zwykłym sposobem convocatorium expedyował i kapitularnych do stawienia się na czas i mieysce oznaczone wezwał.

Zachowując inne przedmioty do ustney rozmowy, kończę pisanie moje, wyrażając, iż jestem etc.

XXXIX.

Львів. 16. IX. 1830. [Прот. 1830. ч. 121.]

Szacowne wyrazy Ill-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 11. b. m. wraz z urzędownem uwiadomieniem o kapitule Bazylianów w Krechowie odprawioney odebrałem z poczty wczorayszey. JX. Prowincyał podał tu do konsystorza wcześniey akt kapitularny i z tey okazyi doniesienie zrobiono do Rządu, że kapituła Bazylianów w Krechowie pod prezydencyą Ill-mi ac Rev-mi D-ni zebrana była i że przełożeni Zakonu na tey kapitule obranymi zostali. Nie zwykło się Rządowi donosić o szczegółach interessów na kapitule pertraktowanych, tylko się wymieniają nowo obrani przełożeni Zakonów; i tak też teraz zrobiono. Gubernium zwykło odpowiadać: wird genehmigt und zur Wissenschaft genommen. Mniemam, że nie ma potrzeby, abyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus do Rządu doniesienie robił; rezolucyę, która na doniesienie tuteysze nastąpi, konsystorz mόy notyfikować nie omieszka.

Hordyński zgłaszał się także do mnie z chęcią bydź umieszczonym titulo studiorum praefecti w Seminarium. Mówią o nim, że jest bonae indolis. Mówiłem mu, aby prosił Ill-mum ac Rev-mum D-num o wyświęcenie i aby swoją prośbę przez konsystorz Przemyski podał; im prędzey to zrobi, tem lepiey będzie, gdyż w Seminarium na przełożonych i na prefektach zbywa. Do finalney decyzyi względem rektora kto wie kiedy przyidzie, w Gubernium do tych czas jeszcze rzecz jest im Rückstand. Aby rzeczy w porządku, ile możności, utrzymać, zarządziłem provisorie, aby JX. Telichowski funkcye rektora in disciplinaribus et oeconomicis całkiem na siebie wziął. JX. Dębicki, świeżo postanowiony

vicerektor, sprawować będzie to, co do pierwszego vicerektora należy, a funkcye drugiego vicerektora kazałem oddać JX. Łuczakowskiemu. Hordyński więc tem bardziey przyda się, że x. Hanczakowski i nie wiele swojemi obowiązkami zaymuje się i jak mi powiadano, mając już na jakieś beneficium prezentę, z Seminarium ustąpić zamyśla. Nad propozycyą o zaradzeniu niedostatkowi kleru maystrowali i maystrowali; można powiedzieć, że quot capita tot sensus, a po większey części sine sensu. Mówiłem i z tym i z owym, ale nawet sam teraźnieyszy Naczelnik tak mi się tłumaczył, że nie mogłem wyrozumić, jaka ich finalna była opinia; tyle tylko postrzegałem, że panowie ci i nie rozumieją tych rzeczy i cały przedmiot naszey remonstracyi za rzecz potoczną mają.

Kancellarya nadworna nie przestawała nalegać na przyspieszenie relacyi o twierdzeniu biskupa Bukowińskiego, że biskupi tylko z mnichów in orientali ecclesia postanawiani bydź mogą. Skończyłem też nareszcie rozprawę o tym przedmiocie, jest teraz w przepisywaniu i spodziewam się, że w tym jeszcze miesiącu całą rzecz do Rządu będę mógł oddać. Pracy tu miałem tyle, jak przedtem pisząc de titulis ad fundum Religionis; profitowałem zaś wiele z tych wiadomości, które Ill-mus ac Rev-mus D-nus byłeś łaskaw udzielić mi i które miałem od JX. kustosza Mogilnickiego. Zostaję etc.

XL.

Львів. 10. I. 1831. [Прот. 1831, ч. 5.]

Дякує за желання, зложені йому в листї з 7. сїчня, з нагоди Різдвяних Свят, складаючи такі-ж желання від себе з нагоди тих-же Свят і Нового Року.

Koncept expedycyi do JX. Fogarassy zaległ u mnie, proszę tey zwłoce przebaczyć. Na tę expedycyę zupełnie się zgadzam i JX. Fogarassy podług niey tem bardziey powinien się będzie kierować, że stosowna jest do tamecznych okoliczności Ill-mo ac Rev-mo D-no z doświadczenia dobrze wiadomych. Z remonstracyi JXdza Fogarassy wydaje się mniemanie iego, jakoby miewanie nauk do ludu in ritu graeco nie zwyczaynem i niepotrzebnem było. Dla tego w expedycyi ad 1. sądzę, iż dodać potrzeba, iż nauczania parafian kanony i prawa monarchiczne wymagają, aby się zreflektował, że reguła, która tam zaprowadzona bydź powinna, żadną nie jest nowością, i że jako po wszystkich innych parafiach, tak i w parafii S. Barbary co niedzieli i co święta nauki do ludu miewane bydź powinny. Sądze też, że dodatki w expedycyi ad 4. i w samem zakończeniu umieścić wypada dla tego, aby klerycy pod pozorem miewania nauk i dawania pomocy w parafii S. Barbary nie uchylali się od zatrudnień naukowych i domowych w konwikcie, co by do kollizyi powodem stać się mogło, gdyby ich bez wiedzy dyrektora konwiktu do S. Barbary wzywano. Proszę Ill-mum ac Rev-mum D-num uwia-

domić mię następnie, pod jakim dniem expedycya ta wydana będzie, abym na kopii, którą ty sporządzić kazałem, dzień dodać i kopię tę do aktów konsystorskich pro futuro usu officioso złożyć mógł.

Publiczność tuteysza zatrwożona jest niepomało niebezpieczeństwem choroby zwaney cholera morbus. Podług wiadomości, jakie tu dotąd nadeszły, miała ta choroba z Satanowa, tuż przy granicy galicyiskiey leżącego miasteczka rossyiskiego, zjawić się w Kałahorówce i Wolicy, tudzież w Husiatynie, mieyscach niedaleko Satanowa, ale już w granicy Galicyi położonych. Mniemają jednak, że to zjawisko nie jest prawdziwą cholerą, lecz inną chorobą z podobnemi do cholery symptomatami połączoną. Day Boże, aby tak było. Tym czasem Rząd powydawał już i ciągle wydaje rozporządzenia, jak zapobiegać tey zarazie i jak postępować potrzeba, gdyby gdzie aktualnie pokazała się. Nabożeństwo dla uproszenia, aby Bóg od tey klęski kray zachować raczył, w moiey archikatedrze zaczęło się w sam dzień uroczystości Bożego Narodzenia i pokąd niebezpieczeństwo nie ustanie, co niedzieli i co święta odprawiać się będzie. Toż samo po wszystkich parafialnych cerkwiach i po klasztorach w dyecezyi zarządzono.

Sukno, o którym w czasie seymowym wspomniałem, już jest sprowadzone. Szerokość jego jest 10 ćwierci polskich i już zugerichtet, tak że, jak mówi się u nas, ustępować go nie potrzeba. Proszę Ill-mum ac Rev-mum D-num uwiadomić mię, wiele łokci odmierzyć potrzeba na kapotę lub surdut i czy w odmierzaniu polskiego lub wiedeńskiego łokcia użyć należy. Za podaną później sposobnością odesłałbym potem to sukno do Przemyśla. Zostaję etc.

XLI.

Львів, 7. IV. 1831. [Прот. 1831, ч. 51.]

Wybierając się dziś na niejaki czas do Uniowa, mam honor donieść Ill-mo ac Rev-mo D-no, iż podług informacyi w szacownym liście z dnia 28. p. m. zawartey zostawiam 5 łokci i ćwierć sukna dla JW. Pana Dobrodzieja przeznaczonego. JX. professor Krynicki, korzystając z wolnego czasu podczas świąt obrządku łacińskiego, oddalił się ze Lwowa; dziś ma powrócić i nie wątpię, że postara się, aby owo sukno przez dobrą okazyę do Przemyśla zawiezione było. Proszę Ill-mum ac Rev-mum D-num przebaczyć, że takiego sukna więcey udzielić nie mogłem. Nie był to cały postaw, lecz tylko, jak tuteysi krawcy mówią, p o ł ó w k a, a do spółki należał także JW. Bernhard, który nawet przyczynił się do obstallowania na fabryce sukienney w Brynie.

Uchylenie Świdzińskiego od funkcyi rachmistrza seminaryskiego nastąpiło już i konkurs na 15. b. m. publikowano, ale sprawa ze Swidzińskim jeszcze ciągnie się. Nie stało w kassie

z ostatnich jego rachunków kilka set ryńskich konwencyiney monety, zostaje przeto w areszcie policyinym, a może i do kryminalnego przyidzie. Uchylenie Świdzińskiego było w mocy tuteyszego Gubernium i dlatego tu o nim decydowano. Co się tycze rektora, posłano akta do Dworu, bo decyzya należy do samego Nayjaśnieyszego Pana. Do zwłoki tey naywyższey decyzyi przyczynił się poniekąd Baron Neustern, bo właśnie w tym samym czasie, kiedy Gubernium swoją relacyę do Dworu expedyowało, on expedyował wprost do Monarchy remonstracyę od x. Dubowickiego podpisaną, ale od Neusterna zwykłym iego sposobem sporządzoną. Kancellarya więc Nadworna żądała wyiaśnienia tey remonstracyi od Gubernium z tym wyraźnym dodatkiem, że pokąd to objaśnienie nie nastąpi, akta do decyzyi Nayiaśnieyszemu Panu przedłożone bydź nie mogą. Jeżeli następnie będę miał ukontentowanie widzić się z JW. Panem Dobr., to będę kommunikować i to, co Neusternowi podobało się remonstrować, i to, co ja na tę remonstracyę przytoczyłem. Od dawna cała myśl tego prałata obrócona jest do tego, aby mnie utrudniać urzędowanie moje, i nie przestając na tem, że sam niczem się nie zaymuje i że równie także brat jego i zawadą dobrego porządku i ohydą wszystkich staje się, nie wahał się w remonstracyi sporządzoney dla x. Dubowickiego, przekręcając swoim zwyczajem wyraźne przepisy, dowodzić, że x. Dubowicki pobierał dotąd jako rektor tylko 200 fl. i niektóre emolumenta, a 1000 fl. jako kustosz, i że ta, jak ustawicznie w remonstracyi powtarza, kapitularna prebenda żadnym sposobem odebrana mu bydź nie może. Wychodziłoby więc na to, że Dubowickiego pomięszanie zmysłów podług świadectw lekarskich do remonstracyi przyłączonych cierpiącego przy 1000 fl. zostawić, a rektora takiego szukaćby potrzeba, któryby za 200 fl mozolny ten urząd sprawował. Nie ograniczył się zaś Neustern na takich przedłożeniach, ale nadto, aby usprawiedliwić nierząd w zaniedbaniu X^{dza} Dubowickiego pochodzący w ekonomii i karności seminarzyskiey, napisał między innemi niedorzecznościami, że w roku 1828. przyjęto do Seminarium 150 studentów ze wszystkich okolic Galicyi bez obyczajów i bez żadney edukacyi, których rozwiozłość i burzliwość powściągnąć nie można było, i że to jest przyczyną postrzeżonego w Seminarium nieładu. Wyjaśniłem ja należycie tę remonstracyę, Gubernium zgodziło się zupełnie z moiem zdaniem i z propozycyą, aby X^{dza} Dubowickiego pensyą 600 fl. opatrzyć, tak jak niegdyś z konsyliarzem konsystorza tuteyszego Czaykowskim stało się, a rektora innego czem prędzey aby postanowić, bo tak ważny instytut, jak jest Seminarium, prowisorie nie może bydź długo rządzonym. Musiały już doyść do Dworu tłumaczenia się i moje i gubernialne, kto wie jednak czy rzeczy nie póydą na zwłokę, równie jak na zwłokę poszła była propozycya x. Dubowickiego na rektora dla tego, że i wtenczas Neusternowi potrzeba było podobnym prawie sposobem z remonstracyą wystąpić. W pro-

cessie kryminalnym brata jego nastąpiła już decizya sądu kryminalnego i Apellacyi. Był obwiniony wspólnie z jakimś Skulskim o zbrodnię gwałtu publicznego, po śledzeniach od 3. Czerwca 1829. do 28. Września 1830. przedsięwziętych nareszcie judicatum est: inquisitiones plenarie perductas ob defectum legitimae probationis pro sublatis declarari, nihilominus utrumque (to jest Harasiewicz i Skulski) ad ferendas expensas criminales damnari. Teraz przedmiot ten in via disciplinari tu rozpoznawany bydź ma i dla tego właśnie w tych dniach robi się rekwizycya do Apellacyi, aby akta były konsystorzowi kommunikowane.

Na projekt nasz o zaradzeniu niedostatkowi kleru i na remonstracyę o stipendiach nie ma dotąd żadney decyzyi. Jabym sądził, abyśmy znowu podali remonstracyę do Cesarza Jegomości wprost, iżby raczył decydować. Jeżeliby się także Ill-mo ac Rev-mo D-no tak zdawało, to jabym sporządził takową remonstracyę, ale potrzeba by znowu wykazać, jaki jest obecnie niedostatek kleru. Ja podług tego, co w owym wspólnym naszym podaniu wyrażono było, podałem do Gubernium wykaz defektu kleru, jaki się okazał z końcem roku 1830. Ogółem nie stawało w tym czasie w tuteyszey dyecezyi 340 kapłanów, a dotąd wielu znowu ubyło. Zostaję etc.

XLII.

Львів, 30. IV. 1831. [Прот. 1831, ч. 52.]

Складає желання з нагоди Великодних Свят.

Ja nie jestem w stanie obchodzić teraźniey sze święta z wesołością zwykłą. Powróciwszy przeszłego tygodnia z Uniowa, gdzie przez dwa tygodnie w naylepszym zdrowiu zostawałem, uległem od kwietniey niedzieli febrze katarrowey, która mię niezdolnym zrobiła do wszelkich funkcyi w archikatedrze. Nie byłem nawet w stanie chrisma konsekrować na wielki czwartek i dopiero jutro będę mógł dopełnić tey ceremonii, i to w domu, bo lekarz móy zabrania mi wyiścia do cerkwi i tylko na odprawienie mszy czytaney w ciepłym pokoju zezwala.

Przed wyjazdem do Uniowa namieniałem w odezwie mojey do JWPana Dobrodzieja, że wypadałoby nam powtórzyć remonstracyę wprost do Cesarza Jegomości, aby raczył decydować o śrzodkach zaradzenia niedostatkowi kleru naszego. Cały ten interess leży dotąd w biurze JW. Hofrata tuteyszego i Bóg wie, pokąd leżyć będzie, jeżeli z góry urgensu nie będzie. To mię utwierdza w przekonaniu, iż potrzeba koniecznie ponowić remonstracyę, inaczey wszystko na dalszą zwłokę póydzie, a niedogodność po parafiach i teraz już nadto dokuczająca, bo po wielu mieyscach lud prawie bez posługi duchowney zostaje i na to narzeka, więcey jeszcze wzmagać się będzie. W remonstracyi tey wypadałoby wyrazić, o ile dotąd ubyło duchowieństwa w jedney

i drugiey dyecezyi od początku roku 1830., gdyż ile nie stawało xięży z końcem roku 1829., w pierwszey remonstracyi doniesiono już było Nayjaśnieyszemu Panu. Jabym sporządził koncept tey remonstracyi, zaczekam jednak, dopóki nie dowiem się, jakie Ill-mi ac Rev-mi D-ni w tey mierze zdanie, o które teraz tak jak pierwiey prosząc, mam honor pisać, iż jestem etc.[1])

---

[1]) На двох незаписаних Левицьким сторінках листу Снїгурський власноручно написав відповідь, котру на сїм місци передруковуєть ся:

Responsum. Ponieważ remonstracya nasza względem zaradzenia niedostatkowi duchowieństwa dotychczas w Gubernium spoczywa i w teraźnieyszych okolicznościach nie tak łatwo ztamtąd wyruszy, zgadzam się zupełnie z propozycyą Excell-mi D-ni i proszę, aby na nowo urgens w tym przedmiocie wprost ad Majestatem był podany. Nie wątpię o tem, że Majestas każe sobie jak nayprędzey interes ten do decyzyi przedłożyć, sądzę iednak, i gdy tak długo w Gubernium przedmiot ten leżyć może, wnosząc, że w Wedniu po różnych subselliach ieszcze dłużey spoczywać będzie, i tak rok po roku na pisaninach upłynie, a defekt duchowieństwa coraz bardziey pomnoży się; albowiem nie wątpię, że ta remonstracya, która się zdaie, chociaż w istocie nie iest tak, pociągać za sobą odmianę teraźnieyszego systematu naukowego na teologii i filozofii, kommunikowaną zostanie od nadworney kommissyi direktoratom teologicznemu i filozoficznemu, a ztamtąd professorom teologicznym i filozoficznym; wszakże iuż we Lwowie IX. Zachariasiewicz i JX. Mierzwiński nad nią maystrowali, a wiedeńscy tem bardziey zechcą maystrować, że na końcu chcący decydować nie będzie wiedział, czego się chwycić; i bez wątpienia w przeciągu roku, gdyby nayspiesznicy robiło się, żadnych pomyślnych rezultatów nie otrzymamy. Moie więc zdanie byłoby, w urgensie ad Majestatem podać się maiącym rozdzielić dwa przedmioty: skrócenie studiów i przyimowanie stipendistów; przedmiot studiów niechay idzie przez subsellia drogą przepisaną i dłuższą, a tymczasowie, zanim ten przedmiot względem studiów zadecydowany będzie, aby N. Pan raczył pozwolić stipendia dla kandydatów naszych na filozofii zaraz z zaczęciem następuiącego roku szkolnego; wszakże iuż w tym roku nie mało kandydatów straciliśmy, którzy dla niedostatku utrzymania się pomuszeni byli studia filozoficzne opuścić; u mnie tutay blizko 20 takich narachowałem. W tuteyszey dyecezyi, iak świadczy Schematism, z końcem roku 1830. nie stawało 127 kapłanów, a umarło w przeciągu roku 1830. kapłanów 25.; podług wyrachowania od Rządu przyiętego tuteysza dyecezya powinna mieć rocznie wychodzących alumnów 28, a zatem na dwa roki filozoficzne per 28 potrzebuię stipendistow 56 na filozofii, i dopiero w ten czas, gdy oprócz alumnów w Seminarium zostaiących liczba 56 stipendistów na tuteyszą dyecezyę pozwoloną zostanie, defekt duchowieństwa nie wzrastać, lecz zmnieyszać się zacznie; wszakże iuż w roku 1820. N. Pan, pozwalaiąc 320 alumnów, raczył zadecydować

XLIII.

Львів, 19. V. 1831. [Прот. 1831, ч. 59.]

Складає желання з нагоди іменин.

Mnie się nie zdaje, aby powtarzając teraz remonstracyę do Nayjaśnieyszego Pana, prosić oddzielnie o skrócenie studiów i o przyjęcie stipendistów, jak Ill-mus ac Rev-mus D-nus w swoim liście z dnia 5. b. m. wyraziłeś. Obydwa te śrzodki zaradzenia niedostatkowi kapłanów i przytem trzeci śzrodek, aby nauki filozoficzne naszym kandydatom ulżono, razem przeszłego proponowane były i teraz więc prosić wypada, aby razem decydowane były. Co do stipendystów mniemam, że jeśliby na tę powtórną remonstracyę naywyższa decyzya tym czasem nie wypadła, stosowniey będzie z początkiem następującego szkolnego roku przyjąć kompetentów, przyjętych do Gubernium, tak jak się dawniey robiło, podać i o tem wprost Nayjaśnieyszemu Panu donieść z prośbą, aby przez wzgląd na tak znakomity niedostatek duchowieństwa przyjętych kandydatów stipendyami opatrzyć rozkazał. Łączę tu koncept, podług którego powtórna remonstracya mogłaby bydź podana. Jeżeli Ill-mus ac Rev-mus D-nus nic nie znaydziesz do odmiany w tym koncepcie, to proszę rozkazać, aby sporządzono 1º do Lit. B. wykaz indywidualny, ile ubyło, a ile przybyło roku 1830. kapłanów w dyecezyi Przemyskiey, na sposób wykazu, który co do tego punktu z tuteyszey dyecezyi pod Lit. A. załączonym bydź ma i przy koncepcie znayduje się; 2 do do Lit. D. wykaz w ciągu teraźnieyszego roku ubyłych już kapłanów, także na sposób wykazu, który z tuteyszey dyecezyi pod Lit. C, załącza się. Ubytek, który z wykazu do Lit. B. sporządzonego wypadnie, dodany do ubytku z konsygnacyi A wyrachowanego

---

wenn nicht noch eine grössere Anzahl von Alumnen wegen des gegenwärtigen Mangels an Seelsorgern anzunehmen wäre, in welchem Falle Se k. k. Majestät auch diese grössere Zahl gestatten. Mamy przykład w dyecezyach łacińskich, gdzie Ordinariaty potrzebom dyecezyi przez przyimowanie stipendistów zaradzaią: w archidyecezyi Lwowskiey, gdzie 218 curatiae maią 63 alumnów w Seminarium, a 51 stipendistów, w dyecezyi Przemyskiey, gdzie 274 curatiae, w Seminarium 60 alumnów i 82 stipendistów; czyliż musimy bydź we wszystkiem pośledniey szymi. Przez wyrobienie stipendiów dla słuchaczów filozofii zrobiłoby się nie mało ulgi dla naszych kapłanów, którzy swoich synów na filozofii z swey szczupłey kongruy utrzymywać muszą, gdyż dla zgłaszaiących się kandydatów na teologię nie wiele słuchaczów filozoficznych przyimować można. Te moie myśli poddaię pod decyzyę Waszey Excellencyi i ia na wszystko, co Excell-mus D-nus w swoiey mądrości osądzisz, przystanę; to tylko mam na uwadze, że prosząc oddzielnie o pozwolenie stipendiów, łatwiey i prędzey, przynajmniey w części, zamiar nasz osiągnąć możemy. Dnia 5º Maja 1831. — Mundirt et expedirt.

okaże, jak wiele z końcem roku 1830. nie stawało xięży w obydwóch dyecezyach. Do tey zaś summy ubytek tuteyszy pod C. wyrachowany i ubytek, który z wykazu D. wypadnie, dodawszy, okaże się, jak wiele obecnie w obydwóch dyecezyach nie staje kapłanów. Allegat, o którym pod Lit. E. wzmianka, każę tymczasem tu na czysto przepisywać. Namienię jeszcze, ale tylko pro notitia, że wykaz, który się teraz pod A. przyłącza, podanym jest do Gubernium przez móy konsystorz pod dniem 5. Lutego 1831. N. 316. stosownie do tego, co w remonstracyi naszey wspólney dt. 16. Junii 1830. N. 1722 podaney wyrażono, że po upłynionym każdym roku Rządowi donosić się będzie, ile ubyło, a ile przybyło kapłanów.

W przyszłym miesiącu postanowiłem wizytować cyrkuł Stryiski, o czem i z mojey strony i ze strony Rządu wydane już są dyspozycye; dla tego przy końcu następującego tygodnia udam się do Uniowa, częścią aby nabrać sił, do których po ostatniey chorobie dotąd przyśdź nie mogę, częścią zaś aby się do podróży usposobić. Upraszam więc mocno o niezwłoczne uzupełnienie i zwrócenie konceptu, aby pokąd tu jestem, na czysto przepisanym i znowu do podpisu Ill-mo ac Rev-mo D-no odesłanym bydź mógł.

Mówią tu, iż JX. kanonik Sozański ma bydź do kapituły i konsystorza Przemyskiego wzięty z powodu odmiany zaszłey tam po zgonie ś. p. JX. Fedynkiewicza. Jabym był nieskończenie obligowanym Ill-mo ac Rev-mo D-no, gdyby to do skutku przyszło, i proszę, aby, jeśli tylko można, JX. Sozański do tey promocyi był przypuszczonym. Zostaję etc.[1])

XLIV.

Львів, 28. V. 1831. [Прот. 1831, ч. 62.]

Prośbę do Nayjaśniego (sic!) Pana stilizowaną z allegatami kommunikuję i proszę usilnie, abyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus był łaskaw, dodawszy swóy podpis, expediować niezwłocznie, bo to idzie o rzecz bardzo ważną: w mojej dyecezyi po wielu mieyscach cura animarum prawie ustaje, bo kapłani sąsiedzcy wydołać nie mogą.

Oprócz innych wcale ważnych przyczyn, dla których tak wielka liczba alumnów w tuteyszym Seminarium utrzymywana na przyszłość bydź nie może, zaszła teraz nowa okoliczność, to jest zburzenie się alumnów z powodu niewcześnie wznieconego postrachu cholery. Tumult trwał przez dwa dnie. W poniedziałek przeszły 10 alumnów, odrzucając wszelkie refleksye przełożonych, wieczorną porą bez wiedzy rektoratu wymknęło się z Seminarium.

---

[1]) Рукою Снїгурського дописано: Responsum datum et allegata submissa die 24ª Maji 1831.

Nazajutrz byłem sam w Seminarium i reflektowałem, ale to na moment tylko coś skutkowało. Ku wieczorowi alumni, odwołując się na owych 10 zbiegów, znowu tumult robić i nastawać zaczęli, aby ich wypuszczono. Wicerektor Dębicki doniósł mi osobiście, że przełożeni rady dać nie mogą i że się obawiać potrzeba, aby domagający się bydź wypuszczonemi furtę nie rozbili. Zleciłem więc, aby wszystkich upomniano do spokoyności, a jeśliby się który do gwałtownego odbijania furty odważył, aby do policyi dano znać i zuchwalców pod wartę oddano. Uśmierzył się więc cokolwiek bunt, ale nazajutrz 5 alumnów, wyszedłszy na kollegia, nie powróciło do Seminarium i doniesiono mi, że wielu innych do ucieczki podobney przygotowanie czynią. Kazałem więc owych 15 zbiegów wykluczyć z liczby alumnów i Direktoratom Nauk oznaymić, iż nie są więcey w Seminarium. Dekret ten zapublikowano wszystkim alumnom z tym dodatkiem, że którykolwiekby z nich poważył się wyśdź z Seminarium podobnym sposobem jak tamci, podobnie się z nim postąpi. To dopiero uśmierzyło rozruch i niespokoyność. Ale kto wie, czy jeszcze do zamieszania jakiego nie przyidzie. Młodzież szkolna powszechnie i wszędzie skłonna jest tymi czasy do powstania. Od czasu, jak zaczęto w Seminarium 320 osób mieścić, zawsze obawiać się potrzeba było, aby kiedy rozruch nie nastąpił. To nastąpiło teraz i na przyszłość niejedno do podobnego zamieszania powodem stać się może. Czas jest pomyśleć, jak temu zapobiegnąć. Pisemne naradzenie się nie może bydź dostatecznem. Mojem życzeniem jest, abyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus był łaskaw zjechać tu na parę dni. Będzie można okolicznie tu rozpoznać powody, dla których chwytać się potrzeba propozycyi od Rządu wypadłey o przeniesieniu kandydatów dyecezyi Przemyskiey do Przemyśla. Jeżeli będą zawady, dla których to natychmiast do skutku przywieść nie da się, to wspólnie zważywszy wszystkie okoliczności, naradziemy się ad coram, czego jąć się potrzeba. Przedmiot ten jest arcyważny. Ja wstrzymuję się z wyjazdem moim do Uniowa, gdzie do podróży w cyrkuł Stryiski przysposobić się miałem, i proszę usilnie Ill-mum ac Rev-mum D-num, abyś podobnym sposobem, jak zeszłego roku było, w tym jeszcze tygodniu tu przyjechać był łaskaw. O cholerze we Lwowie tyle tylko mówią, że żydzi tylko i ubodzy nią są dotknięci, i między tymi choremi sami nawet lekarze nie są pewni, czy cholera, czy inna jaka choroba zachodzi. Na tuteyszey górze pewna jest, że nie ma okrzyczaney tey choroby, bez bojaźni więc Ill-mus ac Rev-mus D-nus tu stanąć możesz w zwyczaynym pokoju, który jest przygotowany.

Na stallum po ś. p. Fedynkiewiczu wakujące potrzeba konkurs rozpisać, pomimo to, że jak się w rzeczy samey należy, kto z dawnieyszych członków kapituły na te stallum posuniętym bydź zasługuje i proponowanym będzie. Zostaję etc.

P. S. Allegata B. i D. rozkaż Ill-mus ac Rev-mus D-nus na nowo przemundować z dodatkami, jakie na jednym i drugim

pod znakiem * umieszczone są. Dodatki te są koniecznie potrzebne, inaczey nie byłoby ewidencyi tego, co w samey prośbie ad Maiestatem z odwołaniem na te allegata twierdzi się.[1])

XLV.

Львів, 27. VI. 1831. [Прот. 1831, ч. 72.]

Z żalem i boleścią wyczytałem w liście Ill-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 24. b. m. doniesienie o zeyściu z tego świata ś. p. Jx. kustosza Mogilnickiego. Strata tego męża nie tylko dla Przemyskiey dyecezyi, lecz w ogóle dla całego naszego obrządku jest nieodżałowana.

Upraszam też Ill-mum ac Rev-mum D-num zainformować mię z łaski swojey, ażali nieboszczyk, robiąc testament, uczynił wzmiankę o skrypcie swoim na 200 dukatów, które u mnie roku 1827. wyżyczył i których bezpieczeństwo na swojey kamienicy zapisał, pozwalając nawet intabulować, chociaż do intabulacyi dotąd nie przyszło. Rzeczoną kwotę pożyczyłem ś. p. Jx. Mogilnickiemu nie na procent, lecz tylko dogadzając potrzebie, w którey się na ów czas znajdował; bez procentu też odebraćbym żądał.

Na początku Maja roku bieżącego nieboszczyk przysłał dla mnie dwie beczki wina węgierskiego. Ale na móy ostatni list przed przybyciem Ill-mi ac Rev-mi D-ni do Lwowa pisany, w którym o cenie tych win dopytywałem się, nic mi nie odpisał. Pozostała wdowa będzie może wiedziała, co te wina kosztowały, jey więc wyliczyłbym należytość. Bądź łaskaw Ill-mus ac Rev-mus D-nus zlecić komu, aby się o tem dowiedział, i mię o tem uwiadomić.

Pozostała też u nieboszczyka jedna z moich książek, to jest: Haberti Archijeraticon Ecclesiae Graecae in folio. Jeśliby można odzyskać ją, racz Ill-mus ac Rev-mus D-nus i o tem kazać dowiedzieć się.

Tu cholera nic nie folguje. W szpitalu przy S. Maryi Magdalenie nie ma już dosyć mieysca dla chorych. Rekonwalescentów zaczęto od niejakiego czasu mieścić w samym kościele, a tymi dniami kazano stawić szopy czyli baraki na ogrodzie przy rzeczonym kościele i tam chorych lokować mają. Wieść się była rozeszła, że dom tuteyszy presbyteralny ma bydź dla chorych zajęty. Dotąd jednak nie było żadney rekwizycyi. W takim zaś przypadku wszystcy ztąd musielibyśmy wyruszyć i opuścić całe zabudowanie, bo ktoby na nayoczywistsze chciał się wystawiać niebezpieczeństwo. Do tych czas ia i wszytcy tu mieszkający przy dobrym zostajemy zdrowiu z łaski Naywyższego. Ill-mus ac Rev-mus D-nus chciey się mieć

[1]) Рукою Снїгурського дописано: Responsum datum. Remonstratio ad S. Majestatem zur allerhöchsteigenen Eröffnung transmissa per postam die 31ª Maji 1831.

także na ostrożności, naylepieyby pewnie było udać się do Walawy. Móy Uniów jest opodal, inaczey ja bym tu nie przesiadywał. Zostaję etc.

XLVI.

Львів, 27. VII. 1831. [Прот. 1831, ч. 78]

Z ubolewaniem wyczytałem z wyrazów de 16. m. c. że JW. Pan Dobrodziey chorowałeś, pocieszyło mię zaś to, że do tey słabości nie przyłączyła się grasująca tymi czasy niemoc i że JW. Pan Dobrodziey wyszedłeś z niebezpieczeństwa. Życzę z serca, aby Bóg pozwolił jak najrychleyszego powrotu do zupełnego zdrowia.

Dziś podałem do krajowego Prezydyum modlitwę w języku ludowi naszemu zrozumiałym ułożoną na uproszenie, aby Bóg cholerę odwrócić raczył, i remonstrowałem, aby pozwolono potrzebną ilość egzemplarzy na koszt kassy konsystorskiey wydrukować i do wszystkich kapłanów w dyecezyi porozsyłać. Jeżelibyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus życzył sobie i w tamtey dyecezyi tę samą modlitwę zalecić, to potrzebna ilość exemplarzy mogłaby razem tu bydź wydrukowana, proszę jednak niezwłocznie mię o tem uwiadomić, bo skoro nadeydzie pozwolenie od Prezydyum, drukarnia żądać będzie informacyi, jak wiele exemplarzy wygotować ma.

Z powodu remonstracyi, którąśmy powtórzyli wprost do Cesarza Jego Mości, przyszedł, więcey już jak dwa tygodnie temu, nadworny dekret, aby projekta o zaradzeniu niedostatkowi kleru naszego natychmiast do naywyższey decyzyi podano, a tego, z którego przyczyny ten ważny przedmiot tak długo zatrzymanym został, aby do odpowiedzi pociągniono. Wątpie jednak, aby się co dotąd stało, bo jak na toż Hofrata spotkało zdarzenie, że w domu brata swojego na cholerę zmarłego dziesięciodniową kwarantanę odsiadywać musi, a tem samem od interesów urzędowych wstrzymanym zostaje.

Propozycya nasza o rozdzieleniu Seminarium i przeniesieniu kandydatów Przemyskiey dyecezyi do Przemyśla dopiero zeszłego tygodnia na stół wziętą była i o mało że ad acta nie poszła z powodu — bo i we Lwowie i w Przemyślu cholera grassuje. Przecież odezwał się ktoś inaczey i stanęło na tem, że do Seminarium na rok następujący przyimować nie można, i Gubernium, w nadziei iż Dwór zaaprobuje, stanowi, aby wybranym kandydatom stipendia były dane, podobno jednak nie 150 fl., jak proponowaliśmy, ale 130 fl. Co się tycze urządzenia Seminarium w Przemyślu, Gubernium wystawia potrzebę tego i żąda pozwolenia naywyższego na rozdzielenie tuteyszego dotąd jeneralnego Seminarium. Zważając, jak te rzeczy dotąd się traktowały, nie zaraz finalney decyzyi spodziewać się można. Tym czasem zaś niedostatek kapłanów codziennie wzmaga się i sprawdza się to,

co ja, robiąc remonstracyę jeszcze w roku 1821., tabullarnie pokazywałem, że jeśli się zaraz nie zaradzi, za kilka lat parafie z kapłanów obnażone zostaną. Gdyby na ów[1]) nad moją remonstracyą, tak jak ważność rzeczy wymagała, zastanowiono się było, nie przyszłoby może było do takiego niedostatku duchowieństwa. Teraz kiedy do innych nieszczęść cholera także zajęła całą prawie Galicyę i kto wie, czy pozwoli otworzyć nauki na rok szkolny następujący, i projekt nasz skrócenia nauk, chociażby w ten lub inny sposób był zatwierdzony, kto wie, czy do skutku przywieść można będzie.

Za udzielenie mi kopii testamentu nieboszczyka Ix. kustosza Mogilnickiego dziękuję Ill-mo ac Rev-mo D-no. Nieboszczyk oświadczył mi już dawniey, że z kamienicy swojey myśli fundusz zrobić dla kapituły i na wsparcie ubogich kapłańskich synów w gymnazyum uczących się, ale szkoda, że niema w testamencie wzmianki o książkach, które oświadczał, iż do biblioteki katedralney przeznaczy. Miał on rzadkie i ważne dzieła, szkodaby była, gdyby to zwyczaynym sposobem marnie poszło. Jabym też żałował Haberta Archieratikon, gdyby odzyskać go nie można, bo to dzieło rzadko nabyć się daje. Co się tycze mojego kapitaliku, na który mam rewers nieboszczyka, myślą moją jest odstąpić go Przemyskiey kapitule na pamiątkę, że tam kiedyś byłem. Ale nim formalną na to deklaracyę sporządzę, chciałbym wiedzieć, jaką jest myśl pozostałey wdowy względem zaciągnioney u mnie kwoty. Nieboszczyk mówił mi, iż on wspólnie z żoną wszystkie swoje interessa robi i że ona o pożyczoney u mnie kwocie wie. Mocno więc będę obowiązanym, jeżeli Ill-mus ac Rev mus D-nus swego czasu, jak okoliczności grassującey choroby pozwolą, z wdową o tem pomówić komu zlecisz i mię potem z łaski swojey uwiadomisz.

Proszę też Ill-mum ac Rev-mum D-num uwiadomić mię o dalszem stanie swojego zdrowia. Ja z łaski Naywyższego przez cały czas grassującey tu cholery zupełnego zdrowia doświadczam i wszystcy tu mieszkający dobrze się mają. Czeyże Bóg raczy nas i odtąd ocalić. Zostaję etc.

P. S. Modlitwę w tym liście namienioną kommunikuję tymczasem pro notitia w tłumaczeniu łacińskiem, bo przepisywanie ruskie dłuższego czasu wymagałoby i nie ma komu sporządzić go.[2])

---

[1]) Опущено: czas.

[2]) Рукою Снїгурського дописано: Dnia 30 Lipca r. b. obstalowałem 2000 exemplarzy modlitwy. — На окремій картинцї долучена: Oratio pro tempore cholerae, яка почннаєть ся словами: Omnipotens aeterne Deus! qui non vis mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat, quive misisti pro salute nostra Unigenitum Filium tuum, etc.

XLVII.

Львів, 9. VIII. 1831. [Прот. 1831, ч. 85.]

Wiadomość z szacowney odezwy de 30. m. el. powzięta, że Ill-mus ac Rev-mus D-nus do lepszego zdrowia przychodzisz, jest dla mnie pocieszającą. Życzę z serca, aby P. Bóg do zupełnych sił Ill-mum ac Rev-mum jak nayrychley przywrócić raczył. Ja z łaski Naywyższego ciągle dobrego zdrowia doświadczam.

Stosownie do życzenia Ill-mi ac Rev-mi D-ni drukarnia Stawropigialna wygotowała na dyecezyę Przemyską 2000 exemplarzy modlitwy na uproszenie, aby Bóg raczył cholerę odwrócić. Cena tych exemplarzy jest dosyć mierna, bo zarządzający drukarnią oświadczył, że za papier tylko i to, co się zecerom należy, koszt wyrachowano, za sam zaś druk niczego nie żąda się. Za owe 2000 exemplarzy należyć się będzie 4 fl. 30 gr. M. K. Nowo mianowany Ix. kanonik Krynicki, udając się do Przemyśla, bierze wszystkie exemplarze z sobą i owe Ill-mo ac Rev-mo D-no doręczy. Znaydzie się przy tych exemplarzach litografowany exemplarz kurrendy, która tu do urzędów dekanalnych przy rozesłaniu modlitwy wydana została Może co podobnego Ill-mus ac Rev-mus D-nus i w tamtey dyecezyi zarządzić rozkażesz. Zostaję etc [1])

XLVIII.

Львів, 16. IX. 1831. [Прот. 1831, ч. 97.]

Przy odesłaniu urzędowege doniesienia o finalnem uchyłeniu bywszego rektora od urzędu mam honor Ill-mum ac Rev-mum D-num pro omnimoda notitia zawiadomić, że Nayjaśnieyszy Pan, podług propozycyi odemnie i od Rządu zgodnie podaney, Ix. Dubowickiemu rocznie 600 fl. m. k. als Gnadengehalt z funduszu Religii wyznaczyć raczył, ale co do zostawienia go przy kustodyi ściśley jak proponowano, postanowił, bo aby kustoszem nadal zostawał, pod kondycyą tylko zezwolił, jeżeli z indagacyi, którą teraz Sąd kryminalny zaymuje się i z powodu którey Świdziński in captura zostaje, wina złych zamiarów i nikczemnego sposobu postępowania bywszego rektora nie okaże się; w przeciwnym razie dalsza propozycya, jak traktowanym bydź ma, podana bydź musi.

Od tego czasu, jak uchybienia rektora i rachmistrza w Seminarium pod indagacyę wzięto, można było wnosić, że zaydzie potrzeba postanowienia innego rektora. Myślałem ja ciągle i teraz rozważam, ktoby się do tego urzędu ze wszech miar zdał, ale nie upatruję takiego, o którymby z przekonaniem twierdzić dało się, że nadziei odpowiadać będzie. Da się widzić, kto się zgłosi w ciągu konkursu. Jeżeli się kto z Przemyskiey dyecezyi zainsynuuje, raczysz Ill-mus ac Rev-mus D-nus mię informować.

---

[1]) В протоколї записано: Responsum datum 22. VIII.

Począwszy od pierwszego Stycznia r. b. do dnia dzisieyszego w tuteyszey dyecezyi już 78 kapłanów z tego świata zeszło, z pomiędzy tych 38 przez cholerę. Oprócz tego 4 otrzymało pensyę deficientów; 1 rezygnował dobrowolnie i ponieważ dowiódł, iż ma sam z czego utrzymywać się, u Dworu decydowano, aby rezygnacyę przyjąć; czterech innych dla wieku wysokiego i zupełnego osłabienia zaprzestało wszelkich funkcyi duchownych i w pertraktacyi rzecz zostaje, aby pensyą deficyentów ich opatrzono. Całkowity więc ubytek tegoroczny kapłanów wynosi 87 głów, a do końca Grudnia r. b. przeydzie może nad 100. Dodawszy to do ubytku dawnieyszego i połączywszy z ubytkiem całkowitym dyecezyi Przemyskiey, pokaże się taka potrzeba, że środkami, które dotąd proponowaliśmy, nie można będzie jey zaradzić. Propozycye nasze haerent dotąd in restantiis. Ja sądze, że wypada nam znowu zrobić podanie do Nayjaśnieyszego Pana, aby raczył rozkazać, iżby tak ważny przedmiot na nowo był rozpoznany i aby obmyślono czem prędzej, jakby uzupełnić można w jak naykrótszym czasie taki niedostatek duchowieństwa, za którym upadek religii idzie i nieład niepodobny do uchylenia na wszystkie strony szerzy się. Chciey Ill-mus ac Rev-mns D-nus objawić mi zdanie o tem swoie i odtąd już rozmyślać, jakie środki oprócz już proponowanych byłyby koniecznie potrzebne, bo nas pewnie o to Nayjaśnieyszy Pan pytać się rozkaże. Kollegia nauk do tychczas nie otworzono, kto wie, kiedy otworzone będą i kto wie, czy po otworzeniu znowu zamknięte nie będą, pewności bowiem nie ma, aby cholera znowu góry nie wzięła. To wskazuje, że iakiegoś całkiem nadzwyczaynego środku chwycić się będzie trzeba aby kapłanów pozyskać.

Skrypt s. p. Ix. Mogilnickiego miałem w rzeczy samey podać do intabulacyi, idąc za zdaniem prawnika mojego, ile że klauzula intabulacyi w samym skrypcie jest wyrażona i nieboszczyk zupełnie mojey woli zostawiał, aby skrypt ten zaraz po wydaniu onego był intabulowany. Kiedy jednak wdowa za punkt honoru sobie wzięła dług wypłacić i żąda, aby nie intabulować go, więc posłuchawszy znowu prawnika mojego, wstrzymam wygotowane już podanie i na wypłacenie należącey mi się kwoty czekać będę. Śmiem Ill-mum ac Rev-mum D-num upraszać, abyś był łaskaw polecić komu, iżby o tem IP. Mogilnickę uwiadomił. Zostaję etc.

XLIX.

Львів, 12. X. 1831. [Прот. 1831, ч. 107.]

Przy urzędowem doniesieniu o rezolucyi wypadłey względem 15 alumnów, którzy z okazyi cholery Seminarium bezprawnie opuścili, mam honor stwierdzić, iż szacowną odezwę Ill-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 28. p. m. odebrałem.

Z wykazów, które teraz na nowo sporządzić kazałem, pokazało się, iż w tuteyszey dyecezyi do 7. b. m. 420 kapłanów za-

brakło. Nowych kandydatów do przyjęcia zgłosiło się 68. Przy załączeniu więc rzeczonych wykazów wstawiono się do Gubernium, aby wszystkich tych kyndydatów na stipendia przyjęto, pomimo to że na tuteyszą dyecezyę tylko 38 z Seminarium wyszło i po dług rezolucyi gubernialney tyleż tylko na stipendia przyjąć by wypadało. Liczba nowych kandydatów składa się po naywiększey części z humanistów; filozofów kilka tylko między niemi jest. Mniemam jednak, że po examinach, które teraz dopiero w tutejszym uniwersytecie przedsięwzięte bydź mają, zgłosi się więcej filozofów i że może jeszcze humaniści o przyjęcie prosić będą i tych więc nachträglich proponować potrzeba będzie, bo już rzeczy na tym stopniu stanęły, że ani na te powiększenie liczby stipendystów, o które pierwiej N. 50 prosiliśmy, ani na żadną inną liczbę ograniczać się nie można, ale tyle ich przyimować potrzeba, ile się kwalifikowanych zgłosi. Podług tego, jak dotąd Rząd tuteyszy z propozycyami naszemi o śrzodkach zaradzenia ubytkowi kapłanów postąpił sobie i postępuje, bo wszystko jeszcze tu leży, mało sobie obiecywać można, aby na przyjęcie proponowanych kandydatów tu pozwolono. Z drugiey strony oczywistą jest rzeczą, że przyjęciem naywiększey liczby stipendistów złemu nie zaradzi się. Co bądź więc Gubernium zrezolwuje, mniemam, że znowu i to niezwłocznie samemu Nayjaśnieyszemu Panu smutny stan rzeczy przedłożyć będzie potrzeba. W tuteyszey dyecezyi już trzecia część z kapłanów jest ogołocona, wkrótce przyidzie do połowy i sprawdzi się to, co ja w roku jeszcze 1820. w moich na ów czas już robionych remonstracyach tabellarnie wykazywałem. Przy wyrażeniu wysokiego szacunku i poważania mam honor pisać się etc.

P. S. Dołączony tu jest także kwit na kwotę za druk Modlitwy wypłaconą.

L.

Львів, 3. XI. 1831. [Прот. 1831, ч. 116.]

Odpowiadając na szacowną odezwę z dnia 18. p. m., mam honor Ill-mum ac Rev-mum D-num uwiadomić, że propozycyę na urząd rektora w terminie oznaczonym, to jest dnia 31. p. m. do Gubernium oddałem. Dwóch tylko kompetentów zgłosiło się, X. Telichowski i X. Pietrasiewicz. O tym ostatnim nie mogłem przeświadczyć się, aby do rzeczonego urzędu ze wszech miar był zdolnym. Wyraźne zaś jest normale z roku 1808: zur Besetzung der Rektorsstelle hat der Metropolit Sr. Majestät jedesmahl drey in jeder Hinsicht bewährte Priester zur Auswahl vorzuschlagen. Są też normalia o alumnach konwiktu Wiedeńskiego, aby przy obsadzaniu urzędów dyecezyalnych szczególniey na nich wzgląd mieć. Aby więc tym przepisom zadosyć uczynić, wymieniłem w propozycyi IX. kanoników Benedykta Lewickiego i Onufrego

Krynickiego, jako że wszech miar do urzędu rektora zdolnych i na ten urząd raz już proponowanych, i dołączywszy X^dza^ Telichowskiego, zrobiłem ternum do wyboru Nayjaśnieyszego Pana.

Na moje przedłożenie do Gubernium, aby dla 68 kandydatów, którzy się do stanu duchownego z tuteyszey dyecezyi zgłosili, stipendia rezolwowano. odebrałem odpowiedź, że Gubernium nie sądzi się bydź upoważnionem do tego i że tylko dla 38 stipendya assygnować będzie, a co do reszty poddaje rzecz do decyzyi kancellaryi nadworney. Aby więc na tak obojętne oświadczenie obojętna także rezolucya nadworney instancyi nie zapadła, zrobiłem remonstracyę do Cesarza Jego Mości i pocztą dnia 1. b. m. expedyowałem do Wiednia. Łączę tu kopię tey remonstracyi. Dobrze by było wspólnie ją podpisać, ale nimbyśmy się byli porozumieli, rzecz poszłaby była na zwłokę, a tym czasem możeby sama kancellarya nadworna coś podobnego, jak Gubernium, zadecydowała. Osądziłem więc za rzecz potrzebną pospieszyć z prośbą do Nayjaśnieyszego Pana. Czeyże ta prośba spowoduje Cesarza Jego Mości, że do swojey decyzyi wszystko przedłożyć sobie każe i że znagli także Gubernium do przedłożenia projektu naszego o zaradzeniu niedostatkowi kleru, który projekt, niestety, dotąd tu spoczywa. W teraźnieyszey prośbie mojej ująłem się także za dyecezyą Przemyską, ale bardzo by było dobrze i Cesarzowi Jego Mości więcey by wrażenia uczyniło, gdybyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus podobną remonstracyę, odwołując się do mojey, niezwłocznie do Nayjaśnieyszego Pana podał i jaki jest w tamtey dyecezyi obecnie defekt kleru, wykazał. Zdaje się, że tuteysza propozycya na scholasteryą jeszcze in Januario b. r. podana tu leży, dlatego w mojey remonstracyi umieściłem prośbę o decyzyę naywyższą; może to da powód, że Cesarz Jego Mość tę propozycyę przedłożyć sobie rozkaże. Nareszcie doniosłem Nayjaśnieyszemu Panu o propozycyi już podaney na urząd rektora, bo może i ta propozycya zagrzęźnie u Hofrata, jak tyle innych. Prosiłem zaś, aby czemprędzey aktualny rektor mógł bydź rezolwowanym, bo provisorium od 1829. roku już aż nadto długo trwa, a vicerektorowie z prefektami pomimo pilności, jakiey pierwiey nie było, wszystkiego doyrzeć nie mogą. Ktoby n. p. był spodziewał się, że pomimo tego przykrego losu, którego doświadczają teraz przeszłoroczne zbiegi, znajdą się przecie zuchwalcy, którzy skrycie z Seminarium wyrywać się będą? — Oto dwóch tegorocznych pastoralistów, a jeden uczeń filozofii dnia 1. b. m. po kolacyi poprzebierali się w surduty, powędrowali bramą naprzeciw kuchni do miasta i dopiero nazajutrz o godzinie 7. rano do Seminarium powrócili. Exces ten musi bydź tak ukaranym, aby odstręczający był przykład dla drugich. Ale zdarzenie to jest dowodem, że dwóch vicerektorów nie jest wstanie wszystkiego dopilnować tak, jak by potrzeba. Przy wyrażeniu wysokiego poważania i szacunku jestem etc.

LI.

Львів, 6. III. 1832. [Прот. 1832, ч. 24.]

Z żalem wyczytałem w szacowney odezwie Ill-mi ac Rev-mi D-ni de 3. m. c. wiadomość o zeyściu z tego świata Jx. Strzelbickiego. Nie tak łatwo da się pewnie założyć strata iego, równie jak i nieboszczyka IX. Mogilnickiego, zwłaszcza, że gdyby nawet na zdolnych nie brakowało, wezwani do urzędów kapitulnych i konsystorskich z dyecezyi czasu nie mało i instrukcyi potrzebować będą, nim się do interessów ułożą. JX. Sozański, mając już praktykę i zdolności, zdałby się tam, ale cóż, kiedy zbywa na gorliwości i chęć wygodnego życia przewyższa w nim wszystkie inne względy. Jeżelibyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus w swoim klerze nie mógł upatrzyć kwalifikowanych indyviduów na opróżnione mieysca, czy nie przydałby się z tuteyszych IX. Jachimowicz; oprócz tego, pokąd tu dwa wujowie iego figurują, trudno będzie iego do tuteyszey kapituły i konsystorza wzywać, sprzeciwiałoby się to przepisom i ambaras już dosyć wielki z owemi wujami daie mi czuć, że niedogodną byłoby rzeczą kollegium siostrzeńcem jeszcze pomnażać. W Przemyślu te względy nie stają na zawadzie. Nie jest iednak moim zamiarem natrącać to individuum Ill-mo ac Rev-mo D-no, sądziłem wspomnąć tylko o nim in tantum in quantum by zdał się bydź tam potrzebnym.

Kapellan Pański nie zgłosił się do mnie, odjeżdżając ztąd, dla tego na list de 4. m. el. od niego mi wręczony odpisać Ill-mo ac Rev-mo D-no nie mogłem. Ze wszystkich jego planów to najlepszym bydź sądzę, że postanowił zostać w dyecezyi Przemyskiej; tu by może i swóy los nie polepszył i dla innych stał się niedogodnym.

Katechizm dotąd zalega bei dem schwermüthigen Referenten, chociaż na przedostatniej sessyi in pleno przypominałem, że czas jest, aby na żądanie Ill-mi ac Rev-mi D-ni odpowiedzić. Z drugiey strony może ta zwłoka na co lepszego wyidzie, bo IX. Kubajewicz mówić jeszcze będzie z wdową po s. p. IX. Mogilnickim i może manuskrypt poprawionego i uzupełnionego katechizmu da się odzyskać.

Na propozycyę naszą o przeniesieniu Seminarium do Przemyśla Hofbaurath niektóre porobił uwagi kończące się na tem, że nie widać konieczney potrzeby urządzania dyecezalnego Seminarium w Przemyślu. I w rzeczy samey rzecz nie była należycie wyłożona w relacyi od Rządu do kancellaryi nadworney podaney. W celu więc uzupełnienia rzeczy zarządzona jest komissya Gubernialna, która ma należycie roztrząsnąć powody, dla których w tuteyszem zabudowaniu seminarzyskiem tak znakomitą liczbę kandydatów jedney i drugiey dyecezyi mieścić nie można. Rozumiem, że potem nastąpi w Przemyślu pertraktacya o urządzeniu i przekształceniu tam jakowego zabudowania na Semina-

rium. Życzę Ill-mo ac Rev-mo D-no naylepszego zdrowia i zostaję etc.[1])

LII.

Львів, 21. IV. 1832. [Прот. 1832, ч. 28].

Дякує за желання з нагоди Великодних Свят, зложені в листї з 20. цвітня, і пересилає такі-ж желання від себе.

Szkoda jest, że nie można wyszukać uwag s. p. IX. kustosza Mogilnickiego nad dziełem o zjednoczeniu kościołów zachodniego i wschodniego robòty IX. Siarczyńskiego. Dzieło to, jak przewidzić można było, wydrukowano za granicą, ile tu twierdzą, w Warszawie. Teraźnieyszy dyrektor Instytutu Ossolińskiego kommunikował mi go i osądził za rzecz przyzwoitą wezwać mię do pisania o tem dziele rozprawy, którąby on potem w Czasopismie umieścił. Ale ja się w to wdawać nie myślę. Uwagi jednak IX. Kustosza zdały by się teraz i możeby pensatis pensandis nie w Czasopismie, lecz oddzielnie do druku podane bydź mogły. Katechizm i grammatykę języka ruskiego przyrzekła I. Pani Mogilnicka doręczyć mi, ale dotąd jeszcze nic nie odebrałem.

Zaledwie można się spodziewać, aby który z księży professorów mających po 800 fl. chciał przyjąć urząd kanclerza konsystorskiego, z którym tylko 600 fl. jest połączonych. Prędzey by się który okazał gotowym, gdyby miał otrzymać urząd konsyliarza konsystorskiego, bo do tego jest przyłączona pensya 800 fl. W celu wyrozumienia myśli IX. Jachimowicza możeby nie od rzeczy było wezwać go przez IX. Barona.

Propozycya o przeniesieniu Seminarium do Przemyśla będzie zapewnie tym samym trybem pertraktowana, jak się pertraktuje propozycya o zaradzeniu niesłychanemu niedostatkowi kleru. Pomimo wszystkich remonstracyi, w których naocznie pokazano, jak wiele kapłanów nie staje, Rząd nasz wierzyć temu nie chce i puszcza przedmiot tak ważny na zwłokę, formując różne pytania, na które w poprzedniczych remonstracyach dostateczne znaydują się odpowiedzi. Tymczasem zaś liczba kapłanów codziennie się zmniejsza. W mojey dyecezyi z końcem Grudnia 1831. nie stawało 403, a ten niedostatek do 16. b. m. wzmógł się już do 418 osób. Z tych nawet, którzy przeszłego roku studia pokończyli i ordinem presbyteratus otrzymali, dwóch już nie żyje, a o dwóch drugich rozchodzi się wieść, że pomarli.

Po wielu okolicach, a nawet w sąsiedztwie lwowskim cura animarum prawie ustała. Dziś musiałem zobowiązać IX. Budzynowskiego, prefekta w Seminarium, aby się udał do Szczerca i zrobił w czasie świąt dogodność liczney tam parafii, bo paroch tameczny ciężko choruje, a kooperator jego objeżdżając dnia

---

[1]) Рукою Сьвїгурського дописано: Responsum datum die 20ª Aprilis 1832.

wczorayszego cerkwie filialne, przypadkiemz powozem wywrócił się, rękę sobie uszkodził i do posług duchownych niezdolnym stał się, a w okolicy nie ma żadnego kapłana, któryby obywóch zastąpić mógł. Zostaję etc.[1])

LIII.

Львів. 17. VI. 1832. [Прот. 1832, ч. 59.]

Wyjeżdżając dziś w cyrkuł Stryiski na dłuższy czas, bo 10 dekanatów jest tam do wizytowania, mam honor w tey mojey odezwie oświadczyć Ill-mo ac Rev-mo nayniższy móy ukłon.

JW. Nominat Arcybiskup Ormiański zabiera się prosić a może już i zaprosił Ill-mum ac Rev-mum D-num na akt swojey konsekracyi. Jeżeli żadnej przeszkody JW. P. Dobrodziey nie będziesz mieć do zadosyćuczynienia iego żądaniu, to przybywszy do Lwowa, proszę w moim domu zwykłym sposobem pomieszkanie zająć.

Wdowa po s. p IX. kustoszu Mogilnickim wręczyła mi pozostały po jey mężu manuskrypt katechizmu mający już imprimatur od censury i mogący zaraz bydź danym do druku. Ale z tuteyszą drukarnią już nieboszczyk nie mógł przyiśdź do układów i skład osób zawiadujących tą drukarnią jest taki, że prawie nie można mieć nadzieję, aby dzieło to oddać im można. Wypadnie podobno udać się do drukarni w Węgrzech. Po moim powrocie z cyrkułu Stryiskicgo zgłoszę się ad Ill-mum ac Rev-mum D-num w tym przedmiocie i będę prosić, abyśmy wspólnie obmyślić mogli, jak by postąpić potrzeba, aby ten katechizm był wydrukowany. Rzeczona wdowa wręczyła mi także manuskrypt grammatyki ruskiego języka także mający imprimatur i niektóre inne manuskrypta. O manuskrypcie zawierającym uwagi nad dziełem s. p. IX. Siarczyńskiego twierdziła Pani Mogilnicka, że go Ill-mo ac Rev-mo D-no wręczyła, musiał więc ktoś z biblioteki Ill-mi ac Rev-mi D-ni unieść ten manuskrypt, kiedy go niema. Szkoda zaś wielka jest, bo dzieło Siarczyńskiego, chociaż tu do druku nie było dopuszczone, wydrukowano za granicą, exemplarze Jabłoński przedawał, a direktor teraźnieyszy Instytutu Ossolińskiego kommunikował mi nawet jeden exemplarz, wzywając, abym napisał rozprawę na toż dzieło, którą by on umieścił w Czasopismie. Do rozprawy nie wypada się mnie wdawać, ale gdyby uwagi s. p. IX. Mogilnickiego znaleść się mogły, to możeby się zdały do druku, nie w Czasopismie jednak, ale oddzielnie wydawać by wypadało. Zostaję etc.

---

[1]) Рукою Снїгурського дописано: Responsum datum die 8ª Maji 1832.

LIV.

Львів, 26. IX. 1832. [Прот. 1832, ч. 93.]

Nayczuley dziękuję Ill-mo ac Rev-mo D-no za uprzeyme oświadczenia w szacownym liście z dnia 19. b. m. wyrażone z okazyi powrotu mojego z cyrkułu Stryiskiego. Pobyt móy tam nad moją rachubę przedłużony był, bo wyjechawszy dnia 17. Czerwca, dopiero dnia 14. b. m. mogłem do Lwowa powrócić. Dzięki Panu Bogu, w ciągu całey podróży pomimo rozmaitych niewygód i często złey pory doświadczyłem dobrego zdrowia i zwiedziłem wszystkie dekanaty cyrkułu Stryiskiego.

W mojey niebytności ułatwiali interessa w konsystorzu, ile tylko mogli, i w niczem nie chybili. Ale nie mało zaległo, tego zaś jedyną przyczyną to jest, że nie ma tyle indywiduów, ileby do tak obszernych interessów potrzeba.

O propozycyi na urząd rektora w tych dniach zaczęto twierdzić, że jest zwrócona do Gubernium, ale z jakiego powodu, nie zdarzyło się dowiedzieć się. O tę wiadomość nie mam potrzeby ubiegać się, mniemając, że nie za długi czas urzędową intymacyę odbiorę.

Dzieje X. Jana Harasiewicza przed moim wyjazdem w cyrkuł Stryiski przedłożono Rządowi z okazyi sprawy jego kryminalney i proponowano, aby od urzędu swojego i znaczenia całkiem był oddalonym. Gubernium zważywszy, że w owey sprawie zachodzą gwałty i krwawe bóyki, zleciło vorläufig urzędowi cyrkularnemu Brzeżańskiemu rozpoznanie über die schwere Polizeiuebertrettung, do mnie zaś przyszła rekwizycya, aby rozpoznać, czyliby nie wypadało suspendować go ab officio. Wreszcie zaś tendencya jest Rządu zrobić jeszcze poprzedniczo indagacyę fori mixti dla tego, bo ogólne jest Normale, że beneficiatus po takiey tylko indagacyi odsądzonym być może. Z powodu tey formalności rzecz póydzie na zwłokę i samo Gubernium w swojey rezolucyi daje to do zrozumienia.

Zmarła już teraź wdowa po s. p. IX. Mogilnickim wręczyła mi sama niektóre manuskrypta jego, a zato wydałem jey skrypt, podług którego od nieboszczyka jeszcze 100 dukatów należało mi się. Między tymi manuskryptami iest katechizm i grammatyka ruskiego naszego języka. Katechizm opatrzony już jest od cenzury pozwoleniem drukowania. Ale gdzież go drukować? Tu niema do tego nadziei, już sam nieboszczyk IX. Mogilnicki nadaremnie do tuteyszey drukarni zgłaszał się i myślał o drukarni w Budzie, gdzie też w roku 1815. jego katechizm był drukowanym. Mnie przychodzi na myśl, czy nie zgłosić by się do Mechitarystów w Wiedniu, którzy słowieńskie druki mają. IX. Pasławski mógłby tam korrektury dopilnować. Jakie też jest zdanie w tey mierze Ill-mi ac Rev-mi D-ni? Potrzeba katechizmu w tuteyszey dyecezyi czuć się daje; rozumiem, że taż sama potrzeba w Przemyskiey dyecezyi zachodzi.

Manuskrypt grammatyki jest rozsypany, może nawet nie stawać czego będzie. Nie widzę też, aby od censury pozwolenie było drukowania, postrzegam tylko, że ten manuskrypt był w Nadworney instancyi i że go kommunikowano P. Kopitar, ażali jest zulässig.

Nieboszczyk IX. Mogilnicki pisał także objaśnienie Paschalii cerkiewney. Dwie części tego dzieła dostały się do moich rąk z owemi manuskryptami, ale nie ma trzeciey, która objaśnienie Ręki Damascenowey zawierać miała. I to by dobrze było kazać wydrukować, bo wiadomość Paschalii mało komu w duchowieństwie jest znana.

IX. Budzynowski objął już urząd parocha u St. Piotra i Pawła na Łyczakowie i mieysce prefekta w Seminarium zawakowało. Jeśli więc X. Kuczyński życzy sobie, to może otrzymać to mieysce, ale potrzeba, aby pospieszył z przyięciem poświęcenia i z podaniem prośby przez tamteyszy konsystorz. Tu także jeden z tych, co z Wiednia powrócili, oświadczył się pro caelibatu, ale odjechawszy do swoich, dotąd się nie zgłosił i nie wiadomo, ażali trwa w swoiem pierwszem przedsięwzięciu. W przypadku dwóch kandydatów ten mieysce opróżnione zaymie, który się pierwiey zgłosi. Zostaję etc.[1])

LV.

Львів, 26. X. 1832. [Прот. 1832, ч. 102.]

Przesyłając urzędowe moje żądanie względem informacyi, ażalibyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus nie miał kogo w swojey dyecezyi do instytutu wyższey edukacyi prezentować, korzystam z tej okazyi, iż stwierdzić mogę, że szacowne odezwy Ill-mi ac Rev-mi D-ni de 10. et 25. b. m. odebrałem.

Z myślą Ill-mi ac Rev-mi D-ni kwalifikować do urzędu biskupiego I. XX. Barwińskiego i Krynickiego ja się zgadzam. Pierwszy ma już dobrą praktykę traktowania interessów dyecezyalnych, jest pilny, pracowity i gorliwy i od niejakiego czasu

---

[1]) Рукою Снїгурського дописано: Responsum datum 10ª Octobris 1832.

1 arkusz w 1000 exemplarzach . . 13 fl. 30 gr. K. M.

1 dtto w drugim tysiącu . . . 10 fl. 30 gr. K. M. po odtrąceniu setzera

Koszta druku w 4000 egzemplarzach 450 fl. K. M. rachując 10 arkuszy

Za manuskrypt dano 100 dukatów. 450 fl. K. M.

Więc expens na katechizm . . . 900 fl. K. M.

A za 4000 exemplarzy, ieden exemplarz przedaiąc à 16 gr. K. M., przybyłoby w czasie 1066 fl. 40 gr. K. M.

Konsystorz Przemyski przyimuie dla dyecezyi 1000 exemplarzy katechizmu i gotów dać à conto tych exemplarzy 200 fl. K. M.

przyjemnieyszy okazuje humor, który dawniey był prawie do nie zniesienia, co jednak temperamentowi szczególnie fizycznemu przypisać wypadało. Drugi ma potrzebne zdatności, a że rodem jest od granic węgierskich i w samych Węgrzech zdarzało mu się bywać, mniemać przeto można, że przydałby się tam. Na IX. Sozańskim omyliłem się, rekomendując jego zdolności i gorliwość przy propozycyi na teraźniejszą iego funkcyę. Pokazało się i dotąd się sprawdza, że należytey gorliwości niema, rzeczy powierzchownie i byle zbyć traktuje. Zdaje się także, że ociężał i tego. co się mówi Thätigkeit, spodziewać się po nim nie można. Nie potakuję więc za nim, ale opinię o nim całkiem Ill-mo ac Rev-mo D-no zostawiam. Do pierwszych dwóch możnaby jeszcze przydać IX. Benedykta Lewickiego, profesora teologii moralney, jest on constanter bonae indolis, pracowity i ma zasługi kwalifikujące na urząd biskupi. Data o tych subjectach pozbieram i za parę dni kommunikować będę Ill-mo ac Rev-mo D-no i jeśli może nadarzy się upatrzyć tu jeszcze kogo kwalifikowanego, wymienię go. Ja podobnego wezwania jak Ill-mus ac Rev-mus D-nus nie odebrałem.

Nie wiedziałem, że drukarnia w Przemyślu ma litery do drukowania w języku słowiańskim. Nayskładniey więc będzie, nie szukając obcych bogów, katechizm tam drukować. Nie życzyłby zaś sobie z prefektami tey drukarni traktować, lecz myślałbym manuskrypt Ill mo ac Rev-mo D-no wręczyć, dodając, że zapłacę ilość wypadającą za exemplarze przeznaczone na tuteyszą dyecezyę. Domyślam ja się, że Ill-mus ac Rev-mus D-nus nie przestaniesz na powitaniu arcyksięcia w Przemyślu, lecz w celu prezentowania mu się tu do Lwowa przybędziesz. Bardzoby to składnie było, bo oprócz innych wspólnych naszych interessów, pomówilibyśmy o katechizmie także i jabym exemplarz katechizmu osobiście Ill-mo ac Rev-mo D-no wręczył,

Od lat poprzedniczych, zdaje mi się roku 1814., są rozporządzenia Kommissyi nauk nadworney, aby alumni na prelekcye ekonomiki chodzili. Rozporządzeń tych nie trzymano się tu regularnie, w szczególności zaś roku 1830. i 1831. nikt z alumnów na tych prelekcyach nie bywał. Sciągnęło to uwagę nadworney Kommissyi i po kilkakrotnem naleganiu ze strony Rządu stanęło na tem, aby teologowie 4. roku na rzeczonych prelekcyach znaydowali i direktorat teologiczny odebrał zalecenie nie wydawać absolutorya tym, którzyby ekonomiki nie uczyli się. Przeszłego roku szkolnego pastoraliści trzymali się tego nakazu, ale tegoroczni pastoraliści spiknęli się i bywać na tey nauce nie chcą. Na doniesienie o tem rektoratu posyłałem wczora IX. Officyała mojego do Seminarium, który ich upomniał i aby od dnia dzisieyszego na prelekcye ekonomiki chodzili, wszystkim zalecił. Czekam doniesienia od rektoratu o skutku tego zalecenia. Jeśli w uporze trwać będą, będę zmuszonym użyć ostrzeyszych śrzodków i donieść Rządowi, aby ta wszystkich pastoralistów konspiracya

przykładnie była zgromiona. Bardzoby było pożądaną rzeczą, gdybyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus ze swojey strony upomnąć kazał dyecezanów Przemyskich na 4. roku teologii uczących się, aby uporu swojego odstąpili, postrzegać się albowiem często daje, że kandytatom Przemyskim tuteysze rozporządzenia nie są do smaku, i że powszechnie stają na czele sprzeciwiających się. Im rychley to upomnienie nastąpiłoby, tem lepieyby było.

Z przeszłorocznych absolwowanych teologów wszystcy odjechali z przedsięwzięciem żenić się. Z tych także, którzy z konwiktu wystąpili, żaden nie oświadczył się pro caelibatu. Nie mam więc nadziei, abym kogo do Instytutu wyższey edukacyi rekommendować mógł. Może Ill-mus ac Rev-mus D-nus w tey mierze szczęśliwszym będziesz. Zostaję etc.[1])

LVI.

Львів, 30. X. 1832. [Прот. 1832, ч. 104.]

Aby nie upływał czas na oddzielnem spisywaniu wiadomości Ill-mo ac Rev-mo D-no potrzebnych, których udzielić w liście z dnia 26. b. m. przyrzekłem, kommunikuję tu dwie tabelle rzeczone wiadomości w sobie zawierające. W pierwszey z roku 1822. wyszczególnione są data o IX. Barwińskim, kiedy na urząd scholastyka był proponowanym. Otrzymał on ten urząd za Naywyższą rezolucyą dt. 16. 8bris 1823, która tu przez dekreta kancellaryi Nadworney dt. 26. 8bris 1823 i gubernialny dt. 21. 9bris 1823 N. 60002 intymowana była. Jako scholastyk sprawował officium vicarii g-lis i dotąd sprawuje, zostawszy posunionym na urząd archydyakona mocą Naywyższey rezolucyi dt. 3. Aug. 1830. intymowaney tu przez dekreta Kancellaryi Nadw. dt. 6. Aug. 1830. N. 18567. i gubernialnej dt. 26. Aug. 1830. N. 51561. W drugiey tabelli umieszczone są data o IX. Krynickim tudzież o IX. Bened. Lewickim. Tabella ta, do ostatniey propozycyi na urząd rektora dołączona, ma bydź jeszcze w Gabinecie Naywyższym, bo wiadomość, jakoby propozycya ta zwrócona została, nie potwierdziła się. Sam referent tuteyszy pytany o to ode mnie oświadczył, iż na remonstracyę do Kancellaryi Nadworney z okazyi prośby IX. Pietrasiewicza, aby mu allegata były zwrócone podaney, Gubernium odpowiedź odebrało, że czekać potrzeba, pokąd Nayjaśnieyszy Pan względem propozycyi sobie przedłożoney na urząd rektora nie zadecyduje. Data tyczące się IX. Sozańskiego znaydować się będą w konsystorzu Przemyskim, ile że on w dyecezyi

---

[1]) На четвертій незаписаній сторінці листу рукою Снігурського дописано: Commemoratio ad Consistorium fine praemonendi alumnos pastoralistas dioecesanos nostros ad praelectiones frequentas et examen ex oeconomia subeundi expedita ad protocollon Consistorii die 29a 8bris 1832.

tamteyszey urząd parocha i dziekana sprawował, pokąd na przełożeństwo domu korrekcyinego wezwanym nie został.

Pastoraliści przedłożyli na piśmie trudności bywania na prelekcyach nauki ekonomiczney z prośbą, aby od tego studium uwolnieni byli. Trudności te są istotne i ja donosiłem o tem Rządowi w roku 1831., ale na to nic jeszcze nie odpowiedziano. Ponieważ nauka ekonomii nie jest Zwangstudium i Nadworna Nauk Komissya do tego wprawdzie dąży, aby alumnów zobowiązać do bywania na prelekcyach, ale to zobowiązanie finalnie jeszcze nie jest decydowane, przeto pro hic et nunc zleciłem rektoratowi, aby ci alumni z pastoralistów, którzy nauką i talentami celują, wezwani byli do uczenia się ekonomii. Rektorat ma konsygnacyę takich pastoralistów podać, ta podana będzie z tąd do Gubernium i z odwołaniem się do wyżwzmiankowaney remonstracyi z roku 1831. wyrazi się, że wszyscy nie są wstanie bywać na ekonomice i że potrzeba ułatwić zachodzące trudności, aby i ci, którzy do niey wezwani są, bywać mogli.

Często zachodzą tu przypadki, że osoby w drugim stopniu pokrewieństwa, a częściey jeszcze w pierwszym i drugim powinowactwa zaślubiać się chcą i dyspenzy żądają. S. p. Skorodyński i Angełłowicz dawali takie dyspenzy, a Rząd domaga się, aby i teraz dawać, i to nie referując się do Rzymu, lecz ex potestate ordinaria. Ja ani w Przemyślu będąc, ani tu żadney jeszcze takiey dyspensy nie podpisałem i nie udawałem się także do Rzymu. Remonstrowałem i owszem do Rządu, że podług koncylium Trydentskiego takie dyspensy osobom wysokich stanów tylko i z przyczyn bardzo ważnych dawane bydź mogą, że zaś w pospólstwie podobne dyspensy do rozwolnienia skromności i obyczajów powodem bydź mogą. Radbym wiedzieć, jak sobie Ill-mus ac Rev-mus D-nus w podobnych przypadkach postępujesz, abym wiedział, czy mam obstawać przy mojey remonstracyi, lub też zastosować się do praktyki wspomnianych nieboszczyków w przypadku, jeślibyś także Ill-mus ac Rev-mus D-nus ich praktykę zachowywał. Zostaję etc.[1])

LVII.

Львів, 4. XII. 1832. [Прот. 1832, ч. 123.]

Przy końcu zeszłego miesiąca byłem zapytany od Prezydyum gubernialnego, ażali wiem o tem, że Ill-mus ac Rev-mus D-nus dziełko pod tytułem: Bukwar sławeno-ruskaho jazyka etc. postanowiłeś w Przemyślu na nowo przedrukować kazać, i czy nie jest na zawadzie do tego przedsięwzięcia to, że podobne dzieła w Stawropigii Lwowskiey drukować się zwykły? Odpowiedziałem pod dniem 29. Listopada, że rzeczone dziełko przez nieboszczyka

---

[1]) Рукою Снїгурського дописано: Responsum datum die 3ª 9bris 1832. et tabellae duae retromissae.

IX. kustosza Mogilnickiego sporządzone nayprzód w samym języku ruskim było drukowanym roku 1816. w Budzie, że po wypadłem rozporządzeniu w roku 1818., aby po szkołach parafialnych czyli jak Schulverfassung mówi: Volkschulen, po polsku także czytać i pisać uczono, rzeczony IX. Mogilnicki owe dziełko przerobił, naukę czytania polskiego z ruskiem połączył, i że w tym kształcie za pozwoleniem censury u Pillera we Lwowie drukowanym było, a dopiero późniey, kiedy exemplarzów Pillerowskich nie stało, Instytut Stawropigialny nowe przedrukowanie w roku 1826. sporządził i znowu w roku 1827. sporządzać myślał. Dodałem w relacyi mojey, że rzeczone dziełko do przepisaney metody uczenia stosownem i dla szkółek naszego obrządku potrzebnem jest; że na ostatek, kiedy nayprzód w Budzie, potem u Pillera, a na ostatek dopiero w Stawropigii drukowanem było, mnie się zdaje, że teraz w Przemyślu drukowanem bydź może, ile że przez to potrzebie dyecezyi Przemyskiey lepieyby się zaradziło. Nie wiem, ażali Prezydyum na tem zdaniu poprzestanie; zdaje się, że ktoś za drukarnią Stawropigialną obstaje; może przed decyzyą jeszcze Ill-mus ac Rev-mus D-nus pytany będziesz.

Zapewnie już doszedł do konsystorza Ill-mi ac Rev-mi D-ni dekret gubernialny o propozycyi, aby zaległe dodatki parochom nie wypłacać, lecz obracać na kupienie obligacyi rządowych i od tych dopiero procent parochom wyliczać. Propozycya ta, jeśliby się utrzymała, dotknie mocno kapłanów naszych. Móy konsystorz przeciw niey deklarować się będzie, rozumiem zaś, że równie także konsystorz Przemyski remonstrowoć postanowi. Naszych parochów subsistencya i tak jest nader błaha pomimo tych nawet dodatków, które pobierają z funduszu Religii. Cóż temu winien niejeden, że rektyfikacya inwentarza idzie na zwłokę, i że przez kilka, nieraz zaś przez kilkanaście lat nawet, należącego mu się dodatku nie pobiera. Obarczony niejeden familią i nie mający utrzymania potrzebnego, bywa pomuszonym zaciągać długi na edukacyę dzieci, oczekując, że kiedyś dodatek za wszystkie lata razem odbierze i długi pozaspokaja. Odjęcie tychże dodatków zostawi niejednego w najprzykrzejszym położeniu i w ogóle wstręt pomnoży do stanu duchownego, któremu oprócz tego zbywa na potrzebney liczbie kandydatów. Proszę Ill-mum ac Rev-mum D-num uwiadomić mię o swojem zdaniu względem owey propozycyi.

Dekreta o postanowieniu nowego rektora w Seminarium doszły już do konsystorza tuteyszego. Wkrótce installacya nastąpi i urząd vicerektora zawakuje, na który prawo proponowania ex turno teraz Ill-mo ac Rev-mo D-no należy się.

Remonstracya vicerektorów względem wiktu nie otrzymała zamierzonego skutku, mają zostać przy tych samych 4 potrawach, które dla alumnów gotują się, i mieć do tego piątą potrawę. Myślą Rządu jest nie postawić vicerektorów na takim wikcie, jaki miewali alumni, lecz alumnom taki wikt, czyli takie potrawy

zaprowadzić, jakie dotąd vicerektorowie miewali. Czyli i jak się to da uskutecznić, czas pokaże. Tym czasem postanowienie rządowe pociągnęło to ze sobą, że na licytacyi względem wiktu alumnów i przełożonych dnia 27. p. m. odbytey jeden tylko kompetent zgłosił się i za ostatnią cenę 26 gr. od osoby pretendował, mówiąc, że za cenę niższą nie podobna jest takie potrawy alumnom dawać, jakie przełożonym dawane bydź mają. Akt licytacyi nie otrzymał rządowego zatwierdzenia i licytacya nowa zostala ogłoszona. Co do prefektów, na ich remonstracyę decydował Rząd, aby równie jak vicerektorowie piątą mieli potrawę, lecz aby razem z alumnami jadali. Intymacya o tem jeszcze tu nie nadeszła.

Jego Królewiczowska Mość Arcyxiąże zwidzał tuteyszą Obytel dnia 1. b. m. Przybył do archikatedry o godzinie 10., słuchał Mszę S., zwidził dom poprawy, bibliotekę katedralną, kancellaryę konsystorską i moje pomieszkanie. Widok na miasto podobał mu się i oświadczył, że kiedyś na wiosnę znowu tu będzie i położenie naokoło lepiey rozpozna. W czasie tych odwidzin zimno było dotkliwe, dlatego do Seminarium od katedry odległego nie udał się Jego Król. Mość Arcyxiąże i oświadczył, że na to pózniey dzień rekreacyiny obierze, kiedy wszystcy alumni w domu będą. Zostaję etc.

LVIII.

Львів, 26. XII. 1832. [Прот. 1832. ч. 129.]

Na zapytanie gubernialne o dodatkach kongruy naszych parochów dotąd jeszcze z mojego konsystorza nie odpowiedziano. Ja do tych czas jeszcze nie mam należytego zdrowia i nie jestem w stanie zająć się sam tą expedycyą. Wygotuie ią IX. Barwiński, ale mając dużo do czynienia z presbyteralistami, których się 35 zgromadziło, nie mógł dotąd rozpocząć tę robotę. Skoro zaś pozbiera data potrzebne do remonstracyi, zrobi także odpowiedź na zapytanie ze strony konsystorza Przemyskiego tu nadesłane. Ja tymczasem tyle Ill-mo ac Rev-mo D-no z pewnością donieść mogę, że ów dekret gubernialny nie tylko podobnych przypadków, w jakim się tam IX. Sabatowicz znaydował, ale wogóle wszystkich tych parochów tyczy się, którym dodatki do kongruy nie assygnuje Rząd zaraz po installacyi, ale aż dopiero po zrektyfikowaniu inwentarza. Rektyfikacya ta idzie powszechnie na zwłokę i w tuteyszey przynaymniey dyecezyi były dotąd często przypadki, że po 10 i więcey jeszcze latach przyszła do skutku. Owóż Rząd dąży do tego, ażeby dodatek za lata rektyfikacyę poprzedzające należący się nie wyliczać parochowi, ale obligacye kupować i parochowi w takim przypadku znajdującemu się dodatek od dnia zatwierdzoney rektyfikacyi inwentarza assygnować, a w jakąś nadgrodę za to, iż przez lata poprzednicze żadnego nie wziął dodatku,

procent od kupionych obligacyi, oprócz assygnowanego dodatku, wypłacać. Wyrozumiałem ja to już w zeszłym roku z Hofrata Stutterheim, który podobno sam projektu tego autorem jest, bo gdy na częste skargi kilku parochów, że dodatku kongruy doczekać się nie mogą i niedostatkiem uciśnieni są, rektyfikacya inwentarzów nareszcie nastąpiła i dodatki tymże uskarzającym się parochom razem za wszystkie lata, a tem samem w znacznieyszey kwocie, niektórym po 800 fl. i więcey, assygnowano, rzeczony Hofrat mówił mi: aber um Gottes willen, sie bekommen so viel Geld auf einmahl, was werden sie damit machen? Ja na to tyle mówiłem: Dieses Geld wird gewiss keiner verschwenden, sie sind Familienväter, bis jetzt mussten sie jahrelang ihre Kongrua entbehren und ohne Mittel bleiben sich mit ihren Familien zu erhalten und für die Erziehung ihrer aufwachsenden Kinder zu sorgen; mancher hat vielleicht inzwischen Schulden gemacht um seiner Noth abzuhelfen, und alle waren gewiss in immerwährender Verlegenheit wegen der Subsistenz; durch die jetzt auf einmahl für die verflossenen Jahre erhaltenen Kongruazuschüsse wird ihnen aus dieser Verlegenheit geholfen etc. Nim z mojego konsystorzą żądana odpowiedź konsystorzowi Ill-mi ac Rev-mi D-ni dana będzie, ja tyle postrzegam, że twierdzenie w dekrecie gubernialnym mylne jest, jakoby dodatki kongruy jako Ueberschuss uważać, a zatem na dobro funduszu parafii obracać należało. Ueberschuss to tylko nazwanym bydź może, co z dochodów erekcyonalnych parafii po odtrąceniu kongruy parocha alias portio canonica zwaney pozostawałoby. Naszych parochów kongrua czyli portio canonica jest 300 fl. Dochody naszych parafiów, wyjąwszy bardzo mało, nie dają niegdzie tey kwoty, Ueberschuss tedy nigdzie nie zachodzi. Dodatek ex fundo religionis jest uzupełnieniem kongruy, nie zaś Ueberschuss, i jest własnością parocha, któremu się ten dodatek należał zaraz od installacyi jego, a który ujętym mu bydź nie powinien dlatego, że inwentarza przez kilkanaście lat mimo jego ustawicznych remonstracyi nie rektifikowano.

Katechizm jest taka książka, która koniecznie przy każdey cerkwi znajdować się powinna. Konsystorz więc móy żąda, aby 1500 exemplarzów na tuteyszą dyecezyę wydrukowano, a potem wyda rozporządzenie, aby do każdey parafii i kapellanii był kupiony exemplarz jeden. Rozporządzenie takie byłoby już teraz zrobione, aby wszędzie pieniądze na pogotowiu miano, i skoro exemplarze wydrukowane i tu sprowadzone będą, aby pieniądze przysłano i exemplarze zabierano, ale do tego potrzebna jest wiadomość ze strony drukarni, ażali tam exemplarz jeden zszyty już, alias broschürt, lub zaś in crudo tylko, 24 gr. m. k. kosztować będzie, bo w ostatnim razie zeszycie tu obstallować wypadnie i cenę exemplarza dopiero wtenczas oznaczyć i w dyecezyi obwieścić można będzie. Forma i kształt liter użytych do druku tego katechizmu w dwóch przysłanych mi arkuszach jest dobra. A o pisowni zgoła nic nie mam do przypomnienia, bo chociaż by

co było niedokładnego, to dla niedostatku grammatyki języka popularnego stanowczo nic mówić nie można i naylepiey będzie sprostowania wszelkie czasowi zostawić. Zostaję etc.

LIX.

Львів, 5. I. 1833. [Прот. 1833, ч 2.]

Складає желання з нагоди Різдвяних Свят.

W ostatnim moim liście zapomniałem wyrazić, że za manuskrypt katechizmu żadney bonifikacyi nie wymagam. Nieboszczyk IX. kustosz Mogilnicki pracował nad tem dziełem dla dobra powszechnego, co więc ja za ów manuskrypt wydałem, niech będzie także temu zamiarowi poświęconem.

Przed kilku dniami będąc tu, IX. Kubajewicz wręczył mi uwagi nieboszczyka IX. kustosza Mogilnickiego nad dziełem Siarczyńskiego, ale trudno jest wyczytać i nie staje w śrzodku jednego arkusza. Te same uwagi ad mundum przepisane miały się znaydować między aktami konsystorskiemi, po śmierci IX. kustosza do kancellaryi oddanemi. Dobrzeby więc było, gdybyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus zalecił, aby uważano, czy się nie znaydą między temi aktami. Zostaję etc.

LX.

Львів, 22. II. 1833. [Прот. 1833, ч. 22.]

Spóźniłem się cokolwiek z odpowiedzią na szacowne wyrazy Ill-mi ac Rev-mi D-ni i urzędową rekwizycyę z dnia 31. Stycznia r. b. względem składu rzeczy tuteyszego Seminarium, bo w tuteyszym konsystorzu równie, jak w Przemyskim, mało co o porządkowey regulacyi Seminarium generalnego znajduje się. W ówczas Gubernium bezpośrednio zaymowało się interessami tego instytutu, i rezolucye wszystkie prosto do rektoratu bywały stilizowane. Dopiero od roku 1806. do ordynariatu i konsystorza korrespondencya otworzona została. Ale i w aktach rektoratu nie ma żadnego dekretu, w którymby zupełna systemizacya Seminarium generalnego razem okryślona była. Successive wszystko tworzyło się i pojedyńcze tylko były rezolucye to lub owo postanawiające. Rezolucye, na których salaria przełożonych i tych, co do posług domowych w Seminarium przeznaczeni są, zasadzają się, rektora w wykazie pocytował.

Przełożony tuteyszey Dyrekcyi budowniczey rozpoznał już, ażaliby tuteysze Seminarium rozszerzyć się dało, tak jak Hofbaurath mniemał. Pokazało się, iż tylko dla 70 alumnów przybyłoby mieysca, a dla 40 brakowałoby daley. Gdyby chciano na całem zabudowaniu drugie piątro postawić, to ogromnych wydatków potrzebaby, a koniec końców także i wtenczas umieszczenie tak wielkiey liczby alumnów zamiarowi by nie odpowiadało. Wszystko

za tem jest, aby w Przemyślu Seminarium dyecezalne urządzone było.

Proszę Ill-mum ac Rev-mum D-num nie mieć za złe, iż zgłaszającemu się dawniey o tablicę antimissów IX. Gierowskiemu odmówiono. O tablicę tę po śmierci ś. p. IW. Skorodyńskiego o mało co do processu nie przyszło, należy ona do inwentarza sprzętów katedralnych, nie zdawało się więc wydawać ją na ustne żądanie. Ale kiedy teraz zaszła rekwizycya pod powagą Ill-mi ac Rev-mi D-ni, wydana będzie.

Zarządzenie gubernialne, aby viales presbyteralistom aż dopiero po ukończoney praktyce i przy wysyłaniu ich na parafie, nie zaś po wyiściu zaraz z Seminarium wypłacać, zasadza się na pierwotnem postanowieniu. Początkowo bowiem zawsze te viales wychodzący z presbiterium pobierali i zawsze do rąk przełożonych domu presbyteralnego assygnowane były. Dopiero od roku 1797. na remonstracyę rektora x. Sabatowskiego do rąk rektora zaczęto assygnować i każdemu przy wyiściu z Seminarium wyliczać. Teraz do dawnieyszego postanowienia rzecz tę skierowano i przeciw temu nie ma co remonstrować; o to tylko idzie, aby przedłożyć, że presbyter z domu presbyteralnego na parafię udający się potrzebuje na podróż, aby się mógł dostać na mieysce swojego przeznaczenia. Potrzeba 4tego prefekta w Seminarium daje się czuć. Skoro więc x. Kuczyński presbyteratum dostąpi i praktykę skończy, trzeba, aby się przez konsystorz Ill-mi ac Rev-mi D-ni zgłosił, a ten urząd będzie mu nadany.

Łączę tu kopię dekretu nadwornego dt. 29. Apr. 1802. N. 967 [gubernialny dt. 28. Maji 1802. 15341.]; praesentatum ręką s. p. Sponringa dodane pokazuje, że ta kopia należy do aktów konsystorza Przemyskiego. Musiała się tu dostać z papierami IW. Angełłowicza, równie jak częstokroć natrafić tu można na niektóre akta tyczące się konsystorza chełmskiego, z którego interessami do tegoż IW. Angełłowicza jako administratora tameczney dyecezyi referowano się. W tuteyszey kancellaryi znayduje się druga kopia owego dekretu pod ten czas z Gubernium kommunikowa. § 4. tegoż dekretu wyraża, że każdy biskup Seminarium dyecezalne mieć powinien. Zostaję etc.[1])

LXI.

Львів, 15. III. 1833. [Прот. 1833. ч. 35.]

Z ukontentowaniem będę wyglądać dnia 19. b. m. przybycia Ill-mi ac Rev-mi D-ni w liście wczorayszym objecanego.

O potrzebie urządzenia Seminarium w Przemyślu rélacyę

---

[1]) Рукою Свїгурського дописано: NB. Sulmissa informatio officiosa intuitu necessitatis separandi Seminarium Premisliense a Leopoliensi resignata est ad Protocollon Consistorii die 26a Febr. 1833. Responsum ad Suam Excellentiam datum 14a Martii 1833.

z mojey strony podałem już do Gubernium pod dniem 2. b. m. Kopia tey relacyi będzie sporządzona i wręczona Ill-mo ac Rev-mo D-no za przybyciem do Lwowa. Tuteysze Seminarium nie może bydź rozszerzone tak, aby całą liczbę alumnów obudwóch dyecezyi umieścić. Nawet gdyby całe zabudowanie, nie zaś stronę południową podług mniemania Hofbaurathu, o jedno piątro podnieść chciano, to przecież urządzenie takie nie odpowiadałoby zamiarowi i wymagałoby tak ogromnych wydatków, że mnieyszym może kosztem Seminarium całkiem nowe w Przemyślu postawić by się dało. Arcyxiąże Jego Mość jest za przeniesieniem Seminarium do Przemyśla, referent gubernialny jeszcze w 8$^{\underline{\underline{brze}}}$ p. r. mówił mi, iż Seminarium w Przemyślu musi bydź urządzone. Od rządu więc spodziewać się potrzeba poparcia tego interessu, inaczey niedostatkowi kleru nigdy się nie zaradzi i expens na stipendia bez pożytku będzie po większey części, czego dowodem staie się świeży rezultat półrocznego examinu filozofów stipendiami w tym roku opatrzonych, z których wielu albo wcale nie stawiło się na examen, albo złe klasy otrzymało.

O x. Kuczyńskim dziś expedycya zrobiona do rektoratu, aby opinią dał, w szczególności dla którey klassy teologów ma bydź prefektem postanowiony. Może on pewnym bydź swojego w Seminarium umieszczenia i jeśliby może teraz cum Ill-mo ac Rev-mo D-no do Lwowa przyjechał, mógłby zaraz funkcyę prefekta objąć. Zostaję etc.

LXII

Львів, 12. IV. 1833. [Прот. 1833, ч. 47.]

Складає желання з нагоди Великодних Свят.

Na wiadome Ill-mo ac Rev-mo D-no zapytanie rządowe, ażali bulla Demandatum coelitus miała zezwolenie, czyli jak alias mówi się placetum regium, dotąd nie wiem, jakby odpowiedzieć, i nie mam nadziei, aby który z tuteyszych uczonych umiał powiedzieć, jak się ta rzecz miała Mniemam, że dociekać by wypadało, jakie w owych czasach, kiedy rzeczona bulla na świat wyszła, były korrelacye stolicy Rzymskiey do Rządu niegdyś Królestwa Polskiego, i czy było w ów czas postanowienie, tak jak teraz za naszego Rządu, aby żadney rezolucyi i żadnego papieskiego rozporządzenia nie przyimowano, pokąd zezwolenie rządowe nie nastąpi. Możeby IX. kustosz Ławrowski objaśnił tę rzecz. Upraszam więc Ill-mum ac Rev-mum D-num o następne uwiadomienie, jakiego on jest zdania. Zostawam etc.

LXIII

Львів, 28. IV. 1833. [Прот. 1833, ч. 52.]

Exemplarz bulli jubileuszowey z nuncyatury Wiedeńskiey na ręce JW. Primasa tuteyszego dziś nadesłany, a dla JW. Pana Dobrodzieja przeznaczony, dołączam tu do dalszego użycia.

Ja móy exemplarz dawniey już odebrałem i pod dniem 19. b. m. podałem do Gubernium pro placeto regio, stosownie do rozporządzenia gubernialnego dt. 25. Mart. a. c. N. 16302., które Ill-mus ac Rev-mus D-nus pewnie także otrzymać musiałeś. Nuncyusz nie miał w ów czas tyle exemplarzów, aby każdego z biskupów Galicyiskich opatrzył, później otrzymał z Rzymu ilość potrzebną i przysłał JW. Primasowi, który pod dniem podobno dzisieyszym Przemyskiey i Tarnowskiey hierarchyi obrządku łacińskiego po exemplarzu odsyła. Jestem etc.[1])

LXIV.

Крилос, 3. VI. 1833. [Прот. 1833, ч. 74.]

Pod dniem 17. p. m. donosiłem Ill-mo ac Rev-mo D-no o moim wyjeździe ze Lwowa w cyrkuł Stanisławowski, którego dekanaty wizytować w tym roku postanowiłem. Szacowne wyrazy Ill-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 16. p. m. po oddaleniu się ze Lwowa odebrałem i mam honor dziś dopiero odpisać.

Bulle względem odpustu jubileuszowego posłane zostały od Rządu do Dworu pro placeto pomimo tego, że poprzedniczo ordynariaty uwiadomione były, iż Cesarz Jegomość na odprawienie zaleconego od Stolicy Rzymskiey jubileusza w państwach swoich pozwolić raczył. Pokąd bawiłem we Lwowie, nie było jeszcze nadworney rezolucyi, a tem samem i placetum. Uważając zwłokę, postanowiłem odpust ów dopiero w Septembrze po dyecezyi ogłosić, bo w ten czas i duchowieństwo i lud po robotach gospodarskich więcey czasu i sposobności do nabożeństwa odpustowego mieć będzie, w ciągu zaś lata mnie jest zręczniey zająć się wizytą dekanatów. Z powodu spóźnionego placetum może też Ill-mus ac Rev-mus D-nus nie będziesz mógł zarządzić odpustowe nabożeństwo zaraz po uroczystości Zeyścia Ducha S. Zdaje mi się, iż IW. Primas także na jesień rzeczone nabożeństwo odłoży.

Za udzielenie mi relacyi pod dniem 6. kwietnia r. b. N. 559 do Prezydium rządowego podaney względem bezprawnego przyimowania parafian naszego obrządku na łaciński, mocno Ill-mo ac Rev-mo D-no dziękuję, Ponieważ w tey relacyi cytowane są bulle i konstytucye papieskie, kto wie, czy nie będziesz Ill-mus ac Rev-mus D-nus wezwany o dowody, że te bulle miały placetum od Rządu onych czasów, w których wydane były, podobnie jak mię wezwano, abym okazał, ażali i kiedy bulla Demandatum coelitus opatrzona była placeto regio. Za czasów Rządu polskiego podobno nie wymagano tego, aby każdą rezolucyę Rzymską pro placeto podawać. Gdyby jednak można wiedzić, jaki był system nuncyatury, która w Warszawie existowała, to łatwoby na pytanie naszego Rządu odpowiedzieć można. Nuncyatura

---

[1]) Рукою Снїгурського дописано: NB. Die 30-a Aprilis 1833 ad Protocollon Consistorii resignata Bulla.

owa uznana byłą od Rządu polskiego, wszystkie rezolucye i dekreta papieskie przez nuncyaturę duchowieństwu były intymowane i wszystcy po intymacyi do tychże dekretów stosowali się, i ztąd to pochodzi, że postanowienia o przeyściu z obrządku naszego na obrządek łaciński od papieżów wydane były prawidłem postępowania dla biskupów obrządku także łacińskiego. Rząd polski o tem wszystkiem wiedział, a tem samem na wszystko zezwalał. Temi czasy nie ma już takich, którzyby skład nuncyatury znali; mozolić się więc i po dawnych aktach szperać potrzeba, aby się zdobyć na odpowiedź do Rządu naszego. Ciekawy jestem, jakie będą data przyrzeczone od IX. Ławrowskiego. Pismo adversus informationem D. Mejer i niektóre inne podobne apologie znaydują się u mnie. Przedostatni biskup chełmski IW. Ciechanowski miał także spór z duchowieństwem obrządku łacińskiego o zabieranie parafian obrządku gr. katolickiego. Odwoływał się on także na konstytucye papieskie i kazał wydrukować remonstracyę swoją, przy którey także znayduje się odpowiedź biskupa, jeśli się nie mylę, Lubelskiego obrządku łacińskiego, który mu zupełną sprawiedliwość przyznaje. Może i tego dokumentu użyć wypadnie. Ja mam exemplarz drukowaney tey remonstracyi. W tey jednak remonstracyi, równie jak we wszystkich podobnych dawnieyszych pismach nie ma żadnego odwołania się na placetum regium, simpliciter tylko cytują się bulle i konstytucye papieskie jako prawidło wszystkich obowiązujące. Zkądby wnosić wypadało, że pod ów czas nie myślano de placeto tak, jak teraz Rząd nasz wymaga.

Dopiero pięć parafii dekanatu Halickiego zlustrowałem, jutro dalsze lustrowanie rozpocznę, abym, jeśli można, około połowy miesiąca Lipca z całym cyrkułem Stanisławowskim uprzątnąć się i do Lwowa powrócić mógł, bo i tam messis multa sed operarii pauci. Zostaję etc.

LXV.

Львів, 31. VIII. 1833. [Прот. 1833. ч. 127].

Najczuley dziękuję Ill-mo ac Rev-mo D-no za uprzeyme oświadczenia z dnia 24. t. m. z powodu powrotu mojego z podróży kanoniczney wynurzone. Równie i ja winszuję Ill-mo ac Rev-mo D-no odbytey podobney podróży w górskich okolicach cyrkułu Jasielskiego i Sandeckiego.

Nabożeństwo odpustowe po całey tuteyszey dyecezyi, a tem samem i we Lwowie zaczyna się dnia jutrzeyszego. Naysposobnieyszy to iest czas, bo lud ułatwił się po większey części z robotą gospodarską w polu i tem chętniey zatrudniać się będzie tem nabożeństwem, gdyż powszechnie w jesieni częste są po cerkwiach parafialnych praźniki, alias odpusty.

W Buchhalteryi podobno teraz dopiero zajęto się owemi propozycyami, które przed kilku laty robiono ze strony konsysto-

rzów o podwyższeniu kongruy dla parochów na 400 fl., kapellanów na 300 fl., a kooperatorów na 200 fl. Nie miałem dotąd sposobności dowiedzieć się, co jest właściwie przedmiotem kalkulacyi buchhalteryczney. Mówią niektórzy, iż tylko idzie o podwyższenie sustentacyi kapłanów po parafiach górskich, aby tym sposobem zwabić zdolnieyszych do starania się o te parafie. W tym przedmiocie tuteyszy konsystorz już przed kilku laty na wezwanie Rządu proponował, aby w okolicach górskich Kołomyiskiego, Stanisławowskiego i Stryiskiego cyrkułu koncentracya była zmodyfikowana i każda wieś mieyscowym kapłanem opatrzona. Urzędy cyrkularne o tem także swoje przekładały zdania. Stanisławowski zgodził się całkiem z propozycyą konsystorską i mocno zdanie swoje poparł. Akta te roku zeszłego zwrócone zostały konsystorzowi do kombinowania z dodatkiem, że dalsza opinia może bydź w ten czas popiero Rządowi podana, jak cyrkuły górskie ja zwizytuję i na mieyscu rzeczy rozpoznam. Nie wizytowałem jeszcze wprawdzie cyrkułu Kołomyiskiego, ale postrzeżenia, roku zeszłego w cyrkule Stryiskim robione, sprawdziły się także w cyrkule Stanisławowskim roku bieżącego i mogą bydź applikowane do Kołomyiskiego, bo wszędzie okoliczności i stosunek parafiy jest ten sam. Podam więc do dalszey decyzyi opinię moją, obstając przy pierwszey propozycyi.

Na tuteyszą dyecezyę było tu we Lwowie przeszłego roku 117 stipendystów, tylko 35 examina dobrze odprawili. Rezultat ten nowym jest dowodem, że na stipendystów niema co rachować, a tem samem, że w Przemyślu Seminarium jak nayprędzey urządzićby należało. Bóg wie jednak, kiedy to do skutku przyidzie.

Proszę też Ill-mum ac Rev-mum D-num zapytać się IX. Ławrowskiego, ażali rozprawę swoją o placetum bulli Demandatum coelitus wygotował już; zbliża się bowiem pora, aby na zapytanie rządowe dać odpowiedź.

Zalecono tu po całey dyecezyi, że nowy katechizm drukuje się w Przemyślu i że każda cerkiew tą książką opatrzona bydź powinna. Już z niektórych dekanatów pieniądze są nadesłane i składają się w depozyt, pokąd dzieło druk nie opuści. Drukarnia tuteysza mieyskiey cerkwi zamyśliła przedrukować brewiarz Lwowski wydany roku 1768. i Czasosłow roku 1726. drukowany in 4to, teraz zaś ma bydź in folio. Obydwie te książki są potrzebne, brewiarz dla xięży, a Czasosłow do choru. Ze strony konsystorza daje się zezwolenie na przedrukowanie. Jestem etc.

LXVI.

Львів, 27. IX. 1833. [Прот. 1833, ч. 145.]

Z urzędowey mojey odezwy wiadomo już jest Illl-mo ac Rev-mo D-no, że prefekci w Seminarium rozporządzeniu gubernialnemu posłusznymi bydź nie chcą. Jeżeli powtórzone moie zalecenie, poparte upomnieniem ze strony Ill-mi ac Rev-mi D-ni,

o które w rzeczoney odezwie prosiłem, żadnego skutku mieć nie będzie, to wypadnie użyć ostrych śrzodków na poskromienie takiego nieposłuszeństwa. Dwóch z tych prefektów konkurrowało o urząd vicerektora i nie do ich gustu przypadło to, że Ill-mus ac Rev-mus D-nus żadnego z nich nie obrałeś; byliby jednak repulsam otrzymali ztąd i ich prośby nie byłyby odsyłane do Przemyśla, gdyby na ów czas z takim oporem wystąpili byli. Proszę Ill-mum ac Rev-mum D-num uwiadomić mię urzędownie o wydaney na powyższą moją odezwę dyspozycyi do rektoratu, bo ta wiadomość potrzebna mi będzie, jeśli koniecznie przyidzie do tego, aby na nieposłusznych dekret ferować.

W następującym, da Pan Bóg, miesiącu będziemy się widzieć osobiście w czasie seymu. Dotąd wprawdzie nie nadesłano jeszcze do Rządu raskryptów nadwornych o seymie i dla tego convocatoria nie mogą bydź rozesłane. Codziennie jednak spodziewane są te reskrypta i zdaje się, że w tym jeszcze miesiącu Rząd one odbierze. Ja wcześnie zapraszam Ill-mum ac Rev-mum D-num na mieszkanie w moim domu przez czas seymowy. Zostaję etc.[1])

LXVII.

Львів, 27. XI. 1833. [Прот. 1833, ч. 166.]

Вернувши попереднього дня з Унева, складає подяку за желання, зложені йому з нагоди іменин.

Wezwanie rządowe tyczące się zaprowadzenia nauki języka polskiego po szkołach gymnazyalnych i filozoficznych odebrał także mój konsystorz i mniemam, że wszystkie konsystorze odebrały go. Powodem do tego wezwania stała się zapewnie propozycya w czasie seymu zrobiona. Mnie się zdaje, że zaledwie pozyskać można będzie, aby przy nauce języka polskiego zezwolono także uczyć po gymnazyach i szkołach filozoficznych ruskiego języka. Jeżeli jednak konsystorz Ill-mi ac Rev-mi D-ni uwagi swoje o tym przedmiocie konsystorzowi tuteyszemu kommunikować będzie, to chętnie naradzać się będziemy.

Zwrócenie wydatku za manuskrypt wydrukowanego katechizmu żądać nigdy nie było myślą moją. Starałem się tylko odzyskać ów manuskrypt, aby mógł bydź wydrukowanym dla użytku obydwóch dyecezyi. Zrzekam się więc wszelkiey bonifikacyi i na

---

[1]) В протоколї Снїгурським зроблена дня 30. вересня 1833 р. записка, з якої довідуємось, про котрих префектів Левицький писав. Записано так: Metropolita Lewicki requirit sibi referri de dispositionibus quoad praefectos in Seminario Hordyński et Kuczyński ad mensam cum alumnis sedere recusantes [ad acta, quum hanc requisitionem per expeditionem ex consistorio sub 27. Septembris et per epistolam sub 28. Septembris datam satisfactum sit].

tey satisfakcyi przestaję, że mi się zdarzyło czemkolwiek przyłożyć się do powszechnego dobra.

Bawiąc teraz w Uniowie, zdarzyło mi się widzić księgę choralną nie wielkiej objętości, która mojem zdaniem zastąpiłaby Tryfoły obszerny i Mineję na dwanaście miesięcy podzieloną. Księga owa drukowana jest w Kijowie za czasów archimandryty Pieczarskiego Giziela. Frontinspicium wydarte jest, ale z przedmowy okazuje się, że jey tytułem jest: Mineja obszczaja. zawiera w sobie około 250 arkuszy, dzieli się na dwie części. W pierwszey są służby obszczyja. W dalszey zaś zaczyna się Misiacosłow tak, że chcącego odprawiać służbę Świętemu na powszedni dzień przypadającemu odsyła do Obszczyny, a tylko na prazdnyki Hospodskia i Bohorodyczny, równie jak na Świętych uroczystych, właściwą Służbę przytacza. Księga ta bardzoby się zdała dla naszych kapłanów i możeby przedrukowanie jey niezbyt wiele kosztowało. Ja każę przeyrzyć tę księgę dla przekonania się, ażali w Misiacosłowie nie jest umieszczony kto z takich Świętych, którzy do naszego kalendarza nie należą. Swego zaś czasu resultatum kommunikować będę Ill-mo ac Rev-mo D-no, bo możeby, non obstante privilegio, na który się tuteysza drukarnia odwołuje, w drukarni Ill-mi ac Rev-mi D-ni ta Mineja Obszczaja przedrukowana bydź mogła. Zostaję etc.

P. S. Zmarłego temi czasy w Karowie, dekanacie Uhnowskim, parocha Chomińskiego syn sprawujący urząd kommisarza cyrkularnego w Stanisławowie obligował mię o przyczynienie się ad Ill-mum ac Rev-mum D-num, aby parafia Karów nie była wystawiana na konkurs, pokąd wyświęcony przed dwoma laty zięć zmarłego nie ukończy trzeci rok praktyki i odbywszy examen konkursowy nie będzie mógł na rzeczoną parafię podać się i utrzymać tam na mieyscu pozostałą wdowę, która ma jeszcze syna chodzącego do szkół, tudzież córkę jedną nie wydaną. a drugą owdowiałą z dwoma sierotami przy sobie utrzymuje. W tuteyszey dyecezyi, kiedy się podobny przypadek wydarzy, konsystorz ma zawsze wzgląd, ile można, na pozostałe wdowy i sieroty, nie wątpię też o względach konsystorza Przemyslskiego w takich zdarzeniach i dla tego żądanie IP. Kommissarza cyrkularnego łaskawey pamięci Ill mi ac Rev-mi D-ni polecam.

LXVIII.

Львів, 17. XII. 1833. [Прот. 1833, ч. 176.]

Na szacowne wyrazy Ill mi ac Rev-mi z dnia 9. b. m. jeszcze w przeszłym tygodniu odebrane dziś dopiero mam honor odpisywać, będąc od początku Grudnia ciągle zatrudnionym ordynowaniem zgromadzonych w presbyterium 47 kandydatów, którzy do dnia wczorayszego wszystcy już presbyteratum otrzymali.

Przy obsadzaniu stallów kapitulnych nie tylko można, ale się nawet należy oglądać na to, aby bezżenni tylko te stalla zabierali. S. p. Leo Szeptycki, zaprowadzając tu kapitułę roku 1771., w instrumencie na to wydanym wyraźnie oświadczył, że celebes aut viduatos presbyteros saeculares do godności kapitulnych wezwać postanawia. Kapituły tej mieli bydź członkami wszystcy parochowie Lwowscy, których na ów czas więcej daleko było jak teraz, bo oprócz znaydujących się obecnie parafii była jeszcze Błahowiszczeńska, Bohojawleńska, Swiętokrzyska, Spaska, Woskreseńska, S$^{\underline{to}}$ Mikołayska, S. Teodora, etc. Kapituła miała się składać z 12 członków, a parochowie Lwowscy byli po większey części żonaci, tych więc tylko do kapituły wzięto, którzy byli celibes (sic), o tamtych zaś wyraźnie s. p. Szeptycki postanowił, że wtenczas dopiero do kapituły będą mogli wstąpić, kiedy za czasem bezżennemi zostaną. Postanowienie to jest bardzo słuszne i teraz przy temże obstawać wypada. Kapituły są to communitates ecclesiasticae, jakośby to niedorzecznem wydawało się, gdyby te kommunitates z żonatych składały się. Doświadczenie uczy, że między kapitulnymi nieraz powstają nieporozumienia się, cóżby to się jeszcze działo, gdyby żonatymi byli? Brzmiałoby też coś niedorzecznie: Pani Archyprezbyterowa, P. Archidiakonowa, P. Kustoszowa i. t. d. Naostatek, pomijając wiele innych uwag, interess kleru świeckiego wymaga, aby żonaci do kapituł nie cisnęli się, inaczej, jak Ill-mus ac Rev-mus D-nus dobrze postrzegasz, na biskupstwa znowu Bazylianów by wzywano. Aby tego wypadku nie przyspieszyć, potrzeba bezżennych na stalla kapitulne wynosić, żonaci niechay na tem przystają, że mogą bydź kanonikami honorowymi. Tym, co mając żony i liczne familie, zgłosili się teraz na mieysce po promocyi IX. Ławrowskiego wakujące, musi bydź powodem, że IXX. Strzelbicki i Mogilnicki, chociaż żonaci, byli w kapitule. Tych jednak drudzy żonaci za powód brać nie mogą. Obydwa byli urzędnikami konsystorskiemi przed urządzeniem kapituły i wyłączyć ich nie można było, gdyż kapituła z członków konsystorza musiała bydź formowana. Nareszcie niestosowność stanu żonatego do kapitulnych urzędów obydwa szczególnemi talentami, pracowitością i zasługami sowicie zakładali, osobliwie nieboszczyk IX. Mogilnicki, któremu podobnych day Boże. Jeszcze i to wypada rozważać, że temi czasy rzadko który z kandydatów stanu duchownego bezżennym poświęcenia przyimuje. Jeśli więc żonaci do kapituł wstęp mieć będą, to jeszcze mniey celibes mieć będziemy, bo jaki taki pomyśli sobie: ja i z żoną tam bydź mogę.

Paroch Hermanowic, do którego także Stanisławczyk należy, jest w jakichś kollizyach z IP. Pawlikowskim, do którego Stanisławczyk należy. Arcyxiąże Jego Mość w przeszłą niedzielę, ganiąc postępowanie rzeczonego parocha, mówił mi, iż potrzebaby położyć tamę jego niedorzecznościom, rozumiał bowiem Jego Królewiczowska Mość, że do tuteyszey dyecezyi należy. Oświadczyłem

więc, że ja nie mogę tey sprawy rozpoznawać, bo paroch Hermanowic zostaje w obwodzie dyecezyi Przemyskiey, że jednak pisać będę ad Ill-mum ac Rev-mum D-num, jakie jest zdanie Jego Królewiczowskiey Mości, i takie oświadczenie teraz uiszczam.

Za postanowienie o parafii Karów in favorem zięcia zmarłego tam parocha i pozostałey po nim wdowy dziękuję Ill-mo ac Rev-mo D-no i uwiadomię IP. Kommisarza o tem do jego życzenia stosownem rozporządzeniu Ill-mi ac Rev-mi D-ni.

Mineję, o którey już poprzedniczo pisałem, wielu u mnie widziało i wszystcy się zgadzają, że dla naszych kapłanów po parafiach zdałaby się. Ale potrzebaby zlecić komuś i na teologii i na typiku dobrze znającemu się, aby powykluczał Świętych Kijowskich, których my nie mamy i przyjąć nie możemy. Rektyfikacyi tey skutkiem byłoby, że volumen by się zmnieyszył. Czy też quid pro quo obrachowaćby nie można, coby kosztował druk? Zostaję etc.

LXIX.

Львів, 23. XII. 1833. [Прот. 1833, ч. 181].

Od początku bieżącego szkolnego roku już kilka excessów popełniono w Seminarium dowodzących, jak lekkomyślnym duchem teraźnieysi alumni napojeni są i jak mało ważą sobie obostrzenie, że oddalony z Seminarium za jakowy bądź excess od studiów teologicznych, a tem samem i od stanu duchownego, ma bydź oddalonym.

W wrześniu jeszcze sprowadzili do Seminarium dwie beczki piwa i formalną pijatykę, jak w szynkowni, w refektarzu rozpoczęli. Przeszły refektarski Pożakowski dopomógł im do tego excessu, dla tego nie wypłacona mu jeszcze remuneracya, assygnowana od Rządu za należyte pilnowanie obowiązków refektorskiego, bo się pokazało, że wstępu do kuchni, przez którą beczki piwa wprowadzano, i refektarza ne pilnował tak, jak podług instrukcyi powinien był pilnować, a nadto dał alumnom klucz od depositorium, przeznaczonego na chowanie świec i lamp, aby tam beczki piwa złożyli. Późniey, wyszedłszy klassa jedna ze swoim prefektem na spacer, wielom nie podobało się mieysce, dokąd prefekt kierował, i kilkunastu naprzeciw zakazowi prefekta odłączyło się i w inne strony poszło. Ale nayniebezpiecznieyszym excessem jest konspiracya wszystkich ogółem alumnów, o którey Ill-mus ac Rev-mus D-nus okolicznie raczysz się zainformować z relacyi rektoratu. Coś to podobnego jest do owych konspiracyi rzemieślników i czeladników, którzy, zmówiwszy się, wzbraniają się robić u swoich maystrów, pokąd ich płaca podwyższona nie będzie. Z decyzyą na wzmiankowaną relacyę rektoratu wstrzymałem się, dopóki Ill-mus ac Rev-mus D-nus o swoiem zdaniu nie zainformuiesz mię. W moim konsystorzu było votum,

że nie dosyć jest oddalić alumna Karpę z Seminarium, ale że należałoby na to nastać, aby go do woyska oddano. Na to jednak zgodzić się nie sądziłem rzeczą bydź przyzwoitą, gdyżby to uymowało całemu Seminarium, gdyby Karpa z Seminarium do służby woyskowey był oddanym. On podobno podług swojey kondycyi nie jest wolnym od tey służby, znaydą go więc swego czasu i pociągną do niey przy rekrutowaniu. Może jednak dla skutecznieyszego powściągnienia alumnów od podobney konspiracyi Ill-mus ac Rev-mus D-nus za rzecz potrzebną osądzisz tym, którzy aresztem ukaranemi bydź zasłużyli, dodać pogróżkę, że jeżeli zaciągnioney teraz złey noty skromnem i spokoynem sprawowaniem się przez dalszy czas pobytu swojego w Seminarium nie zmażą, po wyświęceniu na kapłanów nie przez trzy lata, jak wszystcy inni, ale przez więcey lat do egzaminu konkursowego przypuszczonymi nie będą. Zostaję etc.

LXX.

Львів, 8. I. 1834. [Прот. 1834, ч. 5.]

Дякує за желання, зложені йому з нагоди Різдвяних Свят і Нового Року в письмі з 3 січня, яке саме одержав разом з донесенєм про начальників конспірації між семинаристами. Складає святочні желання від себе, оправдуючи спізненнє слабим здоровлєм.

Może już doszła do Przemyśla wiadomość o nieszczęśliwym zdarzeniu między alumnami w Seminarium, że niejaki Dąbczański, teolog pierwszego roku i w tym roku dopiero do Seminarium przyjęty, sam sobie życie odebrał. Do tyle innych nieprzyjemności z powodu excessów od alumnów popełnianych potrzeba było jeszcze tego zgorszenia.

Wolnieyszego czasu każę przepisać instrument zaprowadzoney przez s. p. Leona Szeptyckiego kapituły i pro notitia Ill-mo ac Rev-mo D-no kommunikować będę. Kiedy po przeyściu IX. Ławrowskiego do Przemyśla rektora mieysce, a razem i stallum kapitulne zawakowało było, jeden z tuteyszey dyecezyi, żonaty kapłan, konkurrował także na to mieysce. Simpliciter jednak odpowiedziano mu, że żonaci na stalla w kapitule nie są kwalifikowani. Od tego czasu nikt z żonatych już nie zgłaszał się, chociaż po kilka razy wakanse trafiały się i po dyecezyi publikowane były. Rozumiem, że i w tamtey dyecezyi żonaci, usłyszawszy repulsam teraźnieyszych kompetentów, przestaną konkurrować.

Księga grecka, którey synopsim Ill-mus ac Rev-mus D-nus przysłać mi raczyłeś, warta jest, aby ją mieć, mniemam jednak, że nie odpowiadałaby potrzebie po parafiach. Jestem więcej za Mineją, o którey już donosiłem. Jak P. Bóg pozwoli, że osobiście widzić się będziemy, to będę prezentować rzeczoną Mineję i zważemy wspólnie, jakby ją zreformować i wydrukować można.

To pewna, że po urządzeniu dyecezalnego Seminarium w Przemyślu łatwieyby było alumnów w należytym porządku utrzymać. Ale kiedy dopiero teraz Kreisingeneur Samborski do zrobienia finalnych planów jest do Przemyśla zesłany, to pewnie lata upłyną, nim Seminarium w Przemyślu będzie. Zostaję etc.

LXXI.

Львів, 3. II. 1834. [Прот. 1834, ч. 14.]

Z żalem wyczytałem w szacownym liście dt. 25. m. el. doniesienie, że Ill-mus ac Rev-mus D-nus od czasu świąt Narodzenia Chrystusowego słabości zdrowia doświadczasz i że do tey słabości ieszcze róża na twarzy przyłączyła się. Większą jeszcze troskliwością przeraziło mię opowiadanie JX. Gałdeckiego, który Jego Mości Xięcia Arcybiskupa Pragskiego do Przemyśla odprowadzał, że Ill-mus ac Rev-mus D-nus na ów czas wychylałeś się z domu, co niebezpiecznem stać się mogło, bo do pozbycia się róży naymnieyszego zaziębienia się koniecznie chronić się potrzeba. Ja tę samą słabość miałem w roku jeszcze 1806, a chociaż w lecie mię nagabała była, lekarz móy okna pozamykać i naymnieyszego cugu powietrza, równie jak umywania się, chronić się kazał. Przez trzy niedziele musiałem jak w areszcie siedzić. Czeyże dotąd Ill-mus ac Rev-mus D-nus lepiey się już masz; życzę tego z całego serca i z utęsknieniem wyglądać będę doniesienia, że życzenie moje ziściło się.

Projekt JW. Starosty o budowaniu Seminarium, różniący się od planu poprzedniczo Arcyxięciu Jego Mości przedłożonego, stanie się pewnie powodem zwłoki dalszey urządzenia Seminarium w Przemyślu. Do tego jeszcze zapadła w Gubernium od początku teraźnieyszego roku odmiana referenta naszych interessów. Przeszły referent był zupełnie z tym przedmiotem obznajomionym i trzeba przyznać, że gorliwie go popierał. Referent nowy JP. Cronenfels dopiero studium będzie musiał sobie robić jak z innych naszych rzeczy, tak też z interessu tyczącego się urządzenia dyecezalnego Seminarium w Przemyślu.

Z alumnów owych, którzy do konspiracyi w Seminarium czynnie przykładali się i za to na ukaranie aresztem zasłużyli sobie, dwóch — Łuszczyński tuteyszy dyecezanin i Sielecki z dyecezyi Ill-mi ac Rev-mi — nie chcieli poddać się aresztowi i z Seminarium wystąpili. Pierwszy oprócz tego zły zrobił postępek w naukach, dla tego uznany jest dekretem tuteyszym, iż nie wart sustentacyi z funduszu seminarzyskiego i że gdyby się następnie o przyjęcie do liczby kandydatów stanu duchownego zgłosić miał, ani stipendium, ani mieysca w Seminarium, ani certifikatu do uczenia się teologii spodziewać się nie może. O Sieleckim rektorat zrobił doniesienie do konsystorza Ill-mi ac Rev-mi D-ni. Jak wszędzie między studentami, tak też między

alumnami coraz więcey głów niespokoynych i subjektów nie chcących nic wiedzić o subordynacyi znayduje się. Aby tych burzliwych duchów poskromić, rigoru koniecznie potrzeba. Zostaję etc.

LXXII.

Львів, 9. III. 1834. [Прот. 1834, ч. 38.]

Z szacowną odezwą Ill-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 5. b. m. odebrałem kopię relacyi o wsparciu wdów i sierot kapłańskich ze strony Ill-mi ad Rev-mi D-ni pod dniem 16. Maja r. p. podaney. Ja spowodowany byłem zasięgnąć zdania całego kleru dyecezalnego i dlatego relacyę moją dopiero pod dniem 25. X^br 1833. expedyowałem. Kopię iey przyłączam tu pro omnimoda notitia. Wykazów, jak wiele jest wdów i sierot kapłańskich potrzebujących opatrzenia, jakiego jest wieku każdy na parafii zostający kapłan, czyli i od kiedy jest ożeniony, wiele ma dzieci i t. d., od tuteyszego także konsystorza zażądał Rząd. Mozolna to będzie robota; osobliwie co się tyczy, wiele każdy kapłan ma dzieci, o tem w konsystorzu nigdy się nie pertraktowano, teraz zaś formalną konskrypcyę po dekanatach zarządzić potrzeba. Oczywista jest rzecz, iż Rząd zamierza coś postanowić o wsparciu wdów i sierót naszych kapłanów; dałby tylko Bóg, aby decyzya rychło do skutku przyszła, chociaż domyślać się trzeba, że fundusz wdów i sierot nie zaraz ustalony będzie, bo o ważną rzecz wszystko się opiera, to jest: zkąd go wziąć?

Kwota 15700 fl. m. k. wyrachowana na urządzenie Seminarium w Przemyślu nie jest zbyteczna, i owszem bardzo mierna jest w porównaniu tych kosztów, któreby potrzebne były, gdyby tuteysze Seminarium na obydwie dyecezye rozszerzać miano. Ale może kwota wielką się okaże, jeżeliby koszta reperacyi kościoła pojezuickiego razem komputowane zostały, dlatego mniemam, że o tey reparacyi dobrzeby było oddzielnie pertraktować. Przed powrotem Arcyxięcia Jego Mości zaledwie spieszniey jak dotąd interess ten urządzenia Seminarium Przemyskiego postępować będzie. Powrót zaś Jego Królewiczowskiey Mości zwleka się. Ma on prosto z Wiednia udać się do Transylvanii na rozpisany tam seym. JW. Hrabia Desfours już dawno bagaże do Transylwanii expedyował, a sam co moment wygląda dyspozycyi i także tam uda się Wczora jednak żadney nie miał jeszcze dyspozycyi.

Postanowiłem wychylić się na czas jaki do Uniowa i może w tym tygodniu wyjadę, ułatwiwszy niektóre interessa, które przytomności tu mojey wymagają. Może też odmiana mieysca posłuży mi do zdrowia, bo od niejakiego czasu ulegam takiey niedyspozycyi, na jaką cierpiałem przy końcu roku 1832., i która dopiero przy końcu Stycznia 1832. opuściła mię. Zostaję etc.

LXXIII.

Львів, 26. IV. 1834. [Прот. 1834, ч. 66.]

Dziś tydzień, jak powróciłem z Uniowa, ale trafiłem tam na formalną zimę i ledwie kilka razy w ciągu czterech niedziel mogłem z izby wychylić się. Pora dotąd nie polepsza się tak, jakby ku wiośnie spodziewać się należało, i jeśli tak daley zostanie, przykrego obawiać się potrzeba lata.

O Wędziłowiczu, zostającym teraz na 4. roku teologii, urzędową expedycyę kommunikuję Ill-mo ac Rev-mo D-no. Bydź może, iż on z potrzeby dał się użyć do litografii Instytutu Ossolińskiego, aby sobie co zarobił, ale zdarzenie jego rzuca podeyrzenie na naszych kandydatów stanu duchownego, że się łączą z tymi, których planem jest zaburzać publiczną spokoyność.

IX. Czerkawski był tu przed dwoma dniami, ale oświadczył, iż dopiero ułatwić się ma ze swojemi gospodarskiemi sprawami, a dopiero po świętach do Seminarium przyidzie. Mówiłem mu, aby jak nayrychley do swojego urzędu stawił się, bo rektorat nad kandydatami extra Seminarium przebywającymi dozór także mieć powinien, i to daje do zrozumienia pismo prezydyalne o Wędziłowiczu, rektor zaś z jednym wicerektorem i resztą przełożonych wszystkiemu wystarczyć nie może.

Припускаючи, що в найблизшім тижні церковні функції не полишать йому вільної хвилї, складає вже наперед желання з нагоди близьких Великодних Свят.

LXXIV.

Львів, 15. V. 1834. [Прот. 1834, ч. 75.]

Відписуючи на лист із 30. цвітня, складає передовсім желання з нагоди іменин на днн 20. мая, бо вже в найблизшу суботу їде до Унева, а відтам на візитацію в Коломийщину.

Podróż ta moja pociągnie się długo, że przed Augustem zaledwie będę mógł powrócić do Lwowa, gdyż z Kołomyskiego cyrkułu na Bukowinę także udać się postanowiłem, gdzie wprawdzie kapłanów naszych mało jest, ale dłużey może, jakby się zdawało, będę musiał zatrzymać się dla rozpoznania doskonalszego okoliczności tyczących się nowych kapellaniy, które tam podług świeżej decyzyi naywyższey zaprowadzone bydź mają i których razem z parafiami Czernowicką i Soczawską 14 bydź powinno. Oycowie Bazylianie z początkiem Augusta r. b. kapitułę odprawić mają. Jeżelibyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus był łaskaw zaszczycić ich prezydencyą swoją, to zebraliby się do klasztoru Drohobyckiego. Ill-mus ac Rev-mus D-nus zwykłeś udawać się do kąpieli w Truskawcu pod Drohobyczem; jeżeliby i w tym roku to nastąpiło, to byłoby Ill-mo ac Rev-mo D-no na rękę ztamtąd na kapitule prezydować, a może też w owey porze okolicę Drohobycką Ill-mus ac Rev-mus D-nus wizytować

w tym roku postanowiłeś, to i takby łatwo było do żądania XX. Bazylianów przychylić się. Ja, przyczyniając się za niemi, proszę Ill-mum ac Rev-mum D-num, abyś był łaskaw uwiadomić mię, czy się tego spodziewać mają. W przeciwnym bowiem przypadku zgromadziliby się do klasztoru Lwowskiego, a ja musiałbym delegować officyała mojego, aby prezydował, gdyż sam nie mógłbym na August do Lwowa powrócić. Ja w Uniowie zatrzymam się może z tydzień, nim powozy, konie i reszta do podróży poreguluje się, bardzobym zaś życzył sobie otrzymać uwiadomienie o postanowieniu Ill-mi ac Rev-mi D-ni, nim z Uniowa oddalę się, bo by mi naręczniey było uwiadomić X^dza Prowincyała, jak ma convocatorium po klasztorach expedyować.

Co się stało z operatem tyczącym się urządzenia Seminarium w Przemyślu, nie zdarzyło mi się dotąd zasłyszeć. Referent departamentu naszych spraw jeszcze nie przystąpił do tych spraw, lecz zatrudnia się jakimś operatem z innego departamentu. Sekretarz Bocheński robi także w departamencie obrządku łacińskiego, nie ma więc z kim mówić. Wszystkie jednak ważnieysze przedmioty duchowne referowane bywają do Jego Królewiczowskiey Mości Arcyxięcia, pewnie i ów operat o Seminarium jemu przedłożony będzie, bo on i wprzódy tu jeszcze będąc, mocno się tym przedmiotem interessował.

Przeszłego tygodnia obligowałem IW. Pawlikowskiego z Rożubowic, aby Ill-mo ac Rev-mo D-no tabakierkę z mojey strony oddał. Sądzę, że dotąd już to nastąpiło. Zostaję etc.

LXXV.

Унїв, 26. V. 1834. [Прот. 1834, ч. 88.]

Szacowne wyrazy Ill-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 12. b. m. odebrałem razem z urzędowem uwiadomieniem o Wędziłowiczu, będąc jeszcze we Lwowie, właśnie tego samego dnia, kiedy mój list de 15. m. c. na pocztę już był oddany. Opuściwszy Lwów w celu dalszey podróży w cyrkuł Kołomyski i na Bukowinę i zatrzymawszy się jeszcze w Uniowie dla potrzebnych urządzeń do owey podróży, odebrałem późnieyszą odezwę Ill-mi ac Rev-mi D-ni de 17. m. c. i wielce ucieszyłem się, że Ill-mus ac Rev-mus D-nus wyręczyć mię w prezydencyi na kapitule OO. Bazylianów postanowiłeś. Uwiadamiam o tem pod dniem dzisieyszym IX. prowincyała Chomczyńskiego z tem zaleceniem, aby ze swojey strony Ill-mum ac Rev-mum D-num o wyznaczenie dnia na otwarcie kapituły prosił i dopiero potem Oycom Zakonu prawo głosowania na kapitule mającym zgromadzić się do Drohobycza na dzień oznaczony zalecił.

Tabakierkę przez IW. Pana Pawlikowskiego wręczoną chciey Ill-mus ac Rev-mus D-nus uważać tylko jako znak chęci mojey wywdzięczenia się czemkolwiek za przedmioty, które po kilka już

razy ab Ill-mo ac Rev-mo D-no odebrałem, a których wartość więcey pewnie jak owa tabakierka wynosi.

Nayczuley Ill-mo ac Rev-mo D-no dziękuję za życzenie mi dobrey podróży. Niech Naywyższy podobną podróż Ill-mi ac Rev-mi D-ni do cyrkułu Sanockiego raczy także pobłogosławić i potrzebnych sił do pracy z tą podróżą połączoney udzielić.

W następujący czwartek mam ztąd udać się do Kryłosa, a ztamtąd zaraz dążyć będę do cyrkułu Kołomyiskiego. Zostaję etc.

LXXVI.

Львів, 26. VIII. 1834. [Прот. 1834, ч. 145.]

Objechawszy cyrkuły Kołomyiski i Bukowiński, strawiłem kilka dni na odpoczynku w Perehińsku, a potem w Uniowie, w przeszłą zaś sobotę ściągnąłem nareszcie po upłynieniu trzech miesięcy do Lwowa i mam ukontentowanie móy ukłon Ill-mo ac Rev-mo D-no w tey odezwie wyrazić. Podróż ta pomyślnieysza dla mnie była jak przeszłoroczna, bo z łaski Naywyższego ciągle zdrów byłem, chociaż nie mało trudów, mozoły i przykrości znosić trzeba było.

Rozporządzenie prezydyalne dt. 17. Junii a. c. N. 886. w moiey niebytności wypadłe póżno do rąk moich doszło. W ciągu podróży niepodobna było wypracować odpowiedź, dopiero więc po powrocie moim podałem remonstracyą, jakich sentymentów są nasi kandydaci stanu duchownego. Przyłączam tu kopię tey remonstracyi pro omnimoda notitia Ill-mi ac Rev-mi D-ni. Nasz kler pewnie dalekim jest od wszelkich planów propagandy rewolucyiney, a ci, co do stanu duchownego sposobią się, są, że tak powiem, latoroślami kleru i tychże samych sentymentów, co całe duchowieństwo. Ja sądzę, że Ill-mus ac Rev-mus D-nus w podobnym sensie także pisałeś do Prezydyum.

Nayjaśnieyszy Pan raczył więc nareszcie zarządzić skrócenie nauk dla naszych kandydatów. Życzyćby należało, aby od początku następującego szkolnego roku plan tego skrócenia realizować zaczęto. Obecnie na zawadzie jest jeszcze to, że tuteyszy dyrektor nauk teologicznych na studium biblicznе proponował IX kanonika Krynickiego, a na tę propozycyę jeszcze nadwornego dekretu niema. Wszelakoż ja myślę, przyimując teraz absolwowanych filozofów, na dwie klassy ich dzielić i tych, co z eminencyami będą, do uczenia się teologii podług dawnego planu przeznaczyć, tych zaś, którzy z pierwszemi tylko klassami przyidą, do planu skróconego odesłać. Zaydzie jednak swego czasu nie z jednym trudność, jeżeli w którym pomimo eminencyi wykażą się potemu mierne tylko talenta, lub przeciwnie, jeśli ten, co do skróconego planu przeznaczonym został, celującym w studiach teologicznych okaże się. Będzie w tych przypadkach zawsze kwestya, czy można z jednego planu na drugi przenosić.

Jeszcze byłem nie powrócił do Lwowa, kiedy otrzymałem wiadomość o odprawioney kapitule Oyców Bazylianów w Drohobyczu. Byłbym nie mógł na termin tey kapituły ściągnąć, wielce przeto Ill-mo ac Rev-mo D-no dziękuję, żeś był łaskaw praesidium kapituły na siebie przyjąć. Upraszam zaś przytem o informacyę, ażali doniesienie de peractis in capitulo zrobione już jest do Gubernium ze strony Ill-mi ac Rev-mi D-ni, lub nie, bo w ostatnim razie ztądby się relacya zrobiła. Zostaję etc.[1])

LXXVII.

Львів, 16. IX. 1834. [Прот. 1834, ч. 164.]

Szacowne wyrazy IIll-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 9. b. m. odebrałem. Dziś, przesyłając oddzielnie trzy exemplarze Encykliky na dzieło „Paroles d'un croyant“, mam honor w tey odezwie móy ukłon Ill-mo ac Rev-mo D-no nayuprzeymiey wyrazić. Dnia wczorayszego odebrałem dekret gubernialny dt. 11.7$^{\underline{br}}$ a. c. N. 50451, podług którego Rząd parafie w naszych dyecezyach jeszcze ściśley koncentrować zamyśla, rozumiejąc, że zmniejszywszy liczbę parafiy, mniey kapłanów potrzeba będzie, a tem samem narzekania na niedostatek kapłanów ustaną. Projekt ten, gdyby został realizowanym, pociągnąłby za sobą niezmierny uszczerbek w duszstarownictwie. Rozumiem, że Ill-mus ac Rev-mus D nus zgodnie ze mną osądzisz, iż naprzeciw takiemu projektowi jak naymocniey remonstrować potrzeba, i z tego powodu mocno proszę, abyś Ill-mus ac Rev-mns D nus był łaskaw swoich myśli o tym przedmiocie mi udzielić. Termin do wyłuszczenia tak ważney rzeczy w dekrecie wyznaczony jest za krótki i ja będę się widział zmuszonym o przedłużenie prosić, zwłaszcza że IX. Officyał móy od kilku dni na zdrowiu cierpi i interessami konsystorskiemi zaymować się nie może, z drugiey zaś strony żadnego drugiego niema, aby się remonstracyą naprzeciw owemu projektowi zająć mógł, a ja sam prawie od powrotu do Lwowa nie naylepszego używam zdrowia. Rzeczony dekret gubernialny do Przemyśla pocztą, a zatem o jakiś czas późniey doydzie. Może więc Ill-mus ac Rev-mus D-nus także za potrzebę uznasz, żądać przedłużenia terminu.

Przed kilku dniami konsystorz móy osądził za rzecz potrzebną kommunikować Przemyskiemu relacyę rektoratu, proponującego, aby dwóch alumnów z dyecezyi Ill-mi D-ni za zuchwałe stawienie się oddalono. Może Ill-mus ac Rev-mus D-nus alumnów tych na inną jaką karę skazać rozkażesz, aby ich po tyle czasu nauk i przy końcu teologii będących całkiem nie oddalać.

---

[1]) В протоколї дня 27. серпня занотовано: Metropolita Lewicki communicat relationem de propaganda revolutionistarum candidatos status sacerdotalis seducere adnitente [responsum datum 9. septembr.].

Jakkolwiek zaś Ill-mus ac Rev-mus D-nus rzecz tę osądzisz, prosiłbym, abyś Ill-mus ac Rev mus D-nus dekret swóy do publikowania w Seminarium wydał, aby wszystcy alumni wiedzieli, że to, co się ztąd do Seminarium zarządza, nie tylko tuteyszych, ale i Przemyskich kandydatów obowiązuje. Jestem etc.[1])

LXXVIII.

Львів, 3. X. 1834. [Прот. 1834, ч. 174.]

Szacowną odezwę Ill-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 29. p. m. razem z konceptem relacyi na projekt ścisleyszego jeszcze koncentrowania parafii w naszych dyecezyach odebrałem z poczty dnia wczorayszego. Ja moie przedłożenie w teyże materyi podałem do Rządu pod dniem 23. p. m. Natłok expedycyi w kancellaryi tuteyszey, któremu tem trudniey było wydołać, że jeden z kancellistów zachorował był i dopiero przed dwoma dniami znowu do pisania wziął się, jest przyczyną, że kopii owego przedłożenia nie mogłem dotąd Ill-mo ac Rev-mo D-no kommunikować. Może dopiero jutrzeyszą pocztą do Przemyśla odesłana będzie. Tym czasem uważając, że relacya podług udzielonego mi konceptu z końcem upływającego tego tygodnia expedyowana bydź ma, postanowiłem pospieszyć z moją tą odezwą i otworzyć Ill-mo ac Rev-mo D-no moie zdanie, że byłbym za tem, aby opuścić wszystko to, co w rzeczonym koncepcie, zacząwszy od słów: aus dem bisher angeführten erhellt, dass die lat. Kuratgeistlichkeit in Hinsicht der ausgedehnten Seelsorge nicht so viel zu leisten im Stande ist etc. aż do wyrazów: beide Ritus gleich gestellt sind, umieszczonem jest. Do przedłożenia takiego może sposobnieysza kiedy wydarzyć się pora, a teraz mogłoby dać powód do zarzucenia, że konsystorz jest eifersüchtig und beneidet den lateinischen Klerus.

Zważając cytowany w koncepcie reskrypt naywyższy z dnia 9. Stycznia 1818., mocą nadwornego dekretu dt. 11. Stycznia 1818. N. 31910 intymowany, rozumiem, że w konkluzyi wyrazić by należało, że ponieważ podług owego reskryptu regulacya parafii w dyecezyi Przemyskiey z r. 1812. i 1813. ani pożytkowi duchownemi parafian, ani subsistencyi kapłanów nie odpowiada, o to w rzeczoney dyecezyi idzie, aby ową regulacyę poprawić, na ściąganie zaś jeszcze więcey pojedyńczych wsiów i przysiółków

---

[1]) Раньше одержав Снїгурський від Левицького розпорядок ґубернії, який записано в протоколї дня 3. вересня під ч. 153 так: Metropolita Lewicki communicat rescriptum Praes. Gub. dt. 25, Augusti a. c. N. 1240 intuitu Nicolai Kmicikiewicz alumni seminarii ab ordinibus sacris arcendi [Pro notitia ad acta, quum simile intimatum ex Praes. etiam ad hujatem ordinationem pro muneris functione pervenerit].

do jedney parafi Ordynariat żadnym sposobem opiniować nie może. Ale może relacya już expedyowana, a przeto i moje zdanie na nic się nie przyda. Zostaję etc.

LXXIX.

Львів, 5. X. 1834. [Прот. 1834, ч. 177.]

Dziś dopiero sporządzono kopię remonstracyi tuteyszey naprzeciw projektowanemu połączeniu parafii naszych. Pospieszam udzielić tey kopii Ill-mo ac Rev-mo D-no, jak w odezwie mojey pod dniem 3. b. m. przyrzekłem.

Rozumiem ja, że ów projekt na niczem się skończy, bo już w dekrecie nadwornym o skróceniu studiów dla naszych kandydatów wyrażono wolę Nayjaśnieyszego Pana, że żadna koncentracya bez opinii Ordynariatu przedsięwzięta bydź nie powinna, a nasza opinia nie jest i nie może bydź za owym projektem.

O JW. biskupie Korczyńskim kursuje tu wiadomość, że jest w niebezpieczeństwie życia. Pytany byłem wczora, ale twierdziłem, że podług udzieloney mi od JW. Pana Dobr. wiadomości rzeczony JW. Biskup słabym jest i dłuższego czasu kuracyi potrzebować będzie, aby jednak był w niebezpieczeństwie, o tem mi nie wiadomo. Jeżeliby to Ill-mo ac Rev-mo D-no nie zrobiło jaki ambaras, proszę uwiadomić mię następnie, jak się ma dotąd od czasu swojey installacyi JW. IX. biskup Korczyński. Zostaję etc.[1])

LXXX.

Львів, 29. XII. 1834. [Прот. 1835, ч. 2.]

Spóźniłem się aż do tego czasu z remostracyą, aby stosownie do naywyższego rozporządzenia z roku 1818, jednego deputata duchownego do Stanowego Wydziału z naszego kleru obierać znowu nakazano. Po rozmówieniu się z Jego Excellencyą JW. Prezydentem Rządów krajowych sporządziłem teraz tę remonstracyę i kommunikuję ją Ill-mo ac Rev-mo D-no do podpisania i proszę przy tem o rychłe zwrócenie, abym niezwłocznie do rąk JW. Prezydenta mógł oddać. W przypadku, gdyby się Ill-mo ac Rev-mo D-no zdawało w remonstracyi tey co odmienić albo dodać, ja nic naprzeciw mieć nie będę, proszę tylko, aby w tym razie remonstracya ta przemundowana i podpisem Ill-mi ac Rev-mi D-ni opatrzona do mnie przysłana była.

O przeniesieniu się do wieczności IX. Fogarassy musiał już IX. Pasławski Ill-mo ac Rev-mo D-no donieść. Oprócz jego relacyi o tem zdarzeniu do mojego konsystorza stilizowaney, ja ode-

---

[1]) Рукою Снїгурського дописано: Responsum datum 8ª 8bris 1834.

brałem pismo od konsystorza Wiedeńskiego uwiadamiające mię, iż konsystorz, nie przywłaszczając sobie bynaymniey jurisdykcyę nad parafią S. Barbary, jedynie tylko do utrzymania porządku X. Pasławskiego interimalnie administratorem postanowił, zostawując mi do woli potwierdzić to, albo odmienić. W tych dniach oświadczę rzeczonemu konsystorzowi podziękowanie moje i zalecę IX. Pasławskiemu, aby się do rozporządzenia tegoż konsystorza daley stosował. Wypada teraz z porządku, aby IX. Pasławski aktualnym został parochem S. Barbary, nie wiem tylko, ażali on robił ostatniemi czasy examen konkursowy. W przeciwnym przypadku potrzeba, ażeby albo przed examinatorami Wiedeńskiego konsystorza do examinu zgłosił się, albo uwolnienie od examinu tego bei der Regierung wyjednał sobie. Nim to lub owo nastąpi, ja się wstrzymam jaki czas z wypisywaniem konkursu, który podobno i w dyecezyi Przemyskiey wypadnie publikować.

З нагоди близьких Різдвяних Свят складає свої желання.

LXXXI.

Львів, 29. III. 1835. [Прот. 1835, ч. 58.]

Odpowiadając na szacowne wyrazy Ill-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 25. t. m., mam honor donieść, że prośba IX. Pasławskiego o uwolnienie od examinu konkursowego zależała w moim konsystorzu nieco dłużey, jakby z porządku wypadało, ale nareszcie już jest expedyowana do Gubernium i spodziewam się po oświadczeniu referenta, z którym w tey mierze mówiłem, że podług żądania supplikanta stanie się. Pisałem o tem do IX Pasławskiego pod dniem 18. t. m., musiał on już odebrać mój list. Z wypisaniem konkursu na parafię S. Barbary wstrzymuję się, pókąd nie okaże się, że IX. Pasławski od examinu w rzeczy samey dispensowanym zostanie, aby mógł konkurrować, bo jak już poprzedniczo pisałem, z porządku wypada i mojem jest życzeniem, aby on tam aktualnym parochem został.

Konsystorz Lwowski r. l. zapewnie odwołał się do owego dekretu gubernialnego, który wypadł pod dniem 20. Lutego 1818. N. 7897., i mocą którego intymowanym został tuteyszemu konsystorzowi naywyższy przepis dt. 20. Januarii 1818. o przeyściu z obrządku gr. kat. na łaciński. W dekrecie tym odwołano się na bullę Etsi Pastoralis, w tych wyrazach: wenn auch für Galizien nicht unmittelbar erlassene, doch für dasselbe anwendbare und bei den Verhandlungen über diesen Gegenstand angewendete Bulle. Rzeczony dekret musiał bydź intymowanym także konsystorzowi Przemyskiemu obrządku gr. kat., bo certo modo uważany bydź może jak Normale. Za kommunikowanie mi konceptu remonstracyi na reskrypt nuncyatury będę wielce obligowanym i co mnie się zdawać będzie, otworzę Ill-mo ac Rev-mo D-no.

Niedawno oświadczał mi JW. Prezydent gubernialny, że wysłaną będzie do panującego nam teraz Monarchy deputacya stanów Galicyjski (sic!), i przy tem pytał się, czy ja miałbym chęć przyłączyć się do deputacyi, albo zważając, że ja iuż poprzedniczo byłem z liczby deputowanych, czy nie wypadałoby teraz wezwać Ill-mum ac Rev-mum D-num. Odpowiedziałem, że jeżeli Rząd uzna za rzecz potrzebną, abym ja stawił się z deputowanymi, to nie będę się mógł wymówić, ale że byłoby także dobrze, abyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus miasto mnie był wezwanym. Przyznam się też szczerze, że radbym, aby się tak stało, bo ja czuję mocno, że mi siły ubywają; podróż do Wiednia i fatyga tam na mieyscu dużoby mi dolegała, a może i nie wydołałbym wszystkiemu. Może dotąd Ill-mus ac Rev-mus D nus odebrałeś już jakowe uwiadomienie w tey mierze od JW. Prezydenta. X. Brzeziński, administrator Bykowa, od kilku lat do tuteyszey dyecezyi przeyść życzący sobie, podał w przeszłym jeszcze miesiącu prośbę do mojego konsystorza, aby mu wyjednać dimissoriales z Przemyskiey dyecezyi. Wiem ja, że kapłani w tamteyszey dyecezyi tak są potrzebni, jak w tuteyszey, i że to jedyna jest przyczyna, że dimissy dotąd nie pozyskał. Ponieważ jednak on życzy sobie bydź umieszczonym na administracyi w Baliczach podróżnych cyrkułu Stryiskiego w tym zamiarze, aby po śmierci tamteyszego parocha Jana Kizima, swojego teścia, pozostałą wdowę z czworga dzieci utrzymać mógł, przeto racz Ill-mus ac Rev-mus D-nus do jego żądania przychylić się i jeśli tylko konieczna dyecezyi Przemyskiey potrzeba nie będzie na zawadzie, pozwolić mu przeyścia do dyecezyi tuteyszey.

Дякує за призначену для нього бочку вина.

LXXXII.

Львів, 17. IV. 1835. [Прот. 1835, ч. 81.]

Дякує за святочні желання з дня 14. цвітня і складає їх від себе.

Łacinnicy od dawnych czasów usiłują bullę Etsi Pastoralis rozciągnąć na tuteysze okolice. Ich to jest robotą, że do tey bulli odwołano się w nadwornym dekrecie z roku 1818. Na tę bullę zakrawał w roku 1828. dziekan obrządku łacińskiego na Bukowinie Kunz, proponując w swojey remonstracyi wprost do kancellaryi nadworney podaney, aby jurisdykcya parafialna na Bukowinie do kapłanów obrządku łacińskiego nawet co do osób obrządku gr. katolickiego należała, a kapłani tego obrządku aby od tamtych zawisłemi byli. Na tę propozycyę ztąd odpowiedziano, że to sprzeciwia się bulli Benedikta XIV. Demandatum coelitus i o skierowanie rzeczy do tey bulli proszono. W roku więc 1833. wezwany byłem od Rządu tuteyszego, abym tę bullę per extensum produkował i wskazał, ażali i kiedy taż bulla otrzymała Placetum Regium. Rozprawę na to pisał także IX. Ław-

rowski. Ale tylko z aktów tuteyszey kapituły można było nieco potrzebnych datów zasiągnąć i te Rządowi pod dniem 6. 9[bris] 1833. przedłożyłem. Dotąd nie nastąpiła jeszcze żadna rezolucya. Jeżeliby stosownie do mojego podania decydowano, to tem samem bullę Etsi Pastoralis właściwie pro Italo-Graecis sporządzoną do nas nie mogliby rosciągać.

Deputacyę do Wiednia składają różni różnie; dziś ci, a jutro inni muszą się wybierać. Niedawno obydwóch nas w tę podróż expedyowano. Za rzecz pewną to tylko mieć potrzeba, że Arcyxiąże Jegomość przedłożył Nayjaśnieyszemu Panu oświadczenia wydziału stanowego i prośbę, aby deputacya pozwolona była i że Arcyxiąże Pan przyrzekł sam bydź na czele deputacyi. Ale czy teraz, czy później pozwolona będzie deputacya, do tych czas zgoła nie wiadomo i członki deputacyi dopiero po nastąpioney naywyższey rezolucyi oznaczeni będą. Jabym bardzo sobie życzył, abym w domu został. Ill-mus ac Rev-mus D-nus bliżey jesteś Wiednia, i ja się czuję mocno na siłach zwątlonym.

Referent gubernialny oświadczył mi, że IX. Pasławski uwolnionym został od konkursowego examinu. Intymatu jednak o tem dotąd jeszcze nie odebrałem. Skoro go odbiorę, zaraz każę wypisać konkurs na parafię s. Barbary i prosić będę Ill-mum ac Rev-mum D-num, aby i w tamtey dyecezyi był publikowanym.

Na remonstracyę naszą wspólną o wyborze deputowanego do wydziału stanowego odebrałem odpowiedź, że pro hic et nunc altissimo loco przedłożona bydź nie może. W przypadku, jeśli Praesidium krajowe Ill-mo ac Rev-mo o tem nic nie intymowało, kommunikowałbym kopię intymatu do mnie wydanego.

Seminarium niezmiernym kłopotem zawsze mię nabawia. Nie tylko tak zwani externiści, ale także alumni notowani są od policyi, że po szynkach i kawiarniach bywają i rewolucyjnemi zasadami są napojeni. Co się tycze tey ostatniey zdrożności, podeyrzenie tylko zachodzi, ale dowodu dotąd żadnego otrzymać nie zdarzyło się. Co się zaś tycze włóczenia się po szynkowniach i kawiarniach, tego zaprzeczyć nie można i wina bardzo wielka spada na przełożonych, że tak, jakby się należało, nie doglądają alumnów i że pomimo wyraźnego i często odemnie pisemnie wydawanego zarządzenia pozwalają alumnom parami wychodzić z Seminarium, którzy potem po przedmieściach wałęsają się, na szynkownie idą i z takiemi przestają, którzy ich potem iako włóczęgów i rewolucyinym zasadom sprzyjających do policyi donoszą. Ill-mus ac Rev-mus D-nus zechcesz uwierzyć, jak wielkiem jest moje umartwienie z powodu tych wydarzeń. Zasmucającą iest rzeczą, że samych przełożonych pilnować i do czuwania na (sic!) porządkiem w Seminarium napędzać potrzeba, a tu, jak na nieszczęście, niemam przy sobie żadnego, któryby mi w tym punkcie pomocnym był.

Поновно дякує за вино, яке вже перед тижнем у двох бочках зложив до льоху.

LXXXIII.

Львів, 24. IV. 1835. [Прот. 1835, ч. 87.]

Przesyłając urzędowe uwiadomienie o wypisanym na Wiedeńską parafię S. Barbary konkursie w tym celu, aby tenże konkurs w dyecezyi Przemyskiey był także wypisany, mam honor donieść Ill-mo ac Rev-mo D-no, iż szacowne wyrazy z dnia 22. b. m. wczora z radością odebrałem i że pokoje w tuteyszym domie na przyjęcie Ill-mi ac Rev-mi D-ni przygotowane są.

W rzeczy samey nie na małe rzeczy zakrawają ci, którzy się odwołują na bullę Etsi Pastoralis i dzieło Siarczyńskiego zalecają. Ze wszech miar zaś dobrze będzie, że Ill-mus ac Rev-mus tu przyiedziesz, bo ustnie stan rzeczy dokładniey rozpoznać et quid facto opus łatwiey postanowić można będzie.

W przyszły więc wtorek wyglądać będę przybycia szczęśliwego Ill-mi ac Rev-mi, a teraz mam honor przy oświadczeniu wysokiego poważania i uprzeymości pisać się etc.

LXXXIV.

Львів, 19. V. 1835. [Прот. 1835, ч. 112.]

Складає желання з нагоди імении.

O deputacyi Stanów Galicyiskiey do Wiednia wezwaney już musiały doyść wiadomości do Przemyśla. Ja mam do tey deputacyi należyć i już do podróży robię przygotowania. Jego Excellencya JW. Prezydent gubernialny dnia wczorayszego obligował mię, abym się dowiedział i iemu dał wiadomość, ażalibyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus nie życzył sobie także należyć do rzeczoney deputacyi; w takim bowiem przypadku zarazby pisemnie Ill-mum ae Rev-mum D-num zainwitował, bo mówił, kiedy z łacińskiego obrządku biskupi obydwa, Przemyski i Tarnowski, w deputacyi znaydować się będą, wydałoby się dobrze, abyśmy ze strony naszego obrządku obydwa byli. Dopełniając zlecenia Jego Excellencyi JW. Prezydenta, proszę Ill-mum ac Rev-mum D-num, abyś się positive deklarować i o tem zaraz do Jego Excellencyi wprost napisać zechciał, ponieważ ja dnia jutrzeyszego do Uniowa dla przygotowań do podróży odjeżdżam i dopiero aż w następującym tygodniu powrócę, a zatem, gdybyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus o swojem postanowieniu do mnie tylko napisał, spóźniłoby się uwiadomienie z mojej strony Jego Excellencyi JW. Prezydenta, a na tem zależy, abyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus inwitacyą z iego strony czem prędzey odebrał. W inwitacyi, którą ja odebrałem, wyrażono, że deputowani na dzień 20. Czerwca do Wiednia zdążyć mają, na który dzień także Jego Excellencya JW. Prezydent tam zdąży, że jednak może co zaydzie, iż o kilka dni prędzey lub późniey w Wiedniu znaydować sie będzie należało i że o tem późniey udzielona będzie wiadomość; wszelakoż

że wyiazd nie prędzey jak w miesiącu następującym t. i. Czerwcu nastąpić ma. Wyrozumiałem z JW. Prezydenta, że dotąd nic nie zaszło, przez coby stawienie się do Wiednia przyspieszonem albo spoźnionem bydź miało. Termin 20. Czerwca zostaje. Jego Excellencya JW. Prezydent myśli ze Lwowa wyiechać przed Zielonemi Świętami, przez też Święta zabawi u JW. hrabiego Mniszka w Kresowicach, a ztamtąd w dalszą puści się podróż. Ja myślę we wtorek po Zielonych Świątkach do Przemyśla pospieszyć, a tam przenocowawszy w domu Ill-mi ac Rev-mi D-ni, w dalszą podróż razem cum Ill-mo ac Rev-mo D-no puścić się, nie wątpię bowiem, że Ill-mus ac Rev mus D-nus o gotowości swojey połączenia się z deputacyą Jego Excellencyę JW. Prezydenta uwiadomisz, i o to bardzo proszę, gdyż obydwa reprezentować będziemy kler nasz równie, jak tamci obydwa kler swóy. Ja z sobą mieć będę IX. Barusiewicza i dwóch służących, koni zaś pocztowych użyć postanowiłem, bo jazda własnemi z niemałem także połączona jest kosztem, a co gorsza, obeyść się nie może, aby koń który nie zakulawiał, co niemałym nabawia kłopotem i tamuje podróż. Ill-mus ac Rev-mus D-nus może także xiędza którego i dwóch służących przy sobie mieć zechcesz. Owóż my obydwa jechabyśmy w mojey podróżney karecie. A dla dwóch panaczków zdałby się i może w wozowni Pańskiey znaydzie się letki powozik, do którego dosyć będzie brać dwa pocztowe konie.

Jego Excellencya JW. Prezydent odebrał z góry zlecenie, aby się dowiedział okolicznie o powodach nieporozumienia się Ill-mi ac Rev-mi D-ni z JW. Korczyńskim i o sposobach uchylenia tegoż nieporozumienia aby doniósł. Skutkiem to jest remostracyi, którą Ill-mus ac Rev-mus D-nus, będąc tu, zrobiłeś. Samey tey remonstracyi nie kommunikowano, ani nawet o przedmiotach w niey wyłożonych nie nadmieniono. Przeto dnia wczorayszego żądał JW. Prezydent odemnie informacyi, co to jest i o co to idzie. Oświadczyłem mu więc rzecz całą, ile w potoczney rozmowie oświadczyć można było, a dnia dzisieyszego kommunikowałem kopię remonstracyi supremo loco podaney i jey allegatów. W ciągu mowy o tym przedmiocie postrzegałem, że JW. Prezydent jest bardzo dobrey opinii de Ill-mo ac Rev-mo D-no, a o tamtym wyrażał się, że data udzielone w owey remonstracyi są mu willkommen, bo z tych dopiero widzi, jaki jego sposób myślenia jest. Na moją uwagę, że pogłoska idzie, iż z Przemyśla na tuteyszą okolicę ma bydź przeznaczonym i że tu jeszcze większe pole nieporozumień otworzyłoby się, odpowiedział JW. Prezydent: O! davon ist es weit entfernt! Co daley w tey materyi przedsięwziętem będzie, nie wiadomo jeszcze. To jednak pewna, że aspirującemu na tuteyszy stopień powiedzą: Sedeatis, non vos estis!

Doniesienie to moje racz Ill-mus ac Rev-mus D-nus pro sua propria tylko zachować notitia. Tu nikt nie wie, co zaszło,

oprócz IX. Barona i IX. Jachimowicza. JW. P. Prezydenta także życzeniem jest, aby rzecz nie roznosiła się.

O napisanie do JW. Prezydenta o gotowości Ill-mi ac Rev-mi D-ni do złączenia się z deputacyą jeszcze raz proszę. Myślę już teraz, jak to wyśmienicie będzie obydwom nam podróżować razem. Z Uniowa postanawiam powrócić w przyszły poniedziałek i wyglądać będę odpowiedzi na ten móy list, zostając etc.

LXXXV.

Львів, 28. V. 1835. [Прот. 1835, ч. 118.]

Powróciwszy 25. Maja z Uniowa, zastałem szacowne wyrazy Ill-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 24., a poźniey odebrałem drugą odezwę z dnia 25. tegoż miesiąca. Bardzo się cieszę, że do Wiednia wspólnie podróżować będziemy. Myślę ja po Zielonych Świątkach we wtorek, t. i. 9. Czerwca, na noc do Przemyśla zdążyć. Proszę więc Ill-mum ac Rev-mum D-num z objadem w tym dniu na mnie nie czekać, a i na kollacyę wielkiego przygotowania nie podeymować, bo ja oprócz tego bardzo mało przed spaniem jadam i tego wymaga stan zdrowia mojego. Nazajutrz, t. i. 10. Czerwca, wypadnie nam w dalszą podróż puścić się, abyśmy przed Bożem Ciałem do Wiednia zdążyć mogli i nie byli zmuszeni obchodzić tę uroczystość w drodze. W Wiedniu wypadnie i mnie i Ill-mo ac Rev-mo D-no bydź z Nabożeństwem w cerkwi S. Barbary. W tym celu ja jeden sakos z rekwizytami z sobą mieć będę, a Ill-mus ac Rev-mus D-nus chciey także jeden exemplarz apparatury mieć przy sobie. Pastorału ja nie będę z sobą brać, bo w podróży zawadza, mitrę tylko jedną, którą niedawno sporządzić kazałem, wziąć każę i może ją tam zostawię, aby w przypadku potrzeby i IXX. Biskupi z Węgier, odprawiając Liturgię S., używać jey mogli. Pastorału można będzie na pierwszą potrzebę wyżyczyć u którego z łacińskich prałatów, myślą zaś jest moją kazać zrobić pastorał ex viliori metallo, aby raz na zawsze w cerkwi S. Barbary znaydował się. Wszelakoż od woli Ill-mi ac Rev-mi D-ni zależyć będzie wziąć mitrę i pastorał, jeżeli w powozie dla naszych towarzyszów podróży na te sprzęty mieysce będzie.

Mieszkanie w Wiedniu dla mnie już jest zamówione na Juden-Platz pod N. 417. na pierwszym piętrze. Mieysce to dogodne jest ze wszech miar, bo tuż niedaleko jest kancellarya nadworna, z którey Einzug deputacyi do Dworu robiony będzie. Na tym samym placu jest pomieszkanie Janschki, bürgerlicher Land- und-Stadtkutscher, tam można będzie pojazdy podróżne umieścić i equipaż zamówić. Od tego Janschki ja także w roku 1816. przez cały miesiąc equipage miałem. Bardzoby dobrze było, gdyby w tym samym domu J. Pan Baron mógł zamówić mieszkanie pro Illl-mo ac Rev-mo D-no, a przynaymniey w bliskości. IX. Baron

Neustern twierdzi, że gdzieś tam niedaleko mieszkał s. p. Hofrath Widmann i że możeby pozostała wdowa odstąpiła pokojów Ill-mo ac Rev-mo D-no. Młody Pan Baron potrafi tam pochodzić tu i ówdzie i spodziewać się, że wyszuka dogodney stancyi, zwłaszcza że Ill-mus ac Rev-mus D-nus do niego już o tem pisałeś.

JW. Prezydent bawić będzie w ciągu Zielonych Świątek w Krysowicach, sam mi mówił, iż tam się widzić będzie z kollegą Przemyskim. W opinii jest Jego Excellencya, że między Panami osobiste zaszłe urazy i nieporozumienie się i że zgodę przywrócić wypada, i wzywał mię, abym do tego pomagał. Mówiłem na to, że Panowie widujecie się z sobą i że nie o urazy osobiste, ale o to idzie, że tamten na obrządek nasz powstawać zaczął. Zaliczenie parafian obrządku gr. kat. do Schematismu i zalecenie dzieła Siarczyńskiego w czasopismie teologicznym uczyniło nieprzyiemne wrażenie na kler obrządku naszego, przeto Ill-mus ac Rev-mus D-nus obojętnym na te kroki bydź nie mogłeś. Twierdził JW. Prezydent, że Rząd nie dopuści, aby ktobądź obrządkowi naszemu ujmować co miał; że zaliczenie parafian obrządku tego do Schematismu może nie w celu podciągnienia pod swoją jurisdykcyę kollega przedsięwziął i że kollizyi ztąd wynikającey zapobieży się, gdyż wezwanym będzie, aby na przyszłość tego komputu nie robił. Co się tycze zaleconego dzieła, mniema Jego Excellencya, że kollega nie musiał wiedzić, iż to dzieło od tuteyszey censury do druku dopuszczonem nie było; że artykuł zalecający w czasopismie ktoś z przybranych do robót tego czasopisma napisać musiał, a kollega, polegając na zdaniu autora takiego artykułu, przyjął go do swego czasopisma, nie wiedząc, że dzieło zalecone jest złey tendencyi. O to zapewnie w Krysowicach pytanym będzie. W ciągu diskursu oświadczyłem JW. Prezydentowi to, o czem Ill-mus ac Rev-mus D-nus do IX. Barona namieniłeś, że kollega zalecił professorowi prawa kościelnego, aby rezolucyę nuncyusza o przeyściu z naszego obrządku na łaciński na kollegiach ogłosił, i że na tę także okoliczność Ill-mus ac Rev-mus D-nus obojętnym nie będziesz, lecz zmuszonym zostaniesz remonstrować. To bowiem także staje się dowodem nieprzyiaznych zamiarów względem naszego obrządku, a kollega i w tym chybił, że bez wiedzy Rządu do nuncyusza referował się, a więcey jeszcze, że reskrypt nuncyuszowski bez wiedzy Rządu obwieścić zalecił. JW. Prezydent przyznawał w tem uchybienie, miarkowałem zaś, iż życzeniem jego jest, aby się przeświadczyć mógł, że kollega niema nieprzyiaznych względem obrządku naszego zamiarów i że tylko nie chcąc dał powód do nieporozumień. W tym samym duchu będzie zapewnie mówić Jego Excellencya cum Ill-mo ac Rev-mo D-no w Przemyślu; mniemam jednak, że z czasem, a osobliwie gdy się okolicznie wykryje historia dzieła Siarczyńskiego, JW. Prezydent przekona

się, iż kollega bardzo chybił i że remonstracya Ill-mi ac Rev-mi D-ni jest sprawiedliwa.

Jeżelibyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus miał jeszcze jakie uwagi o usposobieniu się naszem do podróży, to proszę do mnie napisać, ja z mojey strony. jeśli co za potrzebną rzecz uznam, wcześniey, nim ztąd wyruszę, pisać będę. Zostaję etc.

LXXXVI.

Львів, 7. VI. 1835. [Прот. 1835, ч. 126.]

Szacowne wyrazy Ill-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 3. b. m. w przeszły piątek razem z aktami Bukowińskiemi obrządku naszego tyczącemi się odebrałem.

W koncepcie remonstracyi o bulli Etsi Pastoralis oprócz dwóch mieysc nie było nic do odmienienia; wszystko wyłożono stosownie do zamiaru. IX. Baron w przeszły piątek pisał o tem ad Ill-mum ac Rev-mum D-num.

W następujący wtorek będę miał pożądane szczęście służyć Ill-mo ac Rev-mo D-no w Przemyślu. Postanowiłem wyiechać ztąd rano, w Mościskach zatrzymać się przez południe, zwłaszcza jeżeliby słońce dogrzewać miało, a wieczorem ściągnąć do Przemyśla. Zostaję etc.

LXXXVII.

Львів, 23. IX. 1835. [Прот. 1835, ч. 166.]

Kommunikuję Ill-mo ac Rev-mo D-no podanie IX. Pasławskiego, w którem proponuje:

1. co chór sławiański, a co wołoski spiewać ma;

2. aby w niedziele i święta paroch sam Liturgię S. odprawiał, a kooperator aby diakonował;

3. aby kooperator w języku wołoskim po jutrzni, a paroch w języku ruskim podczas Liturgii naukę duchowną miewał;

4. aby alumnom w konwikcie zostającym zalecić to, co on w podaniu Nota III wyraził.

Jabym mniemał:

ad 1^{mum} że możeby naylepiey było ordinem alternativum zalecić, to jest, aby to, co chór sławiański jedney niedzieli lub święta spiewa, drugiey niedzieli i święta spiewał chór wołoski. Tym sposobem równość chórów utrzymana by była i ustałby powód żalenia się, że chór wołoski jest upośledzony.

ad 2^{dum} że niema potrzeby szczególney w tym punkcie dyspozycyi, bo to z natury urzędu parocha wypływa, że co niedzieli i święta Liturgię odprawiać powinien równie też z natury urzędu kooperatora wypływa, że diakonować powinien, i w tey mierze podług zarządzenia parocha kierować się jest obowiązanym. Sądziłbym zaś, że postanowić by może nie od rzeczy było, aby

diakonujący raz w sławiańskim, drugi zaś w wołoskim języku diakonował, tudzież że paroch takby nabożeństwem zarządzać powinien, aby dum et quando Liturgia cała w wołoskim języku odprawiana bywała, n. p. w przypadku, gdyby kooperator teraźnieyszy zastępować go miał.

ad 3tium że dosyć jest zarządzić, aby nauki duchowne regularnie bywały i aby kooperator także do tey funkcyi był zaprawiany. Przez wzgląd także na wołoską nacyę wypada, aby w języku wołoskim nauki bywały. Ale czy to po jutrzni, czy też w inney porze dziać się ma, to zależy od okoliczności, podług których paroch sam zarządzić powinien.

ad 4tum że alumnom w konwikcie dosyć jest wogóle zalecić, aby na nabożeństwie bywali, tudzież w rituałach, kancie i porządku chóralnego nabożeństwa ćwiczyli się. Co się zaś tyczy szczególnego zarządzenia, aby od 1. Xbra do ostatniego kwietnia miewali nauki i aby nie chodzili na spacer, lecz na nieszporach znaydowali się, mniemam, że IX. Pasławskiemu zostawić potrzeba, aby się referował do direktora konwiktu i w ten czas dopiero alumnom do mniewania nauk duchownych w cerkwi i do bywania na nieszporach miasto spaceru wzywał, jeśli się pokaże, że to z porządkiem w konwikcie zaprowadzonym i z innemi obowiązkami alumnów zgadzać się będzie. Od direktora także niech by żądał dyspozycyi, aby alumni nie siadali przy drzwiach, lecz w chórze i pobliskich stallach mieysca zaymowali.

Co się tycze kooperatora, wszystko, co IX. Pasławski w Nocie IV wyraził, ułatwionem już jest, gdyż presbyter dyecezyi Munkaczowskiey Molnar oznaczonym został na kooperatora. Dnia wczorayszego expedycye w tey mierze pocztą do Wiednia odesłane sę.

Proszę Ill-mum ac Rev-mum D-num, abyś był łaskaw na powyższe punkta propozycyi IX. Pasławskiego zdanie swoie otworzyć mi, abym ex communi consilio rezolucyę wydać mógł.

Na żądanie J. Pana Chomińskiego, kommissarza cyrkularnego w Stanisławowie, dawniey już naprzykrzałem się Ill-mo ac Rev-mo D-no, aby szwager jego Reszytyłowicz przeznaczonym był na administratora parafii Karów, gdzie oyciec wspomnionego J. P. Chomińskiego był parochem, a matka dotąd zostaje. Żądaniu jego stało się w ów czas zadosyć. Teraz zaś parafia na konkurs wystawiona została i X. Trylowski z Siebieczowa konkurruje o nią. J. P. Chomiński obawia się, że i szwager i matka iego z Karowa ustąpić będą musieli. Prosił mię więc o wstawienie się ad Ill-mum ac Rev-mum D-num, aby na parochii Reszytyłowicz utrzymanym bydź mógł. Jeżeliby to bez nadweręźenia przepisów stać się mogło, to racz Ill-mus ac Rev-mus D-nus mieć wzgląd na żądanie J. W. P. Chomińskiego. Jestem etc.

LXXXVIII.

Львів, 10. XII. 1835. [Прот. 1835, ч. 202.]

Jeszcze na dniu 13. p. m. odebrałem wezwanie od Prezydyum krajowego, aby bezimienne doniesienia o X. rektorze Telichowskim i wicerektorze Dębickim, tudzież o X. Łuczakowskim sprawdzić i w celu zapobieżenia złemu potrzebne dyspozycye porobić. Przedmiot ten arcyniemiły zatrudnił mię do dnia dzisieyszego tak, że na szacowne odezwy Ill-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 18. Listopada i 2. Grudnia b. r. dziś dopiero odpowiedzić mogę.

Передовсїм дякує за желання зложені йому з нагоди іменин. Потім пише:

W owem bezimiennem doniesieniu wyrażono, że Telichowski i Dębicki żadney licytacyi nie opuszczą bez poprzedniczey opłaty; że od traktyerki darunki biorą i dlatego o dobry wikt alumnów żadney staranności nie mają; że karności w Seminarium nikt nie przestrzega i dla tego alumni po szynkowniach w odzieży świeckiey włóczą się; że na ostatek rektor pijaństwu zupełnie jest oddany i po karczmach włóczy się, a za jego przykładem idzie Łuczakowski, który upiwszy się, w kościele Bernardynów na ambonę wystąpił. Ta ostatnia okoliczność niekorzystnie dla X. Łuczakowskiego wypadła, bo chociaż X. Czerkawski, X. Sabbaty Harasiewicz i X. Hordyński zrobili uwagę, że Łuczakowski w dzień mianego kazania w Seminarium na obiedzie był i zupełnie trzeźwym do kościoła, mając kazać na nieszporach, udał się; że wystąpiwszy na ambonę zmieszał się i to dało powód do twierdzenia, jakoby był pianym; wszelakoż wykryło się teraz, że Łuczakowski już w przyszłym roku o pijaństwo był notowanym i po kilkakrotnie od rektoratu strofowanym. Rumor więc powszechnie rozniesiony, że będąc pianym, kazanie miał, trudno jest simpliciter zniszczyć. Zważając daley to, że ten rumor po Seminarium także rozszedł się, nie można było obojętnie rzecz puścić. Dla tego dekretem konsystorskim Łuczakowskiego uchylono z Seminarium. Ma on zająć mieszkanie w klasztorze XX. Bazylianów, a X. Gierowski ofiarował się mieć go tam na oku i nastawać, aby używania trunku zarzekł się i skłonność do pijaństwa złożył. Jeżeli Łuczakowski X. Gierowskiego słuchać będzie, to przyszłość jego mogłaby się jeszcze poprawić; w przeciwnym razie samemu sobie złe skutki swojego postępowania będzie musiał przypisać. Co do zarzutów X. Telichowskiemu i X. Dębickiemu poczynionych, dotąd przynajmniey nie docieczono, aby zasadne były. Relacya o tem dziś do Prezydyum krajowego podana. Doniesienia te bezimienne zdaje się, że od samych alumnów pochodzą. Na takie doniesienia przed kilku dniami policya zabrała rądle z kuchni seminarzyskiey dla tego, że nie pobielane; nie wiem, jaki rezultat tego zdarzenia będzie i jak X. Telichowski potrafi usprawiedliwić się, zwłaszcza że X. Officyał dnia 18. p. m. z mojego zlecenia wizytował Seminarium i właśnie to przypominał, aby

pobielania rądlów pilnowano. Dziś znowu była komissya z policyi w Seminarium, przeglądano książki i pisma Demetrego Mochnackiego, dyecezanina Przemyskiego z 3-go roku teologii, podeyrzanego o związki z rewolucyonistami. Nic wprawdzie nie znaleziono, wzięto jednak jakieś kazania ręką jego pisane dla sprawdzenia, jak kommissarz policiyny mówił, pisma jakiegoś w policyi znaydującego się, o którym podobno jest domysł, że jest ręki Demetrego Mochnackiego. Takie to są dzieje Seminarium tuteyszego; potrzebaby za przełożonymi nawet krok w krok chodzić, a jak na toż prócz X Officyała i X. Scholastyka, którzy zawaleni są expedycyami konsystorskiemi, nie mam nikogo do pomocy, sam więc wszystkiego dochodzić i sam na (sic!) doniesieniem do Rządów, jak się rzeczy mają, mozolić się muszę.

Zapomniałem, jak się ów paterek nazywa, co chciałby rigorosa odprawiać; teraz jest urgens necessitas miasto Łuczakowskiego innego prefekta postanowić. Proszę więc Ill-mum ac Rev-mum D-num, abyś był łaskaw uwolnić go od administracyi parafii i czem prędzey tu go inviować.

Co do vicerektorów, tyle tylko jest postanowiono, że Ordinaryaty per turnum proponować mają. Aby jeden z tuteyszey, a drugi z tamtey dyecezyi był, nie jest rzeczą konieczną; może i ten i ów z któreykolwiek bydź dyecezyi, byle tylko był należycie kwalifikowanym, i skoroby Ill-mo ac Rev-mo D-no nadarzył się taki, konsystorz tuteyszy chętnie go do liczby kompetentów przyimie. Przyznam się tylko wcześnie Ill-mo ac Rev-mo D-no, że obawiałbym się X. Lawreckiego. W przełożonych nad alumnami oprócz innych zdolności cierpliwość i roztropność bardzo są potrzebne. X. Czerkawski posiadał te własności, ale X. Lawrecki, temperamenti fervescentis et multa de se ipso credens, podobnoby nie był tu na swojem mieyscu.

X. Harasiewiczowi wydana będzie dimissa do dyecezyi Przemyskiey, skoro na to rezolucya gubernialna nastąpi.

Za udzielenie mi aktów tyczących się sposobu, jakim o dispensy in matrimonialibus dopraszać się należy, mocno dziękuję i jestem etc.

LXXXIX.

Львів, 1. I. 1836. [Прот. 1836. ч. 2].

Відповідаючи на письмо з 21. грудня 1836. складає желання з нагоди Рiздвяних Свят i Нового Року.

W tych dniach wyruszył ztąd X. Litwinowicz do wyższego Instytutu prezbyterów. Przez jego ręce expedyowałem rezolucyę do IX. Pasławskiego na jego remonstracyę o chórze sławiańskim i wołoskim, o miewaniu nauk duchownych w obydwóch tych językach i o ćwiczeniach alumnów w rzeczach obrządku naszego tyczących się, jeszcze w Sierpniu r. p. podaną. Stosowałem się w tey rezolucyi do udzielonych mi uwag Ill-mi ac Rev-mi D-ni

i dla wiadomości kopię oney tu dołączam. IX. Pasławski remonstrował do tuteyszego konsystorza, żaląc się, że za expedyowany ztąd instrument instytucyi na urząd parocha on, a za instrument kooperatury jego kooperator pocztę opłacać musieli, i żądał wstawienia się do Rządu, aby od podobnych wydatków był uwolniony. Jeszcze w roku 1820. otrzymałem rezolucyę w tey mierze od n. oe. Regierung, którą tu w kopii pro notitia Ill-mi ac Rev-mi D-ni przyłączam, i zaleciłem IX. Pasławskiemu, aby chcąc oszczędzić wydatków pocztowych, do tey rezolucyi stosował się. Zalecenia tego kopię przyłączam tu także. On remonstrował coś podobnego do konsystorza Ill-mi ac Rev-mi D-ni; może więc Ill-mus ac Rev-mus D-nus rozkażesz odpowiedzić mu stosownie do tuteyszey rezolucyi. Instytucya parocha i kooperatora nie może bydź brana pod rubrykę: In stricte officiosis. Pocztę, sztępel, taxy i inne podobne expensa spadają zawsze na tych, którzy promowują się. Wreszcie IX. Pasławski oszczędzi sobie wydatków, ieżeli mniey i króciey jak dotąd będzie pisywać.

O mieysce wicerektora dotąd nikt mi się jeszcze nie insynuował, ale gdyby nawet był jaki kompetent z tuteyszey dyecezyi, to dobrze będzie, jeżeli się zgłosi także X. Żelechowski. On jeszcze za mojego urzędowania w dyecezyi Przemyskiey był w liczbie wyszczególniających się kapłanów i więcey byłbym za nim, jak za X. Hordyńskim albo Łotockim. Życzyłbym zaś, aby X. Żelechowski podawał swoją prośbę przez konsystorz Przemyski i aby ztamtąd exhibit jego był tuteyszemu konsystorzowi przesłany.

Na wspomnioną w przeszłym moim liście relacyę o rzeczach seminarzyskich odebrałem już odpowiedź od Prezydyum rządowego. Prezydyum wzięło to zur Beruhigung, że się nic nie odkryło, czemby zarzuty IX. Telichowskiemu i X. Dębickiemu od bezimiennego kogoś poczynione sprawdzone bydź mogły. Gdyby jednak następnie co wykryło się, Prezydyum wymaga, aby złemu tamę położyć. Uchylenie X. Łuczakowskiego z Seminarium i zalecenie, aby w klasztorze Bazylianów mieszkał, Prezydyum zupełnie approbowało. IX. Telichowski i reszta przełożonych w tym tylko chybili, że uchybienia X. Łuczakowskiego pokrywali tak długo, pókąd bezimienny ktoś ze swoim rapportem nie wystąpił. Jego należało zaraz na początku z Seminarium uchylić i byłoby nie przyszło do takiego rezultatu jak teraz. Nie miło to mi było, ale musiałem donieść do Prezydyum, jakie jego było uchybienie. Jest naywyższe rozporządzenie z roku 1822., aby Ordynaryat każdy z końcem każdego roku o sprawowaniu się wyszłych z wyższego instytutu prezbyterów immediate S. Majestati donosił, w relacyi więc teraz ad Majestatem expediowaney nie mogłem taić, co się w tym roku z X. Łuczakowskim stało.

IX. Baron jeszcze przeszłego roku twierdził przedemną, że Hordyński jest podeyrzanych sentymentów i że z tego powodu do policyi już był wzywany. Śledziłem rzecz tę, ale nic się nie

pokazało i Hordyński nie miał żadney cytacyi od policyi. Mojem zdaniem dobrze by było, gdybyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus IX. Barona wezwał, aby data swojego doniesienia wskazał. Nie idzie tu o samego X. Hordyńskiego, ale o reputacyę powszechną kleru. Obwiniać go o złe sentymenta, nie mając na to przekonywających dowodów, byłoby popierać usiłowania tych, którzy kler nasz w podeyrzenie Rządu podać starają się. Twierdziliby oni zaraz: oto X. Hordyński dla złych sentymentów z Seminarium odwołanym został, więc są w klerze tacy, którzy do rewolucyonistów należą. Tym czasem sam ów anonymus, X. Telichowskiemu, Dębickiemu i Łuczakowskiemu uchybienia zarzucając, wyraźnie dodał, że reszta prefektów i przełożonych dobrze się sprawują i swoich obowiązków pilnują. Będę ja jeszcze śledzić, jak się rzeczy mają z X. Hordyńskim, i jeśli się okaże co, Ill-mum ac Rev-mum D-num uwiadomić nie omieszkam.

X. Ilnicki jeszcze się tu nie zjawił, znać bezdroża teraźnieysze i te tęgie mrozy są mu na przeszkodzie do wyjazdu. Dobrzeby zaś było, gdyby tu zdążyć i funkcye prefekta w Seminarium obiąć mógł. Zostaję etc.

XC.

Львів, 4. III. 1836. [Прот. 1836, ч. 32.]

W przeszłym miesiącu miałem ukontentowanie odebrać dwie szacowne odezwy Ill-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 18. i 25. Lutego. Dziś mam honor na obydwie odpowiedzić.

Zgadzając się ze zdaniem Ill-mi ac Rev-mi, przedłożyłem Rządowi, aby IX. Aitala Witoszyńskiego na urząd wicerektora potwierdzić zechciał. Mówiłem o tem dnia wczorayszego z Jego Excellencyą JW. Prezydentem, któren tę tylko uwagę robił, że ponieważ X. Witoszyński jest wdowcem, na to baczność mieć potrzeba, ażali mając dzieci, nie będzie starannością o ich utrzymywanie przeszkodzonym w dokładnem wypełnianiu obowiązków wicerektora. Niektórzy z moich konsystorskich przytaczali X. Czerkawskiego, że miał tu we Lwowie umieszczoną córkę; że ta do niego zwykła była do Seminarium przychodzić; że go nieraz z nią w mieście i na ulicach idącego widziano, a to nie naylepsze robiło wrażenie; że na ostatek X. Witoszyński ma mieć 8ro dzieci i że troskami tak liczney familii, więcey jeszcze jak X. Czerkawski swojey, będzie musiał zaymować się, a ztąd kollizye obowiązków wicerektora nastąpią. Pro hic et nunc uchyliłem tę opinię tem, co Ill-mus ac Rev-mus D-nus oznaymiłeś mi, że w przypadku gdyby X. Witoszyński niedogodnym się bydź okazał, on na parafię natychmiast cofnie się i można będzie o innym pomyślić na urząd wicerektora. Nie wątpiąc, że potwierdzenie gubernialne dla X. Witoszyńskiego nastąpi, proszę Ill-mum ac Rev-mum D-num

kazać go uwiadomić, aby się miał na pogotowiu i skoro rozolucya wypadnie, do obięcia swojego urzędu stawił się, bo stan rzeczy w Seminarium drugiego wicerektora koniecznie wymaga.

Ważnieysza nierównie zachodzi teraz kategoria z samym X. Telichowskim rektorem. Jak z początku, osobliwie kiedy zarząd Seminarium prowizorycznie był mu poruczony, zdawało się, że ma potrzebne do tego zdolności, tak teraz co innego okazało się. Bezimienne skargi alumnów przy końcu zeszłego roku już dowodziły, że X. Telichowski nie ma powagi i szacunku w Seminarium, chociaż porobionych mu zarzutów wyśledzić nie można było. Podobne skargi i teraz zaszły i spowodowały JW. Prezydenta, że na dniu 22. p m udał się do Seminarium osobiście i znalazł, że w kuchni i szpiżarni naywiększy nieład i że jedzenie dla alumnów w rzeczy samey źle bywa sporządzane. X. Telichowski tak wszelką przytomność stracił był w tym razie, że chociaż mógł był i to i owo na swoje usprawiedliwienie się przytoczyć, gęby jednak otworzyć nie był w stanie. Nad to JW. Prezydent zastał go nie ubranego i nie mógł inaczey jak tylko utwierdzić się w opinii, że X. Telichowski jest nieczynnym i skargi na niego zaniesione nie są bez zasady. Rezultat ten nie podobna aby się przed alumnami ukrył. nie ma się więc czego spodziewać, aby X. Telichowski był w Seminarium poważanym. On też sam poznał, że urzędowi rektorskiemu wydołać nie jest w stanie, i podał prośbę, aby od tego urzędu uwolnić go i do czego innego przeznaczyć. Właśnie teraz idzie o to, aby tuteyszą parafię katedralną osadzić. Po ogłoszeniu konkursu jeden tylko X. Barusiewicz zgłosił się, po namyśleniu jednak zrobił recess i żąda raczey, aby go aktualnym konsystorskim kanclerzem postanowić. Myślę więc remonstracyę X. Telichowskiego Rządowi przedłożyć i proponować, aby na parafię tuteyszą był przeniesionym, a na urząd rektora aby pozwolono konkurs wypisać. JW. Prezydent approbował ten projekt i przyrzekł popierać go.

W rzeczy samey byłoby nie źle, gdyby direktorat teologiczny komu z naszego kleru był polecony. Zdaje się jednak, że zabiegi robią się. aby direktor był z kleru łacińskiego, i mówiono mi, że JW. IX. Arcybiskup już ma napiętych nowych kandydatów, których do kapituły proponować postanawia, i kto wie, czy z tych jeden na direktorat teologiczny nie jest przeznaczonym. Poprzedniczo, ile kolwiek o ten urząd chodziło, Ordynariaty wzywane bywały o wskazanie zdolnych individuów. Jeżeli i teraz wezwanym będę, to nie będę miał kogo innego nastręczać, jak IX. Barwińskiego, chociaż to pomnożyłoby dotychczesne zatrudnienia jego, na które ciągle narzeka tak, że nie dawno żądał, aby go od przełożeństwa nad Domem prezbyteralnym uwolnić.

Kommunikuję przy tey okazyi Ill-mo ac Rev-mo D-no dubia Oyców Jezuitów, które prowincyał, powracając z Wiednia przez Lwów, zostawił tu, prosząc, aby informować go w wyrażonych

trzech punktach. Racz Ill-mus ac Rev-mus udzielić mi zdania swojego. Odwołują się patres na Etsi Pastoralis, ale to regułą dla nas bydź nie może. Zostaję etc.

XCI.

Львів, 5. V. 1836. [Прот. 1836, ч. 60.]

Pospieszam z odpowiedzią moją na szacowne wyrazy Ill-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 30. p. m., które wczora odebrałem i z których dowiaduję się, że Ill-mus ac Rev-mus dnia jutrzeyszego na wizytę w cyrkuł Sanocki wyjechać postanowiłeś. Czeyże te moje wyrazy jeszcze przed tym wyjazdem do Przemyśla zdążą.

Ja w rzeczy samey niezdrów byłem w czasie Świąt Wielkanocnych. Przyczynił sie do niego (sic!) X. Telichowski, których (sic!) w czasie rezurrekcyi w takim stanie do archykatedry zjawił się, że potwierdził, co o jego nałogu anonyme ktoś do Prezydjum poprzedniczo donosił. Złożył się świadectwem lekarskiem i dla tego do ostatecznych kroków nie przyszło. Inaczey wypadało go suspendować ab officio. Ale wrażenie takie in publico, a nadewszystko między alumnami pokazało się, że go na żaden sposób przy urzędzie rektora zostawiać nie można.

W pertraktacyi więc rzecz jest, aby dać mu Urlaub stosownie do lekarskiego zdania i aby z Seminarium oddalił się, pokąd naywyższa decyzya na propozycyę o przeniesieniu go na parocha archykatedralnego nie nastąpi. Ale te ostatnie jego zdarzenie nabawia mię bojaźnią, że jako paroch katedralny może stać się podobnym swojemu poprzednikowi. Zarząd tymczasowy Seminarium myślę zlecić IX. kanonikowi Benedyktowi Lewickiemu, bo Dębicki nie dałby rady i oprócz tego nie wiele od alumnów uważanym jest. Jak na nieszczęście, nie ma drugiego wicerektora. Gubernium, nie wiem dla czego, posłało propozycyę moją do kancellaryi nadworney, chociaż całkiem się zgodziło na to, aby X. Aital Witoszyński był postanowiony wicerektorem. Czeyże temi dniami decyzya nadworna przyidzie.

Expedycyę o wyborze na biskupstwa z kleru świeckiego wraz z allegatami odebrałem. Proszę też Ill-mum ac Rev-mum swojego czasu kommunikować mi kopię tey, remonstracyi, która w roku przeszłym o bulli Etsi Pastoralis ze strony Ill-mi ac Rev-mi D-ni podana była. Ta bulla nie ściąga się do tuteyszych okolic, to wyraźnie w samey teyże bulli jest zawarowano. Ale trzeba by pozbierać i mieć na pogotowiu bulle i reskrypta Stolicy Rzymskiey wyraźnie za naszym obrządkiem i jego całością obstające. O artykule z Journal de Debats natrącają mi się niektóre uwagi, o których życzyłbym sobie osobiście kiedy cum Ill-mo ac Rev-mo D-no pokonferować, bo listownie nie podobna wszystko objąć, ustnie zaś nieraz kilka słów dosyć iest do wyłuszczenia rzeczy. Jeżeli zaś Ill-mus ac Rev-mus D-nus uważasz,

że z powodu częstych zażaleń i remonstracyi na ów artykuł potrzeba teraz już krok jaki zrobić, to byłbym zdania, aby nayprzód przedłożenie zrobić do Prezydium. W przypadku, gdyby ten krok żadnego nie miał skutku, to wyżey z odwołaniem się na poprzednicze przedstawienia odwołać się można będzie.

Że IX. Baron Neustern z tym światem pożegnał się, już Ill-mus ac Rev-mus D-nus z gazety nawet Lwowskiey zapewnie wyczytałeś. Brat jego tu od sporego czasu przebywa, ale podobno nie tak z powodu, że tamten chorował, jak raczey dla swoich sprawunków. Ma on tu, oprócz emphyteutycznego gruntu od kapituły mu wypuszczonego, chałupę także z ogrodem na gruntach podobno mieyskich i koło tey się kręci.

Ja myślę w tym roku wizytować cyrkuł Czortkowski; byłbym już teraz do tey podróży zabierał się, ale zdarzenie z X. Telichowskim przeszkadza mi, nie mogę bowiem oddalać się ze Lwowa, pokąd tymczasowy zarząd Seminarium zaprowadzony nie będzie. Do tego spodziewany jest powrót Arcyxięcia Jego Mości, wypada zaś, aby znaydował się tu w dzień jego przybycia; inaczey wziętoby za uchybienie powinney attencyi. Podobno więc ową wizytę aż dopiero w Czerwcu będę mógł przedsięwziąć. Ill-mo ac Rev-mo D-no życzę z serca naypomyślnieyszey podróży w cyrkule Sanockim i szczęśliwego ztamtąd powrotu. Jestem etc.

XCII.

Львів, 19. V. 1836. [Прот. 1836, ч. 67.]

Складає желання з нагоди імении.

Szacowne wyrazy z dnia 13. b. m. odebrałem i za udzielenie kopii aktów o bulli Etsi Pastoralis naymocniey Ill-mo ac Rev-mo D-no dziękuję.

Bardzo dobrze stało się, żeś Ill-mus ac Rev-mus D-nus w podróż do cyrkułu Sanockiego nie puścił się; tak cierpkie i dotkliwe zimno pomnożyłoby było przykrości z wizytą połączone. A przy tem nie źle będzie, że Ill-mus ac Rev-mus D-nus w Przemyślu obecnym będziesz w czasie przejazdu Arcyxięcia Jego Mości.

Ja na móy wyjazd do cyrkułu Czortkowskiego przeznaczam ostatni dzień Maja, jeżeli dla nieprzewidzianych jakich okoliczności nie będę pomuszonym dłużej tu zatrzymać się. Na przedłożenie, aby X. Telichowskiemu Urlaub dać, a rząd Seminarium IX. kanonikowi Lewickiemu zlecić, zgodziło się Gubernium, ale intymacyi do tych czas jeszcze nie odebrałem. Mniemałem, że przed oddaleniem się mojem ze Lwowa nowego vicerektora postanowić będzie można. Rezolucya nadworna już jest w Gubernium, ale dowiaduję się, że o X. Wituszyńskim jakieś zapytanie do urzędu cyrkułowego ma bydź jeszcze robione. Znać idzie o to, aby się zapewnić o jego sentymentach względem Rządu.

Przeniesienie teologów ostatniego roku do Przemyśla oczywistą byłoby korzyścią dla tuteyszey diecezyi, bo ileby tych teologów w Przemyślu mieściło się, tyleby tuteyszych kandydatów w Seminaryum pomieścić można było, a przez to liczba stipendistów, nad któremi dozór jest tak trudny, zmnieyszyłaby się. Ale jeżeli locale w Przemyślu dla pastoralistów dopiero urządzane bydź miało, to Rząd trudnić będzie na ten wydatek asygnować z tey samey przyczyny, z jakiey trudni wydatków na urządzenie dyecezalnego tam Seminarium. Wszelakoż dobrze będzie, jeżeli Ill-mus ac Rev-mus D-nus propozycyę w tey mierze do Rządu podasz

Rezolucya o trudnościach zaprowadzenia Seminarium dyecezalnego w Przemyślu od Rządu intymowana jest także tuteyszemu konsystorzowi. Odwołanie się w tym dekrecie do postanowienia soboru Trydentskiego jest nadaremnem. Ani katedry naszego obrządku, ani kapituły, ani parafie tak są dotowane, aby coś na urządzenie i utrzymywanie Seminariów dyecezalnych odciągać i obracać można. Jak więc Seminarium w Tarnowie z funduszu religii otrzymuje swoje powstanie, tak i Seminarium dla dyecezyi Przemyskiey z tegoż tylko funduszu urządzonem bydź może. Podług planu IW. IX. biskupa Zieglera, kommunikowanego mi w roku 1826., dla kapłanów przeznaczonych na parafie dosyć jest, aby się przez trzy lata teologii uczyli; rok czwarty ma tylko bydź dla tych, którzyby do godności akademicznych i urzędów dyecezalnych przeznaczeni byli. Tuteysi professorowie teologiczni zgadzają się na to, a i sam Rząd poniekąd to przyznał, kiedy dla słabszych talentów postanowił, aby tylko przez 3 lata teologii uczyli się. Rozciągniemyż to postanowienie do wszystkich na parafie przeznaczonych, jest ich teraz w Seminarium na obydwie dyecezye 255; rachując na jednego tylko 100 fl. rocznego wydatku w Seminarium i ograniczając ich teologię na trzy tylko lata, oszczędziłoby się w przeciągu tego czasu naymniey 25.500 fl. i ta kwota bez uciążenia nowego funduszu religii na urządzenie Seminarium w Przemyślu obrócić by się dała. Zapytano właśnie teraz wszystkich Ordynaryatów, ażaliby co w teraźnieyszym planie nauk teologicznych nie upatrywali do odmienienia. Racz Ill-mus ac Rev-mus D-nus rozpoznać, czy też nie byłoby consultum proponować ściągnienie nauk teologicznych na trzy lata tak, aby rok czwarty tylko dla niektórych celnieyszych subjektów pozostał. Zostaję etc.

XCIII.

Львів, 28. V. 1836. [Прот. 1836, ч. 71.]

Bardzo się dobrze stało, żeś Ill-mus ac Rev-mus D-nus znaydował się w Przemyślu w czasie przejazdu Arcyxięcia Jego Mości i tak wysokiego Gościa w swoim domu przyimował, jak

to wyczytuję z szacowney odezwy de 25. m. c., którą dziś odebrałem. Spodziewam się, że ta moja odpowiedź jutrzeyszą pocztą do Przemyśla zdąży tak, iż Ill-mus ac Rev-mus D-nus odbierzesz ją przed swoim wyjazdem w cyrkuł Sanocki dnia 31. t. m. nastąpić mającym. W tym samym dniu ja miałem także w podróż do cyrkułu Czortkowskiego puścić się, ale podobno wyjazd móy dopiero we środę, t. i. 1. Czerwca, nastąpi, bo dnia 30. Maja odprawiać się będzie solenne nabożeństwo za pomyślność Cesarza Jego Mości z powodu jego imienin i ja wezwany jestem na objad do Arcyxięcia Jego Mości, którego także w ten sam dzień są imieniny. Nie będzie więc czasu wybrać się tak, aby zaraz nazajutrz wyjechać.

Rząd Seminarium oddany już jest provisorie IX. Benedyktowi Lewickiemu, a X. Telichowski na wieś uda się i czey P. Bóg da, że do Seminarium więcey nie powróci Dekret dla X. Wituszyńskiego na urząd wicerektora podobno w mojey dopiero niebytności nadeydzie. Zlecę ja tuteyszemu konsystorzowi, aby zwykłe w tym razie expedycye natychmiast były porobione, a Ill-mus ac Rev-mus D-nus bądź łaskaw tamteyszemu konsystorzowi zadysponować, aby X. Wituszyński do rychłego obięcia vicerektorstwa był wskazany, skoro o tem wiadomość ztąd dana będzie.

Pro omnimoda notitia kommunikuję, Ill-mo ac Rev-mo D-no dwie kopie remonstracyi tuteyszych, z których jedna tyczy się śrzodków urządzenia dyecezalnego Seminarium w Przemyślu, a druga odmian, któreby w teraźniejszym planie nauk teologicznych pożyteczne były. Ta ostania jest konceptu IX. kanonika Krynickiego, bo jak wszystcy inni, tak i sami tuteysi professorowie mniemają, że teraźnieysze studium biblicum w Galicyi na nic się nie przydało. Bydź może, że IX. Arcybiskup tuteyszy podobne da zdanie. Żądał on informacyi od X. kanonika Goydana, jako dyrektora tymczasowego nauk teologicznych, ten zaś zasiągał zdania profesorów, którzy mu to samo radzili, co w rzeczoney remonstracyi zamyka się. Cała ta rzecz pewnie na niczem skończy się, bo zdaje się, że wszystkich Ordynaryatów pytano się, o wszystkich więc odpowiedziach domyślać się można, że wyidą na to: quot capita tot sensus. Mnie się zdaje, że nam nie wiele na tem zależy, czyli i co odmienionem będzie w teraźnieyszym teologicznym planie. Dla naszych kandydatów już jest pozwolony trzyletni kurs. Szkoda tylko, że kandydatom dyecezyi Przemyskiey na te skrócenie nie pozwolono, chociaż niektórzy, jak mi tu mówią, żądali, aby teologii przez trzy roki tylko uczyć się mogli. Byłaby się pokazała większa kwota z oszczędzenia wydatków na teologów czwartego roku, a tem samem dobitnieysza byłaby remonstracya, że Seminarium w Przemyślu bez nowych ciężarów funduszu religii przez same oszczędzenia dotychczesnych jego wydatków urządzić można. Zostaję etc.

XCIV.

Львів, 16. VIII. 1836. [Прот. 1836, ч. 103.]

Przy urzędowey expedycyi o postanowieniu wicerektora w tuteyszem Seminarium mam honor powinszować Ill-mo ac Rev-mo D-no szczęśliwego powrotu z wizyty kanoniczney. Ja także ułatwiłem się dosyć szczęśliwie z wizytacyą dekanatów cyrkułu Czortkowskiezo i w przeszłą sobotę do Lwowa zdążyłem. IX. Aital Wituszyński prezentował mi się przeszłego tygodnia w Uniowie. Okoliczność ta, że ma liczną familię, dała powód do twierdzenia, że obowiązkom wicerektora nie będzie mógł dokładnie odpowiadać. Dlatego Gubernium zwróciło propozycyę i dokładnieyszego tey okoliczności objaśnienia wymaga. IX. Wituszyński jest oycem ośmiorga dzieci i nie może się wyrzec stosunków ztąd wypływających, te zaś stosunki bardzo łatwo mogą go wprowadzić w kollizyę z obowiązkami wicerektora. Jak poprzedniczo, proponując IX. Wituszyńskiego na urząd wicerektorski, stosowałem się do życzenia Ill-mi ac Rev-mi, tak też i odtąd stosować się będę do opinii, jakiey Ill-mus ac Rev-mus D-nus w tey mierze teraz mi udzielić raczysz. W przypadku, gdyby Rząd odmówił finalnie potwierdzenia IX. Wituszyńskiego, byłbym zdania, abyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus IX. Kuczyńskiego, prefekta, proponował. Po jego talentach i dotychczesney applikacyi w Seminarium możnaby się z niego dobrego wicerektora spodziewać, a przyzwoitość tego wymaga i mojem życzeniem jest, aby jeden wicerektor był z dyecezyi Przemyskiey.

X. Hordyński upraszał zeszłego roku Ill-mum ac Rev-mum D-num, aby przy funkcyi prefekta do końca roku był zostawionym. Dobrzeby było, aby teraz w rzeczy samey z Seminarium oddalił się. Może Ill-mus ac Rev-mus D nus raczysz do innych obowiązków w dyecezyi powołać go. Zostaję etc.

P. S. Aby nie obciążyć expedycyę, przyłączona jest do niey tylko propozycya tuteysza i indorsat gubernialny, reszta zaś allegatów w propozycyi wymienionych została tu w kancellaryi.[1]

XCV.

Львів, 10. X. 1836. [Прот. 1836, ч. 121.]

Zapowiedzianego w szacowney odezwie z dnia 7. b. m. przybycia Ill-mi ac Rev-mi D-ni do Lwowa wyglądać będę z upragnieniem. Pokoje, które Ill-mus ac Rev-mus D nus zwykle w moim pomieszkaniu zaymujesz, są i teraz przygotowane.

Po odebraniu opinii Ill-mi ac Rev-mi D-ni o kwalifikacyi Xiędza Wituszyńskiego na urząd wicerektora powtórzyłem jeszcze

---

[1] Рукою Снїгурського дописано: Responsum datum die 29ª Augusti 1836.

pod dniem 1. Września remonstracyę do Gubernium, aby na postanowienie tego wicerektora pozwoliło. Dotąd nie odebrałem rezolucyi. Pokazuje się teraz, że referent zatrzymał w biurze swoim, chociaż dawniey już decydowano. IW. hofrat Stutterheim zapewniał mię dnia wczorayszego, że już ten interess przez jego ręce przeszedł, sądzę więc, że dekret temi dniami przysłany tu będzie. Zostaję etc.

XCVI.

Львів, 11. I. 1837. [Прот. 1837, ч. 4.]

Дякує за желання з нагоди Різдвяних Свят і Нового Року, зложені йому в письмі з 5. січня й такіж желання складає від себе.

O pertraktacyi względem urządzenia Seminarium przy samey katedrze Przemyskiey, gdzie dotąd IXX. kanonicy i kler katedralny mieści się, słyszałem już poprzedniczo od JW. Referenta gubernialnego. Jak wyrozumiałem, w przypadku, jeśli się owa pertraktacya nie skończy pomyślnie, będzie odnowiony dawnieyszy projekt; ażaliby nie należało w tuteyszym Seminarium jedne piątro wyżey podnieść i alumnów obydwóch dyecezyi tu umieścić. Ile sobie przypominam, już poprzedniczo dowodzono, że budowanie piątra tu więceyby kosztowało, jak projektowane początkowo urządzenie oddzielnego Seminarium w Przemyślu. Podobno projekta na tę i na ową stronę roztrząsane będą, a do samey rzeczy nie przyidzie dla niedostatku funduszu religii. Po urządzeniu Seminarium w Tarnowie, na które z funduszu owego bardzo wiele łoży się, ma bydź rozpoczętem rozszerzanie Seminarium łacińskiego w Przemyślu. Nim to do skutku przyidzie, lata upłyną, a my, jak dotąd zostawieni, tym, co jest, kontentować się będziemy musieli. Zostaję etc.

XCVII.

Львів, 5. III. 1837. [Прот. 1837, ч. 25].

IX. kustosz Polański musiał już doręczyć Ill-mo ac Rev-mo D-no list móy pod dniem 28. p. m. pisany i oświadczył zapewnie ustnie, jak się rzecz ma z X. Hordyńskim i co tu zaszło z powodu śledzeń rewolucyinych zasad między kandydatami stanu duchownego. Sledzenia te podobno nie naylepiey wypadną i obawiać się potrzeba, aby się co z naszego Seminarium nie wykryło. Po wyjeździe już ztąd IX. Kustosza odebrałem intymat od Prezydyum rządowego, w którym 9 wymieniono o niebespieczne polityczne sentymenta notowanych, a między temi Mochnacki, teraz na 4. roku teologii będący, ma bydź nayniebespiecznieyszy. Prezydyum wezwało mię, aby tych dziewięciu pod szczególny dozór przełożonych poddać, ich książki i pisma ściśle rewidować i skoro się na którego co pokaże, od stanu duchownego i z Seminarium takiego oddalić. Wydałem natychmiast

stosowne do tego wezwania zalecenie do rektoratu i wszystkie papiery i książki tych individuów zą zrewidowane i do przeyrzenia od nich zabrane. Bydź może, że między owemi papierami i książkami nic się nie znaydzie naprzeciw obwinionym. Ależ oni u Rządu są notowani i widać, że stracili zaufanie tegoż Rządu. Zachodzi więc pytanie, ażaliby ich oddalić nie wypadało pomimo to, gdyby ani pism ani książek rewolucyinych u nich nie znaleziono. Tak pro, jak contra dało by się tu coś przytoczyć, ale pisemnie trudno jest wszystko obiąć i ja, nie mając dotąd zupełnego zdrowia, nie jestem w stanie obszernie pisać. Radbym osobiście z JW. Panem Dobrodz. widzić się i o tey rzeczy pomówić; tak bowiem prędzey i króciey moglibyśmy rozpoznać quid facto opus. Rzecz jest ważna i nas samych interessująca, bo idzie o to, aby nie zarzucono, że kandydatów Rządowi podeyrzanych do stanu duchownego dopuszczamy. Upraszam więc Ill-mum ac Rev-mum D-num, abyś był łaskaw podjąć trudy podróży i na parę dni tu przyiechać Sądzę. że interessa tamteysze dyecezalne nie staną na przeszkodzie JW. Panu Dobr. do podróży tey; każę więc pokoje, w których Ill-mus ac Rev-mus D-nus zwykłeś tu mieszkać, urządzić i ogrzać i miłego przybycia Jego oczekiwać będę.

Podług wiadomości udzielonych mi od JW. Barona Wernera seym ziemi Siedmiogrodzkiey w kwietniu ma bydź otworzony, nie w Klausenburgu jednak, ale w Hermanstadzie, dokąd Arcyxiążę Jego Mość i Gubernium z końcem b. m. przenieść się mają. Niema się co też spodziewać, aby Jego Królewiczowska Mość w ciągu tegorocznego lata mógł bydź we Lwowie; interessów przecie Galicyiskich nie spuszcza z oka i częste wydaje ztamtąd dyspozycye. Szczególniey czuwa i jest troskliwym, aby zamiary rewolucyonistów odkryć i zniweczyć. O wszystkiem każe sobie donosić; i o tem, że między naszemi dotąd dziewięciu notowano, ma wiadomość. Jeżeli przeto Ill-mus ac Rev-mus D-nus do Lwowa w celu rozpoznania tego zdarzenia przybędziesz, to nasze wspólne naradzanie się jakby złemu nayskuteczniey zapobieżyć, samego Arcyxięcia Jego Mości i Rząd cały przekona, że na rzecz tak ważną nie jesteśmy obojętnymi. Mniemam wszelako, że dobrze będzie, abyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus o powodzie swojey do Lwowa podróży chyba kogo takiego tam informował, któryby rzecz w sobie zatrzymał, inaczey sądzonoby i uformowanoby z tego takie wiadomości, iż mógłby kto sądzić że tu formalną rewolucyę odkryto — podług owego: fama crescit eundo. Zostaję etc.

XCVIII.

Львів, 28. IV. 1837. [Прот. 1837, ч. 56.]

Складає желання з нагоди Великодних Свят.

Prezydium krajowe potwierdziło uchylenie od stanu duchownego i z Seminarium Mochnackiego Demetrego i Balko Józefa;

co się tycze reszty o rewolucyine zdania podeyrzanych, zdaniem jest Prezydium krajowego, aby ich daley jeszcze zatrzymać i w ten czas dopiero do wykluczenia onych przystąpić, gdyby należenia ich do rewolucyinych stronnictw nowe wykryły się dowody, lub gdyby w ciągu dalszego nad niemi dozoru pokazało się, że im na własnościach do stanu duchownego potrzebnych zbywa. Później kommunikować będę kopię rezolucyi prezydialney, która, będąc nieco dłuższa, więcey czasu do przepisania potrzebuje; tymczasem stosownie do tey rezolucyi zaleciłem rektoratowi ścisły dozór nad podeyrzanymi O Kuliczkowskim i Zieniewiczu ma Prezydyum kommunikować mi jeszcze dokładnieysze data. Gdy intymat o tem odbiorę, pokaże się, że może i tych dwóch definitive wykluczyć trzeba będzie. Nie dosyć jednak na tym, znalazło się w Seminarium pięciu innych łobuzów daleko gorszych. Ochrymowicz Jan, Stankiewicz Kajetan, Winnicki Izydor i Proskurnicki Mikołay z tuteyszey, a Kotowicz Michał z Przemyskiey dyecezyi, wszystcy teologowie pierwszego roku, zajęli się pismem rewolucyinem od niejakiego Moncibowicza ucznia chirurgii wyżyczonem, ułożonem w języku ruskim w tym zamiarze, aby lud nasz do powstania przeciw Rządowi poburzyć. Na doniesienie o tem do Prezydium pociągnieni bydź mają pod indagacye, podobno nawet kryminalne i dyrekcya policyi odebrała zlecenie zabrać ich z Seminarium pod swoją straż. Ja oświadczyłem w doniesieniu, że tych pięciu zasłużyli na zupełne od stanu duchownego i nauk teologicznych uchylenie, i rektoratowi zaleciłem, aby im to, wydając ich pod straż policyiną, oznajmił, a z tey okazyi wszystkich alumnów upomnął, iżby się zasad rewolucyinych i osób te zasady poddających jak naytroskliwiey chronili. Później się pokaże, jak dalece alumni na tę przestrogę pamiętać będą.

Coś podobnego do buntownego pisma znalezionego u onych pięciu alumnów znaleziono także u jednego z naszych na Bukowinie umieszczonego. Jeszcze o tem urzędowego nie mam uwiadomienia. Kto wie, czy i po innych okolicach nasi nie powikłali się z rewolucyonistami i propagandistami. Zostaję etc.

XCIX.

Львів. 14. V. 1837. [Прот. 1837, ч. 65.]

Перед близьким днем 20. мая складає желання з нагоди іменин.

Dnia jutrzeyszego wyjadę do Uniowa, a ztamtąd zacznę wizytę dekanatów cyrkułu Brzeżańskiego. Jeżeli lato będzie ciepłe, lub nieprzewidziane jakie wypadki nie przeszkodzą, myślałbym potem udać się do Perehińska i tam użyć kąpieli siarczanego źródła, gdyż reumatyzm w prawem ramieniu nie tylko że mi dokuczać nie przestał, ale nadto jeszcze w prawem kolanie zaczął mi dolegać. Ill-mo ac Rev-mo D-no życzę pomyślney podróży w cyrkuł Sanocki i szczęśliwego ztamtąd powrotu.

W liście moim przed świętami pisanym obiecywałem Ill-mo ac Rev-mo D-no kommunikować odpisy aktów tyczących się pertraktacyi o rewolucyinych sentimentach, o które niektórzy z kandydatów stanu duchownego obwinionymi zostali. Przepisywanie tych aktów wymagało czasu, a tu każdy z powodu uroczystości świątecznych był aż nadto zatrudniony; rzecz więc zwlekła się i teraz dopiero wszystkie odpisy przy urzędowey expedycyi o remonstracyi Demetrego Mochnackiego raczysz Ill-mus ac Rev-mus D-nus odebrać. Remonstrant ten wypiera się wszystkiego, a przecież z aktów takie naprzeciw niemu okazały się data, że Prezydium rządowe wyłączenie jego od stanu duchownego zupełnie zatwierdziło. Swego czasu może i tych pięciu, którzy później proklamacyą do ludu ruskiego zatrudniali się, podobnym sposobem wszelkiey winy wypierać się będą. Ubolewać potrzeba, że przez takich, że tak powiem, półgłówków reputacya Seminarium naszego uszczerbioną została. O podobney proklamacyi u jednego już na parafii umieszczonego znalezioney nie odebrałem jeszcze żadney urzędowey notifikacyi. Zdarzenie jednak jest prawdziwe i z powieści tu już wielom wiadomo, że ową proklamacyę znaleziono u X. Słoniewskiego, który przed dwoma laty z Seminarium wyszedł i po wyświęceniu na kapłana został administratorem kapellanii Zastawna w cyrkule Bukowińskim. Towarzystwo rewolucyonistów w łacińskim Seminarium zawiązało się było w roku 1834. Zdaje się, że zasady onego od tegoż czasu i do naszego Seminarium przeniosły się i że Słoniewski, będąc jeszcze alumnem, napoił się niemi. Obawiać się potrzeba, aby więcey jeszcze podobnych zagorzalców nie wyśledzono.

O namienionych w liście Ill-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 28. kwietnia r. b. dyspensach w stopniach pokrewieństwa i powinowactwa tyle mam honor donieść, że i w tuteyszych aktach konsystorskich są przypadki, dowodzące, że ś. p. IW. metropolita Angełłowicz, nie udając się do Rzymu, sam dyspensował, i są też niektóre data podobney dyspensy z czasów s. p. JW. biskupa Skorodyńskiego. Obydwa stosowali się w tym punkcie do owego dekretu, jeszcze za panowania ś. p. Cesarza Jósefa wypadłego, mocą którego wszelka apellacya do Rzymu zabroniona i biskupi wezwani byli, ut sua potestate ordinaria utantur. Teraz odstąpiono od tego i Rząd sam, ilekolwiek o podobne dyspensy idzie, zwykł wyrażać, że ze swoiey strony jest gotowym dispensować in linea civili, i wyraża, że Ordynariat, jeżeli sądzi, że powody są po temu, do Stolicy Rzymskiey udać się może. Owe dyspensy Skorodyńskiego i Angełłowicza dwojaki za sobą pociągały skutek: 1. ci, którzy naszym rzeczom nie sprzyjają, brali ztąd powód do popierania dawnego zarzutu, jakoby nasi biskupi nie byli szczerze złączonymi ze Stolicą Rzymską. Teraz, kiedy Rząd sam drogę do Rzymu wskazuje, jeszcze więcey byłoby powodu do podobnego twierdzenia, dyspensując bez Rzymu; 2. tak wielu o dyspensy podobne prosić zaczęło było, że nie było tego miesiąca,

w którym by dwie lub trzy podobne prośby do protokołu konsystorskiego nie doszły były. Konsystorz tuteyszy, zapobiegając złym skutkom, po kilka razy wydawał do duchowieństwa zarządzenia, aby nauczano lud o nieprzyzwoitości zawierania małżeństw w bliskich stopniach pokrewieństwa lub powinowactwa. Mnie się nie zdarzyło jeszcze dotąd, abym lub sam dyspensował kogo, lub do Rzymu wstawiał się. Takie wstawianie się powinnoby mieć za sobą powody gruntujące się na dekrecie soboru Trydenckiego i konstytucyi Benedykta XIV. Rząd sam tego jest mniemania, jak to pokazuje się z dekretu gub. dt. 18. 7[bris] 1801, N. 27227, dt. 6. Julii 1821. N. 33134, tudzież prezydialnych intymatów dt. 7. Januar. 1824. N. 234 i dt. 23. Febr. 1837. N. 1242. Byłbym więc zdania, abyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus, jeżeli takie powody zachodzą, do Rzymu rzeczy skierował. Zaświadczywszy, że strony są pauperes, rezolucya bez tax może być uzyskana. Zostaję etc.

C.

Львів, 6. XI. 1838. [Прот. 1838, ч. 163.]

Uwiadomiłem już poprzedniczo Ill-mum ac Rev-mum Dominum, jakie doniesienie Prezydium krajowe odebrało o Niżankowskim i Bujarskim, kandydatach stanu duchownego. Teraz urzędownie ten przedmiot pertraktując i do rąk Ill-mi ac Rev-mi D-ni przesyłając, mam honor prosić Ill-mum ac Rev-mum D-num, abyś był łaskaw swoje zdanie mi otworzyć. Teraźniejszemi czasy należy nam na wszystkie strony bydź ostrożnymi. Ci, których teraz spotkał sąd kriminalny, byli także w ciągu studiów o sentimenta rewolucyine notowani; miano na nich baczne oko w Seminarium, ale cóż to pomogło? ukrywali, ale nie złożyli owe sentimenta. Hreczański miał nawet mowę w Seminarium o obowiązkach ku monarsze z taką gorliwością, że konsystorz pochwalił go, a tym czasem razem z innymi do spiskowych należał i teraz razem z niemi sądu karzącego doświadcza i razem z niemi nabawił cały kler niesławą.

O sprawowaniu się Bazylego Hrab w Seminarium rektorat okoliczną zrobił relacyę, konkludując, że podług doniesień, które do Prezidium krajowego doszły, nie zasługuje bydź kapłanem. Ja też do tey konkluzyi przyłączyłem się z dodatkiem, że w takim składzie rzeczy Ill-mus ac Rev-mus swoje wstawienie się, aby mu titulus mensae był nadany, cofnąć zapewnie zechcesz. Nie wątpię, że Praesidium Ill-mo ac Rev-mo D-no akta tey sprawy tyczące się kommunikować będzie.

W projekcie odpowiedzi przez IX. Kustosza tuteyszego na wiadomą kurrendę IW. Arcybiskupa wypracowaney zrobiłem tu i ówdzie małe odmiany, dodałem wzmiankę o rezolucyi z Rzymu w teraźnieyszym roku o niejakim Teofilu Baczyńskim wypadłey i epilog całkiem inaczey textowałem, zachowując jednak to, co

*

IX. Kustosz miał na zamiarze. Dobrzeby było, abyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus swoja kopię owego projektu data occasione przysłał mi, a jabym owe odmiany i dodatki dopisać kazał i takby projekt był zupełny. Odpowiedź ta JW. Arcybiskupowi dnia wczorayszego doręczoną została. Ciekawa, co potem nastąpi. Zdaje się, że korrespondencya na tem się nie skończy, a zwłaszcza że IX. Kunz z Czerniowiec na stallum kustosza promowanym został i jak mówią, ad officium vicarii g-lis ma być przeznaczonym, a naszego obrządku jest przeciwnikiem. Już dawniey uszczypliwie o naszych kapłanach na Bukowinie wprost do Dworu remonstracye podawał i teraz nawet coś takiego do swojego konsystorza miał napisać, że consistoriales mieli bydź zdania, że pismo to obraźliwe nie wypadałoby nam kommunikować, lecz tylko treść onego wyłożyć, ale decisum miało na tem stanąć, aby samo pismo, jak jest, mojemu konsystorzowi było kommunikowane. Co poniekąd i nie źle stanie się, bo będziemy mieli nowy dowód, jakim się duchem łacinnicy ku naszemu obrządkowi kierują. Przewidując, że pisaniny będzie nie mało, obligowałem IX. Kustosza tuteyszego, aby sobie studium zrobił z rzeczy obrządku naszego tyczących się i to, co do sprawy teraz toczyć się zaczynającey się należyć będzie, wynotowywał. Chciej Ill-mus ac Rev-mus i tam do podobnego studium zachęcić.

Metropolita Karłowicki, wydając biskupowi Czerniowieckiemu literas consecrationis, coś takiego wyraził, że Rządowi nie podobało się. Prezydium, mając o tem do Dworu opinię podawać, uwiadomiło mię im Dienstvertrauen i żądało kopii tey formaty, którą Ill-mo ac Rev-mo D-no po konsekracyi na biskupa Przemyskiego w roku 1818 wydałem. Żądaniu temu już zadosyć uczyniłem. Przy wyrażeniu wysokiego poważania i szacunku mam honor pisać się etc.

CI.

Львів, 4. I. 1839. [Прот. 1839, ч. 1.]

Желання зложені в письмі з 18. падолиста м. р. одержав в Уневі, де ізза поганої пори часу просидів до 11. грудня. Вернувши до Львова, не міг подякувати, бо не давали занятя справами консисторії і кандидатів духовного стану. Дякує тепер і з нагоди Різдвяних Свят та Нового Року складає свої желання.

Jak z jedney strony kandydatów naszych stanu duchownego zajął duch rewolucyiny i dlatego cały kler teraz na reputacyi cierpi, tak z drugiey strony niewczesne tychże kandydatów swatania się i zawarcia małżeństw rozmaite pociągają za sobą nieprzyzwoitości i wymagają mocnego temu złemu zapobieżenia. Rząd już na ten nieład uważnym się zrobił. Z urzędowey expedycyi raczysz Ill-mus ac Rev-mus wnieść, o co w szczególności idzie; ja mocno sobie życzę i przedmiot tego wymaga, abyśmy wspólnie rzecz tę pertraktowali. Są i inne jeszcze wady kandydatów

stanu duchownego zapobieżenia wczesnego potrzebujące. Jeśli mi P. Bóg zdrowia użyczyć raczy, wyrażę ja później wszystko i coby postanowić potrzeba, Ill-mo ac Rev-mo pro opinione kommunikować będę.

IW. IX. Arcybiskup był u mnie przeszłey środy i dziękował za odpowiedź na jego propozycye o zapobieżeniu arbitralnemu przeyściu z obrządku na obrządek. Naywięcey uczyniło mu wrażenia przytoczenie owey rezolucyi, iż Sedes Romana vult, ut omnes fiant catholici non vero latini. Twierdził więc, iż tey maxymy odtąd trzymać się będzie. Da się później widzieć, ażali socii ad M. D. G. nie doradzą mu jeszcze co innego. Zostaję etc.[1])

CII.

Львів, 11. I. 1839. [Прот. 1839, ч. 9.]

Przy urzędowey expedycyi o Bazylim Hrab mam nową sposobność wyrazić Ill-mo ac Rev-mo D-no nayżyczliwsze moje chęci.

Może Ill-mus ac Rev-mus D-nus, zważywszy to, co się rzeczonego Hrab tyczy, postanowisz zaciągnąć bliższych o jego sprawowaniu się wiadomości, osobliwie od dziekana Jaworowskiego i na wszelki przypadek poddać go jeszcze na jakiś czas pod dozór, a dopiero potem osądzić, czy do kapłańskiego poświęcenia przypuszczonym bydź zasługuje. Mniemam zaś, że jeżeliby się to Ill-mo ac Rev-mo podobało, należałoby o tem uwiadomić o tem (sic!) krajowe Prezydium. Toby było dowodem, że Ordynariaty w podobnych przypadkach z wszelką ostrożnością postępować sobie zwykły.

Arcyxięciu Jego Mości składaliśmy uszanowania i powitania na same Boże Narodzenie naszego obrządku. Przy tey uroczystey ceremonii nie było żadney wzmianki o tem, co się w czasie Jego niebytności w naszym klerze stało. Ale ja w następującym tygodniu prosić będę o audyencyą i złożę Jego Królewiczowskiej Mości deklaracye prawie ze wszystkich dekanatów nadesłane, w których kler swoje ubolewanie z powodu owego zdarzenia wyraża, oraz zaś o uległości i wierności swojey stałey ku Nayjaśnieyszemu Dworowi Cesarskiemu wyraża i żąda, aby to oświadczenie samemu Cesarzowi Jego Mości przedłożonem bydź mogło. Jak to Jego Królewiczowska Mość Arcyxiążę przyimie, i co daley nastąpi, swego czasu Ill-mum ac Rev-mum D-num uwiadomić nie omieszkam.

IX. Witoszyński został już nominowanym na kanonika kapituły Przemyskiey. Móy konsystorz z powodu uwiadomienia o tem od Rządu nadesłanego postanowił żądać, aby IX. Wituszyński

---

[1]) Рукою Снїгурського дописано: Responsum datum die 16ª Januar. 1839.

niebył ztąd odwoływany, pokąd mieysce po IX. Dębickim w Seminarium opróżnione zapełnionem nie będzie. Ja też o ten wzgląd Ill-mum ac Rev-mum D-num upraszam także, gdyż nie możnaby w Seminarium utrzymać należytego porządku, gdyby razem na obydwóch wicerektorach zbywało. Propozycya na mieysce po IX. Dębickim otworzone w tych dniach do Rządu podana będzie. Zostaję etc.[1])

CIII.

Львів, 12. IV. 1839. [Прот. 1839, ч. 58.]

Już dawniey miałem Ill-mo ac Rev-mo D-no kommunikować rezolucyę krajowego Prezydium na doniesienie, że Ill-mus ac Rev-mus D-nus postanowiłeś Bazylego Hrab na próbę do klasztoru na rok odesłać i potem dopiero, ażali wart jest bydź na prezbytera ordynowanym, rozpoznać. Dla różnych innych urzędowych interessów przedmiot ten został u mnie między restancyami, ale na tey zwłoce nic się nie traci, bo rok probacyi jeszcze nie zaraz upłynie. Teraz więc rzeczoną rezolucyę tu załączam z tą prośbą, abyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus był łaskaw swego czasu z odwołaniem się do tego prezydialnego intimatu wprost do Prezydium expediować swoje doniesienie o Bazylim Hrab, którego jeżeli Ill-mus ac Rev-mus D-nus zdolnym do stanu duchownego uznasz, Prezydium zawieszoną quoad titulum mensae decyzyę wyda.

W Seminarium naszym simptomata rewolucyine jeszcze nie ustały. Już przeszłym miesiącu znaleziono na korytarzu rewolucyiną książkę. Stróż wydobył ią z kryjówki, w którey złożona była i oddał alumnom naybliższego dormitarza, którzy natychmiast do rektora zanieśli. Po uczynionem śledztwie stanęło na tem, że ktoś z obcych musiał ową książkę umyślnie podrzucić, aby wzniecić podeyrzenie na alumnów, że zakazane książki czytają. Prezydium krajowe wzięło tę rzecz ad notam i zdawało się, że rzecz skończona. Ale dnia 9. b. m. studenci do stołu alumnom usługujący przed kolacyą odkryli przypadkowo skład kilku dzieł bardzo rewolucyinych, które w konewce skórzaney do gaszenia ognia przeznaczoney i niedaleko refektarzów i kuchni wyszącey złożone było (sic!). Na niejakiego Korczyńskiego Teofila w szkołach grammatykalnych uczącego się padło podeyrzenie, że albo sam te książki tam dla kogoś złożył, albo wie przynaymniey, zkąd pochodzą i dla kogo były przeznaczone. Ponieważ przed rektoratem częścią wypierał się wszystkiego, częścią zaś w swoich odpowiedziach sam sobie sprzeciwiał się,! więc razem z owemi książkami do policyi oddano go i tam teraz pod inkwizycyą stoi. Smutna byłaby rzecz, gdyby się okazało, że który z alumnów

---

[1]) Рукою Снігурського дописано: Responsum datum die 21ª Januar. 1839.

do sprowadzania i ukrywania tych rewolucyinych dzieł należał, bo po tylu ostrych decyzyach już nie na jednego wydanych byłoby to dowodem, że pomimo wszelkiego czuwania i ostrożności przecież jeszcze w Seminarium mieszczą się subjekta sentymentów zupełnie zepsutych. Jaki będzie rezultat teraźnieyszego zdarzenia, doniosę swego czasu, zostając teraz etc.

CIV.

Львів, 19. V. 1839. [Прот. 1839, ч. 81.]

Складає желання з нагоди іменин.

Szacowne wyrazy Ill-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 7. b. m. i z temiż expedycyę prezydyalną o teologu Hrab odebrałem.

Nie wiadomo mi jeszcze, ażali Gubernium propozycyę na wicerektora już rezolwowało. Nie wątpię jednak, że do zdania Ill-mi ac Rev-mi D-ni przychylą się. Dla przełożonych seminaryskich przyjemną była wiadomość, że IX. Ilnicki primo loco proponowanym został, bo znając applikacyę jego objecują sobie, iż z niemi łączyć się i do utrzymania porządku w Seminarium pomagać będzie.

W ciągu śledzenia o książkach zakazanych znalezionych w Seminarium okazało się tylko podeyrzenie na niejakiego Filemona Korczyńskiego studenta klass grammatykalnych, że owe książki za jego wpływem tam dostały się, nie wykryło się zaś, kto to z alumnów tych książek potrzebował. Wszystka pertraktacya ten przynaymniey dobry skutek miała, że Arcyksiążę Jego Mość w wyrazach bardzo łaskawych przyznał, iż przełożeni Seminarium pilne mają oko na alumnów i zalecił, aby i potem, jeżeliby się co podobnego wydarzyło, do jego wiadomości podawano. Lwów cieszy się teraz obecnością Arcyxięcia Jego Mości Maxymiliana i w rzeczy samey obydwa Arcyxiążęta uprzeymością swoją wszystkich uymują. Przeszłego wtorku zwiedzali archikatedrę tuteyszą i pałac. Co tylko mogło bydź znakomitszego, przedstawialiśmy tym Panom. Obraz przedstawiający cesarzowę Maryę Teresę w gronie swoich synów i córek bardzo się podobał obydwom. Arcyxiążę Maxymilian, przypatrując się, z czułem uniesieniem zawołał: Dort ist meine Mutter. Przy ołtarzu mojey domowey kaplicy rozłożone były niektóre paramenta pontifikalne i między temi znaydował się Mszał. Arcyxiążę Maxymilian dopytywał się, w jakim języku nabożeństwo odprawia się. Gdy mu odpowiedziano, że w dawnym sławiańskim, dodał, że tym językiem już nigdzie nie mówią i że to jest tylko Kirchensprache. Przeglądał przy tem Mszał i niektóre mieysca czytał, chociaż z niejaką trudnością. Ciekawy byłbym wiedzić, gdzie i z jakiego powodu ten Pan alfabetu cyrylskiego uczył się.

Po Zielonych Świątkach myślę także opuścić Lwów i jeśli lato będzie sprzyjające, udam się na jakiś czas do kąpieli w górach Perehińskich. Ale coś i w dyecezyi przedsięwiąć będzie potrzeba.

Ill-mo ac Rev-mo D-no życzę naypomyślnieyszey w cyrkuł Sanocki podróży i szczęśliwego ztamtąd powrotu, zostając etc.

CV.

Львів, 7. V. 1840. [Прот. 1840, ч. 78.]

Niejaki Innocenty Strzelczyński Bazylian, nie chcąc odstąpić Unii, porzucił Rossyę i za wiedzą tamecznego Rządu jeszcze w Maju przeszłego roku wkroczył do Galicyi i został tu przyjętym, bo rodem jest z Brodów. Był on w Rossyi świadkiem wszystkiego, co się tam działo w celu zniesienia Unii, i spisał tu wiadomości swoje, których kopię Ill-mo ac Rev-mo D-no teraz kommunikuję. Zgadzają się te wiadomości z tem, co już drudzy twierdzili, że Unici nie dobrowolnie błahoczestye przyjęli, ale podstępami, oszukaństwem i przemocą do tego ich zniewolono. Podług Strzelczyńskiego ów synod w Połocku jest zmyślonym i dekret połączenia się z błahoczestyem, jakoby od trzech biskupów i wyższego duchowieństwa uchwalony, jest podrobionym. Później wykryje się jeszcze dokładniey rzecz ta.

Arcyxiążę Jego Mość, wraz ze swoim synowcem zaszczycił obecnością swoją archikatedrę tuteyszą na naszą Wielkanoc i byli na całey Mszy spiewaney. Tegoż samego dnia expedyowana została moja remonstracya o potrzebie suffragana; czeyże to omen będzie pomyślnego skutku. Załączam tu kopię tey remonstracyi pro certiori notitia Ill-mi ac Rev-mi D-ni. Proponowałem IX. kustosza Jachimowicza; komuś tu, a może i nie jednemu, nie będzie to do gustu, ale inaczey potrzebie nie zaradziłoby się. Arcyxiąże Jego Mość i JW. Prezydent gubernialny propozycyę tę zupełnie approbowali. JW. Prezydent oświadczył mi w przeszłym tygodniu: S$\frac{e}{=}$ königl. Hoheit haben die Vorstellung stark unterstützt i obiecał ze swojey także strony do JW. hrabiego Kolowrata pisać, aby na moje żądanie wzgląd miano. Twierdził oraz, że nie wątpi o skutku pomyślnym i radził, abym wcześnie pomyślił, kogoby potem rektorem Seminarium postanowić. Ja mniemam, że rektorem mógłby bydź tyteyszy archydyakon IX. Bocheński, gdyby zaś wymawiał się od tego w rzeczy samey ciężkiego urzędu, to po zdolnościach, applikacyi i poważaniu, które ma dotąd u alumnów IX. vicerektor Łotocki, sądziłbym, że on byłby dobrym rektorem. Interess ten jest wspólny, przeto proszę, abyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus był łaskaw udzielić mi swojego zdania. Dotąd nikt jeszcze tu nie wie, co jest w robocie, i pokąd nie doydzie wiadomość, jak rzecz supremo loco rezolwowana będzie, lepiey jest, aby rzecz była in secreto, dla tego racz Ill-mus ac Rev-mus D-nus w swojey wiadomości zachować, co się dotąd stało.

Tuteysi xięża Jezuici postanowili uroczyście ogłosić kanonizacyę jednego z ich członków niedawno w Rzymie decydowaną

i tam już obwieszczoną. Wczora X. Perkowski superior Missyi tuteyszey zapraszał mię na tę uroczystość. Ma bydź przedsięwzięta przy końcu września roku teraźnieyszego. Planem ich jest, aby dnia pierwszego IX. Arcybiskup ormiański, drugiego ja, a trzeciego IX. Arcybiskup łaciński celebrował. Na tych celebrach mą bydź obecnym Arcyxiążę Jegomość. IX. Perkowski szczycił się, że Jego Królewiczowska Mość jest fundatorem tego duchownego festynu i że podobny festyn w Lincu także w obecności Arcyxięcia Jego Mości Maxymiliana, który tam jest fundatorem, i to w teraźnieyszym miesiącu Maju obchodzić się będzie. Wszystko to ad majorem Dei gloriam. Nie można było odmówić, przyrzekłem więc celebrować, jeśli tylko osłabione moje siły pozwolą. W przypadku mojey niemożności będą xięża Jezuici pewnie Il-mum ac Rev-mum D-num zapraszać, zwłaszcza że w Septembrze seym zwykł się obchodzić i z tego powodu Il-mus ac Rev-mus D-nus we Lwowie znaydować się będziesz. Zostaję etc.

CVI.

Львів, 21. IV. 1843. [Прот. 1843, ч. 51.]

Складає желання з нагоди Великодних Свят.

Nie mogłem prędzey jak 12. b. m. ściągnąć do Lwowa, zła chwila połączona z gwałtownemi wiatrami, a przy tym i stan zdrowia mojego zmusił mię, żem się dłużey, jak sam życzyłem sobie, na wsi zatrzymał. We Lwowie zastałem szacowne wyrazy Ill-mi ac Rev-mi D-ni z dnia 7. kwietnia, na które teraz mam honor odpisać.

Nabożeństwo z powodu urodzin Nayjaśnieyszego Pana tu także odłożone jest na poniedziałek wielkanocny i toż klerowi w całey archidyecezyi zalecono. Dnia wczorayszego w archikatedrze łacińskiey takie nabożeństwo ze zwykłą okazałościa odprawiono, a zaś Arcyksiążę Jego Mość po godzinie 12. przyimował powinszowania od wszystkich subselliów in corpore stawiących się. Corpus duchowieństwa wszystkich trzech obrządków razem złożyło swoje vota pro incolumitate Imperatoris, które Arcyxiążę Jego Mość bardzo uprzeymie przyjął i przy tey sposobności wyraził, jak, będąc ostatni raz w Wiedniu, pytany był od Monarchy o sprawach także duchowieństwa w Galicyi i że naylepszą dał zaletę.

Konsystorz móy postanowił przedłożyć Rządowi, aby studium literatury polskiey zostawić na wolę alumnów, ale nie obligować, bo mając oprócz tego wiele do uczenia się, nauki ich więcey jeszcze utrudniły by się i nie jeden z tey literatury, a nawet z innych objektów otrzymałby złe klassy i traciłby miejsce w Seminarium. Oprócz tego nic nie zależy na tym, aby kapłani nasi byli biegłymi w polskim języku i literaturze. Do urzędowych inte-

ressów używają języka łacińskiego i niemieckiego, a nauki duchowne po rusku miewać obowiązani są.

Nauka cerkiewnego języka, którą Il-mus ac Rev-mus D-nus w Przemyślu przed kilku laty zaprowadziłeś, w tuteyszym Seminaaium od dawna jest przepisana i sam Rząd zalecił, aby w tabellach klassy tego studium były wykazywane. Dawne także jest statutum w Seminarium, aby z alumnami korrepytycye w ruskim języku były przedsiębrane i aby tym sposobem kandydaci przyzwyczajali się to, czego się uczą, na parafiach ludowi językiem popularnym opowiadać. W tym samym celu obowiązany jest jeden z przełożonych exegetyczne objaśnienia Pisma Świętego w ruskim języku do alumnów miewać. Skutek tego wszystkiego mało dotąd odpowiedział nadzieji. W tabellach wykazują się z kantu i języka cerkiewnego i innych podobnych ćwiczeń klassy dobre, a tym czasem co innego postrzega się. Mówią mi, że nawet z tych, którzy w języku cerkiewnym w Przemyślu byli ćwiczeni, przed wnijściem do Seminarium examinowani niektórzy ledwie czytać umieli. Jestem tego zdania, że Rząd ani profesora literatury polskiej do wykładania literatury ruskej zobowiązać zechce, ani oddzielnego professora teologii pastoralney w ruskim języku postanowi i że lepiey może byłoby z taką propozycyą do pomyślnieyszey sposobności wstrzymać się, a tym czasem nastawać na to, aby alumni środkami dotąd zaleconemi w cerkiewnym języku i ruszczyźnie lepiey jak dotąd ćwiczeni byli. Do tego zaś istotnie potrzebnym byłoby, aby kapłani, przeznaczając synów swoich do stanu duchownego, zaraz z początku do rusczyzny ich zaprawiali przykładem dawnieyszych kapłanów. Teraz rzadko który z przyjętych do Seminarium czytać po rusku umie, a nadarzają się i tacy, którzy pacierza nawet ruskiego nie umieją.

Nowy biskup Wielkiego Waradynu proponuje, aby wszystcy biskupi graeco-catholicorum w państwach austryackich prosili o przywrócenie generalnego Seminarium ad S. Barbaram. Kommunikuję tu Ill mo ac Rev-mo D-no kopię pisma jego o tym przedmiocie i proszę, abyś był łaskaw udzielić mi swojego zdania na ten projekt, abym za wspólnem naszem porozumieniem się mógł mu odpowiedzić, Jestem etc.

CVII.

Унїв, 7. V. 1845. [Прот. 1845, ч. 67.]

Перед виїздом Снїгурського на канонїчну візитацію спішить зложити йому желання з нагоди іменин.

Przedmiot propozycyi referenta gubernialnego jest wielkich konsequencyi. Acta ś. p. Angełłowicza kto wie, gdzie się rozprószyły. Ja przypadkowo niektóre tylko fragmenta po moiem przeyściu z Przemyśla znalazłem. Jak da Bóg, że się we Lwowie osobiście widzić będziemy, fragmenta te pokażę V$^{\underline{\underline{ae}}}$ Excel-

dentiae i to, co mnie w tym przedmiocie jest wiadomem, opowiem. Jestem etc.

CVIII.

Львів, 26. III. 1846. [Прот. 1846, ч. 70.]

Kommunikuję Waszej Excellencyi 4 exemplarze drukowane listu mojego obwieszczającego Breve Oyca S. Jeżelibyś Excell-mus D-nus był łaskaw jeden exemplarz JW. Staroście Przemyskiemu doręczyć, proszę przy tem kazać mu ukłony moje oświadczyć.[1])

Kilka exemplarzy tegoż listu posłałem JW. Nuncyuszowi. Zachodziła mi myśl donieść przy tem, że z duchowieństwa naszego nikt nie przystał do powstańców. Zaniechałem jednak takiego doniesienia, bo kto wie, czy nie wykryje się jakie uchybienie w ciągu inkwizycyi poymanych powstańców. Twierdzą już, jakoby kapłan pewny w okolicy Narajowa, gdzie powstańcy excess popełnili, miał coś niedorzecznie mówić na pochwałę Rządu polskiego. Może to jest bajką, bo dotąd do odpowiedzi nie pociągniono go. Aż jak się z dalszego toku rzeczy pokaże, że zgoła żaden nasz kapłan nie uchybił w wierności ku Rządowi Najwyższemu, można będzie o tem do Rzymu raportować. Z tego samego powodu mniemałbym, aby się daley wstrzymać z remonstracyą o przyspieszenie decyzyi względem administratorów. Motywować tę remonstracyę tem, że nasz kler wiernym się okazał, nie wypada, aby nie robiono remarkę podobną, jak po wypadkach roku 1809. Nie mogę sobie przypomnąć o co szło, ale żądano jakiegoś faworu dla naszych kapłanów i na rok 1809. odwoływano się, że kler wiernym się okazał Rządowi austryackiemu. Na to zaś byli tacy, że twierdzili: Soll man alle Wünsche dieses Klerus wegen des Jahers 1809 befriedigen? Sie haben damahls nur das gethan, was ihre strenge Pflicht war.

Z okazyi odezwy Nąyjaśnieyszego Pana do Galicyanów ja także zrobiłem odezwę do duchowieństwa mojego i kommunikuję Excellentissimo D-no pro notitia kopiję. W archydyecezyę rozesłane są exemplarze litografowane. Ilekolwiek tu ma co bydź litografowanem, musi bydź posłany referat do biura duchownego i tam sekretarz dokłada: kann litographirt werden. W przedmiotach, które in das Politische eingreifen, musi bydź rzecz do

[1]) В протоколї Снїгурського дня 17. III. 1846 записано: Metropolita Lewicki mittit Litteras pastorales in archidioecesim expeditas cum Brevi Pontificis Romani Gregorii XVI. occasione revolutionis in Galicia data. (Resp. dat. 21. Mart.) — В тімже протоколї дня 27. III. 1846 записано: Metropolita Lewicki communicat copiam Encyclicae ad Clerum data occasione terminatae revolutionis in Galicia. (Resp. dat. cum acclusa publicatione Brevis Pontificis Gregorii XVI. 13. April.).

Prezydyum odesłana; tak się też działo z teraźnieyszą moją odezwą, równie jak z tą, którey kopię Vestrae Excellentiae poprzedniczo kommunikowałem. Proszę abyś Excell-mus D-nus był łaskaw jaki exemplarz swojego pastoralnego listu mnie także przysłać.

Lekarz odległe bardzo kąpiele Excellentiae V^ae zaleca. Gdzie jednak o zdrowie idzie, i kosztu i podróży odżałować potrzeba. Gdyby tylko i w fizycznym i w politycznym okręgu burze jakie nie stały na przeszkodzie. Zostaję etc.

CIX.

Унїв, 14. VI. 1846. [Прот. 1846, ч. 138.]

Szacowne Pańskie wyrazy z dnia 3. czerwca odebrałem dnia 11. t. m. tu w Uniowie, dokąd jeszcze 5. Czerwca udałem się. Wielce jestem obowiązany Waszej Excellencyi, żeś postanowił na przyszłey kapitule Bazylianów prezydować. Poleciłem prowincyałowi, aby się zgłosił do Waszey Excellencyi i żądał finalney dyspozycyi, do którego klasztoru i którego dnia Oycowie na kapitułę zgromadzić się mają. Mnie się zdaje, że naydogodnieyszym będzie klasztor Drohobycki, zwłaszcza że Wasza Excellencya biorąc w Truskawcu kąpiele nie wielką ztamtąd do Drohobycza miałbyś podróż, a superiorom klasztorów łatwiey by było tam zgromadzić się, aniżeli w Dobromilu lub Ławrowie.

Wieść o seymie extraordynaryinym nie sprawdziła się. Przed moim ze Lwowa wyjazdem dowiedziałem się od samego IE. IW. Prezydenta Barona Krieg, że tylko seymu zwyczaynego oczekiwać potrzeba; teraz odebrałem wiadomość, jakoby na dzień 15. Września miał bydź zwołany, i to jednak jest tylko wieść; aż jak konwokatorya będą rozesłane, dopiero coś pewnego wiedzić można będzie.

O zeyściu z tego świata Jego Świętobliwości Papieża Grzegorza XVI. już Gazeta Wiedeńska podała wiadomość. Nie bez racyi zrobiono uwagę, jak wielka to jest strata dla Kościoła i dla Państwa. Wkrótce pewnie odbierzemy urzędowe o tem zdarzeniu doniesienia i nie jedną expedycyą zająć się będzie trzeba; a mnie jak na to sił nie staje. Ciągle cierpię na zdrowiu i teraz tu w Uniowie nagabała mię róża w twarzy, z trudnością przeto wielką przychodzi mi czytanie i pisanie.

Zrobiłem też już propozycyę. IX. Pasławskiego na honorowego kanonika. Kopię propozycyi kommunikuję Waszey Excellencyi dla wiadomości. Niechby tam pochodził w kancellaryi nadworney, aby się przyczynili do uwolnienia go od taxy kameralney. Przy oświadczeniu wysokiego poważania i szacunku zostaję etc.

CX.

Унів, 12. VIII. 1846. [Прот. 1846, ч. 165.]

Pogodne dnie w tuteyszey okolicy ciągle po sobie następujące sprzyjają nader tym, którzy kąpieli potrzebują. Ja także doświadczam dobrego skutku. Rozumiem, ze w okolicach Truskawca równie pogodna chwila panowała i że Wasza Excellencya doświadczyłeś w tamecznych kąpielach pokrzepienia sił swoich, czego z całego serca życzę.

Ze Lwowa pisano mi, że w tym roku seymu nie będzie. Rad jestem temu, bo uniknę funkcyi oratorskiey i jeżeli co nadzwyczaynego nie zaydzie, będę mógł dalej zostać tu. Żałuję tylko, że nie będę mieć ukontentowania przyimować Waszą Excellencyę we Lwowie, jak dotąd przyimowałem w czasach seymowych. Nie spodziewając się też, abyśmy tak rychło widzić się osobiście mogli, proszę Excell-mum Dominum, abyś był łaskaw listownie oznaymić mi swoje zdanie, czy nie należałoby się, abyśmy Jego Królewiczowskiey Mości, byłemu gubernatorowi Galicyi, złożyli podziękowanie za te względy, które miał w ciągu swojego urzędowania na interessa naszego obrządku. Poprzedniczych czasów stawiano gubernatorom Gaisruckowi i Hauerowi pomniki, xięciu Lobkowiczowi ofiarowały Stany wazę honorową, a do składki i nas także wzywano. Teraz trudno spodziewać się, aby przyszło komu na myśl coś podobnego. Mniemam przeto, że przyzwoitą będzie rzeczą, abyśmy jako naczelnicy duchowieństwa i obrządku naszego złożyli podziękowanie Jego Królewiczowskiey Mości za jego na tenże obrządek względy. Jeżeli Vestra Excellentia przystaniesz na to, więc za odebraniem odpowiedzi adres sporządzę i Excell-mo Domino do wspólnego podpisania kommunikować będę.

IX. kanonik Gierowski przyjął na siebie trutynować xiążki i pisma ruskie, które od Bücherrevisionsamt częstokroć kommunikowane bywają mojemu konsystorzowi. Przedtem zalegały te przedmioty i po kilka razy od Arcyxięcia Jego Mości odbierałem wezwanie, aby przyspieszyć expedycye. IX. Gierowski punktualnie wyrabia cokolwiek mu kommunikuje się. Myślałbym w nadgrodę tego trudu i aby nadal zachęcić go, nadać mu tytuł konsyliarza konsystorskiego. On jest dyecezanin Przemyski, spodziewam się jednak, że Excellentissimus D-nus zezwolisz na to, aby był konsyliarzem konsystorza Lwowskiego, któremu w expedycyach pomaga.

Przy wyrażeniu wysokiego poważania i nieodmiennego szacunku zostaję etc.

P. S. O uwolnienie od taxy podałem prośbę, nie mam dotąd wiadomości, czy się czego spodziewać mogę.

CXI.

Унїв, 11. IX. 1846. [Прот. 1846, ч. 179.]

Ubolewałem mocno, dowiedziawszy się, że Excell-mus D-nus, powracając z Krechowa, we Lwowie zachorowałeś i w łóżku zatrzymanym byłeś. Czeyże po powrocie do Przemyśla i użyciu tam lekarskich środków słabość ta zupełnie ustąpi, czego z całego serca życzę.

Szacowne wyrazy Excellentiae V^ae^ z dnia 6. b. m. dnia wczorayszego w Uniowie odebrałem. Nayczuley dziękuję Excell-mo D-no za pamięć o rocznicy mojey konsekracyi i życzę nawzajem, aby Opatrzność Boska także Waszey Excellencyi pozwoliła swoją rocznicę podobną przez długie lata przy dobrem zdrowiu obchodzić.

Nasze pismo do Arcyxięcia Jego Mości musi mu bydź już oddane. Jak też on to przyimie i czy odpowie nam co?

Dałby Bóg, abyśmy mogli dobrać 8 kapellanów regimentowych takich, jak postanowienie naywyższe wymaga. Ja bardzo wątpię, aby się w tuteyszey dyeceyyi czterech znalazło. Bezżennych albo wdowców bezdzietnych taki jest brak, że przy archikatedrze dawniey już żonatych wikaryuszami postanawiać musiano, a i teraz jednego żonatego applikowano. Prędzey może znaydą się w Przemiskiey dyecezyi i w tey myśli wyraziłem w urzędowym pismie, które tu przyłączam, jakby mi się zdawało, że postąpić potrzeba, aby 8 kapellanyi teraz obsadzić, bo później, jak się jeden lub drugi wakans wydarzy, łatwiey go można będzie zapełnić. Jeżeli Excell-mus D-nus ze mną zgodzisz się, to informowałbym IX. Rübaum, jaka jest nasza myśl i rekwirowałbym, aby udzielił wiadomości o pensyi i emolumentach kapellanów woyskowych.

X. Lewicki wicerektor winien był początkowo 300 fl. m. k. i ten dług miał jak nayrychley wypłacić. A tym czasem narobił ich więcey. Zlecę IX. rektorowi, aby okoliczne o nim zrobił doniesienie. Podobno nie można będzie temu złemu zaradzić inaczey jak przez uchylenie go od wicerektorstwa. Bolesna to jest rzecz, kiedy ci broją, od których by spodziewać się potrzeba pomocy do utrzymania dobrego porządku.

Z moiem zdrowiem nie wiele mogę się pochwalić. Może przyidzie do tego, że do Lwowa znowu wybrać się będzie potrzeba. Zostaję etc.

CXII.

Унїв, 4. XII. 1846. [Прот. 1846, ч. 208.]

Załączam tu kopię odpowiedzi, którą do wikariatu apostolskiego cesarskiey armii na jego pismo z dnia 4. Listopada r. b. expedyowałem. W nocie konsystorza Przemyskiego z dnia 14. Listopada wyrażono było simpliciter, bez dodania przyczyny: missae sacrificium bis de die celebrare nequeant. Wąsza Excellencya

w swojey expedycyi z dnia 5. gruntowną tego przyczynę przytoczyłeś; odstąpiłem przeto od mojego zdania. Co się tyczy ksiąg liturgijnych, obstaję przy zdaniu moich konsystorskich, że Tryodyony nie należy wypuszczać. Regimenta mogą bydź do takich prowincyj instradowane, gdzie naszego obrządku niema i kapellani nie mogliby tych ksiąg wyżyczyć, jak np. pokąd konsystują w Galicyi. Tu nawet podobne wyżyczanie mogłoby dać powód do kollizyi, gdyby kapellan zażądał ich w tym samym czasie, kiedy paroch sam ich potrzebuje. Nadto księgi cerkiewne powszechnie bywają sprawiane kosztem parafian. Nieraz już zachodziły skargi i spory, kiedy z cerkwi parafialney brano księgi do filialney, albo vice versa. Parafianie jedni i drudzy narzekają zazwyczay, że ich kosztem sprawione księgi przez to dezolują się. Takie same skargi mogłoby pociągnąć za sobą, gdyby na tem stanęło, aby kapellanom woyskowym ich wyżyczać. Tryodyony potrzebne są tym kapellanom, bo na tak ważne Mysteria, jakie począwszy od Nedeli Mytara i Farysea aż do Nedeli Wsich Świątych rozpamiętywane bywają, nie mając ksiąg i nie mogąc zastosować nabożeństw, samym żołnierzom nie mogliby bydź dogodnymi, a nieunitom dałby się powód do posądzania, że odstąpili od obrządku. Opuściwszy teraz księgi, ani myślić, aby nakupienie ich późniey zezwolono, bo jeśliby raz przypuszczono, że kapellani obeyść się bez nich mogą, Hofkriegsrath twierdziłby, że i daley im nie są koniecznie potrzebne. Koszt nie o wiele przez to pomnoży się. Wszystkie księgi, które wyraziłem, wynosić będą na jedną kapellanię 54 fl. 36 gr. m. k. Kwota ta nie jest bynaymniey przesadzona. Daleko większego wydatku potrzeba było, kiedy szło o kapellanie Bukowińskie. Konsystorz wykazał wszystkie księgi cerkiewne i wszystkie nie małym kosztem do każdey kapellanii ze skarbu publicznego sprawione zostały: quis enim finem vult, media quoque ad finem velle tenetur. A to należy także do kapellanów woyskowych zastosować. Dołożyłem także Psałterz w małym formacie, który we Lwowie po 36 gr. m. k. przedają. Psalmy są znakomitą częścią nabożeństwa. Samym łacinnikom mogłoby się opatrznie wydawać, gdyby przy kapellaniach woyskowych Psałterza nie było. Wiadomo też jest, jak lud nasz życzy sobie, aby przy umarłych Psałterz odczytywano. Życzenie takie i między żołnierzami w wydarzonym przypadku wyjawić się może. Z nich samych więc ci, którzy czytać umieją, będą mogli przy umarłym Psałterz odczytywać. W typografii Przemyskiey podobno nie drukowano jeszcze Tryodyony; wypadnie więc kupować w Stauropigii Lwowskiey; cena jednego i drugiego jest 10. fl. m. k. Załączam tu drukowany katalog z roku 1843.

Co się tycze instrukcyi dla kapellanów woyskowych, nie mogę teraz z uwagami mojemi wyścignąć, bo taka jest teraz moja nużda, że co przedtem w kilku godzinach mogłem sporządzić, na to teraz kilka dni potrzebuję. Później więc o tym przedmiocie pisać będę. W tey instrukcyi wypadnie objąć wszystkie te uwagi,

o których mowa w odpowiedzi do wikaryatu apostolskiego i formularz kommunikować wikaryatowi, jak on swoje formularze nam kommunikował. Jestem etc.

CXIII.

Унїв, 23. XII. 1846. [Прот. 1846, ч. 210.]

Wywiązując się z przyrzeczenia w ostatnim moim liście, kommunikuję Waszey Excellencyi mój plan instrukcyi dla kapellanów woyskowych. Zaymuje on w sobie wszystkie punkta wyrażone w projekcie Waszey Excellencyi i wszystko to, o czem do apostolskiego wikaryatu namieniłem. Nie wypada dopuszczać, aby nasi kapellani woyskowi prawili dwa razy Mszą w jednym dniu. Wyraziłem, że w przypadku potrzeby mogą prawić **Ôбѣ́дницꙋ**, bo to będzie stosowniey do naszego typiku, aniżeli odprawianie Akathystu. Na **Ôбѣ́дницы** powinna się czytać Epistoła i Ewanielia przypadająca. Tak więc będzie sposobność do powiedzenia nauki stosowney z Ewanielii. Mniemam, że przyzwoiciej będzie instrukcyę tę in forma Literarum Patentalium, na wzór instytucyi parochów, odchodzącemu do swojego regimentu kapellanowi doręczać i razem antimensum bez taxy mu doręczyć. Jeżeliby Waszey Excellencyi zdawało się jeszcze co potrzebnym do uzupełnienia tey instrukcyi, to proszę następnie mię uwiadomić.

Припускаючи, що може не скоро писати-ме знову до Перемишля, пересилає наперед желання на Різдвяні Свята.

CXIV.

Унїв, 16. II. 1847. [Прот. 1847, ч. 16.]

Nie wątpię, że wikaryat apostolski pod dniem 4. Stycznia r. b. Nr. 217|1287 udzielił Excellentiae V$^{\underline{ae}}$ projekt instrukcyi dla woyskowych kapellanów naszego obrządku. Rzeczony wikaryat żąda, aby wskazać, jeżeliby w którym punkcie odmienić co wypadało, w przypadku zaś zgodzenia się na ten projekt aby go podpisać i nazad odesłać. Móy konsystorz jest zdania, że do §. 6. dodać by należało, aby w przypadkach, gdyby kto z militarnych osób naszego obrządku żądał extraktu chrztu, ślubu albo pogrzebu, extrakt ten od kapellana tegoż obrządku był wydawany. Upraszam Excellentiam V$^{\underline{am}}$ udzielić mi co do tego punktu swojego zdania, a może i w innym którym §. należałoby co dodać lub ująć, abyśmy myśli nasze zgodnie przedłożyć mogli. Zostaję etc.

ВИБІР ПРИВАТНИХ І УРЯДОВИХ ПИСЬМ
ДО ІСТОРІЇ СПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТИ
МИТР. МИХ. ЛЕВИЦЬКОГО І ЕП. СНІГУРСЬКОГО.

1. Лист номіната-епископа Мих. Левицького до гал. губернатора гр. П. Гесса.

Львів, 14. VIII. 1813.

Die Dankbarkeit, die ich Sr. Majestät für das mir huldreichst verliehene Przemysler Bisthum schuldig bin. würde mich schon wirksam zur Treue und Anhänglichkeit gegen S. Majestät verbinden. Um desto eifriger werde ich trachten, diesen Pflichten genau und pünktlich nachzukommen, da mich nunmehr hiezu meine Religion verpflichtet.

Ich zittere zwar, wenn ich das weite Feld der Verbindlichkeiten übersehe, welche das Bischofsamt erheischt. Mir selbst überlassen würde ich unter der Bürde dieser Verpflichtungen bald erliegen.

Es gereicht mir aber zum angenehmsten Troste und Beruhigung, dasz ich zu den Pflichten des Bischofs in einem Lande berufen werde, dessen hohes Gubernium aus verdienstvollen und für das wahre allgemeine Wohl eifrigen Männern zusammengesetzt ist, und wo die Gechäfte des Staates und der Religion von dem einsichtsvollsten Landes-Chef geleitet werden.

Im vollen Vertrauen auf dieses hohe Gubernium und auf den Hochwohlgeborenen Chef desselben schreite ich daher ruhig meinem bevorstehenden Berufe entgegen und freue mich der sicheren Hoffnung, dasz ich in jedem Falle, wo ich in meinen Amtshandlunden auf Hindernisse und Schwierigkeiten stossen werde, auf gnädige Hilfe und Beistand des Hochwohlgeborenen Landes-Chefs und des hohen Guberniums werde rechnen können.

Auf diese Hoffnung gestützt wiederhole ich meine Versicherung, dasz ich die Verbindlichkeiten des mir verliehenen Bischofsamtes genau erfüllen, Sr. Majestät, meinem allergnädigsten Monarchen, stets treu und unterthänig seyn und alle meine Bemühungen dahin richten will, dasz das Wohl des Staates und der Relidion besztmöglichst befördert werde.

Geruhen Euere Exzellenz und das hohe Gubernium diese meine Versicherung gnädigst anzunehmen und mich in Ihrem hohen Schutze und Wohlgewogenheit stets zu erhalten.

2. Лист еп. Мих. Левицького до невідомого у Відні.

Перемишль, 8. V. 1815.

Hochwohlgeborener etc. Die Sorge für das Wohl der meiner Leitung anvertrauter Przemysler Diözes bestimmt mich, gegenwärtiges Schreiben an Euer Hochwohlgeboren einzusenden.

Ich habe vernommen, dasz die galizische Landesstelle nebst dem Vorschlage zur Besetzung der erledigten gr. kath. Metropolie auch einen Vorschlag für mein Bisthum zu erstatten erachtete.

Ich rechne zwar sehr wenig auf meine Verdienste, um der Erledigung meines Bisthums entgegen zu sehen, und wenn der Vorschlag, welchen die Landesstelle von mir gemacht hat, höchsten Orts Eingang findet, so werde ich dies als den erneuerten Beweis der allerhöchsten Gnade S. Majestät betrachten und mich desto eifriger bemühen, das Beszte des Staates und der Religion mit aller Hingebung zu befördern, als ich nur hiedurch meine Dankbarkeit gegen Seine Majestät an den Tag legen kann.

Allein eben die Dankbarkeit, welche ich dem beszten Monarchen schuldig bin, und die Sorge für die Kirche, welche unter meiner Leitung steht, deren Wohl zu befördern und von welcher alle Gefahren abzuwenden ich mich in meinem Gewissen verbunden fühle, veranlaszt mich, Euer Hochwohlgeboren anzuzeigen, dasz einige von den Kandidaten, welche die Landesstelle für mein Bisthum vorgeschlagen hat, zu diesem Amte nicht allerdings geeignet sind, dasz einem eben die Hindernisse im Wege stehen, welche der im Jahre 1810 zum Przemisler Bisthum Ernannte erfahren hat, und dasz statt der von der Landesstelle vorgeschlagenen Kandidaten andere Männer vorhanden sind, welche dem Bischofsamte mit gehöriger Würde und mit erwünschtem Nutzen vorstehen könnten.

Geruhen Euer Hochwohlgeboren diese meine Anzeige, zu welcher mich blosz die Sorge für das allgemeine Beszte und die Ueberzeugung, dasz Euer Hochwohlgeboren das öffentliche Wohl auf die besztmöglichste Weise befördern möchten, bestimmt, Hochdero geneigter Rücksicht zu würdigen, und bei S. Majestät gnädigst einzuschreiten, dasz, falls mein Bisthum in Erledigung gerathen sollte, die Befehle erteilt werden möchten, den Vorschlag zur Besetzung desselben erst nach der Einsentzung des Metropoliten und mit dessen Zuziehung zu erstatten.

Genehmigen Euer Hochwohlgeboren den Ausdruck der schuldigsten Verehrung, mit der ich etc.

3. Нарис протесту львівської гр. кат. Консисторії висланого до гал. губернії 1816. р. з приводу недопусканого львівським маґістратом богоявленського свячення води на ринку міста Львова.

Fiat ad Excelsum Gubernii Praesidium sequens suppletoria relatio:

In obsequium Altae Praesidialis Commemorationis dd. 12ª Junii a. c. Nro 2202. Consistorium hocce Metropolitanum suppletorie ad relationem suam sub 20ª Martii a. c. Nro 449 Alto Gubernii Praesidio exhibitam omni cum reverentia refert: quod propositionem Magistratus hujatis in eo factam, ut benedictio aquae festo Epiphaniae Christi in quopiam suburbii hujatis puteo in futurum ideo peragatur, ne figurae mithologicae, quibus putei urbis sunt condecorati, occasione benedictionis aquae desolentur, nullatenus acceptare possit ex motivis sequentibus:

1º. Ab anno 1788 Clerus graeco-catholicus metropolitanae hujus urbis festo Epiphaniae Christi, quod in diem 18. Januari incidit, peragebat solenniter benedictionem aquae in memoriam Baptismi, quem Divinus Salutis nostrae Restaurator in flumine Palaestinae Jordane suscepit et aquae vim regenerandi nos in vitam aeternam indidit, in uno ex puteis in foro urbis hujus extantibus, probantibus hanc sacram functionem omnibus bonis, qui sapiunt ea, quae sunt Spiritus, quae gloriam Divinam et fidelis populi aedificationem promovent. Hic itaque graeco-catholicus Clerus jure hoc & privilegio, quo per decursum 27 annorum pacifice est usus, privari non potest.

2º. Clerus graeco-catholicus peragebat benedictionem aquae in foro urbis hujus jam sub felicissimo Regimine Imperatoris Josephi II., in hac itaque devotione peragenda eo minus a Magistratu hujate praepediri, turbari, molestari debet, quod gloriosissimae memoriae Imperator Leopoldus II. diplomate suo sub 8ª Julii 1790 anno in gratiam Cleri et populi Galitiani ritum graeco-catholicum profitentis edito, puncto 3tio sanctionaverit:

Ne unus ritus alterum in obeundis suis muniis ac adimplendis consvetis devotionibus quocunque modo impedire praesumat, vel ab aliis impediri, turbari aut molestari permitat modo aliquali, enim vero qui ex nobis subjectis quidpiam in obversum attentare praesumpserint, noverint semet indignationem Nostram incursuros.

3º. Juxta principia Juris Ecclesiastici [videatur Pehem Jus eccles. Publ. § 515] Capitulum sede vacante prohibetur generatim attentare ea omnia, qua praejudicium juribus episcopalibus quoque modo adferre possunt. Capitulum itaque Metropolitanae Ecclesiae S. Georgii M. quod vacantem ad praesens Archidioecesim Metropolitanam R. G. O. vicaria duntaxat & administratoria potestate regit, non potest renuntiari juri benedicendi aquam in puteo urbis, quod tres p. m. Praesules et loci ordinarii hujates Bielanski, Skorodynski, Angełłowicz jam per se ipsos, jam per suos Generales Vicarios exercuerunt; immo potius protestatur Capitulum Metropolitanum contra praejudicium hoc, quod hujas Magistratus juribus Metropolitanae hujus sedis inferre molitur; quod autem eo minus facere deberet, quod:

4°. a) Magistratus debeat observare sanctiones in gratiam ritus graeco-catholici a Supremis Lagislatoribus editas, b) debeat Clerum et populum in Sancta Unione permanentem distinguere probe a Clero et populo cum Romana Ecclesia communionem non habente, c) debeat suspicere & intactas relinquere immunitates, libertates, praerogativas, jura & privilegia, quae Clero et populo graeco-catholici ritus a Summis Pontificibus Clemente VIII, Urbano VIII & Succedaneis; a serenissimis Poloniae Regibus Sigismundo III, Vladislao IV. Joanne Casimiro, Michaele, Joanne III, Augusto II, Augusto III, ab Imperatoribus Augustissimae Domus Austriacae Maria Theresia, Josepho II, Leopoldo II, Francisco I sunt concessa, data & impertita, d) Magistratus hujas non tantum non debet turbare subsistens in civitate religionis exercitium, sed immo potius negotium religionis ita debet tractare & promovere, prout verum ipsius status interesse id exigit, et prout decet Magistratum, qui Christianam Religionem profitetur, & qui plurium catholicarum ecclesiarum in territorio sui dominii contentarum est collator & patronus. e) Magistratus hujas tamquam primus in hac provincia Magistratus debet dare exemplum reverentiae suae erga sacra Christiana & eorum Ministros divinae institutionis, non vero scandalisare totam hanc provinciam tali sua erga mithologicas statuas, quibus puteos urbis decorari facit, propensione, ut Clerum & populum graeco catholicum cum religioso actu benedictionis aquae ad suburbanos puteos inviari velit ideo, ne Neptuno aut Dianae occasione benedictionis aquae injuria aliqua inferatur, dum tamen a mithologicis numinibus non possit obtineri illa caelestis benedictio, pro qua toti huic civitati imploranda circa benedictionem aquae supplices ad Deum verum Mundi Creatorem et Conservatorem funduntur deprecationes; oratur quoque pro salute & felici deminatione summi Principis, pro Ejus Ministerio, exercitu; oratur pro ubertate terrae & aeris temperie & prout patent haec uberius ex descriptione devotionis hujus, quae sub :||: adnectitur; tandem:

5°. Graeco-catholicus ritus est coaequatus ritui latino neque hic praeferentiam aliquam sibi appropriare potest, prout id in diplomate Augustissimi Leopoldi II puncto I cavetur; hinc Clerus graeco catholicus Metropolitanae hujus urbis eodem gaudet jure instituendi processionem in urbe die festo Epiphaniae Christi, prout Clerus latinus instituit suas processiones diebus rogationum & festo corporis Christi, neque in instituenda hac processione a Magistratu hujate impediri & coram tota provincia hac, immo & vicinis compromitti, ac scandalum, quod in provincia imitatores suos habere & publica tranquillitas turbari facile possit praeberi debet.

Ea propter Consistorium hoc Metropolitanum nomine suo, & totius hujatis Cleri & populi ritum graeco-catholicum sequentis enixissimas Excelso Gubernii Praesidio fert preces, ut:

a) Clerus graeco-catholicus Metropolitanae hujus urbis penes jus suum benedicendi aquam in uno ex puteis urbis pro semper conservetur, neque in exercitio hujus juris a Magistratu hujate ulla ratione impediatur, turbetur, molestetur; ut

b) in uno ex puteis in foro urbis extantibus aut nulla figura, aut figura Sancti cujuspiam erigatur & puteus hic peragendae festo Epiphaniae Christi aquae benedictioni semper pateat.

c) Magistratui hujati commendetur ut devotionem hanc ea reverentia prosequatur, quae actui publici DEI cultus ab orthodoxo Magistratu debetur; & ut ad eum quo solennius peragendum sua quoque ex parte concurrat.

4. Письмо еп. Ів. Снїгурського до митроп. Мих. Левицького в справі браку гр. кат. духовенства.

Перемишль, 13. V. 1824. [Прот. 1824, до ч. 59.]

Excellentissime Domine Archipraesul! Daruiesz Wasza Excellencya, że na łaskawe wyrazy dd. 17. el. dopiero teraz odpisuię.

Zadosyć czyniąc rozkazowi Excellentissimi D-ni względem sposobu zaradzenia niedostatkowi kleru, mam honor myśli moie następuiące pod wyższą decyzyę Waszey Excellencyi przedłożyć.

Oczewista iest, że wielka szkoda z teraźnieyszego tak znakomitego niedostatku kleru dla Religii i kraju wypływa, a i smutnieysze ieszcze skutki w przyszłości okażą się; przeto nieochybnym iest obowiązkiem władzy duchowney i Rządu wcześnie myśleć o środkach zaradzenia temu złemu. Defekt teraźnieyszy ma swóy początek od czasów, gdzie liczba alumnów zmnieyszona została bez względu na liczbę parafiów i roczny ubytek kapłanów, przez co roczny ubytek zawsze był większy, iak supplement z Seminarium wychodzący. Teraz za wstawieniem się Waszey Excellencyi temu złemu zaradzono na przyszłość i spodziewać się, że przyszły roczny ubytek kapłanów przez systemizowaną liczbę kandydatów, gdyby tylko wszystkie stalla obsadzone bywały, uzupełniony zostanie. Pozostaie więc zdaniem moiem tylko pytanie, iakim sposobem dotychczasowy i ieszcze w przyszłym roku okazać się maiący defekt kleru uzupełnić, który zawsze trwać będzie, gdyż podług liczby systemizowaney wychodzić maiący alumni tylko roczny ubytek w latach przyszłych zastępywać będą.

Trzy środki do osiągnięcia tego zamiaru sądziłbym bydź służące:

1° Skrócenie nauk filozoficznych i teologicznych. 2° Powiększenie liczby alumnów lub stipendystów w proporcyi do teraźnieyszych wakansów. 3° Ułatwienie istnieiących nauk.

ad 1um. Przekonany iestem, że kandydaci stanu duchownego, mianowicie ad curam animarum na wieś przeznaczeni, bez wielu teraźnieyszych nauk filozoficznych i teologicznych obeyść się mogą i lepszymi byliby dusz starownikami; iednakże nie mogę się spodziewać, aby Rząd nasz w teraźnieyszym składzie rzeczy i osób do wielkiey odmiany w systemacie naukowym in favorem nostri Ritus chciał się nakłonić. Skrócenie to dwoma tylko sposobami mogłoby bydź uskutecznione:

a) przez uwolnienie naszych kandydatów od niektórych materyi, iako to na filozofii od historyi uniwersalney, filologii greckiey, pedagogii etc. na teologii od języków orientalnych, studium biblicum etc., lub

b) przez odmienienie i skrócenie autorów istnieiących, czyli przeistoczenie całego systematu naukowego.

ad a). Kurs naukowy naywięcey o dwa roki byłby skrócony, a te same obciążenie dla uczących się zostałoby; ponieważ zaś młodzież iuż w szóstym roku podług przepisów powinna się zaczynać uczyć, większa część kandydatów duchownych kończyłaby nauki swoie w roku 22. albo i prędzey; więc przez takowe skrócenie nauk dyecezye i kandydaci nasi nie wiele zyskaliby.

ad b). Odmiana w całym systemacie naukowym musiałaby za sobą pociągnąć odmianę w wielu gałęziach systematu rządowego, czego się w teraźnieyszym składzie rzeczy i osób spodziewać nie można, wyiąwszy ten przypadek, gdyby nauki duchowne pod bezpośrednie zarządzenie Ordynariatów, iak w niektórych sąsiedzkich krajach, oddane zostały, co w czasie i u nas nastąpić może.

ad 2^{dum}, W zapadłey naywyższey Rezolucyi przez Gubernium dd. 28. Julii 1820. N^{ro} 35871. obwieszczoney dodano: wenn nicht noch eine grössere Anzahl von Alumnen wegen des gegenwärtigen Mangels an Seelsorgern anzunehmen nothwendig wäre, in welchem Falle S. Majestät auch diese grössere Zahl gestatten. Sądzę więc, że prośba o pomnożenie stipendiów nad liczbę systemizowaną bez wątpienia otrzyma pomyślny skutek, albowiem łatwiey od Rządu pozyskać wydatki pieniężne, iak odmianę w systemacie raz przyiętym. Zachodzi tylko kwestya, ażali będziemy mieli tyle kandydatów, aby pomnożyć się maiące stalla były wszystkie obsadzone? Trudność, któraby ztąd pochodziła, zastosowaną bydź może ad 1um; albowiem skrócenie nauk filozoficznych i teologicznych nie wiele by nam do naszego zamiaru pomogło, gdybyśmy nie mieli dostarczaiącey liczby kandydatów ze szkół gymnazialnych.

ad 3um. Aby przez pomnożenie alumnów lub stipendistów teraźnieyszy defekt duchowieństwa za czasem został zapełniony, koniecznie potrzebna iest kandydatom duchownym nieiakie uła-

twienie w naukach pozwolić, dopóki przynaymniey większa część wakansów obsadzona nie będzie.

Moiem zdaniem mogłyby bydź nauki dla kandydatów duchownych przez wzgląd na tak znaczne teraźnieysze wakanse w obydwóch dyecezyach następującym sposobem ułatwione:

a) Ponieważ trudno iest w tych czasach wszystkich kandydatów duchownych z dobremi talentami i z samemi 1^{mi} klassami zebrać. wypada u Rządu prosić, aby wolno było w niedostatku lepszych kandydatów także z drugiemi klassami ze szkół gymnazialnych i filozoficznych do Seminarium lub na stipendium przyimować i przez wzgląd na teraźnieyszy defekt kleru daley do wyższych nauk, skoro tylko dobre obyczaie i pilność maią, takich promować.

b) Ze względu na stan ubogi kandydatów i ich rodziców spodziewać się od Rządu pozwolenia, aby dla stipendystów ze szkół gymnazialnych na filozofię przyjętych zaraz od początku roku stipendia assygnowane i im miesięcznie pod zwyczaynymi warunkami wypłacane były, nie czekaiąc do pierwszych examinów, gdyż inaczey wielu kandydatów przychodzących z gymnazium na filozofię dla niedostatku utrzymania się albo złe klassy dostaią; albo nauki filozoficzne w pierwszem półroczu przed examinami opuszczaią.

c) Dawniey, ile sobie przypominam, wolno było kandydatom maiącym lata, talenta i chęć niektóre materye prywatnie w kursie szkolnym lub w czasie wakacyów zdawać. Co gdyby teraz pozwolone było nie wątpić, że i teraz niektórzy kandydaci przynaymniey o rok kurs teologiczny skrócić staraliby się.

Na ostatek:

d) Applikowanie młodych kapłanów w dusz starownictwie byłoby o kilka miesięcy przyspieszone, gdyby alumni maiący lata i inne rekwizyta (po ukończoney dogmatyce i moralney w czasie wakacyów mogliby się żenić) w czwartym roku teologii ordynowani. po examinach z pastoralney i katechetyki wprost z Seminarium ad domum presbyteralem wstępowali i po odbytey praktyce ad curam animarum wysyłani byli.

Sam wyznaię te moie uwagi bydź niedostateczne do osiągnienia zamiaru, lecz innych pewnieyszych i stosownieyszych w tym czasowym składzie rzeczy i osób nie widzę. Jeżeli więc Excellentissimus D-nus osądzisz nie nadmieniać wyraźnie o środkach i sposobach zaradzenia niedostatkowi kleru, wypadnie w ogólności tylko ułożoną remonstracyę: iak wiele iest w iedney i w drugiey dyecezyi wakuiących parafiów, iak wielka liczba dusz. bez mieyscowych kapłanów i iak dalece ta liczba powiększa się i powiększać musi, iakie ztąd szkody dla Religii i kraiu wypły-

waią etc., wprost podać do Nayiaśnieyszego Pana z prośhą, aby raczył nakazać rzecz tę pod ścisłą wziąść rozwagę i do rozstrzygnienia sobie przedłożyć.

Co pod wyższą decyzyę Waszey Excellencyi przedłożywszy, oczekuiąc dalszych rozkazów, mam honor z naypowinnieyszem uszanowaniem zostawać etc.

5. *Писько Стан. Пенчиковського до Виділу гал. Станового Сойму в справі браку гр. кат. духовенства.*

[Червень. 1824].

Excelsum Collegium Statuum! Si in sensu civili fundate dici potest, quod Iustitia est fundamentum regnorum, tunc in sensu morali inconcussum manet principium, quod religio est singulare fundamentum regnorum et regnantium, illa etenim sustinet bonam moralitatem, incitat homines ad ponendos bonos actus, inspirat obligationes et debitam subordinationem erga Imperantem, demonstrat cuilibet homini actus bonos et malos, atque reddit homines revera felices, hoc itaque principium permovet subsignatum ad modernam scripturam bonum publicum pro scopo habentem.

Absque omni dubio verum manet, quod in nostro regno defectus Cleri, tam in ritu latino quam graeco, quovis anno major observatur. et quidem ita, ut ad curam animarum promovendam parochi nullatenus sufficere valeant, plures autem parochiae sub administratione alius parochi existunt, et perinde exercitium Religionis multum patitur, ordo parochialis non conservatur debite, cura animarum est adeo insufficiens, perindeque spiritus religionis supprimitur et moralitas dissolvitur, plures cives in provincia habitantes, in bonis suis hunc defectum experiuntur, jam autem etsi curant in Consistoris suppletionem hujus defectus, tamen neque Consistoria neque Praesules eorundem dignissimi, de promotione cultus divini ardenter studiosi huic urgenti necessitati ultra omnem suam sollicitudinem succurrere possunt, et generaliter se defectu sacerdotum excusare coguntur.

Ex hoc defectu subsignatus in propriis bonis Medwedowce cum attinentiis 6 villas habens vix in 3bus septimanis Sacram Missam cum subditis suis audit, post mortem enim parochi r. g. qui unus tantum in 6 villis curam animarum habuit, cooperator autem per plures annos, licet ex systemate regiminis assignatus expectari tantum debuerat, adusque autem ex defectu cleri constitutus non est, adeoque post mortem parochi in dominio Medwedowce parochus vicinae alius parochiae pro administratore parochiae in Medwedowce ultra 2500 animarum numerantis nullatenus obligationibus parochialibus et ordini eatenus

debito, qua utpote in propria parochia satis occupatus, sufficere valet.

Hujus evidentis pro bono publico mali, et quidem momentosioris illa subversari videtur ratio, prouti subsignato id singulariter notum est, quod magna copia doctrinarum huic statui minime necessariarum aspirantes ad hunc statum removet, ex quibus uni operam hisce doctrinis minus necessariis adhibere nolunt, alii non sunt in statu ad ferendas eatenus expensas, alii denique tanto cumulo doctrinarum obruti patientiam debitam sustinere nequeunt, ideoque hic defectus cleri quovis anno acerescit, et consequenter promotio zeli in religione et divini cultus ardens studium multum diminuitur.

Ex his doctrinis aliunde notis plures absque dubio exmitti possent, singulariter pro his qui tantum gradum parochi attingere vellent, pro talibus autem philosophia, logica, ethica, theologia vero dogmatica moralis et pastoralis sufficerent, et has doctrinas quivis ad summum in triennio acquirere valeret, aliae autem doctrinae, in quantum videntur omnes, aut etiam pro parte moderate necessariae esse ad ambitum superioris in statu spirituali gradus, adeoque pro his personis, quae superiores gradus obtinere vellent, relinqui possunt, tali itaque methodo per diminutionem doctrinarum huic evidenti defectui remederi valeret.

Praemissa subsignatus ideo in medium in Excelso Collegio adfert, ut haec circumstantia bonum publicum singulariter tangens in deliberationem Excels. Collegii assumatur atque altissimo loco substernatur cum hac opinione, quatenus pro superando hoc defectu Instantia politica horum regnorum, tum instantiae spirituales pro danda eatenus opinione, atque proponendis eatenus mediis, per quae defectus hic suppleri possit percipiantur cum mandato, ut hanc propositionem pro clementissima Augustissimi Imperantis reflexione et necessariis eatenus disponendis accelerent, quatenus altissima institutio eatenus emananda ante tempus normale scholarum inchoandarum nempe ante 1am 7bris a. c. in regno publicari possit, unde probabiliter hic sequetur effectus, quod nonnulli studentes mox seminaria in majori copia accedent, alii finitis doctrinis gymnasialibus mox curabunt se ad doctrinas philosophiae applicare, convicti utpote, quod celerius doctrinas ad statum hunc necessarias absolvere poterint, taliterque huic defectui quovis anno acerescenti medela efficax absque dubio adferetur.

6. Нота Виділу гал. Станового Сойму до гр. кат. Ординаріяту в Перемишлї в справі браку духовенства.

Львів, 24. VII. 1824, ч. 350. [Прот. 1824, до ч. 82.]

Proprietarius bonorum Medwedowce in circulo Czortkoviensi sitorum, Dnus Stanislaus Pienczykowski nuper indicavit Statuum Collegio, quod quovis anno major defectus cleri curati observe-

tur, et proinde plures curatiae sub administratione aliorum parochorum existant, cura enimarum fiat insufficiens, spiritus Religionis supprimatur, et inter populum moralitas dissolvatur; atque supplicavit, ut intuitu ponendi huic defectui obicis, oportuni passus fieri possint.

Cum relatio haec in communi experientia sit fundata et defectus cleri curati in omnibus catholicis ritibus et ubivis in hoc Regno observetur, proinde copia huius relationis hic in adnexo Jllustrissimo ac Reverendissimo Ordinariatui ea cum peramica interpellatione communicatur, velit huic Statuum Collegio suam opinionem in eo aperire, quomodo mox mentionato defectui cleri curati quo celerius obex poni posset? et ad ponendum hunc obicem an non consultum esset, ut pro candidatis status ecclesiastici cujuscunque ritus catholici unice curae animarum sese devovendi animum habentibus cursus studiorum tam philosophicorum, quam theologicorum abrevietur? haecque abreviatio per id effectuetur, ut mox dicti candidati a materiis in cursu philosophico et theologico hactenus tractari solitis, ad obeundam autem animarum curam aut penitus non necessariis, aut minus necessariis dispensentur? tum denique, quaenam sunt ejusmodi materiae in utroque cursu, videlicet philosophico et theologico, quarum studio candidati status ecclesiastici, unice curae animarum sese devoventes, carere possent? *Joannes Cantius Comes Stadnicki.*

7. Письмо еп. Ів. Снїгурського до Видїлу гал. Станового Сойму в справі браку духовенства.

Перемишль, 14. VIII. 1824, ч. 82. [Прот. 1824, ч. 82.]

Ad placidam notam Excelsi Collegii Statuum dd. 24. Julii a. c. N^{ro} 350. in objecto ponendi obicis defectui Cleri curati, cum ea qua par veneratione reponendo, sequentem meam opinionem exhibeo.

Defectum Cleri curati quovis anno majorem observari, plures parochias cum 3 aut 4 ecclesiis sub administratione aliorum curatorum existere atque hac ratione curam animarum insufficientem evadere, spiritum Religionis per id supprimi et moralitatem dissolvi, experientia testatur. In dioecesi r. g. c. Premisliensi a 1^{a} Januari a. c. 24. sacerdotes vita functi et solummodo 5 alumni sacris ordinibus initiandi veniunt; adeoque annuum supplementum nequaquam est proportionatum annuo decremento curatorum; unde factum quod in mea dioecesi ad praesens 137 vacantes curatiae reperiantur.

Duae principales causae moderni defectus curatorum in mea dioecesi assignari possunt:

a) frequentior casus mortalitatis sacerdotum,

b) minor numerus candidatorum ad statum spiritualem aspirantium.

ad a) Casus mortis inter curatos juniores annis his frequentiores accidisse, acta testantur, atque hos procul dubio ex onerosa concentratione parochiarum praesertim in montanis oris facta provenire, sequentibus dilucidatur.

Dioecesis r. g. c. Premisliensis numerabat 1602 parochias, quae quatuor succesive assumptis alto loco demandatis regulationibus ad 692 decreverunt; ubi itaque 3 aut 4 sacerdotes munia parochialia exercebant, ad praesens unus parochus in 3 aut 4 a se dissitis pagis cum totidem ecclesiis plura quam olim officia parochialia scholastica et politica adimplenda habet, atque saepe saepius nullo congruae additamento ex fundo Religionis provisus tantummodo ex fundis ecclesiasticis per plures pagos dispersis, quos absque diebus laboratilibus et pecore inventariali debite excolere haud valet, se et suam familiam sustentare cogitur. Hac ratione per intensos labores curae animarum praecipue in montanis parochiis tum frequentes afflictiones in quaerendis vitae mediis vires sacerdotum animi et corporis debilitantur, atque casus mortis celerius subsequuntur.

ad b) Omnes fere dioeceses experiuntur hisce temporibus pauciores candidatos ad statum sacerdotalem aspirare. Causa hujus pro rit. gr. c. et quidem in mea dioecesi vix alia assignari potest, quam insufficiens et plane misera sustentatio parochorum. Quodsi enim pro curatis rit. lat. in coelibatu existentibus 300 fl. qua insufficiens sustentatio agnoscitur, quomodo haec congrua 300 fl. pro parochis et 150 fl. pro cooperatoribus r. g. c. cum uxore et numerosa familia viventibus hisce temporibus sufficere poterit? Olim quidem curati tot obligationibus sui muneris non onerati majorem facilitatem in ducenda re oeconomica experiebantur, ac a collatoribus et communitatibus saepius subsidia obtinebant; ast in praesenti, etiamsi hinc inde plures agros possideant, hos in pluribus pagis dispersos absque diebus laboratilibus, aedificiis oeconomicis et pecore inventariali cum fructu excolere haud valent. Praeterea rerum pretia modernis temporibus cum prioribus neque comparari possunt et in specie educatio prolium multo majores expensas exigit, ut iis expensis, quibus olim 3 aut 4 proles educabantur, modernis temporibus vix unus filius in scholis interteneri valeat. Insuper saepe saepius ecclesiae et domus parochiales in miserrimo statu existunt et curatus pluribus annis restaurationem aedium cum detrimento curae animarum, propriae sanitatis ac rei familiaris praestolari cogitur. Haec egestas et misera sustentatio curatorum deterret candidatos a statu ecclesiastico, quocum alioquin tam graves obligationes connexae sunt.

Primum itaque et principale medium defectui cleri curati r. g. c. in futurum succurrendi est: ut sors curatorum per additamenta ex fundo Religionis vel per quasdam dotationes a respectivis collatoribus et communitatibus melioretur.

His praemissis accedo ad quaestionem ab Excelso Statuum Collegio propositam:

„Ad ponendum obicem defectui cleri curati an non consultum esset, ut pro candidatis status ecclesiastici cujuscunque ritus catholici unice curae animarum sese devovendi animum habentibus cursus studiorum tam philosophicorum quam theologicorum abrevietur? haecque abreviatio per id effectuetur, ut mox dicti candidati a materiis in cursu philosophico et theologico hactenus tractari solitis, ad obeundam autem animarnm curam aut penitus non necessariis aut minus necessariis, dispensentur? tum denique quaenam sunt ejusmodi materiae in utroque cursu, videlicet philosophico et theologico, quarum studio candidati status ecclesiastici unice curae animarum sese devoventes carere possent?“

Abreviationem studiorum fore quidem medium, ut candidati status sacerdotalis uno alterove anno celerius curae animarum applicentur, evidens est, ast per abreviationem studiorum etiam sufficientes candidatos, quot ad defectus praesentes supplendos requiruntur, ad statum ecclesiasticum obtentum iri adeoque abreviationem quaestionis fore medium unicum, defectui praesenti cleri curati obicem ponendi nondum sum convictus. Etenim:

a) Defectus praesens non solum inde originem trahit, ac si candidati studiis philosophicis et theologicis combibendis essent impares, cum teste experientia etiam mediocria talenta studia praescripta cum optato progressu absolvant, sed praeter alia vel maxime inde, quod juvenes insufficientem vel plane miseram sustentationem curatorum r. g. c. videntes ab eodem statu sacerdotali eligendo deterreantur; quamprimum itaque de congrua sustentatione parochorum r. g. c. provisum fuerit, non dubito sufficientes candidatos status ecclesiastici futuros esse.

b) Per abreviationem studiorum finis intentus cum omnibus candidatis vix obtinebitur. Nam cum juxta praescripta polit. cod. schol. juventus 6. aetatis anno scholas normales frequentare obligata jam 18. immo 16. aetatis anno gymnasium absolvat, etiam candidati status spiritualis theologiam citius terminarent, quam ad sacros ordines promoveri possent.

Neque pervideo, quomodo stante moderno systemate et iusdem auctoribus praescriptis cursus studiorum philosophicorum et theologicorum plus quam uno anno abreviari possit. Posito enim, quod candidati status ecclesiastici in philosophia ab uno alterove objecto philosophico dispensarentur, manent tamen adhuc materiae, utpote: philosophia theoretica et practica, mathesis pura, physica cum mathesi applicata, doctrina religionis quae uno anno absolvere haud possibile est. Similiter quoque in studio theologico; concesso quidem candidatos unice curae animarum sese devoventes, a nonnullis materiis dispensandos fore; attamen restant adhuc objecta theologica, utpote: historia ecclesiastica, introductio in Libros V. et N. Foederis, exegesis S. Scripturae, ius canonicum, dogmatica theologia et moralis, pastoralis et ars cateche-

tica; quae iuxta auctores praescriptos omnino cursum trium annorum exigunt. Unde patet, quod stantibus iisdem auctoribus praescriptis cursus theologicus ad summum uno anno abreviari possit; nisi S^a^ Majestas habito benigne respectu ingentis numeri vacantium curatiarum in omnibus dioecesibus gratiose disponere dignata fuerit pro fixo numero candidatorum cujusvis dioeceseos per aliquot annos, donec saltim medietas praesentium vacantiarum curatis impleta fuerit, materias philosopicas et theologicas compendiose separatim in Seminariis tradi, ut tali ratione candidati ceeteroquin qualificati celerius curae animarum applicari valeant.

In supposito itaque, quodsi S^a^ Majestas cursum theologicum uno anno abreviare dignaretur, materias, a quibus candidati unice curae animarum sese devoventes dispensari possent, sequentes censerem, utpote: linguas orientales, archaeologiam, exegesim textus hebraici et graeci; ea tamen lege, ut loco horum objectorum candidatis exegesis cursoria juxta Biblia Vulgata per 3 annos cursus theologici exponatur.

Ne vero per ejusmodi dispensationem objecta scientifica, quae ad integritatem studiii theologici et scopum scientiarium necessaria sunt, in Universitate Leopolitana negligantur, opinione mea solummodo ii candidati unice curae animarum sese devoventes, qui cum initio cursus theologici saltim 21. aetatis annum inchoant et caeteroquin alias bonas qualitates possident, a mentionatis materiis theologicis dispensari possent, alii vero candidati necessarios aetatis annos nondun habentes ad omnia studia praescripta tractanda obligati esse deberent.

Quoniam autem his temporibus communiter debilia subjecta ad statum ecclesiasticum sese insinuant, a quibus praetendi haud potest, ut ex omnibus objectis primas classes habeant, idcirco habito respectu praesentis defectus cleri curati etiam haec gratia a S^a^ Majestate expetenda esset, ut in defectu qualificatorum competentium etiam candidati cum secundis classibus, dummodo ex principalioribus materiis bonas classes habeant et laudabiles mores prae se ferant, ad Seminarium vel pro stipendio suscipi valeant.

8. Письмо гал. губернатора де Тааффе до еп. Ів. Снїгурського з запитом про кваліфікації кандидатів на лат. епископію в Перемишлї.

Львів, 10. IX. 1824. [Прот. 1824, ч. 101.]

105
―
gg.

Hochwürdigster Herr Bischof! Ich erlaube mir, mich im besonderen Vertrauen auf Ihre erhabenen Tugenden, die gewisz keinen persönlichen Rücksichten Raum geben lassen, sobald es sich um Erforschung der Wahrheit handelt, unter dem Siegel der Ver-

schwiegenheit in einer überaus wichtigen Angelegenheit an Euere bischöflichen Hochwürden zu wenden.

Ich wünsche genaue Karakteristiken von dem Domprobste Faygiel, dem Domdechant Korczynski und dem Jaroslauer Probste und Landdechant Siarczynski im Hinblicke auf ihre priesterliche Tugenden, ihre Anhänglichkeit an den Staat und den Monarchen, ihre gegenwärtigen und ihre früheren politischen Gesinnungen aus dem Jahre 1809, ihre Verdienste um die Regierung, das Land, die Kirche und das Schulwesen, und ihre Kenntnisze überhaupt, kurz über ihre Würdigkeit und Eignung zur Erlangung höherer geistlichen Würden zu erhalten.

Der hohe Standpunkt, auf den das Vertrauen Seiner Majestät Euere bischöflichen Hochwürden stellte, und Ihre, Alles, was nur immer für den Staat von Interesse seyn kann, umfaszenden Einsichten und Erfahrungen dürften Hochdemselben mehrfache Gelegenheit dargebothen haben, auch die Eigenschaften und Verhältnisze jener geistlichen Würdenträger näher kennen gelernt zu haben, wenn auch die Verschiedenheit des Ritus sie Ihren besonderen Beobachtungen entrückte, und ich hofte, dasz gerade diese Verschiedenheit nur noch mehr die Ueberzeigung von dem Vertrauen bestärken könne, das ich in Ihre Gesinnungen setze. Ich werde in der letzten Woche dieses Monathes noch vor einer Kreisbereisung in Przemysl eintreffen, und behalte mir vor, in dieser Sache vorher mit Euerer bischöflichen Hochwürden vertrauliche Unterredung zu pflegen, nach welcher erst ich mir die Einsendung Ihrer schriftlichen Mittheilung erbitte.

Ich habe die Ehre mit ausgezeichneter Hochachtung zu seyn Eurer bischöflichen Hochwürden gehorsamster Diener *Taaffe*.

9. Письмо еп. Ів. Снїгурського до ґубернатора де Тааффе з оцїнкою кандидатів на лат. епископію в Перемишлї.

Перемишль, 2. X. 1824.[1]) [Прот. 1824, до ч. 101.]

E. Excellenz! In Befolgung des hohen Erlasses vom 10. v. M. Zahl 105 finde ich pflichtschuldigst meine gewissenhafte Aeuszerung betreffend den Domprobst Faygiel, den Domdechant Korczynski und den Probsten zu Jaroslau Siarczynski ohne Rücksicht der Personen, blos die Wahrheit vor Augen habend, in aller Ehrfurcht zu erstatten.

Die Verdienste dieser drey Würdenträger um die Regierung, das Land, die Kirche und das Schulwesen sind E. E. und der hohen Landesstelle aktenmäszig bekannt; ich werde mich daher nur auf ihre priesterlichen Tugenden, Anhänglichkeit an den Staat und Monarchen und die politischen Gesinnungen, in so

---

[1]) На першій сторонї брулїону, писаного Снїгурським, зазначено: Expeditum die 5ª 8bris 1824 per postam.

weit ich Gelegenheit haben konnte sie näher zu kennen, bey Erstattung dieses Berichtes beschränken.

Nach der Lehre des Völkerapostels werden von einem höheren geistlichen Würdenträger unter anderen folgende Tugenden erfordert: Ein Bischof soll als ein Haushalter Gottes untadelhaft seyn; er darf nicht stolz, nicht zornmüthig, nicht dem Trunke ergeben und nich mit der schändlichen Gewinnsucht behaftet seyn etc., sondern er musz freygebig, ein Liebhaber des Guten, nüchtern, gerecht, klug, ehrbahr, gegen alle sanftmütig, gelehrt, eingezogen etc., ein Vorbild der Gläubigen im Unterrichte, im Wandel, in Unterwürfigkeit, in der Liebe, im Geiste, im Glauben, in Keuschheit etc. er musz auch von denen, die drauszen sind, ein gutes Zeugnisz haben etc. Diese priesterlichen Tugenden sind nach meiner unmaszgeblichen Ansicht in den obbenanten drey Domherrn vorhanden, besonders aber zeichnen sich aus der Domprobst Faygiel und der Domdechant Korczynski durch Religiosität, Thätigkeit, exemplarischen Lebenswandel, Sanftmuth und Nächstenliebe. Der Landdechant und Probst zu Jaroslau Siarczynski, welcher durch Herausgabe einiger Gelegenheitsreden und historischer Pieçen seine Kenntnisse beurkundet hat, soll dem Vernehmen nach die pfarrlichen Funktionen und seelsorgerlichen Obliegenheiten meistens durch seine Vikarien verrichten lassen.

In Betreff der politischen Gesinnungen dieser drey Domherrn musz ich gestehen, dasz ich seit dem Jahre 1818, als der Zeit meines Hierseins, nicht das Mindeste beobachtet habe, was ihre Anhänglichkeit an den Staat und Monarchen verdächtig machen könnte; vorzüglich kann ich in dieser Hinsicht die Gesinnungen. des Domprobsten Faygiel und des Domdechant Korczynski anempfehlen. Was hingegen das Jahr 1809 anbelangt, bin ich auszer Stande hierin die bestimmte Auskunft zu geben, weil ich seit dem Jahre 1805 bis 1818 ununterbrochen in Wien gewesen, mithin von den in Galizien im Jahre 1809 vorgefallenen Thatsachen die Uiberzeugung mir nicht verschaffen konnte; jedoch aus pflichtschuldigster Treue gegen den allergnädigsten Monarchen kann ich das Gerücht nicht verschweigen, dem zufolge der Domprobst F. und der Jaroslauer Probst S. in den gegen den Monarchen schuldigen Pflichten im Jahre 1809 einige Schwachheit gezeigt hätten.

Uibrigens da es sich um solche Individuen hier zu handeln scheint, welche zur Erlangung der bischöflichen Würde geeignet wären, sehe ich mich verpflichtet unmaszgeblich von dem Lembergerger Domprobsten Hoffmann eine Erwähnung zu machen. Ohwohl mir die Verhältnisse und alle Eigenschaften dieses Prälaten nicht bekannt sind, jedoch nach dem allgemeinen Rufe zu schlieszen, dann in der Voraussetzung, dasz selber alle priesterlichen Tugenden besitzt und ihm von keiner Seite etwas im Wege steht, wage ich ehrfurchtsvoll das hohe Augenmerk E. E. auf

den Domprobsten Hoffmann zu lenken. In der erst besagten Voraussetzung dürfte meiner unmaszgeblichen Meinung nach dieser Prälat zur bischöflichen Würde und Leitung der Diözese in den gegenwärtigen Umständen geignet seyn, um so mehr, als selber mehrere Jahre unter dem Erzbischof Kicki Generalvikar, und sede vacante Administrator der Lemberger Erzdiözese gewesen, und durch mehrjährige Erfahrung die zum bischöflichen Amte nöthigen Kenntnisse sich erworben hat. Indem ich diese Aeuszerung nach meinem Wissen und Gewissen E. E. pflichtschulgigst unterlege, habe die Ehre mit aller Ehrfurcht zu verbleiben etc.

10. Скваліфіковане лат. каноніка Франца Файгля подане еп. Ів. Снїгурським гал. губернаторови де Тааффе при письмі з 2. жовтня 1824 р.

Dienstjahre und sämmtliche Verdienste des Przemysler lat. Domprobsten und dermaligen Diözesanadministrator Franz Faygiel.

1. Hat seine philosophisch-theologischen Studien an der k. k. Lemberger Universität mit Vorzug zurückgelegt und ist einer von 5 Zöglingen, die auf Kosten S. Majestät zur Fortsetzung der Studien nach Pavia hingeschickt werden sollten (im Jahre 1795). welches aber durch den Einfall der Franzosen in Italien vereitelt wurde.

2. Wurde am 26. 8ber 1800 zum Priester ausgeweiht und allsogleich bei der lat. Pfarrkirche zu Drohobycz, Samborer Kreises, als deutsch-pohlnischer Prediger und Pfarrvikar angestellt, welchen Dienst er bis 27. März 1803 versehen hatte, seit der Zeit aber daselbst zum Pfarrer ernant bis Ende Xber 1814 ununterbrochen als Seelsorger gearbeitet, dann vom Jahre 1802 bis 1811 den Dienst eines Katecheten und Kaplans bei dem in Drohobycz bestehenden Beaulieuschen und Kotulinskischen Militär-Knaben-Erziehungshause, als auch bei der stationirten Miliz, in deutscher und französicher Sprache besorgt hatte. — Alle in der Seelsorge zugebrachten Jahre machen 14 Jahre 5 Monate aus.

3. Wurde am 4. July 1809 zum Landdechant befördert und im Jahre 1812 von S. Exzellenz dem verstorbenen HE Bischofe zur Aushilfe des Konsistoriums berufen, und in diesem Dienste bis Ende Xber 1814. nach dem Willen des Ordinariats verwendet.

4. Im Jahre 1814 wurde ihm von S. Exzellenz dem HE. Bischofe das Amt eines Generaldiözesanvisitators aufgetragen und die ihm ertheilten Visitazionsaufträge mit äuszerster Anstrengung vollgezogen.

5. Im Grunde a. h. Entschlieszung vom 6. July 1814 und h. Gub.-Dekrets vom 29. July 1814 Z. 26724. zum Domdechant ernannt, dann im Grunde der mit Gub.-Entschlieszung vom 2 Juny 1815 Z. 20547 eröffneten h. Studienhof-Commissionsverordnung von 6. May 1815 Z. 994 zum Diözesan-Schulenoberaufseher ernannt,

trachtete er diesem Dienstposten auf die Art vorzustehen, dasz ihm unterm 17 Febr. 1817. Z. 6613, dann unterm 27. März 1817 Z. 14576 und unterm 25 Aug. 1817 Z. 33833 die hohe Gubernialzufriedenheit, zuletzt auch die allerhöchste besondere Zufriedenheit S. Majestät mit h. Hofkanzleydekret vom 4. April 1818 Z. 38450. zu erkennen gegeben, und solche von h. Landes-Stelle unterm 1. May 1818 Z. 21031 eröffnet wurde.

6. Infolge h. Studienhof-Commissionsverordnung vom 5. April 1816. und Gub. Entschlieszung vom 3. März 1816 Z. 20136 wurde ihm der Dienst eines Vicedirektors beim Przemysler Gymnasium übertragen, welchem er bis zum Tage seiner Ernennung zum Direktor der philos. Lehranstalt durch 3 Jahre u. 2. Monathe auf die Art besorgt hatte, dasz es ihm gelungen ist, im Schuljahre 1818|9 das dann entworfene System von 6 Gymnasialklassen am Przemysler Gymnasium allsogleich zu Stande zu bringen und vollständig auszuführen.

7. Mit hohem Gub. Dekrete vom 21 August 1818 Z. 42959 ist er im Dienste eines Rektors vom Przemysler Diözesanseminarium bestättigt worden, welchem er bis dahin vorstehet und sich als Rektor des hohen Zutrauens und der hohen Zufriedenheit (die ihm mit h. Gub.-Dekret vom 20 Juny 1820 Z. 26738 ertheilt wurde) würdig gemacht hatte.

8. Laut allerhöchster Entschlieszung vom 28. Juny 1819 und Gub.-Eröffnung vom 7. Aug. 1819 Z. 38616. zum beeideten Direktor der neuerrichteten k. k. philosophischen Lehranstalt zu Przemysl ernannt versieht er diesen Dienst bis dahin mit der Gewissenhaftigkeit, die er seinem Amte schuldig ist.

9. Nach Ableben des am 27. 8ber 1819. verstorbenen Generalvikars Fredro wurde ihm das nähmliche Amt von S. Exzellenz dem verstorbenen Bischofe allsogleich übertragen und er darin infolge Hofkanzleydekrets vom 10 Februar 1820 und Gub. Eröffnung vom 7. März 1820 Z. 9868. von S. Majestät allergnädigst bestättiget; diesem Amte stehet er bis dahin vor, welches um so schwerer war, als S. Exzellenz der selige Bischof bei seinem hohen Alter und schwacher Gesundheit gezwungen war alle Diözesangeschäfte seinem Generalvikar auf seine Verantwortung zu übergeben.

10. Mit allerhöchster Entschlieszung vom 8. July 1820 ist kraft des unterm 10. Aug. 1820 Gubernialzahl 38576. eröffneten Hofkanzleydekrets vom 18. July 1820 Z. 21265 demselben die Stelle eines Domprobsten an der Przemysler lat. Domkirche allergnädigst verliehen worden.

11. Am 26. April 1824 wurde er vom Przemysler Domkapitel zum Diözesanadministrator gewählt und als solcher von hoher Landesstelle bestättigt.

12. Mit dem unterm 14. July 1824 Gubernialzahl 39511 eröffnetten h. Studienhof Commissionsdekrete von 19 Juny 1824

Z. 4000 wurde ihm die prowisorische Leitung des Przemysler theologischen Studiums übertragen.

13. Im Jahre 1816 soll er von S. Excellenz dem seligen Bischofe zum Coadjutor vorgeschlagen worden seyn, welches aber bei den hierüber bestehenden Vorschriften nicht Statt haben konnte.

Wird noch darüber angemerkt, dasz er vom Adel ist und als Prokurator des Domkapitels 3 Jahre hindurch die Capitulargeschäfte besorgt hatte.

Recapitulation der Dienstjahre.

1.	als deutsch-pohlnischer Prediger und Pfarrer in Drohobycz	14 Jahre	5 Monathe
2.	als Katechet bei dem Militär-Knabenerziehungshause	10 Jahre	—
3.	als Landdechant	5 Jahre	6 Monathe
4.	als Generaldiözesanvisitator	—	3 Monathe
5.	als Domdechant	5 Jahre	7 Monathe
6.	als Schulenoberaufseher u. Schulreferent	2 Jahre	9 Monathe
7.	als Gymnasialvicedirector	3 Jahre	2 Monathe
8.	als Seminariumsrektor	5 Jahre	—
9.	als Direktor des philosophischen Studiums	5 Jahre	—
10.	als Generalvikar	5 Jahre	—
11.	als Domprobst	4 Jahre	—
12.	als Diözesanadministrator	—	5 Monathe
13.	als prowisorischer Direktor des theologischen Studiums		5 Monathe
14.	als Konsistorialreferent	12 Jahre	—
15.	als Priester	25 Jahre	—

Diese Dienstpflichten hat er nicht immer in der Reihe, eine nach der andern, sondern mehrere, in so weit solche vereinbarlich waren, nach Kräften zusammen vereinigt und denselben Genüge geleistet.

11. Письмо митроп. Мих. Левицького і еп. Ів. Снїгурського до цїсаря Франца I. в справі браку гр. кат. духовеньства вислане 31. мая 1831. р.

[Прот. 1831, до ч. 62.]

Euere k. k. Majestät! Laut der allenunterthänigsten Anzeige vom 30ten Januar 1830, welche die unterzeichneten gr. kath. Oberhirten Euerer Majestät unmittelbar zu erstatten sich veran-anlaszt fanden, belief sich der Abgang der gr. kath. Seelsorger bis Ende X^{ber} 1829.

1. in der Lemberger Diözes auf 327
2. in der Przemysler Diözes 127

mithin in beyden Diözesen zusammen auf . . . 454 Indiwiduen.

Dieser Abgang stieg im Verlaufe des Jahres 1830 und zwar
1. in der Lemberger Diözes vermög des Ausweises A. auf 340
2. in der Przemysler Diözes laut des Ausweises B. auf 131
folglich in beiden Diözesen zusammen auf . . . 471 Priester

Im gegenwärtigen Jahre 1831 bis nunzu sind wiederum in Abgang gekommen:
1. in der Lemberger Diözes laut des Ausweises C. 23
2. in der Przemysler Diözes laut des Ausweises D. . . . . 4 Priester.
Es entgehen also gegenwärtig in beiden Diözesen zusammen . . . . 498 Seelsorger.

Der ganze für beide Diözesen, laut Hofkanzleydekrets vom 8ten July 1820 Zahl 20091. systemisirte, und in dem Lemberger g k. Seminarium vorhandene Nachwachs von 320 Alumnen, wenn sie auch alle gleich jetzt geignet wären zum Priesterthum beferdört zu werden, würde nicht hinreichen, um diesen auszerordentlichen Abgang der Seelsorger zu decken. — Diese 320 Alumnen sind aber in zwey philosophische und in vier theologische Jahrgänge vertheilt, und werden nur theilweise, so wie ihre Bildung in dem Seminarium vollendet wird, zu Priestern geweiht; es ist daher keine Hoffnung vorhanden, die abgängige Zahl der Diözesanseelsorger mit dem Nachwachs, welchen das Seminarium jährlich liefern kann, zu ersetzen. Dieser so drückenden Noth kann nun durch irgend eine auszerordentliche Maasznahme begegnet werden.

Die allerunterthänigst unterzeichneten Ordinarien, von dem Allerhöchsten Befehle vom 14ten April 1830. zufolge Hofkanzleydekrets von 5ten May 1830. Zahl 8831. und Gubernialverordnung vom 31ten desselben Monats und Jahres Zahl 32388 in Kenntnisz gesetzt, haben bereits vermög des hier abschriftlich sub E mitgehenden der k. k. Landesstelle vorgelegten Berichts vom 16ten Juny 1830 Zahl 1722 angetragen, dasz um den äuszerst drückenden und von Jahr zu Jahr immer höher steigenden Mangel der g. k. Seelsorger in Galizien in einer möglich kurzen Zeit begegnen zu können:

I. ein dreyjähriges Studium der Theologie mit vier Professoren, in Gemäszheit der laut Hofkanzleydekrets vom 29ten April 1802 Zahl 967. § 4. für die bischöflichen Seminarien erlassenen allerhöchsten Vorschrift, in dem Lemberger gr. kath. Seminarium einzuleiten; dann

II. ueber den gegenwärtig für beide gr. kath. Diözesen von Lemberg und von Przemysl auf 320 Alumnen allerhöchsten Orts systemisirten Nachwachs eine gröszere Zahl geistlicher Kandidaten im Grunde der Allerhöchsten mit dem Hofkanzleydekrete

vom 8ten July 1820 Zahl 20091 ausdrücklich bekannt gemachten Willensmeinung Euerer k. k. Majestät aufzunehmen, diese Kandidaten aber, da sie in dem Seminarium aus Mangel des Raumes nicht untergebracht werden könnten, mit Handstipendien zu betheilen; endlich

III. für die geistlichen Kandidaten des g. k. Ritus von schwächeren Talenten das philosophische Studium, nach Maaszgabe der für die Ordenskleriker des lateinischen Ritus unterm 6ten July 1829 erflossenen, und zufolge Hofkanzleydekrets vom 15ten July 1829 Zahl 3614 bekannt gemachten Allerhöchsten Entschlieszung, zu erleichtern, übrigens aber diese in Antrag gebrachten Mittel nur so lange anzuwenden wären, bis nicht der gegenwärtige äuszerst drückende Mangel des Kuratklerus in beyden gr. kath. Diözesen aufhören wird.

Geruhe Euere k. k. Majestät die gutächtliche Einbeförderung dieser Anträge Allerhöchstenorts huldreist anzuordnen, und darüber allergnädigst zu entscheiden, da es dringend nothwendig ist, die so vielen in allen Gegenden der g. k. Diözesen von Lemberg und von Przemysl schon jahrelang wegen des Abgangs der Priester vazirenden Pfarreyen und Kaplaneyen mit den Seelsorgern bald möglichst zu versehen und so dem Verfall der guten Sitten und der Religiosität unter den zahlreichen Glaubensgenossen des g. k. Ritus Einhalt zu thun.

Додаток В.

Verzeichnisz des Abganges und des Nachwachses der Geistlichkeit in der Przemysler gr. kath. Diözese im Jahre 1830.

Abgang.

1. Gestorben.

1. Ilnicki Basil Pfarrer in Butla Samborer Kreises.
2. Wołkowicz Simeon Expfarrer in Stojanow Zolkiewer Kreises.
3. Zacharias Anton Localkaplan in Hyrowa Jasloer Kreises.
4. Liskowacki Michael Pfarrer in Liskowate Sanoker Kreises.
5. Maniawski Anton Pfarrer in Pruchnik Przemysler Kreises.
6. Wołoszynowicz Michael Localkaplan in Jasiel Sanoker Kreises.
7. Chodaniewicz Johann Pfarrer in Lezachow Przemysler Kreises.
8. Kotowicz Simeon Pfarrer in Zwor Samborer Kreises.
9. Tymiński Theodor Pfarrer in Komancza Sanoker Kreises.
10. Leligdowicz Elisaeus Pfarrer in Magierow Zolkiewer Kreises.
11. Bankowski Johan Pfarrer in Dorohozow d°
12. Baczyński Johan Pfarrer in Strzelbice, Samborer Kreises.
13. Błonarowicz Gregor Cooperator in Jaroslau Przemysler Kr.
14. Kozłowski Leont. Pfarrer in Nowemiasto Sanoker Kreises.

15. Muszynski Johan Cooperator in Moszczanica Zolkiewer Kreises.
16. Jagninski Gregor Pfarrer in Wolica Sanoker Kreises.
17. Czaykowski Eustachius Pfarrer in Muzylowice Przemysler Kreises.
18. Mochnacki Alexand. Pfarrer in Swiątkowa Jasloer Kreises.
19. Wankowicz Timothaeus Expfarrer in Lazy Przemysler Kreis.
20. Sawkiewicz Joseph Pfarrer in Nowawies Sandecer Kreises.
21. Latuszyński Johan Pfarrer in Tyniatyska Zolkiewer Kreises.
22. Nowosiadłowski Mich. Localkaplan in Hote d°
23. Hryniewiecki Athanasius Pfarrer in Lutowiska Sanoker Kreises.
24. Hermanowicz Julian Cooperator in Sambor Samborer Kreis.
25. Baczynski Johan Pfarradministrator in Więckowice Przemysler Kreises.

II. In Pensionsstand versetzt.

26. Matlakowski Stephan Pfarrer in Sanok Sanoker Kreises.
27. Musianowicz Jacob Pfarrer in Lesniowice Przemysler Kr.
28. Hatalewicz Aleksander Pfarrer in Zubensko, Sanoker Kr.

Nachwachs.

Zu der Priesterreihe wurden befördert und in der Seelsorge angestellt.

1. Baczynski Michael Cooperator in Kniaza Lubycza Zolkiewer Kreises.
2. Pleszkiewicz Joseph Administrator in Werchrata Zolkiewer Kreises.
3. Trusch Demetrius d° in Lubliniec d°
4. Gwozdecki Alexander d° in Horozana Samborer Kreises.
5. Wislocki Franz Cooperator in Radymno Przemysler Kreis.
6. Kotowicz Onuphrius Administrator in Zamiechow Przemysler Kreises.
7. Sienkiewicz Ambrosius d° in Wołczyszczowice Przemysler Kreises.
8. Ławrowski Johan d° in Odrzechowa Sanoker Kreises.
9. Mihułowicz Hilarion d° in Złockie Sandecer Kreises.
10. Wiliczko Jacob Cooperator in Uhrynow Zolkiewer Kreises.
11. Hoynacki Joseph Administrator in Czyrna Sandecer Kreises.
12. Sadowski Andronicus d° in Orowe Samborer Kreises.
13. Sztreng Josephus d° in Przyslop d°
14. Pirożek Gregor d° in Sielec Zołkiewer Kreises.

15. Kozłowski Johan Administrator in Nowemiasto Sanoker Kreises.
16. Telesnicki Gabriel d° in Zameczek Zolkiewer Kreises.
17. Trulicki Johan d° in Dorohoszow d°
18. Papp Ladislaus d° in Więckowice Przemysler Kreises.
19. Przyslopski Simeon d° in Magierow Zolkiewer Kreises.
20. Sembratowicz Anton d° in Nowawies Sandecer Kreises.
21. Wołosiański Basil d° in Dniestrzyk Hołowecki Samborer Kreises.
22. Jarosiewicz Eustachius d° in Młyny, Przemysler Kreises.
23. Magurski Dionisius d° in Bobiatyn Zolkiewer Kreises.
24. Hordyński Nikolaus Seminariumspräfekt in Lemberg.

Hiernach sind im Verlaufe des Jahres 1830

a) durch Todesfälle und Versetzung in den Defizientenstand in Abgang gekommen . . . . 28. Priester
b) neu ausgeweiht und angestellt worden . . . . . . 24. d°
c) Unersetzt geblieben . . . . 4. d° [1])

Sig. Przemysl den 20ten May 1831. *Johan v. Sielecki* Konsist. Kanzler.

Додаток D.

Verzeichnisz des Abganges und des Nachwachses der Geistlichkeit in der Przemysler gr. kat. Diözese seit dem 1tn Jänner 1831. bis zum unten angesetzten Datum.

Abgang.

I. Todesfälle.

1. Milanowicz Johan Pfarrer in Młyny Przemysler Kreises.
2. Nowosiadłowski Petrus Pfarrer in Dobrusin Zolkiewer Kreis.
3. Połuchtowicz Alexander Pfarrer in Ternowa Sanoker Kreises.

---

[1]) Laut des an S. k. k. Majestät unmittelbar erstatteten Berichts vom 20ten Januar 1830. belief sich der Abgang der Diözesan geistlichkeit in der Przemysler gr. kat. Diözes bis Ende des Jahres 1829 auf . . . . 127. Individuen
folglich ist derselbe bis Ende des Jahres 1830. auf 131. d° gestiegen.

4. Grabik Michael Pfarrer in Tarnawka Rzeszower Kreises.
5. Dolinowski Paul Cooperator in Potelicz Zolkiewer Kreises.
6. Dubaniewicz Gregor Pfarrer in Boberka Sanoker Kreises.
7. Teodorowicz Ananias Expfarrer in Kładno Zołkiewer Kreises.
8. Krasnopolski Alexander Pfarrer in Niżankowice Przemysler Kreises.
9. Wysoczanski Michael Expfarrer in Bucow Przemysler Kreises.
10. Turkowski Michael Pfarrer in Tylawa Jasloer Kreises.
11. Łozinski Eustaph. Expfarrer in Zalokiec Samborer Kreises.
12. Papp Stephan Pfarrer in Mchawa Sanoker Kreises.
13. Fedynkiewicz Theodor Generalvicar und Konsistorialrath in Przemysl.
14. Krolewski Anton Pfarrer in Solinka Sanoker Kreises.
15. Alexowicz Andreas Pfarrer in Bereska d° „

II. in Pensionstand versetzt.

16. Honiewicz Demetr Pfarrer in Dyniska Zolkiewer Kreises.
17. Bilewicz Johan Pfarrer in Oserdow d°

Nachwachs

der zur Priesterreihe beförderten Priester.

1. Czerewko Damian Administrator in Malkowice Przemysler Kreises
2. Pelechowicz Ciril d° in Tarnawa Sanoker Kreises.
3. Sklepkiewicz Demetrius d° in Piły Zolkiewer Kreises
4. Gruszkiewicz Victor d° in Zmijowiska Przemysler Kreises.
5. Buczaniewicz Johan Cooperator in Sambor Samborer Kreis.
6. Szczawinski Elias d° in Wisłok Sanoker Kreises.
7. Łumnicki Johan Administrator in Czaple Samborer Kreises.
8. Ferenciewicz Andreas d° in Rychwald Jasloer Kreises
9. Nazarewicz Anton annoch in Priesterhause in Praxi.
10. Woloszynski Leo Administrator in Horyniec Zołkiewer Kreis.
11. Podłuski Andreas d° in Tarnawka Rzeszower d°
12. Sanocki Micsaël Cooperator in Potelicz Zołkiewer Kreises.
13. Kmicikiewicz Alexander d° in Mosty wielkie d°[1])

Sig. Przemysl am 20ten März 1831. *Johann von Sielecki* Konsist. Kanzler.

---

[1]) Vom 1ten Januar 1831. bis nunzu sind
a) in Abgang gekommen . . . . 17.
b) neu ausgeweiht und angestellt worden 13.
bleiben unersetzt . . . . 4. Priester.

12. Письмо гал. губернатора кн. Льобковіца до еп. Ів. Снїгурського в справі подій в гр. кат. дух. семинариї в часї холєри 1831 р.

Львів, 29. IX. 1831. ч. 56236. [Praes.. 5. X. 1831, ч. 4746|549.]

Hochwürdigster Herr Bischof! Uiber das Einschreiben Euer Hochwürden an das Metropolitan Ordinariat von 16ten Juny l. J. Z 1118, welches von der k. könig‚ Landesstelle hohen Ortes einbefördert worden ist, hat die hohe Hofkanzley mit Dekret von 27ten v. M. Zahl 19306 entschieden, wie nach in Berücksichtigung der Gründe womit die beiden griech. kath. Ordinariate von Lemberg und Przemysl das Einschreiben unterstüzen, dasz die fünfzehn Zöglinge, welche in Monat May d. J. aus Angst wegen den Cholera-Krankheit eigenmächtig das Seminarium verlassen haben, wieder in dasselbe aufgenommen werden können, diesem Einschreiben statt gegeben werden könne, wenn und in wie weit die Zöglinge um die Wiederaufnahme bitten.

„Auch wird den Ordinariaten überlassen, das ordnungswidrige Betragen dieser Zöglinge zu ahnden.“

Wovon Ich Euer Hochwürden hiemit zur weiteren Amtshandlung in die Kenntnisz setze und die Ehre habe, mit ausgezeichneter Hochachtung zu seyn Euerer Hochwürden gehorsamer Diener *Lobkowic.*

13. Письмо цїсаря Франца I. до еп. Ів. Снїгурського в справі обсади опорожнених гр. кат. епископств на Угорщинї.

Шенбрун, 15. X. 1832. [Прот. 1832, до ч. 99.]

Lieber Bischof Snigursky! Da zur Besetzung der in Meinem Königreiche Ungarn erledigten griech. katholischen Bisthümer fast keine Indiwiduen vorhanden zu seyn scheinen, denen dieselben verliehen werden könnten, so haben Sie mir die in Ihrer Diözes befindlichen oder Ihnen auch sonst bekannten Priester zur Erzielung einer gröszeren Auswahl namhaft zu machen, welchen mit Rücksicht auf die erforderlichen intellektuellen, moralischen und sonstigen Eigenschaften und Kenntnisz der Landessprachen das wichtige Amt eines Oberhirten mit voller Beruhigung einvertraut werden kann. ***Franz.***

14. Письмо през. гал. губернії барона Кріга до еп. Ів. Снїгурського в справі братств покасованих в 1780-их рр.

Львів, 1. XI. 1832, ч. 8945. [Прот. 1832, ч. 106.]

Hochwürdigster Herr Bischof! In Folge eines Auftrags Allerhöchst Sr Majestät soll nach vorläufiger Einvernehmung der Herrn Diözesanvorsteher die Frage erörtert werden, ob die Wiedereinführung der in den 1780-er Jahren in den einzelnen Diözesen

aufgehobenen **Bruderschaften** erwünschlich sei, und wenn diese Frage bejahend ausfällt, mit welchen Beschränkungen oder Modifikationen diese Wiedereinführung stattzufinden hätte.

Ich habe daher die Ehre Euere bischöflichen Hochwürden im engsten Dienstwertrauen zu ersuchen, mir — wo möglich unter Anschlusz eines Verzeichnisses der in der Przemysler Diözese des gr. Ritus bestandenen Bruderschaften und des Vermögens derselben — Ihre erleuchteten Ansichten über den Gegenstand der Frage mittheilen zu wollen.

Empfangen Euere bischöflichen Hochwürden den Ausdruck der ausgezeichneten Hochachtunng mit der ich die Ehre habe zu sein Euerer bischöflichen Hochwürden gehorsamer Diener *Krieg.*

15. Письмо перемиського гр. кат. Ординаріяту до ц. к. Країової Президії в справі братств покасованих в 1780-их рр.

Перемишль, 14. XI. 1832. [Прот. 1832, до ч. 106.]

Hochlöbliches k. k. Landes-Präsidium! In Erledigung des hohen Landespräsidialauftrags vom 1ten November l. J. Z. 8945 findet sich das Ordinariat hinsichtlich der Wiedereinführung der in den 1780-en Jahre aufgehobenen Bruderschaften ehrfurchtsvoll dahin zu äuszern:

Der Hauptzweck und die vorzüglichste Beschäftigung der ehemals bestandenen Bruderschaften war die Ausübung der von der Religion vorgeschriebenen frommen Werke der Barmherzigkeit und die Unterrichtung der Kinder. Diese Ausübung der Nächstenliebe, welche durch solche Verbindungen hie und da lebhafter betrieben zu werden anfing, machte die fräglichen Bruderschaften anfangs verehrungswürdig, daher wurden sie von Landesfürsten und Bischöfen mit geistlichen und weltlichen Vorzügen und Vorrechten beschenkt und ausgezeichnet. Allein wie aus vielen sonst nützlichen Instituten theils durch Nebenabsichten, theils durch übertriebenen Eifer öfters dem Staate und der Religion schädliche Miszbräuche und Unordnungen erwachsen, so hat sich auch durch übermäszig vermehrte Anzahl der besagten, ohne höhere Aufsicht sich selbst überlassenen Bruderschaften ergeben. Daher um die heilsamen ernsten Absichten der ehemaligen ursprünglichen Bruderschaften wieder herzustellen, die nach und nach eigenschliechenen Miszbräuche zu beseitigen, wie auch die Untertheilungen und Titel der so häufigen und verschiedenen Bruderschaften umzustalten und den frommen Mitgliedern derselben allen geistlichen Nutzen, den sie bisher gehabt haben, in noch gröszerem Masze zu verschaffen, wurde mit allerhöchstem Dekrete anstatt aller dieser Bruderschaften eine einzige unter der allen bisher bestandenen Verbrüderungen angemessen-

sten Benennung der thätigen Liebe des Nächsten errichtet und mit dem Armeninstitute verbunden. Das Vermögen dieser Bruderschaften ist theils für den Elementarschulfond eingezogen worden, so zwar, dasz der zu Stiftmessen bestimmte Betrag dem Religionsfonde einverleibt, das übrige aber, was nach Willkühr von der Bruderschaft zu frommen Werken verwendet zu werden pflegte, oder sollte, dem Armeninstitute und dem Schulfonde zugesprochen wurde.

Dieses vorausgesetzt wäre das Ordinariat hinsichtlich der Wiedereinführung der fräglichen Bruderschaften dieser unvorgreiflichen Meinung, dasz denselben ihr vormahliges Daseyn wiedergegeben, oder eigentlich deren neue Einrichtung unter nachstehenden Beschränkungen bewilligt werden könnte:

1) Jede Bruderschaft dieser Art dürfte, um ihrer Ausartung für die Zukunft und den etwa möglichen Miszbräuchen zu begegnen, unter die Oberaufsicht der hohen Landesstelle gestellt und der Ortspfarrer zu ihrem unmittelbaren Vorsteher unter der Aufsicht des betreffenden Ordinariats bestimmt werden.

2) Die Kirche einerseits bey ihren Rechten zu schützen, die Erträgniszzweyge zweckmäszig zu benützen, den Ertrag genau einzubringen, zu verrechnen und die Rechnung gehörigen Orts vorzulegen, anderseits aber die Kirchengebäude, Kirchengeräthe etc. im guten Stand zu erhalten. die Dezenz und Reinlichkeit der Kirche zu besorgen und das Volksschulwesen wo möglich zu befördern zur wesentlichen Pflicht der Bruderschaft gemacht werden.

3) Da die Wiedereinführung dieser Bruderschaften vorzüglich und eigentlich zur thätigen Nächstenliebe abzwecken sollte, dürfte von denselben jede zum Kirchenunterhalte entbehrliche Barschaft an das Armeninstitut abgeführt werden.

Was das Vermögen der bestandenen und seit dem Jahre 1780 aufgehobenen Bruderschaften anbelangt, dieses, da es bereits theils dem Religionsfonde, theils dem Armeninstitute und theils dem Schulfonde einverleibt worden ist, dürfte bey seiner bisherigen Bestimmung um so mehr belassen werden, als es zu keinem heilsameren und ehrwürdigeren Zwecke auch gegenwärtig verwendet und die Absonderung desselben nicht ohne mancherley Schwierigkeiten bewirkt werden könnte.

Diese die Wiedereinführung der in Frage stehenden Bruderschaften betreffenden Ansichten des Ordinariats werden hiemit dem hohen Ermessen des Hochlöblichen k. k. Landes-Präsidiums mit pem Bemerken ehrfurchtsvoll unterbreitet, dasz man, da es sich aus den Konsistorialakten mit Zuverlässigkeit nicht entnehmen läszt, ob dergleichen Bruderschaften in der hierortigen Diözese ihr eigenes Vermögen besessen hätten, nicht im Stande seye das mit Eingangs berührten hohen Erlasse abverlangte Verzeichnisz derselben und ihres Vermögens vorzulegen.

16. Письмо митроп. Левицького до гал. ц. к. Губернії в обороні гр. кат. духовенства підозреного в нахилї до революційних конспірацій.

Львів, 23. VIII. 1834 ч. 140, [Прот. 1834, до ч. 145.]

Hochlöbliches k. k. Landes - Praesidium! In Gemäszheit des hohen Präsidialerlasses vom 17. Juny d. J. Zahl 1886, welchem früher zu entsprechen ich durch die in den entfernteren Kreisen von Kolomea und Bukovina vorgenommene kanonische Visitazion bis nunzu verhindert wurde, äuszere ich mich in Ehrerbiethung.

1tens bezüglich auf den zur Kenntnisz Sr k. k. Majestät gekommenen Umstand, dasz in Galizien Studierende sich blosz in der Absicht dem geistlichen Stande widmen, um in dieser Stellung mehr Gelegenheit zu haben das Volk, gegen die Regierung und für die Absichten der revoluzionären Propaganda zu bearbeiten.

2tens welche Modalitäten gegenwärtig bei der Aufnahme der geistlichen Kandidaten beobachtet werden, um sich über ihre Moralität, dann auch ihre politischen Gesinnungen die gehörige Uiberzeugung zu verschaffen.

3tens ob und welche Vorsichtsmaszregeln rücksichtlich dieses Umstandes allenfalls einzuleiten wären.

4tens ob und welche Einrichtungen dermahlen bestehen, oder einzuführen wären, um bei der Bildung der Kandidaten der Theologie in und auszer dem Seminarium auch dahin zu wirken, dasz ihre politischen Ansichten berichtiget, die Grundsätze geläutert, und sie selbst eben so zu würdigen Priestern, als zu treuen und ergebenen Unterthanen Sr Majestät gebildet werden.

Ad 1m

Schon seit den ersten Zeiten, als Galizien der kais. österreichischen Regierung untergeordnet und aus Allerhöchster Gnade S. k. k. Majestät das hier in Lemberg bis nunzu bestehende g. k. Seminarium eingerichtet wurde, waren die galizischen Ordinariate des gr. kath. Ritus immer darauf bedacht, um nur solche geistlichen Kandidaten aufzunehmen, von welchen es mit Grund erwartet werden konnte, dasz sie nach vollendeten Studien, und erhaltenen höheren Weihen als eifrige Seelsorger der ihnen zugewiesenen Pfarrgemeinden und als treue Unterthanen S. k. k. Majestät ihrem Berufe entsprechen werden.

Diese Vorsicht wird auch gegenwärtig bei der Aufnahme der geistlichen Kandidaten beobachtet, und gleichwie die in dem hierortigen gr. kath. Seminarium seit der ersten Begründung desselben bis nunzu nach und nach erzogenen und bereits mit der Seelsorge in den Pfarrbezirken beauftragten Priester nicht nur selbst die ehrfurchtsvolleste Anhänglichkeit, Liebe und Treue für die Allerhöchste Regierung Sr k. k. Majestät hegen, sondern auch jede Gelegenheit eifrig ergreifen, um die Gefühle dieser

Untertanspflichten an den Tag zu legen, und auch in den Gemüthern ihrer Glaubensgenossen und Pfarrlinge zu erwecken und zu befestigen; eben so glaube ich versichern zu können, dasz auch die geistlichen Kandidaten des gr. kath. Ritus, welche gegenwärtig ihren Berufsstudien obliegen und theils in dem Seminarium unterhalten, theils mit Handstipendien betheilt werden, sich einst als tüchtige Seelsorger in den Pfarrbezirken und als treue und ergebene Unterthanen S. k. k. Majestät bewähren werden.

Diese Kandidaten sind meistens Söhne der g. k. Priester, und diejenigen, deren Väter von Laienstande sind, stehen doch durch Verwandschaft, Schwägerschaft und sonstige Familienverhältnisse in einer bald mehr, bald weniger nahen Verbindung mit den Gliedern der Diözesangeistlichkeit. Sie haben sich dem geistlichen Stande gewidmet gewisz nicht deswegen, um in dieser Stellung das Volk gegen die Regierung und für die Absichten der rewoluzionären Propaganda zu bearbeiten, sondern einer Seits aus jener allgemeinen Neigung, kraft welcher die jungen Leute gewöhnlich in den Berufsstand ihrer Aeltern, Verwandten und Angehörigen einzutreten wünschen, anderer Seits aber deswegen, weil sie wissen, dasz sie in dem geistlichen Stande, das durch die Allerhöhsten Dekrete Sr. k. k. Majestät huldreichst festgesetzte standesmässige Auskommen sicher erlangen und durch die getreue Erfüllung ihrer geistlichen Berufspflichten der Kirche und dem Staate nützlich werden können.

Ad 2dum.

Bei der Aufnahme der geistlichen Kandidaten wird gegenwärtig folgende Modalität beobachtet:

Die Kompetenten werden in Gemäßheit der bestehenden Normalvorschriften angewiesen, außer dem Taufschein, dem Zertifikat über die wirklich überstandenen Schutzpocken, und dem Armuthszeugnisse, auch die Studienzeugnisse aus dem Normal- und Gymnasialklassen und insoweit einer die Philosophie entweder nur zum Theil, oder ganz schon absolvirt hätte, auch hierüber das Zeugnisz des betreffenden Direktorats beizubringen; diese Dokumente werden bei dem Konsistorium sorgfältig geprüft und die Aufnahme des Kandidaten wird dann erst beschlossen, wenn es sich aus den besagten Dokumenten ergeben hat, dasz derselbe nicht nur die Prüfungen mit guten Fortgangsklassen bestanden, sondern sich auch im Zuge der bereits absolvirten Studien moralisch gut aufgeführt habe. Die Bestättigung dieses letzteren Umstandes in den beigebrachten Schulzeugnissen verschaft zugleich die Uiberzeigung, dasz auch die politischen Gesinnungen des Kandidaten gut sind, weil im entgegengesetzten Falle kein Lehrer, kein Gymnasialprätekt und kein Studiendirektor sich erlauben würde, die Sitten des Kandidaten in seinem ämtlichen Zeugnisse als empfehlenswerth darzustellen.

Ad 3^m^

Sollte die revoluzionäre Propaganda wirklich mit dem Plane umgehen, die Gesinnungen der Studierenden in Galizien in politischer Hinsicht zu verderben und hiedurch dem geistlichen Stande solche Kandidaten zuzuführen, welche das Volk gegen die Regierung, und für die Absichten der Propaganda bearbeiten würden, so glaube ich unmaszgeblich, dasz, um dieses verkehrte Vorhaben der Propaganda zu vereiteln, den Lehrern und Vorstehern aller niederen und höheren Schulen es zur besonderen Pflicht zu machen wäre:

a) die Gesinnungen der Anhänglichkeit, der Treue und der Ergebenheit gegen die Regierung S^r^ k. k. Majestät in den Gemüthern der Jugend gleich seit ihrem Eintritte in die Schulen zu erwecken und durch wiederholtes Zureden und Ermahnungen, wozu sich jedem Lehrer mancherlei Gelegenheit während seiner Lehrvortrages immer darbiethen wird, zu bekräftigen;

b) auf die Art und Weise, wie sich diese Gesinnungen der Studierenden äuszern werden vorzüglich aufmerksam zu seyn, und hierüber genaue Vormerkungen in den Katalogen zu führen: endlich

c) das Resultat der diesfälligen Wahrnehmungen in den Schulzeugnissen und Absolutorien immer ausdrücklich anzugeben.

Ad 4^tum^

Die huldvolle Fürsorge S^r^ k. k. Majestät für die zweckmässige Bildung der geistlichen Kandidaten vom g. k. Ritus und die Allerhöchsten Verfügungen, dasz diesen Kandidaten in Erwägung ihrer Armuth Kost, Bekleidung, Schulbücher und sonstige zum Betrieb der Studien erforderliche Bedürfnisse auf Kosten des Religionsfonds in dem Seminarium verschaft, diejenigen über, welche in dem Seminargebäude aus Mangel des Raumes nicht einloziert werden könnten, mit Handstipendien betheilt werden sollen, waren immer und sind noch gegenwärtig mächtige Beweggründe, wodurch sich die besagten geistlichen Kandidaten bestimmt finden, die Gefühle der ehrfurchtsvollesten Dankbarkeit, Treue und Anhänglichkeit gegen S^e^ k. k. Majestät in ihren Gemüthern zu pflegen. Sie sind, wie ich dies schon oben angezeigt habe, grösztentheils Söhne der gr. kath. Priester, oder wenigstens stehen sie in den näheren Familienverhältnissen mit der g. k. Diözesangeistlichkeit, sie theilen die Gefühle der Anhänglichkeit, der Liebe und der Treue dieser Geistlichkeit gegen S^e^ k. k. Majestät, und verlegen sich auf ihre Berufstudien mit dem Vorhaben, um einst nach erhaltenen höheren Weihen durch die genaue Erfüllung der übernommenen geistlichen Verbindlichkeiten ihre Dankbarkeit, gegen S^e^ k. k. Majestät zu bewähren, und weiter noch jene Allerhöchsten Gnaden und Wolthaten zu verdienen, welche S. k. k. Majestät huldreichst geruhen dem gesammten gr. kath. Diözesanklerus zu Theil werden zu lassen. Die gr. kath. Ordina-

riate halten es für ihre Gewissenspflicht, diese Denkungsart und diese Gesinnungen in den Gemüthern ihrer geistlichen Kandidaten bei jeder Gelegenheit anzuregen, und zu bekräftigen und ich glaube unmaszgeblich, dasz diese auch künftighin genügen dürften, um diese Kandidaten eben so zu würdigen Priestern, als zu treuen und ergebenen Unterthanen S.r k. k. Majestät auszubilden.

17. Письмо львівського гр. кат. Ординаріяту до гал. ц. к. Губернії з представленем недопускаемости проектованого правительством стягання гр. кат. парохій.

Львів, 22. IX. 1834, ч. 2899. [Прот. 1834, до ч. 177.]

Hochlöbliche k. k. Landesstelle! Zufolge hoher Entschlieszung vom 11., empfangen äm 15. l. M. Zahl 50454 ist das g. k. Metropolitan-Ordinariat beauftragt worden, sich über den hochortigen Antrag, dasz eine Verminderung der g. k. Seelsorgerstazionen zulässig und in Ausführung zu bringen wäre mit der Beschleunigung gutächtlich zu äuszern, damit die hiezu, zufolge h. Hofkanzleydekrets vom 24. July d J. Zahl 18738, bis Ende d. M. festgesetzte Frist eingehalten werden könne.

In Erledigung dieses hohen Auftrags findet das Ordinariat, über die gegenwärtig bestehende Pfarrregulierung der k. k. Metropolitan-Diözes mit Bezug auf die diesfälligen Verhandlungsakten und erflossenen hohen und höchsten Entscheidungen folgendes darzustellen:

1tens In der Allerhöchsten Bestättigung der Pfarrregulation für den Lemberger Kreis, welche zufolge h. Hofkanzleydekrets vom 30ten Sptbr. und h. Gubernialverordnung vom 22. October 1813 Zahl. 38438 anher eröffnet worden ist, wird ausdrücklich festgesetzt, dasz die Zahl der Pfarreyen des Lemberger Kreises nicht vermindert werden dürfe, und dasz nur die Seelsorgerstazionen unter 600 Seelen als Lokalkaplaneyen belassen und versehen werden sollen.

2tens Uiber die Pfarrregulazion im Brzeżaner Kreise hat sich das betreffende h. Kreisamt in seinem hohen Orts erstatteten Berichte vom 30n April 1813. Zahl 3214 zur Gub. Zahl 18556 ausdrücklich geäuszert, dasz eine strengere Zusammenziehung der Pfarreyen keineswegs für die Religion erspriešzlich sey, und dasz die Zahl der Seelsorger eher zu vermehren, als zu vermindern wäre. Von der h. Staatsbuchhaltung wurde in ihrem Berichte vom 31. July 1813. Zahl 9941 zur Gub. Zahl 30125 bemerkt, dasz die von der Kommission angetragene stärkere Konzentrazion der Seelsorgerstazionen des Brzeżaner Kreises auch in ökonomischer Hinsicht mehr schaden als nützen, dagegen aber die vom Konsistorium angetragene Regulazion wirklich zum Vortheil des Religionsfonds gereichen würde. In Erwägung jenes kreisämtlichen

Erachtens und dieser buchhalterischen Bemerkung hat sich das Konsistorium in seinen hohenorts erstatteten Berichten vom 5^{n} Juny und vom 2. October 1813, Zahlen 705 und 1290 gegen die von der Erhebungscommission angetragene Zusammenziehung mehrerer Seelsorgerstazionen in einen Pfarrbezirk erklärt und den Antrag gemacht, dasz die bereits bestehende und Allerhöchsten Orts laut Hofkanzleydekrets vom 20^{n} Juny 1790, Gub. Zahl 15282 bestättigte Pfarrregulierung fernerhin beibelassen und nur angeordnet werden möchte, dasz die Seelsorgerstazionen unter 600 Seelen als Lokalkaplaneyen für sich bestehen und behandelt werden sollen. Dieser Antrag erhielt die Allerhöchste Bestättigung zufolge h. Hofkanzleydekrets vom 30. Dezember 1813 und h. Gub. Verordnung vom 28. Januar 1814, Zahl 1942.

3^{tens} Auch im Stryer Kreise wurde eine Zusammenziehung mehrerer Seelsorgerstationen in Antrag gebracht, das Konsistorium hat aber in seinem ausführlichen Einer h. Landesstelle unterm 30^{n} May 1812 Zahl, 778 erstatteten Berichte bewiesen, dasz dieser Antrag für den Seelsorgerdienst äuszerst nachtheilig seyn würde. Die dieszfällige Aeuszerung des Konsistoriums wurde Allerhöchsten Orts als gegründet anerkant und die vom Konsistorium angetragene gegenwärtig bestehende Pfarrregulierung zufolge h. Hofkanzleydekrets vom 27. Januar und h. Gub. Verordnung vom 18. Februar 1814, Zahl 5116 bestättigt.

4^{tens} Eben so wurde auch vom Konsistorium in dem hohen Orts unterm 1^{n}. X^{ber} 1813 Zahl, 1709 erstatten Berichte erwiesen, dasz die damahls von der Regulierungscommission und von dem k. Kolomaeer Kreisamte angetragene Zusammenziehung mehrerer Kurazien in einen Pfarrbezirk für die Seelsorge äuszerst nachtheilig seyn; so wie die von dem besagten k. Kreisamte in Antrag gebrachte Vermehrung der Hilfspriester für die ausgedehnteren Pfarrbezirke nur die Streitigkeiten und Kollisionen zwischen derley Priestern in ihren Pfarrern nach sich ziehen, und auch auf das Pfarrvolk nachtheilig wirken würde. Die dieszfällige Konsistorialaeuszerung wurde Allerhöchsten Orts für gegründet anerkannt und die vom Konsistorium in Antrag gebrachte Pfarrregulierung für den Kolomyer Kreis zufolge h. Hofkanzleydekrets vom 28. April 1814 Zahl, 4680 und h. Gub. Verordnung vom 20. May 1814, Zahl 17064 bestättigt.

5^{tens} Als ferner die Regulierung der Pfarreyen des Zloczower Kreises in Verhandlung genommen wurde, hat das Konsistorium in seinen hohen Orts erstatteten Berichten vom 21. July 1813, Zahl 943 und 9^{n} 8^{ber} 1813 Zahl, 1381 die Unzweckmässigkeit der von der Regulierungscommission angetragenen Zusammenziehung mehrerer Seelsorgerstazionen nachgewiesen, dem in diesen Berichten in Gemäszheit des h. Hofkanzleydekrets vom 30^{n} Septb. 1813, Gub. Zahl 38438 gemachten Antrage des Konsistoriums die Seelsorgerstationen unter 600 Seelen als selbstständige Kaplaneyen zu systemisiren tratt, auch die Provinzialstaats-

buchhaltung in ihrem hohen Orts unterm 31. August 1813, Zahl 1200 zur Gub- Zahl 33827 erstatteten Berichte mit der Aeuszerung bei, dasz der Konsisterialantrag für den Religionsfond ersprieszlich sey, dagegen aber die von der Regulierungscommission angetragene Zusammenziehung der Seelsorgerstazionen keinen sicheren Vortheil dem Religionsfond gewähren, offenbar aber zum Nachtheil der Seelsorge gereichen würde. Die Anträge des Konsistoriums erhielten auch die volle Zustimmung Einer h. k. k. Landesstelle und so wurde die gegenwärtig bestehende Pfarrregulierung des Złoczower Kreises allerhöchstenorts zufolge h. Hofkanzleydekrets vom 17ⁿ 9ber 1814, Zahl 14767, und h. Gub. Verordnung vom 16. Dezember 1814, Zahl 46196 bestättiget, endlich

6tens wurde im Jahre 1814 auch die dermahlen bestehende Pfarrregulazion des Stanislawower Kreises zu Stande gebracht. Auch für diesen Kreis wurde von der Regulierungscommission eine Zusammenziehung der Seelsorgerstazionen angetragen. Das Konsistorium hat aber in seinem Berichte hierüber unterm 13. 9ber 1813, Zahl 1538 den offenbaren Nachtheil dieser Anträge für den Seelsorgerdienst dargestellt, und die vom Konsistorium angetragene und gegenwärtig zur Richtschnur dienende Regulierung der Pfarreyen Stanislawower Kreises ist zufolge h. Hofkanzleidekrets vom 31. März und h. Gub. Verordnung vom 22. April 1814, Gub. Zahl 13624 Allerhöchsten Orts genehmigt worden.

Die Tarnopoler Landschaft stand in Folge der Ereignisse des Jahres 1809 bis 1815 unter der kaiserlichen russischen Regierung, daher wurde zur Regulazion der Seelsorgerstazionen des Tarnopoler und des Czortkower Kreises erst in diesen letzten Zeiten geschritten.

Die für diese beiden Kreise niedergesetzten Regulierungscommisionen haben auch auf eine Erweiterung der Pfarrbezirke durch Zuweisung mehrerer Ortschaften an dieselben in Antrag gebracht. Das Konsistorium glaubt die Unzweckmässigkeit dieser Anträge in seinen bezüglich auf den Tarnopoler Kreis unterm 31ⁿ März 1826. Zahl 601 und in Rücksicht des Czortkower Kreises unterm 15 July l. J., Zahl 2031 mit Beziehung auf die früheren Aeuszerungen vom 15ⁿ October 1825, Zahl 2306 und vom 15. Juny 1826, Zahl 1216 erstatteten Berichten nachgewiesen, dagegen aber seine auf die Beförderung der Seelsorger gerichteten Anträge begründet zu haben, und gewärtiget ehrfuchrtsvoll die Allerhöchste Entscheidung hierüber.

Bei Begutachtung aller komissionellen Erhebungen und Anträge über die Pfarrregulierung in den vorerwähnten 8 Kreisen, aus welchen die hierortige g. k. Metropolitan-Diözes gebildet ist, hat sich das Konsistorium stets an die vorgeschriebenen Direktivregeln und insbesondere an die mit der höchsten Entschlieszung vom 23. August 1810, Zahl 11714 Gub. Zahl 36886 bekannt

gemachte Allerhöchste Willensmeinung Sr. k. k. Majestät gehalten; wodurch bedeutet worden: „Dasz in keinem Falle der eigentliche Zweck der aufgestellten Seelsorge auszer Augen gelassen werden dürfe, dasz keine Art der Conzentrirung zulässig sey, wodurch den bestellten Pfarrern die Aufsicht über ihre Pfarrkinder und die Ausübung der Seelsorge entweder wegen ihrer unverhältniszmässigen Anzahl, oder wegen ihrer zu groszen oder dem Locale nach eine leichte Annäherung jederzeit nicht wohl gestattenden Enfernung zu sehr erschwert, oder gar unmöglich gemacht wird — dasz es sich hier zwar um Beseitigung der überflüszigen, aber auch nur dieser Pfarreyen handle, und der Zweck der hohen und höchsten Behörden stets dahin gehe, die Religiosität auf das Möglichste zu befördern, und ihren Dienern die Ausübung ihres Amtes einmahlen über Kräfte zu erschweren".

Die Konsistorialanträge wurden vorläufig von Einer hohen Landesstelle einer genauen Prüfung unterzogen und sind dann Allerhöchsten Orts als den Direktivregeln angemessen und einer Seits den Religionsfond bedeutend schonend, anderer Seits aber eine hinreichende Beschäftigung für die Seelsorger mit sich bringend, rücksichtlich der 6 Kreise, von Lemberg, Brzezan, Stry, Kolomea, Złoczow und Stanislawow, bereits bestättiget werden, und werden ohne Zweifel auch rücksichtlich der übrigen zwey Kreise, von Tarnopol und Czortkow die allerhöchste Bestättigung erhalten, da das Konsistorium seine Anträge auch in Bezug der Regulierung der Pfarreyen in diesen zwey Kreisen mit Beobachtung der Direktivregeln erstattet und sich dieszfalls an die vorgemeldete Allerhöchste Willensmeinung gehalten hat. Eine weitere Ausdehnung der g. k. Pfarrbezirke, wodurch die Seelsolger eine noch gröszere Zahl der umliegenden Ortschaften zu pastoriren hätten, würde die Ausübung der Seelsorge über ihre Kräfte erschweren und in den meisten Fällen ganz unmöglich machen. Das Ordinariat fühlt sich in seinem Gewissen werbunden, ehrfurchtsvoll zu bitten, dasz es von dem dieszfälligen Antrage abkommen möchte.

Uiber die in dem hochortigen Erlasse vom 11. l. M., Zahl 50154 angedeuteten Gründe, aus welchem eine noch gröszere Erweiterung der g. k. Pfarrbezirke und Verminderung der Kuratpriester als zulässig und ausführbar erscheinen möchte, findet das Ordinariat unmaszgeblich zu bemerken:

a) Wenn einer Seits in der Lemberger lateinischen Erzdiözes ein Kirchsprengel sich im Durchschnitte über $3^1/_2$ □ Meilen ausdehnt und über 1884 Katholiken des lat. Ritus in sich faszt; so ist es anderer Seits allgemein bekannt, dasz die lateinischen Seelsorger nicht im Stande sind, ihre zahlreichen auf dem Flächeninhalte von $3^1/_2$ □ Meilen zerstreuten und in den g. k. Pfarrbezirken wohnenden Pfarrlinge durch sich selbst zu pastoriren. Den Beweis hievon liefert auch die hier beigeschlossene Zuschrift des latein. Erzbischöflichen Ordinariats vom 2. August 1817 Zahl, 1716

*

wodurch das hierortige Konsistorium ersucht wurde, seinen unterstehenden Seelsorgern auf dem Lande mitzugeben, dasz sie den in ihren Pfarrbezirken wohnenden Glaubensgenossen des lateinischen Ritus geistliche Dienste, besonders in Nothfällen, vertretungsweise leisten sollen, weil die betreffenden lateinischen Priester nicht immer da seyn und die besagten Dienste selbst verrichten können. Diesem Ansinnen des erzbischöflichen lat. Ordinariats wird auch in der ganzen Diözes bis nun zu Genüge geleistet und es geschieht gewöhnlich, dasz die in den g. k. Pfarrbezirken wohnenden, von ihren betreffenden lat. Pfarrkirchen zu weit entfernten Pfarrlinge des latein. Ritus nicht nur an Sonn- und Festtagen den Pfarrgottesdienst und den geistlichen Unterricht in den g. k. Kirchen ihres Wohnortes hören, sondern auch gewöhnlich von den g. k. Ortsseelsorgern ihren geborenen Kindern die heilige Wassertaufe administriren, Kranke versehen und Todte begraben lassen. Viele derselben besonders von der schwächeren Gesundheit und die wegen des vorgerückten Alters nicht so leicht in die entfernten Pfarrkirchen des lat. Ritus gehen können, verrichten auch ihre gewöhnliche Beichte bei den g. k. Priestern ihres Wohnortes und empfangen aus ihren Händen das h. Abendmahl, welches in dieser Absicht mit Vorwissen und auf Anordnung des lat. Konsistoriums in den gr. kathol. Kirchen von den latein. Priestern bei ihrer gelegenheitlicher Ankunft konsekrirt und aufbewahrt wird. Obschon nun gegenwärtig die lat. Pfarreyen über $3^{1}/_{2}$ □ Meilen ausgedehnt sind, so kann es doch nicht als zulässig anerkannt werden, dasz auch die gr. kath. Pfarrbezirke noch mehr, als sie es schon nach der allerhöchstbestättigten Regulazion sind, ausgedehnt und sonach die Zahl der g. k. Seelsorger noch weiter vermindert werden könne, denn so würde man auch die gr. k. Seelsorger über ihre Kräfte beschäftigen, ohne dasz jemand da wäre, der sie und auch die lateinischen Seelsorger vertreten würde.

b) Die gr. kath. Seelsorger, da sie eine gleiche Bildung mit jenen des lat. Ritus erhalten, gehen wirklich, wie diese, ihren Berufspflichten nach und leisten geistliche Dienste nicht nur ihren eigenen Pfarrlingen, sondern auch (ad: a) jenen des lateinischen Ritus. Sie haben überdiesz noch andere Pflichten zu erfüllen, welche den Seelsorgern des lateinischen Ritus nicht obliegen. Sie sind nehmlich verheiratheten Standes und als Familienväter sind sie verbunden, für den Unterhalt, Erziehung und weiteres Fortkommen ihrer Kinder zu sorgen.

c) Nicht blosz die für die gr. kathol. Kaplaneyen auf 150 fl. beschränkte, sondern auch die bis jetzt für die Pfarreyen mit 300 fl. sistemisirte Dotazion, gehört zu den Ursachen, warum es an einer hinlänglichen Anzahl geistlicher Kandidaten des gr. kath. Ritus mangle. Manche, besonders von den fähigeren Individuen finden wirklich in einer so unzureichenden Dotazion keinen Reiz,

um in den geistlichen Stand einzutretten; sie suchen und finden auch ihr Auskommen in irgend einem weltlichen Stande.

Die Unzulänglichkeit der bisherigen Dotazion der g. k. Pfarreyen und Kaplaneyen ist auch Allerhöchsten Orts bekannt und die g. k. Ordinariate wurden zufolge h. Hofkanzleydekrets vom 6. Februar 1822, Zahl 3377 und h. Gub. Verordnung vom 25. desselben M. und J., Zahl 8848 aufgefordert, sich hierüber gutächtlich zu äuszern und die Art, wie die Dotazion der Kuratgeistlichkeit zu verbessern wäre, anzutragen. Diesem hohen Auftrage wurde von hier aus durch den Konsistorialbericht vom 14. August 1822, Zahl 1776 und durch die Aeuszerung des Ordinariats vom 22. März 1823, Zahl 12 zur Gub. Zahl 45975 ex a. 1822 Genüge geleistet. Die Finalentscheidung hierüber wird annoch in Ehrerbiethung gewärtiget.

d) Schon durch die gegenwärtig bestehende Pfarregulierung sind die Pfarrgründe und Gerechtsamen der früher für sich bestandenen Seelsorgerstazionen zur Aufbesserung der Dotazion der Pfarrer, deren Kirchsprengel aus jenen einzelnen Seelsorgerstazionen gebildet wurden, bestimmt. Es hat aber die bisherige Erfahrung gelehrt, dasz es über die Kräfte der Pfarrer ist, diese vielen, meistens aus kleinen Parzellen bestehenden, von dem Pfarrorte bedeutend entlegenen und in den Filialdörfern hin und her zerstreut liegenden Pfarrgründe gehörig zu bewirtschaften und auch die Integrität derselben handzuhaben. Es ist in der That diesen Pfarrern nicht möglich, den inventarmässigen Ertrag von den Pfarrgründen in den Filialortschaften zu erhalten, und da diese Realitäten von dem Pfarrorte zu weit entlegen sind und eben deswegen von dem Pfarrer nicht überwacht werden können, so werden sie von fremden Partheyen häufig angegriffen, geschmälert und nicht selten gänzlich dem Pfarrer entzogen. Diesz ist auch der Gegenstand so vieler Prozesse, welche sich von Jahr zu Jahr mehren und bei dem k. Fiskus in Verhandlung schweben, manchen Seelsorger aber in eine neue drückende Lage deswegen versetzen, weil die mit dem Prozesse verbundenen Auslagen sehr oft auf ihn zurückfallen. Dieser Uibelstand würde aber noch höher steigen, falls die g. k. Pfarrbezirke noch mehr erweitert, folglich einem Seelsorger noch zahlreichere Filialortschaften sammt ihren Kirchengründen zugewiesen werden sollten. Die hiedurch vervielfältigte Sorge für die Temporalien würde über die Kräfte des Seelsorgers seyn und ihn auszer Stand setzen, seinen geistlichen Berufspflichten nachzukommen.

e) Die Beschäftigung eines Seelsorgers ist nicht blosz auf Taufen, Trauungen und Begräbnisse beschränkt. In seinen Wirkungskreis gehören noch viele andere sehr wichtige und mühevolle Verrichtungen. Die vorzüglichsten sind: Er ist verbunden an jedem Sonn- und- Festtage nebst dem öffentlichen Gottesdienste den erwachsenen Pfarrkindern das heilige Ewangelium zu predigen, der Pfarrjugend aber den Unterricht in dem Katechismus

zu ertheilen und er muss immer viel Fleiss und Zeit verwenden, um sich hiezu gehörig vorzubereiten. Er ist berufen, für das geistliche Wohl seiner erkrankten Pfarrlinge zu sorgen, und es ist nicht genug, dasz er den Kranken einmahl besuche und mit den h. Sakramenten versehe: er hat den Krankenbesuch besonders in den Fällen schwerer und andauernder Krankheit, mehrmahlen zu wiederholen, den Leidenden mit dem Worte Gottes zu trösten, sein Gemüth zu Gebeth aufzurichten und ihn zum Vertrauen auf Gottes Barmherzigkeit und zum geduldigen Ertragen der Leiden anzueifern. Zu den wesentlichen und zugleich sehr beschwerlichen Verrichtungen eines Seelsorgers gehört ferner das Beichthören. Schon auf die österliche Beichte musz der Priester jährlich eine bedeutende Zeit, nehmlich vom Eingang der groszen Fasten bis weit über die Ostern verwenden, weil die zahlreichen Beichtlinge, besonders wegen des obwaltenden Mangels an Priestern, in einer kürzeren Zeit nicht abgehört werden können. Es gibt aber überall in den Pfarrbezirken fromme Glaubensgenossen, die gewohnt sind, sich nicht blosz zur Osterzeit, sondern öfters im Jahre, am Sonntägen und besonders an hohen Festen zur Beichte zu melden. Der Seelsorger ist verpflichtet sie stets auf ihr jedesmaliges Verlangen zu hören, und musz immer vorbereitet seyn, ihnen passende Lehren und Ermahnungen zu ertheilen. Ferner erheischen sowohl die Kirchensatzungen, als die bestehenden allerhöchsten Vorschriften, dasz die Seelsorger in ihren Pfarrbezirken den Pfarrschulunterricht leiten, das Armenwesen besorgen, die Gebahrung des Kirchenpeculiums überwachen, bei den Militärkonskripzionen erscheinen, der Schutzpockenanstalt Vorschub geben und überhaupt auf den Sanitätszustand in ihren Pfarreyen aufmerksam seyn und daher über die bedenklichen Krankheiten, sobald sie zum Vorschein kommen, Anzeigen erstatten sollen: Die Willensmeinung der hohen und höchsten Behörden geht endlich dahin, dasz die Seelsorger auf die Verbesserung des Wirtschaftswesens unter dem Pfarrvolke durch ihr Beispiel und durch ihren Rath einwirken sollen, in welcher Absicht man zufolge h. Studienhofkommissionsdekrete vom 20 May 1814 Zahl, 837, vom 2ten 8ber 1824, Zahl 6298, vom 25 Jänner 1831 Zahl, 246 und h. Gub. Verordnungen vom 15. July 1814, Zahl 24084, vom 7. 9ber 1824, Zahl 63351, vom 23. Februar 1831 Zahl 8864 und 22ten 7ber 1831, Zahl 23588 angewiesen wurde, die Seminariumszöglinge zu dem Studium der Oeconomie an der hierortigen Universität anzueifern.

Diese vielfältigen und so wichtigen Beschäftigungen würden aber die Kräfte der Seelsorger übersteigen, falls die Pfarrbezirke noch weiter, als sie gegenwärtig nach den bereits beschlossenen Regulazionsplänen bestehen, ausgedehnt werden sollten.

f) Obschon denjenigen Seelsorgern, welche laut hochortiger Bemerkung die gegenwärtig erledigten 582 Priesterstellen ex currendo versehen, wirklich kein Vorwurf der Nachlässigkeit gemacht

werden könne, so sind sie doch durch die ihnen provisorisch aufgetragene Administration der unbesetzten Kuratien wirklich bedrückt und können nicht auslangen, über die so sehr vermehrte Gesammtzahl der Pfarrlinge die gehörige Aufsicht zu führen und die geistlichen Dienste in den sich, eben wegen der gröszeren Anzahl der Glaubensgenossen, häufiger ergebenden Fällen mit gehöriger Pünktlichkeit und zu rechter Zeit zu leisten. Daher kommt es, dasz die Seelsorger beim Konsistorium haufig um Enthebung von der Administrazion vakanter Kurazien einkommen und dasz auch die Pfarrgemeinden dieser Kurazien um Bestimmung ihrer Lokalpriester anzusuchen nicht aufhören, weil es auch den Gemeinden sehr beschwerlich ist, sich immer an die benachbarten Andministratoren zu wenden. Manche solcher Gesuche der Gemeinden gelangten unmittelbar an Eine hohe Landesstelle und wurden dem Konsistorium zur Amtshandlung mitgetheilt. Dieser Uibelstand müszte indessen fortdauern, falls die Pfarrbezirke durch weitere Zutheilung der Seelsorgerstazionen noch mehr ausgedehnt und die Zahl der Priester vermindert werden sollte. Das Ordinariat hält es für seine Gewissenspflicht, auf diese Maszregel nicht einzurathen.

g) Schon die gegenwärtige Pfarrregulierung fordert es, dasz in den aus mehreren Ortschaften gebildeten Pfarrbezirken der Seelenanzahl des ganzen Bezirks angemessene geräumige Pfarrkirchen hergestellt werden sollen, und doch kommen immer fast unübersteigliche Hindernisse zum Vorschein, wenn der Bau solcher Kirchen angeordnet wird. Selbst in den Kreisstädten Złoczow, Stry, Stanislawow und Kolomea sind solche geräumigere Pfarkirchen höchst nothwendig und kommen doch nicht zu Stande, ungeachtet diesz auch von Einer hohen Landesstelle schon zu wiederholten Mahlen betrieben wurde. Eben so wenig wird in manchem anderen Pfarrbezirke auf dem Lande zur Herstellung der benöthigten gereäumigeren Kirchen geschritten. Der Grund hievon liegt vor allem in der Baukonkurrenz der einem Pfarrbezirke zugewiesenen benachbarten Ortschaften. Die Grundherren und die Dominien dieser Ortschaften suchen gewöhnlich der Konkurrenz auszuweichen und machen Vorstellungen gegen die entfallenden Beiträge, worüber dann weitschichtige Erhöbungen angeordnet werden müssen und der Kirchenbau bleibt jahrelang aus. Sollten nun die Pfarrbezirke noch weiter ausgedehnt werden, so würde sich die Zahl der Konkurrenzpflichtigen überall höher ergeben und eben deswegen der Bau der geräumigen Kirchen kaum je zu Stande kommen.

Bei solchem Sachbestand müssen die gegenwärtigen ungeräumigen Kirchen in den Filialen noch ferner beibelasen werden, welches ohnehin dem Religionsfond zu keiner Last fällt, da die Ortsgemeinden derley Kirchen im Grunde des höchsten Hofdekrets vom 16 und Gub. Verordnung vom 31. März 1790, Zahl 7108 fast überall auf ihre eigenen Kosten und freywillig erhalten.

18. Письмо віцепрезид. гал. ц. к. Ґубернії Кріґа до еп. Ів. Снїгурського в справі захорони кандидатів духовного стану перед революційною пропаґандою.

Львів, 11. II. 1835 ч. 70|g. [Прот. 1835, до ч. 35.]

Hochwürdigster Herr Bischof! Mit Beziehung auf den Bericht vom 24. Juni v. J., Z. 113 habe ich die Ehre Euere bischöfl. Hochwürden in die Kenntnisz zu setzen, dasz Se Majestät mittels Allerhöchsten an die Studienhofkommission herabgelangten Entschlieszung vom 6. Jänner d. J. die über den Umstand, dasz sich in Galizien Jünglinge dem geistlichen Stande widmen sollen, um in Sinne der revolutionären Propaganda desto besser wirken zu können, allerunterthänigst vorgelegten Aufklärungen allergnädigst zur Wissenschaft zu nehmen und zugleich zu beschlieszen geruhet haben, es sey sämmtlichen Ordinariaten Galiziens einzubinden, dasz sowohl bey der Aufnahme, als auch in Leitung der Kandidaten des geistlichen Standes während ihrer Vorbereitungszeit, die bestehenden Vorschriften genau befolgt werden, wobei es Ihnen frey stehe bey Jünglingen, die sie nicht genau kennen, die Mitwirkung des Landes-Präsidiums über die bisherige Lebensart der Studierenden in Anspruch zu nehmen.

Auch erwarten Se Majestät von den Ordinariaten, dasz sie nicht nur den Umgang und die Korrespondenz der Aspiranten zum geistlichen Stande unnachsistig beobachten lassen, sondern auch die Vorsteher der Seminarien und die Professoren anweisen werden, öfters die Pflichten der Unterthanen gegen den Landesfürsten und die von ihm bestellten Obrigkeiten, und das Schändliche und Unheilvolle jeder Auflehnung gegen die von Gott verordnete Gewalt in Meditationen und in anderen Uibungen zu behandeln und hierüber von Klerikern Aufsätze verfassen zu lassen; so wie sich Se Majestät auch von den Ordinariaten versehen, dasz dieselben durch keinen Vorwand des Mangels an Geistlichen sich werden verleiten lassen, irgend einem Theologen die Hände aufzulegen, von dem sie nicht die Uiberzeugung haben, er werde seinen Pflichten auch als Bürger genau entsprechen.

Jndem ich die Allerhöchste Willensmeinung Eurer bischöfl. Hochwürden in Folge des Dekrets der k. k. Studienhofkommission vom 17. Jänner l. J. Z., 271 mittheile, unterlasse ich nicht Hochdieselben zu ersuchen in dem Falle, wo ein Aspirant des geistlichen Standes in Absicht auf seine frühere Verhältnisze, sein früheres Betragen und das ganze verflossene Leben überhaupt dem Ordinariate nicht bekannt sein sollte und dasselbe nicht in Stande wäre die nöthigen Aufklärungen durch die ihm zu Gebothe stehenden Mittel zu erlangen, wegen Erörterung derselben sich unmittelbar an mich wenden zu wollen.

Empfangen Euere bischöfl. Hochwürden den Ausdruck der ausgezeichneten Hochachtung, mit der ich zu seyn die Ehre habe Euerer bischöfl. Hochwürden gehorsamer Diener *Krieg.*

19. Зажаленне подане еп. Ів. Снїгурським цїсареви Фердинандови I. на лат. еп. Мих. Корчинського.[1]

Львів, 1. V. 1835, [Прот. 1835, до ч. 92.]

Euere Majestät! Unter der ehemahligen pohlnischen Regierung haben die Bischöfe des römischen katholischen Ritus seit jeher getrachtet den gr. kath. Ritus bei den Ruthenern auszurotten und sich die Gerichtsbarkeit über den Klerus und griechisch-katholisches oder ruthenisches Volk zuzueignen und die g. k. Bischöfe als ihre Suffragane und untergeordnete zu behandeln. Dagegen führten die ruthenischen Bischöfe laut der Anlage $^1|_1$ stets die Beschwerden bei dem päbstlichen Stuhle.

Nachdem diese Bedrückung des gr. k. Ritus von Seiten der römisch-kath. Geistlichkeit auch nach Revindication Galiziens im Jahre 1772 unter der gerechten und milden österreichischen Regierung fortgesetzt wurde und die g. k. Bischöfe darüber bei der höchstseligen Kaiserin Maria Theresia laut Anlage $^2|_2$ $^3|_3$ klagten, so wurde von Allerhöchstderoselben unterm 3ten August 1776 den Behörden zu wiederhohlten mahlen aufgebunden dahin den sorgsamsten und ununterbrochenen Bedacht jederzeit zu nehmen, womit einerseits dem in Galizien so sehr ausgebreiteten, in so vielen sowohl politischen als religiösen Rücksichten die gröszte Aufmerksamkeit verdienenden, unter der polnischen Regierung bedrückten griechisch-kath. Ritus nicht der geringste Eintrag, von wem es auch immer seyn mag, zugefügt — andererseits aber zwischen den Bischöfen sowohl als unter dem Klerus beyderley Ritus so viel immer möglich Ruhe, Friede und Einigkeit hergestellt und erhalten, auch hierwieder weder von einem noch von anderem Theile, weder directe noch indirecte zu handeln gestattet werde.

In der vom höchstseligen Kaiser Joseph II für die Kreisämter in Galizien vorgeschriebenen Instruction vom Jahre 1782 § 18 wurde eingeprägt:

Da in Galizien die katholische Religion aus drey Ritus besteht, nähmlich aus dem lateinischen, dem griechisch- und armenisch-katholischen, so ist besonders darauf zu sehen, dasz diese drey Töchter einer Mutter, in schwesterlicher Liebe leben und sowohl unter dem Volke, als auch unter den Geistlichen dieser Ritus müssen im glei-

---

[1]) **Брулїон писаний рукою Григорія Яхимовича. На кінцї рукою Снїгурського дописано:** Mundirt per Jachimowicz et expedirt per postam Leopoli die 1. Maji 1835.

chen Ansehen erhalten und keinem der Vorzug von beiden anderen, die eben so ehrwürdig sind, gestattet werden.

Von dem höchstseligen Kaiser Leopold II wurde durch ein öffentliches Diplom und Edikt laut Anlage 4|4

1) der gr. kath. Ritus mit dem lateinischen gleichgestellt;

2) dem lateinischen gegen den griechischen weder ein Vorzug und Praeferenz noch die mindeste Störung, Verachtung oder Geringschätzung unter schwerer Verantwortung gestattet.

Unter der glorreichen Regierung weiland Sr Majestät des höchstseligen Kaisers Franz I sind diese Grundsätze stets als Richtschnur beobachtet und der Friede, Ruhe und Einigkeit zwischen beiderley Ritus erhalten worden.

Seit dem Antritte meines Bisthums im Jahre 1818 habe ich mit zwey verstorbenen Bischöfen des lateinischen Ritus von Przemysl, nähmlich Anton Gołaszewski und Johann Potoczky, in der gröszten Einigkeit und Harmonie gelebt und dieselbe Harmonie ist auch zwischen dem Klerus beiderlei Ritus beobachtet worden.

Diese so nöthige Harmonie zwischen den Oberhirten der nähmlichen katholischen Kirche hat gegenwärtig der neuaufgestellte Bischof des lateinischen Ritus Michael Korczyński gestört und: I. einen feindseligen Geist gegen den griechisch-katholischen Ritus und II. eine Tendenz an den Tag gelegt: sich nach dem seit jeher unter der polnischen Regierung beobachteten Plan eine Jurisdiction über den griechisch-katholischen Klerus und Volk anzumassen.

ad 1mum

In der hier beiliegenden 5|5 vom Bischof Korczynski in der polnischen Sprache herausgegebenen Zeitschrift unter dem Titel „Przyiaciel Chrzescianskiey Prawdy“ [Freund der christlichen Wahrheit] II Jahrgang, II Heft, Seite 86—88 hat derselbe ein vom ehemahligen Pfarrer in Jaroslau Siarczynski verfasztes, von drey Consistorien, nähmlich von Lemberger lateinischem Consistorium unter dem Erzbischof Ankwicz laut 6|6, meinem Przemysler Consistorium laut 7|7 und dem Lemberger gr. k. Metropolitan-Consistorium laut 8|8 als äuszerst anstöszig und vieles gegen die ächte Lehre der katholischen Kirche enthaltend, daher zum Drucke nicht geeignet befundenes, von der k. k. Censur im Jahre 1826 verworfenes und im Jahre 1831 in Warschau während der Revolution mit sehr anzüglichen Zusätzen gegen die griechische und russische Kirche, Regierung und Nation überhaupt und zugleich gegen die griechisch-katholische Kirche, besonders in Hinsicht des Caelibats, gedrucktes Werk nicht nur als ein gelehrtes, brauchbares, sowohl seinem (d. i. dem polnischen Volke des lateinischen Ritus) als auch dem russischen Volke angemessenes anrühmt, die von

Herausgebern gemachten Zusätze als schöne, gründliche und treffliche Bemerkungen über Ruszland und russiche Kirche findet, sondern auch äuszert, dasz der Verfasser durch dieses Werk der Kirche einen Dienst erwiesen habe.

Dieses Werk wurde von den polnischen Emigranten nach Galizien eingeschwärzt, die zurückgebliebenen Exemplarien davon in Warschau sind dem Vernehmen nach von der russischen Regierung nach der Einnahme von Warschau confiscirt worden.

Die Tendenz dieses Werkes nach dem Auszuge 9|9 geht dahin, statt der Harmonie und Annäherung beider Kirchen, die der Schmitt und sein Herausgeber Friedrich Schlegel beabsichtigte,

a) eine Disharmonie und gegenseitige Abneigung beider Kirchen und eine Erbitterung hervorzubringen;

b) die Abneigung des polnischen Volkes gegen die Russen auch in religiöser Rücksicht zu befördern und dadurch

c) der Revolution in Pohlen einen Vorschub zu leisten.

Weswegen verschiedene vom Siarczynski, dessen Manuscript in Abschrift sich in meinen Händen befindet, in der lateinischen oder französischen Sprache gemachten Citate sind von den Herausgebern in Warschau ins pohlnische übersetzt, um durch dieses Werk das pohlnische, auch gemeine Volk, gegen die russische Nation und den griechischen Ritus einzunehmen.

Die Akten der k. k. Censur und des k. k. Bücherrevisionsamtes in Lemberg Zahl 18/1825, 547/1825, 295/1826 werden über dieses Werk den gehörigen Aufschlusz geben, und da dasselbe nicht nur in Hinsicht desjenigen, was damahls anstöszig gefunden worden, nicht verändert, sondern noch mit anzüglicheren Zusätzen vermehrt worden, so liegt am Tage, welcher Geist gegen die griechische Kirche und den gr. kath. Ritus überhaupt bei dem Bischof Korczynski obwaltet, der ein solches Gutachten über dieses anstöszige Werk gefällt und durch den Druck bekannt gemacht hat.

ad 2dum

Laut des in Originali mitgehenden Diözesan-Schematismus der Przemysler Diözes des lateinischen Ritus vom Jahre 1835 10|10 pag. 77 hat der Bischof Korczynski die Seelenzahl des griechisch.-katholischen Ritus meiner Diözes mit 565044 Seelen zu seiner Diözes zugezählt und daraus die Seelenanzahl des unter seiner Jurisdiction begriffenen Volks auf 1289996 gebracht.

Da dieses Verfahren bei dem gr. kath. Klerus und Volk einen sehr nachtheiligen Eindruck machte, so habe ich mich veranlaszt gefunden den Bischof Korczynski höflichst anzugehen, mir die Ursache und den Zweck dieser Neuerung, nähmlich der

Zuzählung des mir als Lociordinarius unterstehenden Volks zu seiner Diözesanjurisdiction, eröffnen zu wollen.

Ich habe die Sache in der Stille und nach dem Geiste des Ewangeliums und der christlichen Liebe, ohne Aufsehen beizulegen, und die Harmonie und Einigkeit, die ich durch 17 Jahre mit seinen Vorgängern pflegte, herstellen wollen.

Allein er fand unter der Würde sich mit mir freundschaftlich ins Einvernehmen zu setzen, sondern liesz die mitgehende $^{11}|_{11}$ Antwort, welche er, wie mir bekannt, selbst verfaszte durch seinen Generalvikar Faygel unterschreiben und mir zustellen lassen.

In dieser Antwort oder Nota

1) wird mir gleichsam verwiesen, dasz ich ihn ersucht hätte, mir die Ursache und den Zweck der Neuerung zu eröffnen, dasz nähmlich in seinem Diözesan-Schematismus die gr. kath. Seelenanzahl als ob zu seiner lateinischen Diözes gehörend aufgenommen und zur Gesammtzahl der lat. Diözes gerechnet worden, weil er über ein gedrucktes und von der k. k. Censur approbirtes Buch nur der Landesstelle die Rede und Antwort zu geben verbunden sey; dasz übrigens

2) die Aufnahme der g. k. Seelenanzahl in den lateinischen Schematismus keine Neuerung sey, weil

a) in dem Schematismus von Groszwardein in Ungarn auch die Anzahl der g. k. Seelen berechnet wird, und

b) dasselbe in dem Schematismus der Tarnower Diözes geschieht, und dasz

3. die Absicht dieser Berechnung sey, eine treue Uibersicht einer Religionsstatistik nach den verschiedenen Klassen der Gläubigen und Ungläubigen und einer Population der ganzen Diözes zu liefern.

Allein ad 1^m^

Wäre die k. k. Censur, die das Imprimatur diesem Schematismus ertheilt hatte, auf die Beschaffenheit der Umstände aufmerksam gemacht worden, so würde sie vermuthlich einen Anstand dieszfalls genommen haben.

ad 2^m^

ad a) Das Praejudicat des Groszwardeiner Diöcesan-Schematismus in Ungarn kann hier nicht angefürt werden, weil Galizien nach ganz anderen Grundsätzen und Gesetzen regiert wird und es vielleicht in Ungarn besondere Umstände und Verhältnisse und das alte Herkommen dieses mit sich bringt.

ad b) Die Behauptung des Bischofs Korczynski wird durch den im Anschlusse $^{12}|_{12}$ mitgehenden Tarnower Diözesan-Schematismus vom Jahre 1835 pag. 120 gänzlich widerlegt.

ad 3^m^

Die Staatsverwaltung hat die beszten Mittel in Händen sich die Religions- und politische Statistik durch die Militärconscription zu verschaffen, und die Staatsbuchhaltung, welche

die dieszfällige Uibersicht der Regierung liefert, hat gewisz auf den Diözesan-Schematismus des Bischofs Korczynski keine Rücksicht genommen sowohl die Bevölkerung im Lande als die Rubricken über die Religionsverhältnisse und Geistlichkeit in Galizien auszufüllen. Uiberdiesz würde eine solche Statistik, die der Bischof Korczynski erzielen zu wollen vorgiebt, nur immer unvollkommen seyn, weil der ganze Złkiewer Kreis meiner Diözes sich nicht im Bereiche seiner Przemysler, sondern der Lemberger Diözes des lateinischen Ritus befindet, und dem Lemberger lateinischen Konsistorium bisher nicht in den Sinn kam, das g. k. Volk von meiner Diözes unter seine Jurisdiction aufzunehmen.

Daher die Absicht des Bischofs Korczynski in der Aufnahme des dem g. k. Ritus und meiner Jurisdiction untergebenen Volks keine andere gewesen, als sich nach dem Beispiele seiner Vorgänger unter der polnischen Regierung zu richten und die Unterdrückung des g. k. Ritus und der Gerichtsbarkeit der g. k. Bischöfe, gegen welche diese immerwährend bei dem päbstlichen Stuhl die Klagen führten, allmählig zu bewirken.

Euere Majestät! Mein friedlicher Charakter und das Bestreben, in der gröszten Eintracht und Einigkeit mit einem jeden zu leben, ist bekannt, und nur die Nothwendigkeit, dem Uibel und den sehr nachtheiligen Folgen, die aus dem Benehmen des Bischofs Korczynski gegen den gr. kat. Ritus entspringen dürften, vorzubeugen, zwingt mich um den allerhöchsten Schutz Euerer Majestät gegen die Schritte des Bischofs Korczynski zu bitten.

Ich befolge dieszfalls laut Anlage $^{13}|_{13}$ das Beispiel des in der g. k. Hierarchie rühmlichst bekannten g. k. Metropoliten Velamin Rutski, den der römische Stuhl selbst eine Stütze der Union und den ruthenischen Athanasius nannte.

Geruhen Euere Majestät allergnädigst auzuordnen, womit:

I. nach genauer Erhebung und Erörterung das in Warschau im Jahre 1831 gesetzwidrig gedruckte und vom Bischof Korczynski so sehr angerühmte Werk unter dem Titel „Zgodność i Różność między Wschodnim i Zachodnim Kosciołem" von Siarczynski verbothen und dem Bischof Korczynski aufgetragen werde die rühmliche Rezension desselben in seiner Zeitschrift zu wiederrufen; dann womit

II. der k. k. Censur oder Bücherrevisionsamte in Lemberg aufgetragen werde künftighin die Aufnahme des g. k. Volks in den Diözesan-Sehematismus des lateinischen Ritus von Przemysl nicht zu gestatten; und

III. dem Bischof Korczynski ratzugeben nach dem Beispiele seiner friedlich und ewangelisch gesinnt gewesenen Vorgänger, der Bischöfe Gołaszewski und Potoczky, im Frieden, in der Ruhe und Einigkeit mit dem gr. kath. Klerus zu leben und sich keine Praeferenz und Jurisdiction anzueignen.

Додатки.

В 13 додатках подано відписи документів, на які в повисшім письмі покликано ся. З них передруковуєть ся тут лиш ті, що доси не були друком оголошені. Инші можна знайти в означених виданнях.

Додаток 1-ий. Memoriale ad S. Congregationem de Propaganda fide ratione variarum Cleri rutheni immo et episcoporum unitorum oppressionum (митроп. Антонія Селяви з 1644 р.) — Гл. Mich. Harasiewicz: Annales ecclesiae ruthenae, Львів, 1862, ст. 350—354; Mich. Ritter v. Malinowski: Die Kirchen- und Staats-Satzungen bez. des gr. kath. Ritus der Ruthenen in Galizien, Львів, 1864, ст. 37—40.

Додаток 2-ий. Записка передана Ів. Ґуцом цісаревій Марії Тересї 17. липня 1774 р. — Гл. Harasiewicz: op. cit., ст. 558—561; Malinowski: op. cit., ст. 304—306. До тої записки долучений еп. Снїгурським ще й витяг із книжки: Fr. Ios. Jeckel: Pohlens Staatsveränderungen und letzte Verfassug, Відень 1083, ч. III, ст. 132, де обговорюєть ся звісний польський „Projekt na zniszczenie Rusi“ з 1717 р. В кінцевій дописцї сказано: Ich habe dieses unsinnig boshafte Projekt vor mir.

Додаток 3-ий. „Supplementum“ записки, подане Ів. Ґуцом цісаревій Марії Тересї 27. липня 1774 р. — Гл. Malinowski: op. cit., ст. 307.

Додаток 4-ий. Письмо ґр. Йос. Бріґідо з 8. липня 1790 р., де оповіщуєть ся зміст дипльому ціс. Леопольда II. з 26. червня 1790 р., яким затверджуєть ся привилеї гр. кат. Церкви і зрівнуєть ся еї обряд з обрядом лат. Церкви. — Гл. Ант. Петрушевич: Сводная гал.-рус. лѣтопись съ 1772 до конца 1800, Львів, 1889, ст. 297—298.

Додаток 5-ий. Przyjaciel chrzescianskiey prawdy, II, 2 з нїмецьким перекладом поміщеної в нїм еп. Корчинським рецензії на книжку Шмітта-Сярчинського: Zgodnośc i różność między wschodnim i zachodnim Kościołem.

Додаток 6-ий. Опінїя львівської лат. Консисторії про книжку Шмітта-Сярчинського з 1825 р.

N° 112|29. Praes. 15. I. 1825.

Leopoliensis C. R. Censura seu Revisio librorum medio Notae dd. 13ª Januarii a. c. № 18 insinuat Consistorio huic, quod cum adjacens Manuscriptum parochi Siarczynski: Zgodność wschodniego i zachodniego Kościoła czyli pomysł ku połączeniu obydwóch Kościołów etc. przez Józefa Hermana Schmitt napisany, a przełożony po polsku, pomnożony i przekształcony etc. etiam circumstantias r. g. respiciat, ideo D-nus Censor librorum pro polonica literatura b. m. proposuerit ut isthoc praevie etiam Consistorio Metropolitano huic pro inspectione et declaratione communicetur, an non quidpiam obsit, quo minus typis imprimatur;

et quia Revisio librorum isti propositioni Censoris accedit. proinde eadem memoratum Manuscriptum cum declaratione Consistorii Metropolitani r. l. hujatis super hocce horsum transmittit.

Consistorium r. l. medio Notae dd. 27ª Decembris a. el. N° 3107 a Revisione librorum dd. 13ª Xbris a. el. N° 529 sibi communicatum praecitatum manuscriptum remisit cum sequentibus observationibus.

1) Phil. 1. b. Alexander Imperator Russorum vocatur samowładca duchowny i swiecki, który przeznaczony iest od Opatrzności, aby ołtarże Bogu, trony panuiącym, pokoy narodom etc. powrócił. Jam vero in eadem 1ª Philura quid denotet quòd de Jmperatore nostro dicitur: Związku ewangelicznego naczelnik non intelligitur. Similia encomia Alexandro Jmperatori phil. 21. c. et phil. 55. a. tribuntur. Jn ultimis autem versiculis hujus operis provocatur foedus sanctum, quod iidem principes inivevunt. Num haec admitti possent a Consistorio l. r. decisioni altiori relinquitur.

2) Phil. 3ª b. acriores expressiones adversus Ecclesiam russicam adhiberi videntur, uti quod non debeat vocari graeca aut orientalis, sed Photiana aut protestantica. Phil. 11. a. Michael III. Imperator vocatur piiak et phil. 65 d. videtur observatio facile offendere posse: quare Jmperatores Russiae brevius quam alibi vivere soleant.

3) Phil. 55. b. c. Opinio: quod si Ecclesia orientalis ad unionem Ecclesiae Romanae catholicae rediret, summus Pontifex pauciora haberet jura in illis Ecclesiis quam in Ecclesia occidentali videtur Consistorio l. r. quod abesse possit uti quoque philura 60. c. expressio: qua Eugenius IV Pontifex vocatur starzec równie zręczny iak pyszny; denique

4) quae philura 22. l. ex Maistre de SS. Trinitate dicuntur videntur esse obscura. Eadem phil. 22. c. explicatio SS. Trinitatis, quae ex Sturdza profertur uberius et adaequatius refellenda videretur. Denique sicut omnis similitudo circa Religionis mysteria ita phil. 43. a. de processione Spiritus S. a Patre et Filio quae ab igne est desumpta claudicare videtur.

Quare Metropolitanum r. l. Consistorium opinatur, ut inteppreti polonico hujus operis haec loca immutanda committerentur.

Communicetur Nota C. R. Officii Revisionis Librorum cum suis allegatis Consistorio Premisliensi ea cum requisitione ut opinionem suam depromere et Consistorio Metropolitano adaperire velit.

N o t a. Illmo ac Reverendissimo Consistorio communicatur in adnexo ·|. Nota C. R. Officii Revisionis Librorum dd. 13ª Januarii a. c. N° 18 cum suis allegatis ea cum perhumana requisitione ut opinionem suam super adjacente manuscripto parochi rit. lat. Siarczynski depromere et circa reacclusionem communicatorum Consistorio huic Metropolitano adaperire non gravetur.

Додаток 7-ий. Опінія перемиської гр. кат. Консисторії про книжку Шмітта-Сярчинського. Повторена нище в додатку 8-ім.

Додаток 8-ий. Опінія львівської гр. кат. Митроп. Консисторії про книжку Шмітта-Сярчинського.

Nº 1272|184. Praes. 12. VII. 1826.

Premisliense r. g. c. Consistorium dd. 29ª Maÿ a. c. Nº 132 relate ad hujatem requisitionem dd. 19ª Augusti a. c. Nº 112 communicatam sibi Notam Officii Revisionis Librorum dd. 13ª Januarÿ a. el. Nº 18 cum suis allegatis reaccludit cum sequentibus observationibus.

In reaccluso parochi r. l. Siarczynski manuscripto cui titulus Zgodność wschodniego i zachodniego Kościoła czyli pomysł ku połączeniu obydwóch Kościołów etc. occurrunt:

1) vagae et vacillantes notiones Ecclesiae gr. orientalis et in specie Ecclesiae orientalis schismaticorum in imperio Russiae vid. praes. sect. VII., IX et XVIII;

2) nonnulla falsa, contumeliosa, spiritui Evangelii contraria et non tam ad animos conciliandos, quam exacerbandos qualificata asserta dictam Ecclesiam concernentia, praes. sect. IX., X., XVII., XXII, XXIV;

3) opiniones doctrinae Ecclesiae Catholicae repugnantes sect. XI., XIII., XV., XVII., XXIV.

4) Ignorantia nonnullorum objectorum r. g. c. et status Hierarchiae Ecclesiae gr. orientalis in oris Russiae sect. XII., XIII., XV.

5) Frequentes noevi versionis et imperitia linguae slavicae sect. VIII., IX., XII., XIII., XVII.

6) Positiones systemati regiminum contrariae et a spiritu Religionis cath. abhorrentes, sect. IX., XVII., XXIV.

Qui noevi juxta opinionem memorati Consistorii ante evulgationem quaestionis operis fine approximandae propositae ab authore reconciliationis emendandi essent.

Circa reacclusionem manuscripti Siarczynskiani et Notae Leopoliensis r. l. Consistorii horsum ad N. 112 ex 1825 et acclusionem praesentis Notae Premisliensis r. g. c. Consistorii fiat ad C R. Officium Revisionis librorum sequens reinsinuatoria Nota:

Note. Das mittelst der gefälligen Note vom 13ten Jänner 1825, Z. 18. anher zur Einsicht und Aeuszerung übermachte Manuscript des lat. Pfarrers Siarczynski: Zgodność wschodniego i zachodniego Kościoła, czyli pomysł ku połączeniu obydwóch Kościołów etc. wird sammt der Begutachtung des hiesigen lat. Consistoriums in der Anlage ·|. mit der dieszfälligen Aeuszerung dienstgemessenst zurückgeschlossen, dasz dieses Manuscript, so wie es gegenwärtig seinem Inhalte nach beschaffen ist, nach den von dem Przemysler g. k. Konsistorium laut dessen hier :|: mit-

folgenden Note vom 29ten May l. J. Z. 132 dargestellten Ansichten, welche auch dieses Metropolitan-Konsistorium theilet, zum Drucke nicht zulässig seyn dürfte.

Додаток 9-ий **Вияснення ґенези і тенденції книжки Шмітта-Сярчиньського.**

Auszug oder Auseinandersetzung derjenigen in dem Siarczynskischen Manuscripte vorkommenden Sätze und Gegenstände, die die Konsistorien

I. des lateinischen Ritus von Lemberg und der ehemahlige Erzbischof Graf Ankwicz,

II. das Przemysler g. k. Konsistorium und

III. das Lemberger g. k. Metropolitan-Consistorium in dem Manuscripte des Siarczynski als anstössig und zum Druck nicht geeignet fanden und welche sich in dem in Warschau gedruckten und von Bischof Korczynski so sehr empfohlenen und angerühmten Buche befinden.

Vorläufig musz bemerkt werden, dasz:

1) das in Warschau unter dem Namen des Siarczynski im Jahre 1831 gedruckte Buch mit seinem von drey Consistorien begutachteten Manuscripte in sehr vielen Sachen nicht übereinstimme, weil es völlig umgearbeitet, verstümmelt und mit Zusätzen von den Herausgebern vermehrt ist; dasz aber

2) die Abänderungen und die Umarbeitung nicht zum Vortheil der Harmonie der Kirchen, sondern dahin hingezielt hat, um noch die Spaltung gröszer zu machen und die beiderseitige Erbitterung zu vermehren, daher

3) die in dem Siarczynskischen Manuscripte enthalten gewesenen anstössigen Sachen zurück, aber dasjenige, was er zum Vortheil der griechischen Kirche schrieb, überall weggelassen und mit anzüglichen Zusätzen versehen worden; dasz übrigens

4) die Herausgeber dieses Werks die Jesuiten gewesen sind; ist daraus ersichtlich, weil:

a) so wohl auf dem ersten Blatte der Vorrede, als auch überall, wie z. B. Seite 176, 200, 237 sich auf den berühmten gelehrten Prediger des Königs von Pohlen, Peter Skarga berufen wird, von dessen Wirksamkeit sein Zeitgenosse, röm. kath. Bischof von Przemysl Piasecki, in seiner hier im Auszuge beiliegenden Chronica gestorum die beste Auskunft gibt[1]) — und

b) in den von Herausgebern gemachten Abänderungen und Zusätzen der dieser Gesellschaft seit jeher eigene, gegen den

---

[1]) Excerptum ex Chronica gestorum in Europa singularium a Paulo Piasecio Episcopo Premisliensi accurate ac fideliter conscripta ad annum Christi 1648 ad utilitatem publicam divulgata et typis expressa cum gratia et privilegio S. R. M. Craco-

griechischen Ritus überhaupt und besonders gegen ruthenische oder griechisch-katholische und rusische Nation und die Regierung feindselige Geist und Tendenz hervorleuchtet.

Dieses vorausgesetzt wird bemerkt und zwar:

ad I^m das vom lat. Lemb. Consistorium gerügte befindet sich:

ad 1) in der Vorrede S. IV, V, 533.

ad 2) findet man in Vorrede S. IX. 41.

Die anzügliche und beleidigende Behauptung in Hinsicht der russischen Regenten und der Nation, welche das Lemberger lat. Consistorium gerügt hat, S. 521 – 523 lautet folgender massen: dasz obschon im neuerer Zeit in Ruszland die Civilisation sich verbreitet hat, so leben doch seine Beherrscher im Durchschnitt nicht mehr als 13 Jahre, wo andere Monarchen doppelt so lange leben. Es ist umsonst, heiszt es wörtlich, dasz ein fremdes Geschlecht auf dem Thron gesetzt ist und dieses die russische Nation veredeln will, die Zeit der Herrschaft wird wegen der Sünden der Na-

---

viae in Officina typographica Francisci Caesarii S. R M. Typographi. AD. 1648.

Ad Annum 1616.

Sub finem autem ejusdem anni decesserat quoque cubiculi Regii Praefectus Andreas Bobola, octuagenarius, homo rudis, morosus, promotus ad illud officium patrocinio sacerdotum Societatis Jesu, quod illis in omnibus consentiret. Unde ubique conjuncta opera in privatis colloquiis, quae ipsis semper patebant, solicitantes regem (Sigismundum III) adeo constrinxerant, ut omnia ipsorum consiliis ageret et aulicorum spes et cura nonnisi ab eorum favore penderent: qui et in publicis negotiis isti suggerebant, quid rex decerneret tanto majori Reipublicae periculo, quod ad ejusmodi familiaritatem regis assumebantur personae (praesertim confessor et concionator Petrus Skarga) a scholis vel a Magisterio Novitiorum Religiosorum rerum et Status Policiae prorsus expertes haecque causa unica fuit errorum non in domesticis solum sed et in publiciis ut Moschicis, Svetiis Livonicisque Regis rationibus et tamen poenae sacrilegii crimen reputabatur, si quis eorum dicta factaque reprehenderet et nemini, qui non ipsis applauderet, facilis ad dignitates aditus patebat. Sed remiserant aliquantum illud supercilium amisso isto Bobola tanti artificii aptiori instrumento nec alium rex in illo officio (praestat hoc caeteris majoribus magistratibus familiaritate regis) surrogare voluit, et demum lege arctatur publica, quae ejusmodi officia supprimi vetat talem suffecit, qui senio et morbis confectus minus habilis illi muneri exercendo ad aulam regiam nunquam veniret.

Anmerkung. Dieser Andreas Bobola ist nach öffentlichen Blättern unlängst offenbar auf Andringen der Jesuiten vom heiligen Stuhl canonisiert worden.

tion nicht verlängert. Es ist nur ein Weg, nähmlich den Aufstand gegen den römischen Stuhl aufzugeben und sich dem Pabste zu unterwerfen.

ad 4) Die gerügte Vergleichung befindet sich S. 282, wo es heiszt: wenn von einem Feuer das zweite und von diesem ein drites angezündet ist, so kann man sagen, dasz dieses nicht nur unmittelbar von dem zweiten, sondern auch mittelbar von dem ersten durch das zweite enstanden ist und das ist es eben, was die hath. Kirche von dem heil. Geiste lehret, dasz er vom Vater und Sohne ausgehet. Diese Vergleichung, die das Lemberger lat. Metrop. Consistorium unpassend fand, ist offenbar in dem für jedermann verfaszten Buche anstössig.

Ad II$^{\underline{m}}$ et III$^{\underline{m}}$

Sätze, die falsch, beleidigend, der ächten katholischen Lehre entgegen sind, XXIV. Hauptstück S. 520.

Jede Entwicklung des Geistes nimmt von den Priestern den Anfang durch religiöse Vorstellungen und Gebräuche, durch Begebenheiten und selbst durch Wunder, sie mögen wahr oder falsch seyn. Von diesem Grundsatze gab es keine Ausnahme und wird auch keine geben.

Anmerkung. Also auch das nähmliche ist von der christlichen Religion zu verstehen.

Seite 232. Das Priesteramt ist so erhaben, die Verhältnisse zwischen dem Hirten und der Heerde sind so heilig, dasz man mit Recht eine höhere Vollkommenheit von ihrem Stande, eine Absonderung von dem Volke fordert. Was sie der Welt nähert, entfernt sie von der nützlichen Erfüllung der überaus wichtigen Berufspflichteu. Selbst das Beichthören fordert einen ehelosen Beichtvater. Niemals wird das zarte Geschlecht dem verheiratheten Priester seinen Gewissenszustand vollständig eröffnen. Doch der Anstand verbiethet die Sache weitläufiger zu erörtern.

Anmerkung. Also der ganze nicht nur nicht unirte, sondern auch griechisch-katholische Klerus ist zum Beichthören nicht geeignet; dieser Klerus ist unvollkommen und nicht heilig in Hinsicht der Verhältnisse zu der Heerde.

Seite 65. Eine grobe Unwissenheit und bethörender Aberglaube in Religionssachen ist die Eigenschaft des Volkes und der griechischen Geistlichkeit.

Seite 475. In der griechisch-russischen Kirche glaubt ein jeder, was er glauben will, die Glaubenseinigkeit ist jedem gleichgültig.

Seite 233. Wie grosz das Sittenverderbnisz der Geistlichkeit in jenen Ländern ist, wo der Geistlichkeit die Ehe erlaubt ist, kann sich nur derjenige vorstellen, der davon Zeuge gewesen.

Seite 258. Wir wünschten die Beispiele guter Seelenhirten in den verheiratheten Priestern zu sehen und solche in Hinsicht ihrer Tugend, Kenntnisse und Amtseifer mit unseren vergleichen zu können.

Anmerkung. Wie anzüglich verleumderisch und kränkend für sämmtliche griechische Kirche und für alle protestantische Länder alle diese Bemerkungen sind, ist einleuchtend.

Seite 107 werden die von den Patriarchen von Konstantinopel für die Herstellung der Kirche Pantocrator ausgeschriebenen Sammlungen eine Simonie genannt; und welche Benennung werden nach der Meinung der Herausgeber ähnliche für die St. Pauls-Kirche in neuerer Zeit ausgeschriebenen Sammlungen haben?

Seite 531. Es ist kein Christenthum ohne Pabst; also alle nicht Katholiken sind keine Christen und sind Heiden.

Seite 532. Die abtrünnige russische Kirche ist im beständigen Aufruhr gegen die geistliche Gewalt des Pabstes.

Seite 68. Die Nationen leiden wohl die fremden Regenten auf ihren Thronen, aber sie leiden nicht, dasz sie einer fremden Nation untergeben sind.

Seite 200. Den Gebrauch der slavischen Sprache in der Liturgie findet der Verfasser nicht angemessen und behauptet, dasz die Kirchenversammlung von Trient den Gebrauch der Landessprache beim Gottesdienste verbothen und die dawider handelnden anathematisirt habe.

Anmerkung. Conc. Trid. Capite 8º heiszt es: non tamen expediri visum est Patribus, ut vulgari passim lingua celebraretur. Quam ob rem retento ubique cujusque Ecclesiae antiquo et S. Rom. Ecclesiarum matre et magistra probato ritu, ne oves Christi esuriant, declarentur iis mysteria Sacrificii Missae etc. Canone 9. Siquis dixerit Ecclesiae Romanae ritum quo submissa voce pars Canonis et verba Consecrationis proferuntur damnandum esse aut lingua tantum vulgari missam celebrari debere aut aquam non miscendam esse vino... anathema sit.

Woraus erhellet, wie die Behauptungen des Verfassers dieses Werkes der Entscheidung der Kirchenversammlung von Trient und dem ächten Sinne der katholischen Kirche entgegen sind.

Seite 209. Die Bilder der Heiligen sind zu verehren, weil solche die Erinnerung unserer Erlösung in uns erwecken und uns zur Nachahmung der Tugenden der Heiligen aufmuntern und weil durch die Bilder die Wunder erzeugt werden, so sollen diese (nach der Lehre der Kirchenversammlung von Trient, Sess. 25 de inv. Sanct) zum Danke gegen die Güte Gottes uns aneifern.

In dem Conc. Trid. Sess. 25 de invocatione Sanct. heiszt es: Admonetur populus beneficiorum quae a Christo sibi collata sunt, sed etiam quia Dei per Sanctos miracula et salutaria exempla oculis fidelium subjiciuntur ut pro iis Deo gratias agant ad Sanctorum imitationem vitam moresque suos componant...

Der Kirchenrath spricht von den Wundern der Heiligen, der Verfasser von den Wundern der Bilder.

Seite 160. Als drittes Sacrament wird die Beichte genannt, welche nur ein Theil des Sacramentes der Busse ist, Sacramen-

tum poenitentiae, und Seite 163 in der Note heiszt es: auch von jenen, welche die Beichte als Sacrament nicht anerkennen, wird sie gebilliget. Ist das nicht gegen die ächte katholische Lehre de Sacramento poenitentiae und eine Beirrung der Layen, als ob die Beichte allein ein Sacrament sey.

Seite 433. Gegenwärtig, da die Monarchen den Zusamenhang (nähmlich einer Unterwürfigkeit) mit dem Pabsten zerrissen haben, ist die ganze Kraft ihrer weltlichen Macht wankend und stürzt zusammen. Indem sie sich dem Einflusse gottesfürchtiger Stellvertreter Jesu Christi entzogen haben, sind sie in die Hände grausamer Tyrannen gerathen, welche ihnen die Gottlosigkeit aus ihren eigenen Unterthanen geschaffen hat.

Anmerkung. Gehören solche Tiraden in ein geistliches Buch über Harmonie der Kirchen?

Wie die von Herausgebern dieses Werkes gemachten Bemerkungen und Zusätze, die der Bischof Korczynski schön nennt, beschaffen sind, bewährt wörtlich die Seite 492—500 vorkommende Bemerkung:

Nach Beleuchtung der vorzüglichsten Hirngespinste des griechisch-russischen Kirchenlehrers übergehe ich sein sonstiges leeres Geschwätz. Schade um ein kostbahres Oehl zum Sauerkraut, Schade um Zeit, Mühe, Papier und Worte zur Widerlegung der offenbaren Arglist und Schwindeleyen. Der Hund bellt zur Vertheidigung seines Herrn, es soll also auch uns niemand Uibel nehmen, wenn wir für Jesum Christum sprechen.

Uiberhaupt athmet das ganze Buch einen feindseligen Geist gegen die griechische Kirche überhaupt und besonders gegen die russische nicht unirte sowohl, als unirte Kirche, und der Bischof Korczynski durch so rühmliche Rezension dieses Buches, welches sich von den polnischen Emigranten eingeschwärzt in vielen Händen befindet, hat an den Tag gelegt, dasz er mit dem feindseligsten Geiste gegen die der kais. österreichischen Regierung stätts treuen und anhängigen Ruthenen in Galizien beseelt ist und hat eine Brandfakel der Zwietracht zwischen die Geistlichkeit und das Volk beiderley Ritus geworfen, welche nachtheilige Folgen haben könnte.

Додаток 10-ий. **Шематизм перемиської лат. дієцезії з 1835 р.**

Додаток 11-ий. „Nota“ ґен. вікарія перем. лат. Капітули до перем. гр. кат. Консисторії з оправданнєм втягнення числа вірних гр. кат. обряду в шематизм перем. лат. дієцезії.

Перемишль, 26. II. 1835, ч. 487. Praes. 3. III. 1835, [Прот. 1835, ч, 92].

Ad requisitionem R-mi Consistorii dd. 15ª Januarÿ a. c. №. 53, ut videlicet rationem et scopum adaperiamus novitatis hujus, quod in Schematismo Dioecesano pro a. 1835 in non-

nullis parochiis numerus animarum totius dioecesis catholicae r. g. insimul computati sunt, haec observamus.

1) ad dandas justificationes similes solum ab Excelso C. R. Gubernio provocari possemus, neque dandam desuper rationem obligatos nosmet putamus, cum agatur de libro typis impresso, qui censurae calculum tulit. Attamen

2) summopere aestimantes harmoniam, quam inter ritum utrumque ad salutem animarum intercedere oportet hancque ex nostra parte pro omni possibili promovere cupientes ad factam requisitionem respondere non tergiversamur, et quidem:

a) putamus, requisitionem dictam ejus esse tenoris, acsi Consistorii nostri indirectam inculpationem aliquam contineret, quod in alienam segetem falcem inserimus juraque aliena laeserimus. Hoc saltem inesse nobis videtur verbis: ut rationem et scopum hujus novitatis adaperiamus illud vero ne a longe quidem nostrae fuit intentionis, sed neque rem hanc

b) novitatis argui posse existimamus, cum illud jam dudum in aliis schematismis observatum fuisse sciamus, nominatim in schematismo dioeceseos Tarnoviensis et Magno-Varadinensis, quos schematismos R-mo Consistorio erga restitutionem sub ¹|₁ et ²|₂ praesentamus, ubi Catholici ritus latini, ritus graeci, graeci non uniti, acatholici augustanae et helveticae confessionis et Judaei et separatim juxta se positi et in fine in unam summam computati.

Scopus vero noster fuit exhibere computum fidelem statisticae Religionis juxta classes diversas fidelium atque infidelium et populationis totius nostrae dioeceseos per quinque circulos. Fecissemus illud uti in schematismo dioecesos Magno-Varadinensis videre est, in singulis decanatibus, parochiis, immo oppidis et pagis, verum cum decanatus dioeceseos, r. l. cum decanatibus dioeceseos r. g. non conveniant neque parochiae cum parochiis illud nonnissi in majoribus oppidis et integris circulis praestare potuimus, omnem vero notitiam desuper fideliter desumpsimus e fonte authentico, schematismo dioecesis Premisliensis r. g. de a. 1833. Voluimus quidem pro anno futuro ad exhibendam perfectiorem rei conspectum pleniorem desuper notitiam a R-mo Consistorio expetere, verum nunc illud facere jam non audemus. Nos vero e nostra parte non sumus contrarii, ut in schematismo dioeceseos Premisliensis r. g. c. notitiae qualescunque e nostro schematismo, si tamen fideliter desumptae, apponantur.

Haec prolixius fors dicta sunt verum semper in amicitia utut enim ritu diversi uni tamen servimus Domino, unus enim Dominus, una fides, unus Deus. *Faygiel.*

Додаток 12-ий. Шематизм тарнівської лат. дієцезії з 1835 р.

Додаток 13-ий. Конклюзія з „Інформації“ митроп. Йос. Рутського, даної Римській Столици 1624 р., що починається сло-

вами: De omnibus his miseriis siluimus hactenus etc... Гл. Harasiewicz: op, cit., ст. 291; Malinowski: op. cit., ст. 33.

20. Письмо віцепрезид. гал. Ґуберниї Фр. Кріґа до митроп. Мих. Левицького в справі допущення репрезентанта гр. кат. духовенства до Видїлу галицького Станово Сойму.

Львів, 30. III. 1835, ч. 173. [Praes. 5. IV. 1835, ч. 11.]

Hochwürdigster Herr Metropolit! Als Seine Majestät der Höchstselige Kaiser Franz im Jahre 1818 mit der Allerhöchsten Entschlieszung vom 23. Dezember jenes Jahres zu bestimmen geruhet haben, dasz von den zwei Beisitzern des geistlichen Standes im landständischen Ausschusse immer einer vom gr. kath. Ritus seyn soll, damit der sehr zahlreiche Klerus von diesem Ritus sich ebenfalls einer Repräsentation im ständischen Ausschusse erfreue, sind Allerhöchstdieselben der Stimme Ihres Herzens gefolgt und haben einen Beweis der landesväterlichen Sorgfalt für den gr. kath. Klerus gegeben. — Es haben sich jedoch in der Folge Schwierigkeiten gezeigt, die vorzüglich aus dem Bestande von 3 katholischen Ritus in dieser Prowinz hervorgingen, welche mit Rücksicht auf alle reiflich erwogene Umstände es als nothwendig darstellen, dasz von jener Bestimmung abgegangen werde, und Se Majestät haben Sich veranlaszt gefunden, die besagte Bestimmung mit der Allerhöchsten Entschlieszung vom 10. Juli 1824 aufzuheben und anzuordnen, dasz sich für die Zukunft auch bei der Wahl der Deputirten vom geistlichen Stande lediglich nach dem 7. § des a. h. Patentes vom 13. April 1817 zu benehmen sey.

Euere Excellenz werden nicht verkennen, dasz ich unter solchen Umständen nicht in der Lage bin, das von Hochdenselben in Gemeinschaft mit dem Przemysler Herrn Bischofe Snigurski mir überreichte Einschreiten vom 26. Dezember v. J. Z. 166, damit die zuletzt bezogene Allerhöchste Anordnung wiederrufen und die Allerhöchste Entschlieszung vom 23. Dezember 1818 wieder in Kraft gesetzt werden möge, von meiner Seite höheren Orts vorzulegen.

Ich gebe übrigens der Hoffnung Raum, dasz sich die geäuszerten Besorgnisse, wienach bei der ungünstigen Stimmung der Mehrheit der galizischen Stände gegen den gr. kath. Ritus gleichsam nicht zu erwarten sey einen Deputirten vom geistlichen Stande des besagten Ritus je gewählt zu sehen, sich nicht bewähren werden, da der gröszte Theil der ständischen Mitglieder eben so viel richtige Einsicht als Billigkeitsgefühl besitzet, und ich will meiner Seits in dem Umfange der mir gesetztmässig zustehenden Befugnisse gerne darauf hinwirken, dasz ausgezeichneten Geistlichen des gr. kath. Ritus der Eintritt in den ständischen Ausschusz geöffnet werde. — Sollte es wider alles Erwarten unseren vereinten Bemühungen nicht gelingen, das gewünschte

Resultat bei dem Bestande der jetzigen Vorschriften herbeyzuführen, so wird es dann an der Zeit seyn, auf eine angemessenen Modifikation derselben fürzudenken und solche in Vorschlag zu bringeu.

Empfangen Euere Excellenz den Ausdruck der ausgezeichneten Hochachtung, mit der ich die Ehre habe zu seyn Eurer Excellenz gehorsamer Diener *Krieg*.

21. Зажаленнє подане еп. Ів. Снїгурським цїсареви Фердинандови I. на лат. еп. Мих. Корчинського по причинї його зусиль до захоплення зверхности в перемиській гр. кат. дієцезиї.[1])

Перемишль, 1. VI. 1835. [Прот. 1835, до ч. 127.]

Euere Majestät! Laut der anruhenden ¹|₁ Zuschrift vom 11ten Jänner l. J. Z. 142 sucht der Przemysler lat. Bischof Korczynski die päbstliche Bulle Benedikt des XIV., Etsi pastoralis, welche nur für die in Italien wohnenden Griechen, die ihre eigenen Bischöfe nicht haben und aus dieser Ursache der Jurisdiktion der lat. Bischöfe unterworfen sind, erlassen wurde, auch auf die gr. kath. Einwohner Galiziens im Grunde eines Reskripts des Nuntii Apostolici Viennensis auszudehnen. Um dieses allsogleich in Ausübung zu bringen, hat der hierortige Professor der Kirchengeschichte und des Kirchenrechtes Joseph Sulikowski dieses mit dem vorgeschriebenen Placetum Regium nicht versehene Reskript des Nuntii Apostolici öffentlich in der Schule während der Vorlesung als eine allgemein zu beobachtende Normallvorschrift kundgemacht ohne vorläufig hiezu die Genehmigung der Landesstelle erhalten zu haben.

Laut Beilage ²|₂ wurde vermutlich auch dadurch das Lemberger lat. Metropolitan-Konsistorium veranlaszt, die Aufdringung dieser Bulle als eine Norm den gr. kath. Glaubensgenossen in Galizien zu versuchen.

Die frägliche Bulle Etsi pastoralis enthält solche Grundsätze, welche:

1. den Allerhöchsten und hohen Anordnungen zuwiderlaufen;

2. die Jurisdiction der gr. hath. Bischöfe untergraben;

3. die gegenseitige Erbitterung und Gehässigkeit zwischen der Geistlichkeit und den Unterthanen beider Rithus veranlassen; und

4. die Konstitutionen des römischen Stuhls hinsichtlich der Aufrechthaltung des gr. kath. Ritus zuwider sind.

---

[1]) На боцї дописано рукою Снїгурського: Conceptus originalis per Dm custodem Polanski adornatus. Copia hujus remonstrationis Sae Majestati exhibitae communicata est Suae Excellentiae Dni Metropolitae Lewicki cum omnibus allegatis mense Majo 1836 ad Num 60|pr.

Ad 1um

a) Mit Allerhöchsten Entschlieszung vom 3. August 1776 ist den Behörden zu wiederhohlten Mahlen aufgebunden worden dahin den sorgsamsten und ununterbrochenen Bedacht jederzeit zu nehmen, womit einerseits dem in Galizien so sehr ausgebreiteten, in so vielen sowohl politischen als religiösen Rücksichten die gröszte Aufmerksamkeit verdienenden, unter der pohlnischen Regierung bedrückten gr. kath. Ritus nicht der geringste Eintrag, von wem es auch immer seyn mag, zugefügt, andererseits aber zwischen den Bischöfen sowohl, als unter dem Klerus beiderley Ritus so viel wie möglich Ruhe, Friede und Einigkeit hergestellt und erhalten, auch hinwider weder von einem, noch von anderem Theile, weder directe noch indirecte, zu handeln gestattet werde.

b) In der für die k. k. Kreisämter in Galizien erlassenen Instrukzion vom Jahre 1782 § 18 haben Seine Majestät glorreichen Andenkens Joseph II. anzuordnen geruhet: Da in Galizien die katholische Religion aus drei Ritibus besteht, nähmlich aus dem latheinischen, dem griechish- und armenisch-katholischen, so ist besonders darauf zu sehen, dasz diese drey Töchter einer Mutter in schwesterlicher Liebe leben und sowohl unter dem Volke, als auch unter den Geistlichen dieser Ritus müssen im gleichen Ansehen erhalten und keinem der Vorzug vor beiden andern, die eben so ehrwürdig sind, gestattet werden dürfe.

c) Weiland Seine Majestät Kaiser Leopold II. geruheten mittelst öffentlichen Edicts vom 8ten Juli 1790 laut Beilage 3/3 die Gleichheit des lateinischen und des gr. kath. Ritus anzuerkennen und anzuordnen, wie auch jede Störung, Verachtung oder Geringschätzung des gr. kath. Ritus unter schwerer Verantwortung zu verbiethen.

Diese Allerhöchst angeordnete Gleichheit der beiden Ritus wird durch die frägliche Bulle Etsi pastoralis gänzlich zerstört und aufgehoben, indem fast in jeder Zeile derselben der Vorzug dem lateinischen vor dem gr. kath. Ritus eingeraumt wird, welches die Störung der öffentlichen Ordnung nothwendig nach sich ziehen musz, indem hiedurch die Glaubensgenossen des lat. Ritus zur Verachtung und Geringschätzung jener des gr. kath. Ritus veranlaszt und die letzteren hingegen zur Unzufriedenheit und Erbitterung gereizt werden. Diesem nach dürfte die frägliche Bulle Etsi pastoralis in Galizien nicht angewendet und um so weniger als Norm angenommen werden, da in derselben manches dem bestehenden bürgerlichen Gesetzbuche zuwiderlaufendes angetroffen wird; wie z. B. § 8. N^ro^ 11, wornach die Kopulazion in Fällen, wo der Bräutigam dem latteinischen, die Braut aber dem gr. kath. Ritus zugethan ist, von dem Pfarrer des Bräutigams ausschlieszend zu verrichten sey; da doch mit dem All. bürg. Gesetzbuche Hauptst. III § 34 verordnet wird, dasz wo Bräutigam und Braut unter verschiedene Pfarrbezirke gehö-

ren, es genug ist, wenn sie ihre eheliche Einwilligung entweder vor dem Pfarrer des Bräutigams oder vor jenem der Braut erklären. Dasz dergleichen Miszbräuche aus Anlasz dieser Bulle mit Hintansetzung der bestehenden bürgerlichen Gesetze getrieben werden, dient zum Beweise die anliegende 4|4 Verordnung des Galizischen Landes Guberniums vom 19. August 1788, Z. 19153.

ad 2um

Der fräglichen Bulle Etsi pastoralis zufolge und zwar laut Beilage 5|5

a) § IV. Nro 3 wird gebothen, damit die gr. kath. Priester das h. Chrisma nur vom lat. Bischofe empfangen;

b) § V. Nro 8. wird vorgeschrieben, dasz die gr. kath. Seelsorgerstationen nur durch die lateinischen Bischöfe besetzt werden dürfen;

c) § VII Nro 8. wird verordnet, dasz kein Grieche ohne Erlaubnisz des lat. Bischofs zu den höheren Weihen befördert werden darf; Nro 12, dasz die gr. kath. Bischöfe um die Pontificalien ausüben zu können die Erlaubnisz vom lat. Bischofe einzuholen haben;

d) § IX. Nro 19. werden die gr. kath. Glaubensgenossen, ihre Bischöfe und Erzbischöfe gänzlich der Jurisdiction der lat. Bischöfe untervorfen.

Diese hier angeführten Verordnungen, welche ich nur zum Beispiele berührt habe und mehrere dergleichen mit Stillschweigen übergehe, beweisen hinlänglich, wie die den gr. kath. Bischöfen unter der milden österreichischen Regierung zugestandenen und ihnen vermög ihrer Consecration gebührenden Rechte verletzt, ja sogar vernichtet würden, wenn die oftbesagte Bulle Etsi pastoralis in den k. k. österreichischen Staaten und namentlich in Galizien zugelassen werden möchte.

ad 3ium

Die Bulle Etsi pastoralis enthält solche Grundsätze und Veordnungen, welche nur die gegenseitige Erbitterung und Gehässigkeit sowohl zwischen der Geistlichkeit als auch zwischen den Leyen beider Ritus hervorbringen würden. Zum Beweise dessen führe ich nur einige derselben an:

a) § III. Nro 1. wird in der besagten Bulle verordnet, damit sich die gr. kath. Priester das Sakrament der Firmung zu ertheilen nicht unterstehen, sondern diesz müsse durch die lat. Bischöfe geschehen, laut Beilage 6|6. Da nur die gr. kath. Priester ihrem Ritus nach das Sakrament der Firmung zu administriren befugt sind und die gr. kath. Glaubensgenossen dieses Sakrament unmittelbar gleich nach der Taufe von ihren Pfarrern zu empfangen gewohnt sind, so würden sich dieser Verordnung sowohl die Pfarrer selbst, als auch die Pfarrlinge allsogleich widersetzen, was nicht ohne Verursachung eines öffentlichen Aergernisses geschehen könnte.

b) § II. Nro 11. laut Beilage 7|7 kommt folgende Vorschrift vor: Ist ein Kind vom lat. Priester getauft worden, so gehört es

dem lat. Ritus an; ist es aber vom gr. kath. Priester getauft worden, so wird es dem gr. kath. Ritus angehören. Diesen bisher in Galizien unstatthaften und in politischer Hinsicht höchst schädlichen Grundsatz führt auch der römische Nuntius Apostolicus Viennensis laut der oben sub $^1|_1$ angeführten Note als eine zu beobachtende Ricthschnur an. Die Unordnung als die natürliche Folge dieser Vorschrift, wenn sie ihre Anwendung hierlandes finden sollte, läszt sich leicht voraussehen; denn der gr. kath. Priester würde für sich und der lateinische für sich das Sakrament der Taufe administriren wollen, ohne Rücksicht, ob das Kind zum lateinischen oder zum gr. kath. Pfarrbezirke gehöre, je nachdem dieser oder jener zur Taufhandlung herbeygerufen oder einer dem andern zuvorkommen würde. Daraus müszte nun unausbleiblich:

1. die gegenseitige mit öffentlichem Aergernisse vereinte Reibung zwischen den Pfarrern beider Ritus,

2. in den Taufbüchern die nachtheiligste Unordnung und Verwirrung,

3. in Familien, Pfarreyen, ja sogar in der ganzen Prowinz ein Chaos entstehen, so dasz am Ende niemand wüszte, wessen Ritus eigentlich und wer sein eigentlicher Pfarrer sey.

Diese Unordnung würde ferner die nachtheiligsten Folgen auch hinsichtlich der Ehen nach sich ziehen, denn nach dem bürgerlichen Gesetzbuche müssen die Aufgebothe der Brautleute, wenn sie zu verschiedenen Pfarrbezirken gehören in ihren, nach Verschiedenheit des Ritus, betreffenden Pfarrkirchen verkündigt und die eheliche Einwilligung vor ihrem eigenen Pfarrer erklärt werden; da aber diesz bei der oben gezeigten Verwirrung der Pfarrkinder durch die Taufe unmöglich geschehen könnte, weil man nicht wissen würde, zu welchem Pfarrbezirke, ob nähmlich zu jenem des gr. kath. oder zu diesem des lat. Ritus, jemand gehöre und welcher sein eigentlicher Pfarrer ist, so müszten daraus unausweichbare Streitigkeiten hervorkommen, welche vielleicht auch die Umänderung des bestehenden Eherechtes notwendig machen dürften.

c) Die ganze Tendenz dieser Bulle Etsi pastoralis geht dahin, den Uibertritt vom gr. kath. zum lat. Ritus zu erleichtern und zu bewirken, oder eigentlich den gr. kath. Ritus gänzlich zu unterdrücken. Diese Absicht beurkundet der ganze Inhalt derselben. Da aber die gr. kath. Glaubensgenossen ihren religiösen Gebräuchen dermassen zugethan sind, dasz sie sich davon nicht leicht würden abbringen lassen, so müszten nothwendigerweise sowohl von Seiten der Geistlichkeit, als auch der Pfarrkinder unangenehme Aftritte, Gehässigkeiten und Verfolgungen, wie dergleichen vor Revindication Galiziens unter der pohlnischen Regierung stattgehabt haben, entstehen, denn ein jeder Mensch, wenn er auch nicht ungebildet ist, bleibt seinen religiösen Begriffen und Gebräuchen, an die er von Kindheit an gewohnt ist,

mit jener Stärke und Liebe zugethan, dasz ihm dieselben keine menschliche Gewalt zu rauben im Stande ist, und es auch unmenschlich wäre, ihm solche zu rauben, da er in denselben die Beruhigung seiner Seele findet.

ad 4tum

Pabst Benedict der XIV hat alle die oben angeführten Unzukömlichkeiten, welche aus seiner Bulle Etsi pastoralis entstehen würden, wenn man sie auf andere gr. kath. Nazionen, die ihre eigene Bischöfe haben, ausdehnen wollte, wohl eingesehen; — daher um dem Uibel vorzubeugen, hat er § IX № 24 laut Beilage $^{8}|_{8}$ ausdrücklich hinzugesetzt: dasz diese Bulle weder im allgemeinen, noch kein einziger Theil derselben insbesondere, auf andere gr. kath. Nazionen, welche ihre eigenen Bischöfe, Erzbischöfe und Patriarchen haben, ausgedehnt werden dürfe, weil sie ausschlieszend nur für die in Italien wohnenden und ihre eigenen Bischöfe nicht habenden Griechen erlassen wurde. Man würde daher gegen die Absicht und den Willen Benedikt des XIV handeln, wenn man diese seine Bulle Etsi pastoralis auf die gr. kath. Einwohner Galiziens anwenden wollte, besonders wenn man in Erwägung nimmt, dasz Benedikt der XIV. laut Beilage $^{9}|_{9}$ in seinem an die gr. kath. Bischöfe zu Lemberg und Przemyśl erlassenen Breve dd. 18. September 1751, dann in der Bulle Demandatum coelitus und in dem an den Metropolit Athanas Szeptycki gegebenen Breve den Uibertritt aus dem gr. katholischen zum lateinischen Ritus ausdrücklich unter schwerer Ahndung und unter Ungültigkeit des Aktes verbothen hat; welches Verboth auch neulichst durch das Breve Pii VII dd. 13 Juni 1802 laut $^{10}|_{10}$ erneuert und dessen Darnachachtung eingeschärf worden ist.

Da nun Benedict der XIV. laut des Obbesagten den Uibertritt aus dem gr. kath. zum lat. Ritus und zwar namentlich in Galizien gänzlich verbothen hat, so würde er sich augenscheinlich widersprechen, wenn er die Absicht gehabt hätte die Bulle Etsi pastoralis, in welcher dieser Uibertritt erlaubt wird, auf die gr. kath. Einwohner Galiziens auszudehnen.

Da nun die Bemühungen des Bischofs Korczynski dahin abzielen, um durch die Einführung der Bulle Etsi pastoralis die Unterdrückung des gr. kath. Ritus und der Jurisdiction der gr. kath. Bischöfe in Galizien zu bewirken, so bin ich in Nothwendigkeit versetzt, in tiefster Ehrfurcht zu bitten: Geruhen Euere Majestät allergnädigst anzuordnen, vomit:

1. der Bischof Korczynski und das Lemberger Metropolitan Konsistorium in Kenntnisz gesetzt werden, dasz die Bulle Etsi pastoralis keine Wirkungskraft in Galizien haben dürfe, und

2. dem an der hierortigen theologischen Lehranstalt angestellten Proffesor Sulikowski aufgetragen werde, die eigenmächtige Publizirung des sub $^{1}|_{1}$ angeführten an den Bischof Korczynski herabgelangten Rescripts des Nuntii Apostolici Viennensis zu wiederrufen.

Додатки.

Додаток 1-ий. Ab Ordinariatu rit. lat. Premisliensi. Ad Illustrissimum ac Reverendissimum Ordinariatum rit. gr. cath. Premisliae. Ex offo. Nro 142. Nota.

Ex occasione intercessionis apud Sacram Sedem Apostolicam pro Stanislao Bilinski, ut ipsi liceret ad ritum latinum transire et in hoc ritu ad Ordines Sacros promoveri, recepimus responsum a Nuntio Apostolico Viennae residente sequentis tenoris: „Ut literis Vestrae Dominationis Illustrissimae ac Reverendissimae die 21a elapsi Decembris datis rescribam, ea quidem hoc in loco mihi communicanda propono, quae sa: me Benedictus XIV in praeclarissima Constitutione quae incipit „Etsi Pastoralis“ anno 1742 die 26ta Maў edita ad rem praescribit. Etsi enim ea Constitutio de dogmatibus et ritibus ab Italograecis potissimum tenendis servandisque agat, complura tamen continet de rebus ad graecum latinumque ritum pertinentibus generalia principia, quibus in proposito ab Vestra Dominatione Ill-ma ac Rev-ma casu liceat adhaerere. Haec itaque per dictam Constitutionem § II. num. XI. sancita sunt, nempe: per baptismum fieri ritus graeci vel latini professionem ita, ut ad latinum ritum spectent, qui latinis ceremoniis baptisati fuerint, qui vero ritu graeco Sacramentum baptismi susceperint, in graecorum numero sunt habendi. Ibi tamen subditur: nisi iis baptismus (latino ritu) collatus fuerit vel ob gravem necessitatem, cum nimirum morti proximi fuerint, nec haberi potuerit proprii parochi aut ritus copia vel ex dispensatione Apostolica cum videlicet facultas data fuerit, ut latine quidem baptisentur sed in suo ritu graeco permaneant; in his enim casibus non censentur (graeci) a proprio ad alium ritum transiisse. Hisce praenotatis si Stanislaus Bilinski latino ritu baptisatus fuit, nulla intercedente aut necessitatis causa, aut de graeco ritu servando protestatione (consentiente scilicet patre graeco, cui ex praedicta Constitutione § II num. VIII et X plane liberum est, prolem suam latino ritu baptisandam tradere), tunc idem Stanislaus ita certe ex infantia sua ad latinum ritum pertinet ut non possit ritum latinum semel in baptismo assumptum deserere sine Apostolica dispensatione, quemadmodum in praecitato § II ejusdem Constitutionis num. XIII statuitur. Atque hoc in casu subest Bilinskius Ordinario ritus latini loci, in quo aut natus est aut domicilium habet, quin ad suscipiendos latini ritus ordines indigeat Premisliensis graeco uniti Episcopi dimissorialibus literis, cujus sub jurisdictione ipse nunquam recipi poterat. Quodsi autem Stanislaus Bilinski latino ritu baptisatus fuit, una vel altera ex supra enunciatis necessitatis causis accedente, aut cum facultate prius legitime obtenta graecum

retinendi ritum, tunc ille ad graecum sane spectat ritum et Premisliensi graeco-uniti ritus Episcopo subjicitur; sed cum Laicus adhuc (uti Vestra Dominatio Ill-ma ac Rev-ma suis mihi litteris significat) sit, poterit ipse ad latinum ritum transire ex consensione tantummodo utriusqe Premisliensis Episcopi, ritus nempe latini et graeco uniti quem ad modum in memorata Constitutione § II num. XIV aperte innuitur, quin ulla opus sit Apostolicae Sanctae Sedis dispensatione. Utcumque se res habeat Stanislaus Biliński facile potest voti sui compos evadere, ut ad statum sacerdotalem latini ritus, cui sese divina vocatione adductus cupit addicere, valeat per Vestram Dominationem Illustrissimam ac Reverendissimam rite initiari ac promoveri".

Quod Illustrissimo ac Reverendissimo Ordinariatui in vinculo fraternae charitatis communicandum esse judicavimus. Premisliae die 11ª Januarÿ 1835. *Michaël Korczyński* Premisl rit. lat. Ep-pus m. p.

Додаток 2-ий. A Consistorio Metropolitano rit. lat. Leopoliensi. Ad Rev-mum Consistorium rit. gr. cath. Premisliae N° 2184. Nota.

Eduardus Nestorowicz testantibus adnexis literis in latino ritu baptisatus et continuo in eodem educatus, qua candidatus status sacerdotalis ad Seminarium Leopoliense rit. lat. susceptus, tertium jam Theologiae annum in eodem terminavit. Verum cum initio anni currentis scholastici, non amplius ad Seminarium rit. lat. redivit, sed transivit ad Seminarium r. g. c. pro re Dioeceseos r. g. c. Premisliensis, sub eo praetextu, acsi ex parte ritus graeco catholici progenitus ad ritum gr. cath. pertineret.

Consistorium Metropolitanum Leopoliense nullam notitiam habuerat, ad quem ritum pater Eduardi Nestorowicz pertinuerit, at vero, si quoque ita actu est, praefatus Eduardus in fundamento Constitutionum Benedicti XIV manere in latino ritu tenetur.

Bulla Etsi Pastoralis, quae altissima ordinatione dd. 25ª Januarÿ 1818 medio decreti Excelsi C. R. Gubernÿ dd. 20ª Februarÿ 1818 N° 7897 Consistoriis intimata pro norma in his Regnis est praescripta, aperte statuit § II numeris 8. 9. 10. 11: Etiamsi pater fuerit graecus et mater latina, aut quoque si pater et mater ritus graeci fuerint, infans in latino ritu baptisatus semper ad ritum latinum pertinet.

Metropolitanum rit. lat. Consistorium itaque sacris Constitutionibus inhaerendo nequit pro munere suo erga modum procedendi praefati Eduardi Nestorowicz indifferens manere atque perhumaniter Rev-mum Consistorium requirit, ut praefatus

Eduardus ad redeundum in Seminarium Metropolitanum rit. lat. Leopoliense inviari possit. Leopoli die 6ª Octobris 1834. *Zachariasiewicz* mp. Adm-tor Dioeces.

Додаток 3-ий. Письмо ґр. Йос. Бріґідо з 8 липня 1790. Гл. висше стор. 174, додаток 4-ий.

Додаток 4-ий. Розпорядок гал. Ґубернії в справі шлюбів при мішаних подружях.

Львів, 19. VIII. 1788. ч. 19153. [Praes. 1. IX. 1788, ч. 1484|214].

Man hat aus Anlasz eines Hofdekrets vom 6ten dieses den lateinischen Herrn Loci Ordinarien und dem armenischen Herrn Erzbischof den § 34 im dritten Haupstück des allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuchs, welcher verordnet, dasz wo Bräutigam und Braut unter verschiedene Pfarrbezirke gehören, es genug ist, wenn die eheliche Einwilligung entweder von dem Pfarrer des Bräutigams oder von jenem der Braut erklärt wird, nebst dem erinnert, dasz wenn sie etwa eine diesem Gesetz widrige Verfügung aus Anlasz der Bulle Benedict XIV „Etsi pastoralis", wornach die Copulazion in Fällen, wo der Bräutigam dem lateinischen, die Braut aber dem griech. kath. Ritus zugethan ist, von dem Pfarrer des Bräutigams ausschliessend seyn soll, in der Diözes kundgemacht hätten, sie sogleich solche abzuändern und den dieszfälligen Publikationsentwurf zuvor dieser Landesstelle mitzutheilen haben. — Eine gleichmässige Erinnerung des bezogenen § des bürg. Gesetzbuches hat man auch den gesammten Kreisämtern mit dem Auftrag gemacht, um in ihren Kreisen die hiernach jedermann eingeräumte Freyheit, sich von diesem oder jenem Pfarrer kopulieren zu lassen, zu publiziren. — Durch diese Verfügung findet sich auch die Beschwerde des Consistoriums vom 20ten v. M. über den dieszfälligen Hirtenbrief des dortigen lat. Herrn Bischofs abgethan. — Uibrigens wird dem Konsistorium die höchste Anordnung, dasz kein Ordinarius einen Hirtenbrief ohne vorläufiger Einsicht der Landesstelle kund zu machen befugt sey, hiemit erneuert. *Joseph Brigido* m. p. *Edler v. Mikulicz* m. p.

Додатки 5—10. Виписи: з булї Венедикта XIV „Etsi Pastoralis" (1742), з його-ж Breve до гр. кат. епископів у Львові й Перемишлї (1751), з булї „Demandatum coelitus" (1743), з Breve „Inter plures" (1744) і з Breve Пія VII (1802).

Представленнє віденського пароха церкви св. Варвари Петра Паславського в справі установлення гр. кат. душпастирів для жовнїрів гр. к. віроісповідання в австрійських полках переданє еп. Ів. Снїгурському.[1])

Відень 8. VII. 1835. [Прот. 1835, ч. 136].

Hochwürdigster Herr Bischof! Seit dem Jahre 1821, als der Unterzeichnete in der Seelsorge bey der griechisch-katholischen

[1]) Підписане і сотрудником Ів. Мольнаром.

Pfarre zur heiligen Barbara in Wien verbleibet, habe er die traurige Erfahrung erlebt, dasz das k. k. Militaer des griechisch-katholischen Ritus, wenn solches im fremden Lande sich auf dem Marsche befindet oder einige Jahre in demselben stationiret. weder heilige Beichte bey dem lateinischen Priester verrichtet, noch das heilige Abendmahl nach dem lateinischen Ritus empfange; und obgleich der griechisch-katholische Priester sich alle Mühe giebt, sie von dieser falschen Gewissenhaftigkeit zu überzeigen und auf eine begreiflichste Weise sie zu belehren versuchet, nähmlich: dasz wir griechisch-katholische oder griechisch-unirte Christen den nehmlichen heiligen Glauben bekennen, wie die lateinischen; dasz Gott der Schöpfer aller Dinge aller Menschen gütiger Vater ist; dasz der Sohn Gottes Jesus Christus für uns Christen des griechisch katholischen Ritus, wie für die Christen des lateinischen Ritus, wie für das ganze Menschengeschlecht am Kreutze gestorben sey, um uns alle von der Sünde und dem ewigen Tode zu erlösen; dasz der heilige Geist uns Griechen wie die Lateiner im heiligen Sakramente der Taufe und Firmung am Leib und der Seele geheiliget; dasz wir alle Griechen und Lateiner von Gott zu seinen Kindern durch Jesum Xtum in Gnade angenommen seyen; dasz der lateinische Priester die nehmliche Gewalt zu lösen und zu binden von Gott erhalten habe, wie der griechische Priester; dasz in dem lateinischen ungesäurten consecrirten Brode oder Hostie, unter einer Gestalt, ebenso unser Gott und Heiland ganz, mit Leib und Seele, gegenwärtig sey, wie in dem griechischen gesäuerten consecrirten Brode, also unter zwey Gestalten des Brodes und Weines, ganz, mit Leib und Seele, gegenwärtig ist: dasz die griechisch-unirte Kirche nur anderen Ritus und Ceremonien habe, als die lateinische, die Verschiedenheit aber des Ritus und Ceremonien zerstöret nicht im mindesten den heiligen Glauben und das Band der christlichen, brüderlichen Liebe; dasz wir unirte Griechen im Nothfalle mit ganz ruhigem Gewissen vor dem lateinischen Priester die heilige Beichte verrichten und das heilige Abendmahl unter einer Gestalt des Brodes empfangen können und sollen so, wie die Christen des lateinischen Ritus im Nothfalle mit ganz ruhigem Gewissen vor dem griechisch-katholischen Priester die heilige Beichte verrichten und das heilige Abendmahl unter zwey Gestalten des Brodes und Weines empfangen können und sollen, jedoch nur unter dieser Bedingung, damit sie wieder zu seinem Ritus zurückkehren, so bald sie in solches Land kommen, in welchem der lateinische Priester und das heilige Abendmahl unter einer Gestalt zu empfangen sey; das nehmliche Bewandnisz habe es mit den griechisch-katholischen Christen, wenn sie in ein solches Land kommen, in welchem der griechisch-katholische Priester zu bekommen und das heilige Abendmahl unter zwey Gestalten des Brodes und Weines zu empfangen sey, denn dazumahl ist keine Noth mehr vorhanden.

Aber alle diese uiberzeigende Gründe sind für die meisten ungenügend, alle geistliche Beredsamkeit der Priester, die philosophische und theologische, scheitert in dieser Hinsicht grösztentheils, selbst das Ansehen des Priesters macht keinen Eindruck auf sie, sie hören ihn zwar, aber nur mit Misztrauen zu, bezweifeln im Herzen die Aufrichtigkeit seiner Aussprüche; zu der heiligen Beichte vor dem lateinischen Priester können sich noch einige entschlieszen, obgleich nicht gerne, aber das heilige Abendmahl unter einer Gestalt des Brodes zu empfangen, also nach einem anderen Gebrauche, als sie von ihrer ersten Jugend an gewöhnt sind, ist wider ihr Gewissen, kommt ihnen als eine Todsünde vor, es scheinet ihnen, als wenn sie dadurch ihren wahren Glauben verlieren und ihr ewiges Seelenheil aufs Spiel setzen.

Dasz es wirklich so sey, hat der Unterzeichnete die Ehre dem Hochwürdigsten Herrn Bischofe folgendes traurige Ereignisz zu erzählen.

Als das ungrische Linien-Infaterie-Regiment Prinz v. Portugal (in welchem die Mannschaft grösztentheils griechisch-katholischen Ritus ist) nach mehreren Jahren aus Italien ins Oesterreich zurückkehrte und die Mannschaft im Jahre 1833 hier in Wien zur österlichen Beichte in der griechisch-katholischen Kirche der heiligen Barbara sich steltte, fand sie der Unterzeichnete wie verwildert; sie hatte keine gesunden Begriffe von Gott ihrem Schöpfer, von Jesu ihrem göttlichen Erlöser und ihrer Bestimmung; als sie aber um die Zeit der letzt verrichteten Beichte befragt wurden, da wurde der Beichtvater genöthiget dies schauderhaftes Bekenntnisz zu hören, dasz die einen zehn, die anderen fünfzehn, die anderen zwanzig Jahre nicht beichteten und das heilige Abendmahl nicht empfingen; und es muszte, wie natürlich, so weit mit ihnen kommen, denn das gläubige griechisch-slavische Volk ist gewöhnet nur in ihrer Muttersprache das Wort Gottes zu hören (welche es alleinig besitzt), es schenkt nur dem griechischen Priester, als seinem Seelenhirten, sein volles Vertrauen, es ist nur seinem Gottesdienste und Ceremonien mit Leib und Seele zugethan; und leider befinden sich lateinische Priester im Militaer, welche nicht einmahl wissen, was das für seltsame Christen seyen (die griechisch unirten), geben sich keine Mühe griechisch-katholische Soldaten mit der nehmlichen Sanftmuth und Liebe zu behandeln als die lateinischen, bei dem Beichthören fertigen sie solche leichtfertig von sich fort, ohne sich zu kümmern, ob die armen Beichtenden ihre gar zu kurzen Belehrungen verstanden hatten oder nicht? Sehr oft im Verlaufe dieser 14 Jahre habe der Unterzeichnete erfahren, dasz in dem hiesigen Garnisons-Spitale der kranke Soldat auf alles Zureden des Garnisons-Kapelans vor ihm nicht beichten wollte, sondern seinen Priester zu haben begehrte und nach seinem Ritus die letzte heilige Wegzehrung empfangen. So auch neulichst hatte

der Unterzeichnete eine traurige Erfahrung erleben müssen. Als gegen den 20ten Juny l. J. die Kanoniere des griechisch-katholischen Ritus aus Galizien nach drey Jahren aus Budweis in Böhmen nach Wien zurückkehrten, bekannten sie, dasz sie seit der Zeit, wie sie von Wien fort waren, weder die heilige Beichte verrichtet noch das heilige Abendmahl empfangen haben. Wie sehr aber griechisch-katholische Soldaten ihrem Gottesdienste ergeben und seinem Priester zugethan sind, erweiset sich dieses aus dem folgenden Ereignisse. Als im Jahre 1835 auf das Ersuchen des edlen Herrn Grafen Lichnowski, Obersten bey dem Linien-Infanterie-Regimente Nro 60 Prinz Gustaw v. Vasa, den Unterzeichneten mit noch einen griechisch-katholischen Weltpriester das Hohe k. k. General-Commando nach Krems in Niederoesterreich schickte, dort 340 Mann österliche Beicht zu hören, da erfuhen wir, wie gerne diese uns ihr ganzes Herz öffneten in der heiligen Beichte; grosze Freude war es für die Unterzeichneten zu sehen, wie diese guten Leute mit Rührung dem gesagten Worte Gottes zugehört, wie sie sich ruhig und anständig in der Kirche betrugen, jeden Tag dem abgehaltenem Messopfer andächtig beywohnten und freudig mit lauter Stimme sammt den Priestern den heiligen Gesang anstimmten.

Diese traurigen Ereignisse bewegen die Unterzeichneten, sich mit der unterthänigsten Bitte in tiefster Ehrfurcht an Hochwürdigsten Herrn Bischof zu wenden, damit Hochwürdigster Herr Bischof mit Seiner Excellenz dem Herrn Metropoliten zu Halicz und mit anderen griechisch-unirten Herrn Bischöfen in Ungarn über diese höchst wichtige Angelegenheiten (das zeitliche und ewige Wohl ihrer gläubigen Schäflein betrefende!) berathschlagen und seiner Zeit Seiner Majestaet, unserem gnädigsten Kaiser und Landesvater (welchem das Wohl aller seiner Unterthanen immer am Herzen liege und welcher sich gewisz nichts eifriger wünsche, als seine Unterthanen, vorzüglich das ihn liebende, höchst zugethanene griechisch-katholische Militaer, gottesfürchtig und tugendhaft zu sehen) eine unterthänige Vorstellung zu machen, dasz es höchst nothwendig sey, damit bei diesen k. k. Linien- und Kavalerie-Regimentern, bey welchen der grössere Theil der Soldaten der griechisch-katholischen Religion sey, ein griechisch-katholischer Feldkapelan angestellt sey, weil der kleinere Theil der Mannschaft des lateinischen Ritus, in welches Land solcher immer kommen werde, die Priester findet und das heilige Abendmahl nach dem lateinischen Ritus empfangen könne, nicht aber die Manschaft des griechisch katholischen Ritus.[1])

---

[1]) Се письмо знайшло ся в двох неоднаково стилїзованих брулїонах Паславського, з котрих один так і доручений був Снїгурському. Тут узгляднено стилїзацiї обох брулїонів для осягнення поправнїйшого тексту.

23. Чотири просьби подані митроп. Мих. Левицьким і еп. Ів. Снїгурським цїсареви Фердинандови I. підчас авдієнциї 12. липня 1835 р. у Віднї.

A) В справі галицьких гр. кат. Капітул.

Euere k. k. Majestät! Die ehrfurchtsvoll gefertigten Oberhirten der ruth. Nation des gr. kath. Ritus in Galizien, von der aufrichtigsten Treue, Liebe und Anhänglichheit an den Allerhöchsten Thron Euerer Majestät und das ganze Allerdurchlauchtigste Kaiserhaus durchdrungen und stets bosorgt, die Gefühle dieser Unterthanspflichten ihrem Diözesanklerus und dem Volke einzuprägen, nahen sich ehrerbiethigst Euerer Majestät und bitten allerunterthänigst, dasz Euere Majestät geruhen wollen, Allerhöchstdero landesväterlichen Blick auf den Bestand der gr. kath. Domkapitel im Lemberg und Przemysl huldreichst zu wenden.

Die geistlichen Angelegenheiten der gr. kath. Diözesen von Lemberg und von Przemysl wurden in den früheren Jahren von den aus 3 Konsistorialräthen gebildeten, bischöflichen Konsistorien verhandelt Um indessen die Ordinariate in den Stand zu setzen, die gehörige Ordnung und Disziplin in ihren ausgedehnten Diözesen handzuhaben, sind unter der glorreichen Regierung weiland Sr Majestät des Kaisers und Königs Franz I. die eigenen Domkapitel, und zwar im Jahre 1813 für die Lemberger Erzdiözös aus 8 und im Jahre 1816 für die Przemysler Diöces aus 6 Kapitularen, dergestalt eingesetzt worden, dasz wegen Mangel eines hinreichenden Kapitularfondes:

A) in das Domkapitel zu Lemberg:

1) die 3 mit 800 fl. aus dem Religionsfonde besoldeten Konsistorialräthe.

2) der ebenfalls aus dem Religionsfonde mit 1200 fl. besoldete Seminariumsrektor,

3) der aus dem Kapitularvermögen mit 600 fl. dotirte Dompfarrer,

4) der ebenfalls aus dem Kapitularvermögen mit 575 fl. besoldete Lemberger Stadtpfarrer, endlich

5) um das auf 8 Kapitularen beschränkte Gremium vollzählig zu machen, die zwey bei den Lemberger Vorstadkirchen zur h. Parascevia und zu den heiligen Aposteln Peter und Paul angestellten und nur mit einer Kongrua von jährlichen 300 fl. betheilten Pfarrer, und eben so auch

B) in das Domkapitel zu Przemyśl:

1) die 3 Konsistorialräthe, jeder mit 800 fl. Gehalt aus dem Religionsfonde,

2) der mit 600 fl. aus dem Domkirchenvermögen dotirte Dompfarrer,

3) der mit 600 fl. aus dem Religionsfonde besoldete Konsistorialkanzler, endlich

4) der mit 500 fl. aus dem Kapitularvermögen besoldete Domprediger aufgenommen werden sollen.

Dieser Bestand der Kapitularen ist indessen, Zeuge der bis herigen Ehrfahrung, der Bestimmung der Domkapitel in doppelter Hinsicht nicht entsprechend, denn:

1tens ist es äuszerst schwer für die Kapitularstellen, wegen der dafür bestimmten geringen Gehalte von 300 fl., 500 fl., 600 fl. und 800 fl. Individuen von bewährten Talenten und Fähigkeiten zu erhalten. In den früheren Zeiten, als die theologischen Lehrer an der Lemberger Universität nur mit 500 fl. jährlich besoldet wurden, fanden sie sich immer veranlaszt, um erledigte Konsistorialratsstellen in Rücksicht des damit verbundenen höheren Gehaltes von 800 fl. zu kompetiren; seitdem sie aber schon als Lehrer 800 fl. jährlich beziehen und die Vorrückung in die höheren Beträge von 900 fl. und 1000 fl. zu gewärtigen haben, finden sie keinen Reitz mehr, sich um die Kapitularstellen, womit nur 300 fl. 500 fl., 600 fl. und höchstens 800 fl. verknüpft sind, zu bewerben, und als unlängst die Domscholasterie in Lemberg, die Domdechant stelle aber und die Domkustodie in Przemysl vacirten und die Ordinariate hiezu die theologischen Lehrer der Lemberger Universität, Benedikt Lewicki, Onuphrius Krynicki und Gregor Jachimowicz zu berufen wünschten, haben sich diese die angebothene Beförderung zu den besagten Kapitularstellen aus dem Grunde verbeten, weil sie auf die höheren Gehalte ihrer Lehrkanzel verzichten müszten, ohne aller Aussicht auf eine bessere Subsistenz bei den Domkapiteln.

2tens Die Domkapitel haben eine wichtige Bestimmung. Die Glieder derselben sollen die gottesdienstlichen Funktionen in den Domkirchen verrichten und die Diözesangeschäfte in den Konsistorien führen. Diesem doppelten Berufe können indessen die Kapitularen, so wie sie jetzt in Lemberg und Przemysl bestellt sind, nicht Genüge leisten. Und diesz ist besonders der Fall mit den Gliedern des Domkapitels in Lemberg. Nur die mit 800 fl. als Konsistorialräthe besoldeten Kapitularen haben ihren Sitz bei der Metropolitankirche und können ungehindert sowohl in der Domkirche funktioniren, als auch die ihnen vom Ordinariate zugewiesenen Diözesangeschäfte in Consistorio besorgen. Dagegen kann das Ordinariat zum regelmässigen Erscheinen in der Domkirche und zu den Konsistorialgeschäften weder den Seminariumsrektor noch die drey, bei der Lemberger Stadtpfarrkirche, dann bei den Vorstadtkirchen der heiligen Parascevia und der heiligen Apostel Peter und Paul mit der Seelsorge beauftragten Kapitularen, füglich beiziehen. Der Seminariumsrektor musz in dem von der Domkirche entlegenen Seminariumsgebäude wohnen und hat alle seine Kräfte und seine ganze Aufmerksamkeit auf die Uiberwachung der zahlreichen, theils in dem Seminarium einlocirten, theils auszer dem Seminarium mit Handstipendien betheilten geistlichen Kandidaten und auf die zweckmässige Leitung der Seminariumsökonomie zu verwenden.

Gleichermassen müssen auch die in der Stadt und in den Vorstädten als Seelsorger angestellten Kapitularglieder bei ihren von der Metropolitankirche bedeutend entlegenen Pfarrkirchen residiren und ihr seelsorgerlicher Beruf fordert es von ihnen, dasz sie den Pfarrgottesdienst in ihren betreffenden Pfarrkirchen verrichten und die sonstigen geistlichen Dienste ihren Pfarrlaien leisten sollen. Auf diese Art also werden die 4 Glieder des Lemberger Domkapitels und aus dem nähmlichen Grunde auch die zwey in das Przemysler Domkapitel aufgenommenen Glieder, nähmlich der Dompfarrer und der Domprediger, von den Kapitularverrichtungen und nahmentlich von den Konsistorialgeschäften abgehalten. Die Ordinariate finden sich also bei diesen Geschäften blosz auf die in die Domkapitel aufgenommenen drey Konsistorialräthe beschränkt und es ist der galizischen Landesstelle datenmässig bekannt, wie häufig diese Ordinariate in ihrem oberhirtlichen Dienste wegen Mangel der benöthigten Aushilfe gehemmt werden. Die Gesammtzahl der gr. kath. Glaubensgenossen beläuft sich in der Lemberger Erzdiözese auf 1,179.635, in der Przemysler aber Diözes auf 768.458 Seelen. Der Wirkungskreis der Ordinariate ist daher sehr ausgedehnt und wichtig. Die ehrerbiethigst gefertigten Oberhirten. von dem Wunsche geleitet, die gehörige Ordnung in ihren Diözesen handzuhaben und hiedurch das Beszte der Kirche und des Staates, so viel es nur in ihren Kräften liegt, zu befördern legen ihre gegenwärtige allerunterthänigste Vorstellung Euerer k. k. Majestät zu Füssen und bitten in tiefster Ehrfurcht, dasz Euere Majestät geruhen wollen, allergnädigst zu gestatten, dasz die ehrfurchtsvoll Gefertigten ihre Äuszerung. wie die gr. kath Kapitularen zu bestellen wären, um mit ihrer Hülfe die geistlichen Geschäfte der Diözesen von Lemberg und von Przemysl in den gehörigen Gang bringen zu können, der Landesstelle vorlegen und dasz die weiteren Anträge hierüber Euerer Majestät zur allerhöchsten Entscneidung erstattet werden sollen.

Б) **В справі завідателїв гр. кат. необсаджених парохій.**

Euere k. k. Majestät! Um die provisorischen Seelsorger der vakanten gr. kat. Kuratpfründen in den Stand zu setzen, ihren aufhabenden geistlichen Pflichten gehörig nachzukommen, finden die allerunterthänigst gefertigten gr. kath. Oberhirten von Lemberg und von Przemysl, Eurer k. k. Majestät Folgendes in tiefster Ehrfurcht vorzustellen.

In den Fällen, wenn die lateischen Pfarreyen erledigt und provisorisch mit Verwesern versehen werden, wird diesen zu Folge der bestehenden allerhöchsten Verordnung, eine Administrationsgebühr von 20 fl. monatlich aus dem Religionsfonde verabreicht. Hiedurch ist ihre Subsistenz gesichert und sie führen ungehindert die ihnen aufgetragenen geistlichen Geschäfte der vakanten Pfarreyen. Für die Verweser der erledigten Kuratpfründen des gr. katholischen Ritus ist dagegen gar keine Administrations-

gebühr bestimmt, sie sind beschränkt auf den kärglichen Ertrag der vakanten Pfründen und auf die unbedeutenden Stollgebühren. Da nun in Gemäszheit der bestehenden allerhöchsten Verordnung die nach vollendeten theologischen Studien ausgeweiheten Priester, bevor sie zum Pfarramte gelangen, vorläufig durch 3 Jahre als Verweser vakanter Kurazien verwendet werden sollen, so entgeht es ihnen während dieser dreyjährigen Zeitfrist an der benöthigten Subsistenz; sie sind deszwegen auszer Stande, ihrem seelsorgerlichen Berufe mit Erfolg nachzukommen und sehen sich in eine äuszerst drückende Lage um so mehr versetzt, da sie verheirathet sind und mit ihren Familien in der Noth und Armuth leben müssen. Die ehrerbiethigst Gefertigten bitten daher ehrfurchtsvoll, geruhen Euere Majestät allergnädigst zu befehlen, dasz die Pfarrverweser des gr. kath. Ritus den lateinischen Pfarradministratoren auch deszwegen gleichgestellt und mit einer Administrationsgebühr aus dem Religionsfonde versehen werden sollen, weil sie eben so, wie die lateinischen, Diener der katholischen Religion sind.

B) В справі основания гр. кат. діецезальної Духовної Семинарії в Перемишлї.

Euere k. k. Majestät! Den Kirchensatzungen und den bestehenden allerhöchsten Vorschriften zu Folge haben die Ordinariate für die berufsmässige Ausbildung der geistlichen Kandidaten in ihren Diözesen Sorge zu tragen. Hiedurch finden sich die aller unterthänigst gefertigten gr. kath. Oberhirten von Lemberg und von Przemysl veranlaszt, Euerer k. k. Majestät Folgendes in tiefster Ehrfurcht vorzustellen.

Bis jetzt besteht in Lemberg ein gemeischaftliches Seminarium für beide Diözesen von Lemberg und von Przemysl. In demselben können jedoch nur 214 Individuen einlocirt werden. Da nun der Abgang des Kuratklerus in der Lemberger Diözese allein bis gegenwärtig: 352
und in der Przemysler 113
zusammen . . . 465
Individuen beträgt und um denselben zu decken, die Zahl der an der Lemberger Universität studierenden geistlichen Kandidaten im laufenden Schuljahre für die Lemberger Diözes auf 254
für die Przemysler aber auf 146
zusammen auf . . . 400
Köpfe in Gemäszheit der allerhöchsten Genehmigung vermehrt wurde, so hat man hievon in dem Seminariumgebäude für Lemberger Diözes 139
für die Przemysler 75
zusammen . . . 214

unterbringen können; die übrigen aber von der Lemberger Diözes 115
und von den Przemysler 71
zusammen . . . 186
muszten auszer dem Seminarium belassen werden. Nur die im Seminarium einlozirten ist es möglich gehörig zu überwachen. Die auszer dem Seminarium belassenen leben in den Privathäusern zerstreut, in der Stadt und in den Vorstädten. Die Aufsicht über dieselben fällt äuszerst schwer; sie werden durch mancherley Hindernisse in ihren Studien gestört und bleiben immer in der Gefahr, mit verkehrten Menschen in Berührung zu kommen und von den schlechten Gesinnungen derselben angesteckt zu werden. Wie diesem Uibelstande abzuhelfen wäre, haben die ehrfuhrchtsvoll Gefertigten ihre Anträge der galizischen Landesstelle bereits dahin erstattet, dasz es sehr wünschenswerth und nothwendig sey, ein eigenes gr. kath. Seminarium in Przemysl einzurichten und sodann in Lemberg blosz die Zöglinge der Metropolitan-Diözes beizubehalten, die Przemysler Diözesanen aber nach Przemysl zu übersetzen. Hiedurch würde sich die Uiberwachung der geistlichen Kandidaten in beiden Diözesen um vieles erleichtern und die moralisch-religiöse, eben so wie szientifische Bildung derselben, könnte dann mit erwünschtem Erfolge befördert werden. Die allerunterthänigst gefertigten Oberhirten finden es ihres Dienstes zu seyn, um den allerhöchsten Befehl in tiefster Ehrfurcht zu bitten, dasz über das Resultat der dieszfalls von der Landesstelle gepflogenen Erhebungen Euerer Majestät bald möglichst Bericht erstattet werde.

Г) В справі основання інституції для запомагання вдів і сиріт по гр. кат. священиках.

Euere k. k. Majestät! Die nach dem Absterben der gr. kath. Seelsorger hinterlassenen Witwen und Waisen sehen sich sehr oft in eine ganz hilflose Lage versetzt. In der Absicht, denselben einige Unterstützung zu verschaften, haben die gr. kath. Kuratpriester der Lemberger Erzdiözes bereits im Jahre 1822 den Entschlusz gefaszt, einen Unterstützungsfond für die Hinterlassenen ihrer verstorbenen Amtsbrüder durch freywillige und, solange, bis nicht das benöthigte Kapital vorhanden seyn wird, jährlich zu leistende Beyträge zu begründen. Dieses Vorhaben des Klerus ist zufolge Allerhöchster Entschlieszung vom 1ten 8ber 1823 huldreichst genehmiget worden. Die seit dem Jahre 1823 aus den Dekanaten der Metropolitandiözese der in Lemberg bei der Metropolitankirche bestehenden Kommission jährlich eingesendeten Beyträge belaufen sich bis gegenwärtig auf 36.609 fl. 2 kr. K. M. Hievon sind 25.100 fl. bereits mit Vorwissen des Landes-Guberniums fruchtbringend angelegt worden, und wegen der baar erliegenden 11.509 fl. 2 Kr. wird eben ge-

genwärtig verhandelt. Auch in der Przemysler gr. kath. Diözes sind zur Begründung einer Unterstützungsanstalt für die dürftigen Priester-Witwen und Waisen bis gegenwärtig über 4000 fl. durch fromme Vermächtnisse bestimmt worden, und der Przemysler Diözesanklerus ist bereit hiezu jährliche Beyträge zu leisten.

Dieser Klerus in beyden Diözesen hat keine bedeutenden Einkünfte und seine jährlichen Beyträge für die Witwem und Waisen können nicht reichlich ausfallen; derselbe ist jedoch entschlossen sein Mögliches zu leisten, um die so nothwendige und wünschenswerthe Anstalt zu begründen, und er findet eine mächtige Aufmunterung hiezu in dem allerhöchsten Kabinetschreiben vom 26ten April 1832, wodurch weiland Se Majestät der Höchstselige Kaiser und König Franz I der galizischen Landesstelle die Weisung zu ertheilen geruheten, dasz die Mittel, wie den gr. kath. Priester-Witwen und Waisen eine Unterstützung verschaft werden könnte, in Erwägung genommen und zur allerhöchsten Entscheidung in Antrag gebracht werden sollen. Die hierüber von den Ordinariaten im Einklange mit den Wünschen des Diözesanklerus erstatteten Anträge schweben noch bei der Landesstelle in der Verhandlung, dürften aber nächstens Eurer k. k. Majestät unterlegt werden.

Die ehrerbiethigst Gefertigten bitten daher Euere Majestät in tiefster Ehrfurcht um allergnädigste Berücksichtigung ihrer unmaszgeblichen Anträge und um vorläufige Allerhöchste Entschlieszung, dasz der im Entstehen begriffenen Unterstützungsanstalt der Priester- Witwen und Waisen die Tax- und Stempelfreyheit für den ganzen Umfang der Geldmanipulation und Geschäftsführung ertheilt und die Vertrettung derselben in allen Rechtsangelegenheiten dem königlichen Fiscus übertragen werden möchte.

24. Пропамятна записка доручена 12. липня 1835 р. митроп. Мих. Левицьким цісареви Фердинандови I. в справі допущення репрезентанта гр. кат. духовенства до Видїлу галицького Станового Сойму.[1])

Ehrerbiethiges Promemoria. Mit allerhöchsten Entschlieszung vom 23 Dezember 1818 haben weiland Se Majestät der höchstselige Kaiser Franz I allergnädigst zu bestimmen geruhet, dasz von den zwey Beisitzern des geistlichen Standes im landständischen Ausschusse immer einer vom griechisch-katholischen Ritus seyn soll, damit der sehr zahlreiche Klerus von diesem Ritus sich ebenfalls einer Representation im ständischen Ausschusse erfreye.

---

[1]) Копія сеї записки була наперед переслана еп. Снїгурському, що запротоколував її в себе під ч. 134. 1835 р. Почерк копії вказує на руку Гр. Яхимовича.

Nach dieser allerhöchsten Anordnung wurde blos einziges Mahl ein Beisitzer des geistlichen Standes aus dem gr. kath. Ritus Gabriel Ritter von Dubowicki im Jahre 1824 auf drey Jahre gewählt.

Um diese für die ruthenische Nation von zwey Millionen Seelen und deren Geistlichkeit günstige allerhöchste Anordnung umzuändern, wurde von dem dem gr. kath. Ritus abgeneigten pohlnischen Adel das Mittel gebraucht, dasz der verstorbene armenische Erzbischof Warteresiewicz gegen den Sinn des 7 §-phs des a. h. Patents vom 13$^{\underline{en}}$ April 1817, nach welchem aus den Deputirten der Kapitel einer zum ständischen Ausschusse gewählt werden soll, zum Ausschusse gewählt worden, um den Kapiteln und dem Klerus des lateinischen Ritus die Veranlassung zu Beschwerden, dasz sie keine Repräsentation bei dem landständischen Ausschuse hätten, zu geben.

Durch diese Beschwerden und besonders aus Rücksicht, dasz in diesem Lande drey katholische Ritus, nähmlich nebst dem lateinischen und griechisch-katholischen auch der armenisch-katholische Ritus besteht, wurde die allerhöchste Entschlieszung vom 23. Dezember 1818 aufgehoben und den Landständen freygestellt einen Deputirten zum ständischen Ausschusse ohne Rücksicht auf Ritus zu wählen.

Seit dem Jahre 1824 wurden daher stätts die Domherrn des lateinischen Ritus gewählt.

Und da im Jahre 1829 kein Candidat aus dem lateinischen Ritus hiezu qualificiert war, so wurde der verstorbene Pfarrer von Jaroslau und blos Ehrendomherr von Przemysl Siarczynski, der kein Kapitular und kein Deputierter des Landtags, folglich gar nicht dazu qualificiert war, als solcher gewählt, um nur den Kandidaten aus dem gr. kath. Ritus zum Landtagsausschusse nicht zuzulassen.

Gegenwärtig sind aus dem lateinischen Klerus drey Deputierten beim landständischen Ausschusse, nämlich der Domkustos von Zachariasiewicz, der Domherr von Broniewski, als wirkliche und der Domherr von Lisicki als Ehrendeputierter.

Unterm 26$^{\underline{ten}}$ Dezember v. J. wurde von Seite der gr. kath. Oberhirten dem Gubernial-Praesidenten die Bitte um Einschreitung bei S$^{\underline{r}}$ Majestät vorgelegt, womit die allerhöchste, dem gr. kath. Klerus günstige Entschlieszung vom 23 Dezember 1818 wieder deszwegen in Kraft gesetzt werde, weil sich bei der der ruthenischen Nation und dem gr. kath. Klerus abgeneigten Stimmung des galizischen Adels der pohlnischen Nation nicht erwarten lasse, dasz jemahls ein Candidat aus dem gr. kath. Ritus zum landständischen Ausschusse gewählt werde.

Das Landes-Praesidium laut Anlage $^1|_1$ lehnte die Vorlegung dieser Bitte an Euere Majestät[1]) aus dem Grunde ab, weil:

---

[1]) Гл. висше на стор. 183.

I) zwar wailand S^{e} Majestät Kaiser Franz I der Stimme Ihres Herzens gefolgt und einen Beweis der landesväterlichen Sorgfalt für den sehr zahlreichen gr. kath. Klerus gegeben und zu bestimmen geruht haben, dasz immer ein Beisitzer von diesem Ritus im landständischen Ausschusse seyn solle, damit der gr. kath. Klerus sich ebenfalls immer einer Repräsentation erfreue; dasz aber

II) sich in der Folge Schwierigkeiten gezeigt, die vorzüglich aus dem Bestande von drey katholischen Ritus in dieser Provinz hervorgingen, welche es als nothwendig darstellen, dasz von jener Bestimmung abgegangen werde; dasz ferner

III) da der gröszte Theil der ständischen Mitglieder so viel wichtige Einsicht als Billigkeitsgefül besitze, die geäuszerten Besorgnisse sich nicht bewähren werden, besonders da

IV) von Seite des Landespräsidiums in dem Umfange der gesetzmässig zustehenden Befugnisse hingewirkt werden würde, um den Geistlichen des gr. kath. Ritus den Eintrit in den ständischen Ausschus zu öffnen, und dasz

V) wenn die vereinten Bemühungen nicht gelingen das gewünschte Resultat herbeizuführen, so würde erst dann an der Zeit seyn auf eine angemessene Modification fürzudenken und solche in Vorschlag zu bringen.

Da nun:

Ad I^{um} die ruthenische Nation von gr. kath. Ritus einen grösseren Theil Galiziens vor jenen, die dem römisch-katholischen Ritus angehören, ausmacht und der weit zahlreichere g. k. Klerus sich schmeichelt durch seine Anhänglichkeit an die allerhöchste Person S^{er} Majestät und die Regierung die allerhöchste landesväterliche Sorgfalt verdient zu haben;

ad II^{dum} a) der aus sieben Pfarreyen, 22 Priestern und 4000 Seelenanzahl bestehende armenische Ritus dieszfalls keinen Ausschlag geben dürfte, b) der lateinische Klerus, der so grosse Praerogativen genieszt, dasz der lateinische Erzbischof Landes-Primas und erste Krondignitär ist, auch das Lemberger Domkapitel des lateinischen Ritus zwey Deputierten auf den Landtag abordnet,

ad III. Die Tatsachen, dasz

a) bei dem Landtag vom Jahre 1817 das vom gr. kath. Domprobsten Freyherrn von Neustern gebetene Indigenat von den Landständen abgeschlagen und erst auf die a. h. Anordnung S^{er} Majestät im J. 1818 ertheilt,

b) derselbe als Competent zum Landeausschusz trotzt seiner Kenntnisse und Verdienste mehrere Mahle verworfen,

c) seit dem Jahre 1824 stäts die Individuen aus dem lateinischen Klerus erwählt worden,

dienen zum Belege, wie wenig man sich auf die richtige Einsicht und Biligkeitsgefühl der galizisch-landständischen Mitglieder verlassen dürfe.

Ad. IV. Die ruthenische Nation und der gr. kath. Klerus wünschen sehnlichst diese Auszeichnung blos der allerhöchsten Gnade S^er^ Majestät um so mehr verdanken zu können, als die letzten Ereignisse und die bei dem traurigen Hintritte weiland S^er^ Majestät des höchstseligen Kaisers Franz I sich geäuszerten patriotischen Gesinnungen des gr. kath. Klerus und Volks ihm keine Zuneigung des pohlnischen Adels verschaft haben, daher derselbe nie auf dessen Gunst rechnen könne.

Ad V^tum^ Im Falle die Bemühungen des Landes-Praesidiums fruchtlos wären und die Wahl des geistlichen Candidaten aus dem lateinischen Ritus zu Stande käme, so würden sechs Jahre verstreichen, bis eine etwa günstige Modification für den gr. kath. Ritus eintretten möchte, wo doch dieser der Regierung anhängliche Klerus zu seiner Aufmunterung und Aneiferung das Merkmahl der allerhöchsten Gnade und-landesväterlichen Sorgfalt, die ihm durch die allerhöchste Resolution vom 23 Dezember 1818 zu Theil wurde, gegenwärtig so wohl, als stäts für die Zukunft verdient zu haben scheine, um nicht von wandelbarer Laune der ständischen Landtagsmitglieder dieszfalls abhängen zu müssen.

25. Письмо віцепрезид. гал. ц. к. Губернії Фр. Кріґа до еп. Ів. Снїгурського з повідомленнем про наміри польських революціонерів основати революційні звязки серед гр. кат. духовенства.

Львів, 7. X. 1835, ч. 807|ggg. [Прот. 1835, ч. 181].

Hochwürdigster Herr Bischof! Es sollen von der revolutionären Propaganda in neuer Zeit Pläne gemacht worden seyn, in Galizien unter den Bekennern des griechisch unierten Religionskultus selbst mittelst des Clerus eine gefährliche politische Verbindung zu gründen, welche besonders auf den Landmann berechnet seyn soll. Diese Idee soll von dem verstorbenen Moritz Mochnacki ausgegangen und später von Bogdan Zalewski, Semenenko, Cylinski und Walewski ergriffen worden seyn, auch unter einigen Kleinedelleuten Anklang gefunden haben. Indem ich Euerer bischöflichen Hochwürden von dieser Notiz vertraulichst Kentnisz zu geben die Ehre habe, musz ich Hochdero weisem Ermessen anheimstellen, bei Ihren Visitationsreisen, wie auch sonst, hierauf entsprechende Rücksicht zu nehmen und eine allfällige ähnliche Wahrnehmungen hochgefälligst mitzutheilen.

Empfangen Euere bischöflliche Hochwürden den Ausdruck meiner ausgezeichnetesten Hochachtung, mit der ich die Ehre habe zu seyn Euerer bischöflichen Hochwürden gehorsamer Diener *F. Krieg.*

26. Протест гр. кат. священиків бірецького деканату против обид нанесених гр. кат. духовенству часописю „Przyiaciel Chrzesciańskiey Prawdy" 1835 р.

A) Письмо бірецького декана Томи Семечки до перем. гр. кат. Консисторії.

N. 22. Praes. 8. VIII. 1836, N. 2613|359.

Ill. ac. Rev. gr. c. Prem. Consistorium!

Opus, cui titulus: Przyiaciel chrzescianskiey prawdy, Premisliae typo pressum tomo III. de anno 1835 curatos ritus nostri gr. catholici mirum in modum exacerbavit, cum pagina 117 matrimonia eorum, omni lege qua licita declarata, illegitime contrahi, catholicismum subvertere, prolesque talium spurias appellandas scribere haud erubescat. Fulmina haec non quidem firma, ex Regno Gallorum in ruthenum attracta: Journal de 1833 tum Napoleon in acatholicos forte fulminasse videbantur; quia vero praedictum Czasopismo talia, additis nefors propria auctoritate plurimis, nostra in Regione egarrivit, exoptavit certe hoc in Ruthenos jaculari oportere. Cum vero similis garritus undecunque, semper tamen injuste suprafatis adglutinatur Sacerdotibus, petunt, precantur, exorant uno quasi ore omnes et singuli, quatenus Illustrisimum Consistorium injuriam hanc laesae famae vindicare, eoque ipso catholicismum, quem Czasopismo hostili adgreditur manu, defendere haud dedignaretur; catholicismus enim ad hodiernam diem nihil sibi obnoxii matrimoniis nostrorum sacerdotum objecit, adeoque indubium est. quod nullam sui subversionem e fonte huius matrimonii timeat, aut praesagiat. — Łubna, die 2. Augusti, 1836 anno. *Thom. Semeczka.* Decanus Birecensis, nomine Decanatus.

Б. Реферат виголошений на соборчику гр. кат. духовенства бірецького деканату против часописи „Przyjaciel Chrzesciańskiey Prawdy"[1])

Przemyski Chrzescianskiey prawdy przyiaciel musiał się w swoiem czasopiśmie z roku 1835 mocno z tąż prawdą pokłócić, gdyż takową. opuściwszy Pismo S., wziąwszy na pomoc świeckich w rzeczach duchownych bajaczów, w okropne przemienić siłuie się kłamstwa. Mówi bowiem śmiało: Pozwólmy żenić się kapłanom, a podpiszemy tem samem katolicyzmu zgubę O! jak wielki falsz. jak bezczelny w Kościele prawdy wniosek! Czemuż nie poszedłeś, Przyjacielu chrześciańskiey prawdy, do znaney ci dobrze historyi kościelney, ta powiedziałaby ci, wiele to wieków katoliccy kapłani z żonami ślubnemi żyli, prawo „crescite et multiplicamini" wypełniali, a przecie zgubę katolicyzmu nie

[1]) Долучений до письма дек. Семечки.

podpisali? Czemu nie zapytałeś się Papieżów Rzymskich, głów po sobie następujących Kościoła prawdy chrześciańsko-katolickiey, którzy czytali wyrok S. Pawła: „Episcopum oportet esse virum unius uxoris... Diaconi sint unius uxoris viri, qui filiis suis (może bękartom?) bene praesint". I nie zapytałeś, mówię, onych, jakowem zamiarem przyięli i trzymaią kapłanów żonatych z ich dziećmi, żonami — in catholicismo? Czy nie uważali i czyli nię pomiarkowali kiedy, że to małżeństwo podpisze zgubę katolicyzmu? bo dotąd nie podpisało. Czyli też raczey nie wytknął już Paweł S. podobnie myślącym heretykem Saturnina, Marciona, Priscillianistów etc. sektarzom, mówiąc 1 Tim. 4, 1—3: „Niektórzy przystaną do duchów obłędliwych i nauk czartowskich — zakazujących wstępować w małżeństwo." Gdy zaś dopiero twoi obroniciele twoiey wiary, czyli prawdy, Journal des Debats y Napoleon teraz uważacie — czemuż w pośród nas mieszkaiący niedoniosłeś im z urzędu, że ta zaraza podług ciebie, którą Paweł S. nazywa „magnum Sacramentum" od Apostolskich czasów do dziś między nami w wielkiey liczbie roztrzęsiona, którey kraie, oyczyznę i dobra już zabraliśmy, przecież od zburzenia katolicyzmu nie odstępuje — iuż zburzyła (donieść powinien iesteś) w tey prowincyi, w owey, teraz zabiera się do zburzenia katolicyzmu w prowincyi NN.

Donieś, proszę, gdzie z łona podobnego małżeństwa wyiawiony był sekret spowiedzi s. sakramentalney? przez tyle wieków tu trwającej; a ieżeli bajesz ty z twemi świeckimi bajaczami, że to tak się zdaie i tak musi bydź, a nie dowodzisz, to iesteś w tym względzie płytkomyślącym i podobnoś nieprzyiacielem prawdy chrześciańskiey, bo podeptawszy pismo s., pogardziwszy dzieje Kościoła S. i z Jego Naczelnikiem, który kapłana z żoną w równym ma poważaniu z owem bezżennym, to i ty sam katolicyzm chcesz zruynować i podeptać — a ieżeli zuchwale, zarzutem, a za tem po głupiemu, twierdzisz, że na łonie małżeństwa (iakowe tu rozumieć małżeństwo? prawne? czy dzikie?) wydaią się sekreta spowiedzi, — toć ja z całem światem katolickiem nawet śmieley odpowiedzieć mógłbym ci, gdybym na szarpanie honoru ludzkiego pragnął, że na łonie wszetecznem celibatu nieporządnego prędzey mogą bydź wyiawione sekreta spowiedzi S.; małżonkowie bowiem prawni, znaiąc względne swoie z Religii s. obowiązki małżeńskie, w tok takowych bez poprzedzaiącey namowy idą; zaś w małżeństwie dzikiem i sprośnem, które z celibatem siedlisko polubiło, ile to pracy, ile argumentów musi celebs używać w skłonieniu pierwszym białogłowy, którey natura powszechnie do cnoty pobożności skłonną iest, by z nią pożądliwość swą nasycił; tam nieieden sekret spowiedzi wyiawiać się musi: Ta i tamta... na spowiedzi się przyznała, że tak robi, a przecież ją dotąd szatan nie wziął, to i ciebie nie weźmie; — co ja temu winien, że mi się żenić zakazali, a ja bez żony umrzeć musiałbym; — i tu na złamanie spowiedzi prędzey pod-

pisaćby można, aniżeli w małżeństwie prawem; ile bowiem daie się widzieć dziatek z celibatu pochodzących, bez oyca i matki nędznie między obcem, a nayczęściey prostym ludem chowanych, lub nędznie z tego świata mimo swey winy zchodzących, tyle podobnoś świadków cytowaney rzeczy miećby można. Któreż więc małżeństwo. dzikie, czyliż te to, które od Boga ustanowione, od Rzymu przyięte, od Rządu chwalone, od społeczności ludu i obywateli szanowane. dobru towarzystwa sprzeciwia się? Któregoż dzieci bękartami nazwać należy? powiedz, Przyiacielu Chrześciańskiey Prawdy, lecz powiedz szczerze z doświadczenia i przekonania wewnętrznego i zewnętrznego, bo inaczey powtórzę, żes chrześciańską prawdę w fałsz zamienił. Powiesz pewnie, że i w małżeństwach podobne trafiaią się zdrożności, lecz ja tego nie wiem, może się i trafiaią; przynaymniey zaś dzieci bez wszelkiey opieki po nich zostałe nie błąkają się, jak owe z celibatu. — Może powiesz ieszcze: to nie moie, lecz Journala mniemanie, ale na to prosty ci lud odpowie: z jakim kto przystaie, takiem się sam staie. — Podobnoś to o tobie Przyiacielu wypisano fabułę o myszach i jeżu; bo wlazłszy w cudzą jamę, nie tylko ustąpić się nie chcesz, lecz ieszcze właściclela jamy swemi kolcami aż do krwi ranisz. O! gdybyś był się poradził, jak masz w twem interesie pisać, wysokiego rozumu i cnoty męża Ganganellego, potem Klemensa 14; ten byłby ci prawdę powiedział, że złością i szkalowaniem nikogo do katolicyzmu nie nawrócisz i że kapłani żonaci nie ruynuią katolicyzmu, temi bowiem drogami pragnął tenże Oyciec S. odzyskać Lutrów.

Bądźże zdrów, Przyiacielu, i pamiętny na to, żeś cudzą sławę przez ciebie szarpaną ocalić i naywyższą katolicyzmu władzę, która między żonatemi a bezżennemi swemi kapłanami różnicy nie zna i znać nie chce, przeprosić obowiązany: non enim dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. *Semeczka* mp. Dec. Birecensis. Emundavit *Popiak* mp.

NB. Strona 117 mówi na końcu: Kapłan zawarł iuż raz małżeństwo świętsze od zwyczaynego. U nas pierwey Sakrament Małżeństwa, po tym Sakr. Kapłaństwa przyimuie się. — U Lutrów niema spowiedzi do ucha — to niewiedzieć czyie to, podług wyroku Czasopisma, dzieci bękarty? — Strona 118: P r z e d a w a ć t a k e g o z a d o s k o n a ł e g o m ę ż a, co swe p o ł a m a ł p r z y s i ę g i. — Nie wiedzieć z kąd to prawo, że trzeba pierwey przysięgać na bezżenność, nim kapłaństwa dostąpi kto? Nam żonatym pozwala Oyciec S. do kapłaństwa przystępować, a zatym na bezżeństwo przysięgać nie każe wprzód; po kapłaństwie w drugie małżeństwo nie wstępujemy. — Zawsze nie wiem, którego to kapłana zowie Czasopismo dzieci bękartami? Ponoś na pamięć bez zasady — nasze!

Cały Dekanat pragnie to w Rozmaitościach Gazet czytać. Judicio Illustrissimi Consistorii substernitur.

27. Протест гр. кат. священиків сяніцького деканату против обид нанесених гр. кат. духовенству часописю „Przyiaciel Chrześciańskiey Prawdy“ 1835 р.

Praes. 8. IX, 1836, N. 2360|411.

Jaśnie Wielmożny y Nayprzewielebnieyszy gr. kat. przemyslski Konsystorzu! Wydawca Czasopisma Theologicznego pod nazwą: Przyiaciel chrześciańskiey prawdy, w Przemyślu wychodzącego, w roczniku 3m Zeszycie 3m na rok 1835 wydanym, przywodzi na str. 117 twierdzenie w brzmieniu następującym: „Dozwólmy żenić się kapłanom, a podpiszemy tem samem katolicyzmowi zgubę, dozwólmy żenić się spowiednikom, a wkrótce i spowiedź ustanie, bo wielu lękać się będzie, by na łożu małżeńskim taiemnica ich spowiedzi nie została wyiawioną“.

Czując się niżey podpisani, Dekanatu sanockiego parochowie, tem wydawcy niedorzecznym twierdzeniem bydź obrażonemi i zelżonemi, udaiemy się pod protekcyę do Jaśnie Wielmożnego Konsystorza, by w obronie naszey łaskawie stanąć raczył przeciw takiemu oszczerstwu, jakie od początku chrześciaństwa aż do 18835 ieszcze nie powstało. Wprawdzie nie iesteśmy tey myśli, abyśmy bezżeństwo potępiali, które podług słów Sgo apostoła Pawła ma także swoią zaletę y zamiar sprawiedliwy; wszelako nadmienić możemy, iż z bezżeństwa w kościele łacińskim ustalonego haniebne i honor kapłański plamiące skutki do tych czas iasnym są dowodem; oszczerstwa zaś swego wydawca udowodnić nie potrafi, bo nad tem czuwa szczególna Opatrzność boska, aby tajemnica spowiedzi wyiawioną nie była. Niemasz ieszcze dotąd praktyki, aby kapłan w malignie tajemnice spowiedzi odkrył, tem bardziey przy zdrowym rozumie będący.

Wydawca Czasopisma w rozmaitościach swoich umieścił Journal des Debats z 1833 roku, a my na przyszłość dla powiększenia iego Czasopisma podaiemy więcey; niech raczy umieścić Dzieło pod tytułem: Die Schlesische Kirche in ihrem Mangel dargestellt, von einem katholischen Pfarrer herausgegeben — przekona się w tym Dziele, jak niegodziwie popiera swoie zdanie względem żonatych spowiedników. Także Józefa Laubera Teologię moralną, a w tey o zepsuciu obyczajów tę uwagę, która opiewa temi słowy: łatwiey iest osobę na drogę zbawienną naprowadzić, któraby od stu dragonów, iak taką, któraby od kapłana zepsutą była.

Na stronnicy 120 do 126 rzeczonego Czasopisma względem nadanych erekcyi kościołom łacińskim przez odebranie cerkiew Rusinom żadnego wydawca honoru y poparcia dla swoiey sprawy nie uczynił; owszem szkaradność postępku przodków swoich przeciw Rusi okazał. On télko w Izdebkach, Nodrzcu, Wesołey, Warze, Łubnym, Harcie i Bachórzu wykazał, a my ieszcze dodaiemy że w niezliczonych inszych wsiach lud obrz. gr. kat. tey piekielney krzywdy doświadczył. Pominąwszy inne, dosyć będzie

dla naszego Dekanatu kapłanów przytoczyć wykorzenienie Rusi w Zarszynie, Długim, Haczowie, Jasionowie. W Zarszynie i Długim łatwo dała się Ruś wykorzenić, bo należała do Jezuitów, którzy iako dziedzice, co chcieli, z poddanemi uczynić potrafili. Cerkiew w Długim była, gdzie teraz iest folwark dworski, na gruncie cerkiewnym; w Haczowie była cerkiew naprzeciwko kościoła zn. rzeką Wisłokiem, gdzie wielkie lipy stoią, a z Jasionowa ostatnia cerkiew zprzedaną została do Sanoka, z którey iakiś obraz do Jabłonicy wzięty został; teraz w Jasionowie niemasz żadnego Rusina, ostatniego x. paroch Jabłonicki pogrzebał.

Nie mamy wprawdzie żadnych na to dokumentów, ale tradycya między ludźmi dotychczas trwająca te powieści potwierdza. Jakie zaś prześladowanie i uciemiężenie było ruskich kapłanów w naszym Dekanacie, dowodem iest plenipotencya od kapłanów do processu dana, autentyczna. Daremnie tedy wydawca Czasopisma szuka niejako sposobu wzniecić dawne prześladowanie Rusi, które Grządzki Polak w dziele swoim, w łacińskim języku wydanym, pod tytułem: Historia de Bello Cosacorum, dostatecznie opisał, lecz w teraźnieyszym wieku mocno się zawiódł, albowiem nie tylko Ruś sama otworzyła oczy, ale y Rząd i inne narody w oczy im powiedzą, że mieszkają w ruskiey ziemi y z ruskich funduszów żyją, o czem dał świadectwo Orzechowski, pisząc do Oyca Sgo o uwolnienie z bezżeństwa. Tę prawdę potwierdza zwyczaj w owych osiadłościach, gdzie Rusi zupełnie wytępić nie potrafili, używanie skopczyzny ruskich xięży nie tylko od prawowiernych obrz. gr. kat. ale i od mieszkańców obrz. łac. Co za przykład służyć może Besko, gdzie teraźnieyszemu parochowi r. g. nie tylko iego parafianie y obrz. łac. mieszkańcy tey wsi dają skopczyznę, ale i sam pleban r. lat. co rok daie xiędzu ruskiemu kopę żyta, co wszystko dowodzi, że mieszkańcy r. l. teraźnieysi, albo od Rusi odszczepni, albo też zawędrowani na ruskich, grontach poosiadali, a zatem daremnie usiłują dowodzić, że duchowieństwo r. g. z ich funduszów pobiera kongruę, albowiem takowe fundusze, chociaż łacińskim klasztorom uczynione były, ale po naywiększey części od ruskich panów, którzy dla wielkiego prześladowania przez odszczepieństwo do łacinników przeszli. Nareszcie przy dokończeniu dodajemy: jeżeli wydawca Czasopisma ieden tylko przykład zdarzenia względem żonatych kapłanów spowiedzi udowodni, na ten czas może z triumfem wystąpić, jak ów szewc Erostratus, który w Efezie kościół Dianny spalił.

Dan w Czerteżu, dnia 18go Sierpnia, 1836.

Antoni Laurecki, Paroch Czerteża, administrator Dekanatu sanockiego, mp., *Joan Jawornicki* mp., *Johan Zahaczewski* mp., *Stephan Michalczyk* mp., *Michał Terlecki* mp., *Simeon Ławrowski* mp., *Michał Gałecki* mp., *Andrz. Hołubowski* mp., *Jan Głuszkiewicz*, paroch Wróbl., mp.

28. Зажаленне вислане еп. Ів. Снїгурськии в імени гр. кат. духовенства до цїсаря Фердинанда I. на лат. еп. Мих. Корчиньского і його помічників у видаванню „Przyiaciela chrzescianskiey prawdy“[1].

Перемишль, 12. IX. 1836. [Прот. 1836, ч. 109.]

Euere Majestät! Schon unterm 1ten May und 1ten Juny 1835, Z. 92 und 127 habe ich in allertiefster Ehrfurcht Euerer k. k. Apostolischen Majestät die pflichtschuldigste Anzeige erstattet, dasz der Przemysler lat. Bischof Korczynski mit dem unseligen Plane umgehe die gr. kath. Geistlichkeit in Galizien der Verachtung auszusetzen und den hiezu ehedem während der pohlnischen Regierung bestandenen Verfolgungsgeist zu erneuern. Diesem seinen Plane getreu hat er neue Beweise dieser ruhestörerischen Gesinnung in der durch die hiezu von ihm, Bischof Korczynski, berufene Geistlichkeit herausgegebenen Zeitschrift unter dem Titel: Przyiaciel chrześcianskiey prawdy, Freund der christlichen Wahrheit, Jahrgang III. Heft III, Seite 117, an den Tag gelegt; da er sich in der obigen Zeitschrift mit Berufung auf das in den k. k. Staaten verbothene Journal de Debats vom 26ten Hornung 1833 folgende Sätze zu behaupten erlaubt hat, und zwar:

I. Wird man den Priestern zu heirathen erlauben, so wird man dadurch den Untergang des Katholizismus unterschreiben.

II. Wird man den Beichtvätern zu heirathen erlauben, so wird in kurzer Zeit die Beicht aufhören, weil mehrere befürchten werden, dasz ihre Beichtgeständnisse am Ehebette verrathen werden.

III. Die regelmässigen Ehen der Priester, welche nach bestehenden Landesgesetzen eingegangen werden, sind für die dem gesellschaftlichen Wohl widrigen Ehen zu betrachten. Und:

IV. Die Beischläferinen der ehelosen Geistlichkeit sind den rechtmässigen Ehegattinen der gr. kath. Priester vorzuziehen, weil ein eheloser Geistlicher wenigstens sich mit seinem Vergehen vor der Welt verberget und sich fürchtet alles der Person, mit welcher er sündiget, zu entdecken, was anders mit der Ehegattin geschieht.

Die zur Verfassung der obigen Zeitschrift berufenen Geistlichen oder eigentlich der Bischof Korczynski selbst, welcher sie hiezu berufen und die Herausgabe dieser Zeitschrift auf eigene Kosten besorgt hat, konnte keine anderen Priester im Sinne haben, als nur die gr. kath. in Galizien, indem hierorts nur diese letzteren nach den bestehenden Landesgesetzen gültige Ehen zu

---

[1]) На боцї рукою Снїгурського дописано: Commemoratio: Querelae et remonstrationes contra opus periodicum: Przyiaciel chrześcianskiey prawdy, Rocznik III, zeszyt III, a clero r. g. c. curato dioecesano ad Consistorium anno currente exporrectae reproducuntur.

schlieszen berechtigt sind. Er hat nun bey den obigen Behaptungen nicht erwogen:

a) dasz er in ganz anderen Umständen und im anderen Lande, mitten der meistentheils verheiratheten gr. kath. Geistlichkeit, und unter anderer Regierung, als der französische Journalist, schreibe;

b) dasz der päpstliche Stuhl von den Griechen auf dem florentinischen Kirchenrathe und von den galizischen Ruthenern auf den Kirchenversammlungen zu Brześć im Jahre 1596 und zu Zamość im Jahre 1720, während ihrer Vereinigung mit der r. kath. Kirche, keine Ehelosigkeit von den Priestern des gr. kath. Ritus verlangte und dabey den Untergang des Katholizismus und Offenbahrung der Beichtgeständnisse nicht befürchtete; er hat ferner

c) durch die obigen Behauptungen, dasz nähmlich die Beischläferinen der ehelosen Geistlichkeit den rechtmässigen Ehegattinen der gr. kath. Priester vorgezogen werden, die Heiligkeit der sakramentalischen Ehe verletzt;

d) durch seine Behauptung (oben Punkt IV) die Unsittlichkeit der ehelosen Geistlichkeit begünstiget;

e) sich schwer wider die heilige katholische Religion, indem er den wesentlichen Artikel, die sakramentalische Beicht, der Verachtung oder wenigstens Geringschätzung ausgesetzt und die Abneigung von derselben veranlaszt hat, versündiget; er ist

f) den weltlichen verheiratheten hohen Staatsmännern, denen wichtigere, als in der Beicht, das Wohl vieler Millionen der ganzen Monarchie betreffende Geheimnisse anvertraut werden, zu nahe getretten, denn nach seinem Grundsatze wäre zu befürchten, dasz auch die verheiratheten Staatsmänner ihren gesetzlichen Gattinen am Ehebette die Staatsgeheimnisse entdecken möchten; ferner hat er

g) die höchste Landesregierung beleidiget, indem er zu behaupten wagt, dasz die rechtmässigen Ehen der gr. kat. Priester, welche nach bestehenden Landesgesetzen eingegangen werden, für die dem gemeinschaftlichen Wohl widrigen Ehen zu betrachten sind, und hiedurch der höchsten Gesetzgebung die Vorschrift zu ertheilen sich anmaszt, ohne Rücksicht darauf zu nehmen, dasz die höchste Landesregierung nichts zum Nachtheile, sondern alles zur Beförderung des allgemeinen Wohls einleitet; endlich hat er

h) durch die ofterwähnte Schmähschrift mehr als zwey Millionen der dem gr. kath. Ritus hierlandes zugethanenen Personen von der sakramentalischen Beicht abwendig zu machen beabsichtigt.

Durch solche Behauptungen hat er sowohl unter der gr. kath. Geistlichkeit, als auch unter vielen weltlichen Personen die Störung der Ruhe und Erbitterung der Gemüther veranlaszt; um aber das Uibel vollkommen zu machen, fügte er noch in derselben Zeitschrift, Seite 120—126, eine Erectionsurkunde vom

Jahre 1593 hinzu, wie nähmlich die gr. kath. Kirchen in 7 Dörfern Sanoker Kreises: Izdebki, Nozdrec, Wesoła, Wara, Łubna, Harta und Bachorz den Ruthenern durch eine gewisse Gutsbesitzerin Catharina Wapowska gewaltthätig entrissen und in die lateinischen Kirchen umgewendet wurden. Diese Erectionsurkunde, welche den damahligen Zeiten keine Ehre macht, hätte füglich im Finsternisse der Verborgenheit belassen werden sollen; aber es gefiel dem Bischof Korczynski dieselbe ans Tageslicht bringen zu lassen, gewisz in keiner anderen Absicht, als um die Edelleute zu ähnlichen Gewaltthätigkeiten auch nun zu bewegen und die Ruhe zu stören.

Wider diesen äuszerst kränkenden Angriff der gr. kath. Geistlichkeit und beleidigende Aeuszerung über die höchste Gesetzgebung, wie auch gegen diese die Unsittlichkeit begünstigenden und sowohl für die ehelosen Geistlichen, als auch für die Layen höchst ärgerlichen Grundsätze, haben viele Priester der meiner Sorge allerhöchst anvertrauten Diözes theils mündliche, theils schriftliche Beschwerden bey mir vorgebracht, wovon ich nur einige derselben Euerer k. k. Apostolischen Majestät anliegend in allertiefster Demuth vorlege.[1])

Ich gebe mir zwar alle Mühe die erbitterten Gemüther beyder Theile (denn auch die lateinischen besser denkenden Geistlichen fühlen sich durch die oben in IV. Punkte angeführte Behauptung höchst beleidigt) zu besänftigen, aber wird der Bischof Korczynski seine Gesinnungen nicht ändern, sondern auf dem einmahl eingeschlagenen Wege fortfahren, so fürchte ich, dasz diese Erbitterung, welche er unaufhörlich auf verschiedenen Wegen zu steigern trachtet, zunehmen dürfte. Deszwegen fühle ich mich im Gewissen verpflichtet, diesen Sachbestand Euerer k. k. Apo-

---

[1]) На боці рукою Снїгурського дописано: NB. Pro allegato sumptae sunt sequentes: ad N^um consist. 1029 ex 1836, ex Decanatu Samboriensi et Mokrzanensi; ad N^um consist. 1335 ex 1836 petitum germanice adornatum ex Decanatu Sądowo-Wiszniensi ad Gubernium cum refutatione polonica stilisatum; ad N^um consist. 1404 petitum a Leone Kordasiewicz curato Krownikensi germanice adornatum. — На основі згаданих саме Снїгурським протестів гр. кат. духовенства вироблене й повисше його зажаленнє. Згадане-ж Снїгурським „petitum“ із Судово-Вишенського деканату стилїзоване до ц. к. ґуберниї замітне тим, що до нього була долучена „refutatio polonica“, котра, на жаль, не знайшла ся. Про зміст і цїль пересланя єї до ц. к. ґуберниї довідуємо ся із самого „petitum«, де між иншим сказано: „Wider diesen äuszerst beleidigenden Angriff der gr. kath. Geistlichkeit hat ein gr. kat. Geistliche die Feder ergriffen und eine Widerlegung des obigen Aufsatzes anher in der Absicht vorgelegt, womit dieselbe zur Beruhigung der erbitterten Gemüther durch Darstellung der Ungründlichkeit der obigen Schmähschrift zum Drucke befördert werden könnte“.

stolischen Majestät allerhöchstens anzuzeigen und um allergehorsamst väterliche Abhilfe und Schutz zu flehen.

Uibrigens, da es unläugbar ist, dasz sich viele, besonders die jüngeren Geistlichen, unter welchen vorzüglich die Professoren der Theologie der hierortigen Lehranstalt, nach den Gesinnungen des Bischofs Korczynski richten, die er auch zu Mitarbeitern an der oberwähnten Zeitschrift berufen hat, und die gleichen Gesinnungen auch den Studierenden der Theologie beizubringen trachten, wie es die Erfahrung schon an zweyen Professoren des hierortigen theologischen Instituts, nähmlich Sulikowski und Bielecki, bewiesen hat, von denen der erstere im verflossenen und der letztere in diesem Jahre wegen dergleichen Umtriebe vom Lehrfache entfernt worden ist, so wage ich Euere k. k. Apostolische Majestät um allerhuldreichste Bewilligung zu bitten, womit:

1) an der hierortigen theologischen Lehranstalt drey Professoren aus dem lat. und drey aus dem gr. kath. Ritus wären, und die ersteren vom lat., die letzteren vom gr. kath. Ordinariate jedesmahl vorgeschlagen werden; und

2) dasz ich gleich gegenwärtig zur Besetzung der erledigten Lehrkanzeln — der Kirchengeschichte sammt dem Kirchenrechte, der Moraltheologie und der Pastoraltheologie — geeignete Individuen aus dem gr. kath. Klerus in Vorschlag bringen dürfte.

Für welchen allerunterthänigsten Antrag dürften folgende Beweggründe sprechen:

a) Auf diese Art könnte eine wechselseitige Kontrolle unter den Professoren erhalten werden, damit sie den Studierenden keine gefährlichen Grundsätze beibringen, sondern dieselben zu würdigen Seelsorgern und getreuen Unterthanen Euerer k. k. Majestät ausbilden. Diese Ansicht bewährt die Erfahrung, denn so lange zwey gr. kath. Priester, nähmlich Lawrowski Johann und Zelechowski Anton bei dieser Lehranstalt als Professoren angestellt waren, so lange lieszen sich keine demagogischen Umtriebe unter dem hiesigen theologischen Lehrpersonale merken; erst nachdem der letztere im Jahre 1831 gestorben ist und der erstere beym hierortigen gr. kath. Domkapitel eine Beförderung im J. 1833 erhielt, lieszen sich solche an obbesagten Sulikowski und Bielecki wahrnehmen.

b) An der hierortigen theologischen Anstalt studieren geistliche Kandidaten beyderley Ritus; wären nun auch die Professoren aus beiden Ritus gleich gewählt, so würden hiedurch die Gemüther einander näher gebracht und jede Praeferenz, welche zu beyderseitigen Erbitterungen Anlasz gibt, beseitiget werden. Und:

c) An der Lemberger Universität sind seit ihrer Einführung im J. 1784 Professoren der Theologie sowohl aus dem lat., als aus dem gr. kath. Ritus bis nunzu gewählt worden, wie aus dem anruhenden Verzeichnisse erhellet.

d) Weil die Anzahl der Geistlichkeit des gr. kath. Ritus viel grōszer ist in der hierortigen Diözes, als jene des lat. Ritus, indem laut Schematismus vom J. 1836 die erstere auf 668, die letztere nur auf 403 Priester sich beläuft, so würde das gr. kath. Ordinariat nie wegen Auswahl würdiger und geeigneter Individuen zu den Professoren der Theologie in Verlegenheit kommen. Endlich

e) hiedurch würde die gr. kath. Geistlichkeit mehr zu ihrer Vervollkommnung angereizt werden und besonders die gr. kath. Zöglinge des höheren Priesterbildungsinstituts ad St. Augustinum und des k. k. Wiener-Stadt-Konvikts würden auf diese Art gerne bestimmunggemäsz verwendet werden können.

Dieses vorausgesetzt, wage ich nochmahls in allertiefster Demuth zu bitten, geruhen Euere k. k. Majestät:

1) dem Bischof Korczynski anzuordnen in Ruhe und Eintracht mit dem gr. kath. Klerus zu leben, und

2) mir und meinen Nachfolgern allergnädigst zu bewilligen, zur Besetzung dreyer Lehrkanzeln an der hierortigen theologischen Lehranstalt geeignete Individuen aus dem gr. kath. Klerus vorschlagen zu dürfen.

29. Лист доктораида теольоґії Григорія Гинилевича до еп. Ів. Снїгурського з донесеннєм про фальшиві обжалуванна гр. кат. духовенства лат. клиром.

Відень, 17. II. 1838. [Прот. 1838, ч. 17].

Jaśnie Wielmożny Panie, Najłaskawszy Pasterzu! Spieszę, najpokorniej składając Najprzewielebniejszemu mojemu Pasterzowi rachunek z owczesnego pobytu w Instytucie, z doniesieniem o ukończeniu trzeciego rigorosum, które na dniu 12. b. m. odpowiednie własnemu życzeniu i z wielkiem zadowoleniem tak JW. J. Ks. Pletza, jakoteż PP. Examinatorów z historii i prawa kość. zrobiłem. Oświadczając razem Miłościwemu Pasterzowi najczulsze me dzięki za najłaskawsze pozwolenie i wspaniałomyślne wsparcie we względzie zamierzonego przezemnie doktoratu z kanonów, ośmielam się Jaśnie Wielmożnego Pasterza uwiadomić, że ks. Opat Pletz łaskawe zezwolenie Miłościwego Pasterza na moje przedsięwzięcie z największem ukontentowaniem powziął dodając, że większa uwaga na ten przedmiot wielce w obecnych okolicznościach czasu Kościołowi pożyteczna jest, ofiarowawszy mi razem wszelką pomoc pod względem naukowym do dokładnego uskutecznienia zamierzonego dzieła. Myślałem bezpośrednio po złożeniu rigorosum z hist. i prawa kość. przygotowywać się z prawa natury: lecz ks. Opat zalecił mi, abym przódy doktorat teologiczny ukończył, z którego zaleceniem zgadzając się, starać się będę wkrótce pozostały jeszcze eksamin z dogmatyki ukończyć i przepisane disertacyi wyrobić, abym jeźli Bóg dozwoli, najdalej koło lipca b. r. mógł być już z teo-

logii graduowany. Książkę zawierającą homilie ruskie, o której Malinowski Jaśnie Wielmożnemu Pasterzowi wspominał, przy pierwwszej lepszej okazyi razem z pozostałemi zeszytami nauki głuchoniemych prześlę.

Nie mogę przy tej sposobności zamilczyć Miłościwemu Pasterzowi o nowych oskarzeniach i fałszywych doniesieniach, z strony galicyjskiego kleru obrz. łacińskiego przeciw naszemu do Wiednią a nawet, jak nie bez zasadnej przyczyny wnoszę, do Nunciatury Stolicy Apostolskiej. Dla porządku rzeczy wyłożę okoliczność, która mi dała sposobność dowiedzić się o tych oskarzeniach, a przez to samo poznania źródła dawno już uważanego błędnego powzięcia o naszej hyerarchii, a z tąd wypływającego niesprzyjającego sposobu myślenia i działania tutejszego kleru — rozumiem tu niektórych profesorów i innych, osobliwie jakowyś wpływ i udział w nadworney Komissyi mających księży w rzeczach tyczących się naszej hyerarchii. Przyjechał tu z początkiem b. m. niejaki ukończony disunicki teolog z Bukowiny ,może być, że już Jaśnie Wielmożnemu Pasterzowi także znany, który przyjąwszy uniją, żądał od Jego Excellencyi JWI. Ks. Metropolity być wyordinowanym. Na to jego żądanie zezwolił JWJ. Ks. Metropolita tylko pod tym warunkiem, jeźli odczyty z dogmatyki i pastoralnej w przepisanym porządku słuchać i po ukończonym kursie eksamina z tychże materyi porobić zechce; który atoli nie zgadzając się z tem oświadczeniem Jego Exc., rekurował do Gubernium, z kąd zaś w tym samym sposobie odpowiedź otrzymał. Nie zważając na to wszystko, aby zamiaru swojego dopiąć, przyjeżdża do Wiednia w celu przedłożenia skargi przeciw Jego Exc. w Nunciaturze, jakoby mu kładziono umyślnie przeszkody połączenia się z Cerkwią katolicką, a nie mając sposobu utrzymania się w Wiedniu, udał się do księży Ligurianów, szukając w nich wsparcia. Z tych jeden, nazwiskiem Passy — Jaśnie Wielmożnemu Pasterzowi zapewne znany — przyprowadza owego teologa do parocha S. Barbary ks. Pasławskiego, wstawiając się za nim, aby mu ks. Pasławski pozwolił u siebie niejaki czas mieszkać. Przy tej to okazyi na uskarzanie się teologa względem robionej mu trudności z strony Jego Exc. zamiarkował Passy: „że ks. Metropolita znany jest w Wiedniu z swojego sprzyjania szyzmatykom i skłonności do szyzmy“ (więc nie chce go ks. Metropolita bez eksaminu z dogmatyki i pastoralnej ordynować dla swojego sprzyjania szyzmatykom; piękna lojika ks. Passego!) — że jest wyraźnie o tem sprzyjaniu Jego Exc. szyzmatykom doniesienie od takiej osoby, która na wiarę zasługuje, a nakoniec i nie wątpił wymienić, że sam ks. Arcybiskup Lwowski Pischtek o tem referował. Nie wiem wprawdzie, przed kim sam Naczelnik łacińskiego kleru nie obawiał się tak spotwarzać Jego Exc., a przez to samo cały nasz hierarchiczny porządek, bo i któż ztąd na duch całego kleru sądzić nie będzie? Atoli znając Passego z innych stron, nie mogę inaczej wnosić,

jak że ks. Arcybiskup samemu Nunciuszowi księciu Altieri i innym wyższym z tutejszego kleru, jeźli nie bezpośrednio to pośrednio, już dlatego że Passy wie, to osobliwsze doniesienie o Jego Exc. zrobił. Uczynił zaś ks. Primas w samej istocie takie doniesienie do Wiednia o Jego Exc., o czem tem mniej wątpić mogę, że taż okoliczność najwięcej światłość rzuca na powzięte nieprzyjazne zdanie i przesądy o naszej hyerarchii i z tąd pochodzący sposób działania do tego n. p dążący, aby naszego obrządku księży od profesur ile możności oddalać i t. p., tedy nie wystawiam sobie nic gorszego, coby więcey oburzyć i ubodzić mogło każdego znającego Jego Exc. i naszą hierarchią, jak ta potwarz rzucona przeciw Jego Eksc. Nie łączyż z sobą ów zarzut razem posądzanie o obłudę, fałsz, indiferentyzm? i o takie sakrilegiczne rzeczy nie waha się obwiniać sam ks. Primas! Nie jest moją rzeczą sądzić o tym nie najchwalebniejszym postępku ks. Arcybiskupa; nikt atoli nie zaprzeczy, jak okropnie boli słyszeć takie z gruntu fałszywe wieści rozsiewane przez łaciński kler nie w innym jak w tym celu, aby Rusinów tak politycznemu Rządowi, bo jeżeli sprzyjanie Szyzmatykom, to razem i Moskalom, tak przynajmiej tutaj wnoszą — jako też apostolskiej Stolicy znieprzyjaźnić; względem czego wszakże nasz kler na żaden sposób obojętnym być nie może. Daruj Jaśnie Wielmożny Pasterz, że się ośmielam takiemi doniesieniami niepokojić Miłościwego Pasterza, wszakże zdawało mi się nie od rzeczy o tem pro privata notitia Najłaskawszego Pasterza uwiadomić.

Teraz całując Nogi Miłościwego Pasterza, jestem etc.

*30. **Виїмок** із листу проф. о. Венедикта Левицького до митроп. **Мих.** Левицького пересланий еп. Ів. Снїгурському.*

Львів, 8. VIII. 1843. [Прот. 1843, ч. 131].

Co się dotyczy celibatu przez Stapfa z krzywdą i urazą naszych kapłanów bronionego, ja w moich prylekcyach, przyszedłszy na ten przedmiot, nie zapuszczałem się w obszerną refutacyę dowodów jego wprost, powiedziałem tylko, iż to co autor tu w tej materyi wyrzekł, pochodzi z nader uniesionego fervoru ku rzeczy przez się dobrej, samem pismem S. zaleconej, a ztąd i powagą Kościoła dla kleru r. l. ściśle przepisanej i pod wielkim prawem czyli obowiązkiem ważnym z woli tegoż nakazanej, a w Niemczech, osobliwie południowych, od protestantów innowierców, nieprzyjaciół i przeciwników celibatu (i sprotestantowanych katolików) ostro i gorąco impugnowany, tak dalece, iż w tamtych stronach wielu już i z uczeńszych mężów katolickich liberalniej w tym punkcie z myślami swemi teraz występują. I tak n. p. znakomity z uczenności professor teologii na katolickim universitecie Tübingen P. Hirszher w moralnej przez się wydanej — według samego Stapfa für viele eine entscheidende Autorität — nie tylko że nie z wielką energią ujmuje się za institutem celibatu,

ale raczey za przewróceniem początkowej wolności żenienia się księży — mówi. Za to na niego Stapf ze wszelką powagą, iaką w Niemczech nabył przez wydanie księgi moralnej dla prelekcyi publicznych po instytutach naukowych wszystkich w Austriackim państwie przepisanej powstaje i toż samo imponuje bardziej, iak udowadnia i przekonywa.

Z tego i niżej powiedzianego coś auditoron z ostrożnością możliwą przywiodłem dla zapobieżenia złemu, jakie by ztąd mogło kiedy wyniknąć. Prawda, iż to, co Stapf pro celibatu w swej księdze położył, od recensenta in der kath. Zeitschrift „Katholik" 23. Jahrgang, II Heft iest pochwalonym. Ale też i my, zważywszy, czas, miejscowość, osoby i okoliczności wszystkie, wyrzeczonego przez Stapfa nie ganiemy w ogólności, ale ganiemy i ganić musiemy, iż poważył się to powiedzieć in libro pro praelectionibus publicis destinato, bez oględności na Galicyę. Tam w Niemczech, gdzie niema kleru katolickiego żonatego czyli r. g. c., jak tu u nas, mógł to śmiało zawyrokować, ale nie dla i w Galicyi. A przy tem wypadało mu ze wszech miar mieć wzgląd na liczny kler żonaty (aczkolwiek szyzmatycki) w wielce rozpostrzenionym Imperium rossyiskim, naśladując przykład Soboru Trydentskiego dla garstki Greków (disunickich) pod władzą Wenetów pod ten czas zostającej kanon swóy dogmatyczny modyfikującego. I tem więcej przynależało mu mieć oględność na nasz kler Galiciyski, ponieważ ów, aczkolwiek żonaty, nie bywał i nie jest nieprzyjacielem i przeciwnikiem celibatu (chiba kiedy małżeństwa impugnowanego bronił, w tym zaś razie nie znaczy to być inimicum — adversarium celibatus, ale tylko obrońcą legitimorum matrimoniorum cleri nostri). A tego dowodem oczywistym są w gronie jego tak wielu coelibes sacerdotes saeculares ab antiquo.

Tej oględności nasz kler tem większem prawem domaga się, iż żony swe miewa i małżeństwo używa na fundamencie kanonu XIII powszechnego Synodu Trullańskiego czyli Konstantinopolitańskiego — quinisexta zwanego — de anno 691 vel 692. Nie spominamy nic o Synodzie Ancyrańskim z roku 314 w Rozdz. 7, o zdaniu Klemensa Papieża z 1go wieku w księgach swych w Rozdz. 17, nie mniej o kanonie 5 Apostolskim i 13 Synodu 4go. Tym więcej iż Synod Lyoński II z r. 1274 zebrany ad negotium unionis Graecos inter et Latinos perficiendum sub Gregorio X Papa, niemniej Florentski in simili negotio congregata pod Eugeniuszem IV w r. 1439, a Tridentski sub Pontificibus Paulo III, Julio III et Pio IV w r. 1546, Sess. 23, Cap. VI de Reform. in specie de clericis conjugatis — duchowieństwu Greckiemu małżeństwo dozwoliły.

Na tym fundamencie i Papież Leo X w Bulli swej z roku 1521, wykładając decreta, statuta, ordinata et determinata Concilii Florentini quoad ritus et observationes haeresim non redolentes atque matrimonia ordinatorum in Sacris ante Sacrorum ipsorum susceptionem contracta, temu duchowieństwu

permitit, concedit et indulget imo et viduis presbyterorum vel clericorum Graecorum in castitate juxta ritum graecum viventibus immunitates, exemptiones et privilegia virorum demortuorum concedit, decernit et declarat. Ale Bulle Leona X i Klemens VII Papież w r. 1526 odnowił. Sam nawet nayświatleyszy i nayprzezornieyszy z Papieżów Benedykt XIV zmarły r. 1758 małżeństwa kapłanów greckich potwierdził. Nakoniec i o Soborze Brzeskim, równym sposobem i na równych posadach jak Synod Florentski Unie sankcionującym, zatwierdzonym od tylu Papieżów, na tym tu miejscu spomnąć się godzi.

Haec cuncta a Conciliis generalibus, particularibus et Pontificibus non incidenter et per transenam quasi sed ex professo et solenniter sub gravi formula peracta et pronunciata adeo, ut hic nulla ratione dici possit, haec omnia tantummodo per mansuetudinem tolerata et per considerantiam dissimulata fuisse, et non undequaque approbata.

A jeśli się rzecz z małżeństwami kapłanow greckich i ruskich tak ma, czyż mogą twierdzenia Stapfa przeciwne, w frazesach generalnych i zdaniach ogólnych (nad któremi dla tego samego dałoby się wiele i długo na te i owe strony rozprawiać) wyrażone i zawarte, być ze wszech miar prawdziwe? Czyż mogą się, nie będąc na gróncie stałym uzasadnione, w pełności ostać?

Powołuje się on czując sam słabość argumentów swych z teoryi czczey czyli, jak mówią, a priori tantummodo et non a posteriori seu ab experientia wziętych — na jakoweś przykłady z doświadczenia, lecz pytamy, jakież to są doświadczenia w Niemczech w Insprucku i Brixen, gdzie naszych kapłanów żonatych wcale niema? My tu z łacinnikami samemi — czyli czego sami łacinnicy nie zaprzeczają — istotnie i rzeczywiście od wieków doświadczamy, iż ruscy kapłani zdrowie i życie same bez względu na dzieci i żony starownictwu dusz poświęcali i poświęcają, a zaufanie znakomitych nawet Pań, n. p. księżny Lotarinskiej, księżny Czartoryskiej i świątłej żony Pana B... właściciela dóbr niepospolitych i t. d. obrządku łacińskiego, będąc ich spowiednikami, posiadali i posiadają.

Należało Stapfowi argumenta swe pro celibatu tak ułożyć i tym sposobem wysłowić, iżby one tylko Protestantów, innowierców — nieprzyiaciół i przeciwników bezżeństwa kapłańskiego — dotykały, ale razem naszych kapłanów nie zagartywały w te sprawe, przeto na nich się zgoła nie rozciągały i ich urzędowań duchownych nie krzywdziły, a przytem nie stawały się powodem do niesnask, sporów, swarów i niezgód między tutejszym Klerem rit. gr. et latini. Wszakże każdej nauki obyczajowej, moralnej naywyższym jest celem i bywać powinno vincula charitatis stringendi magis et magis, (na tem bowiem istotnie cała nasza religia zasadza się) et non relaxandi, saltem concordiam inter omnes instaurandi; et non semina dissensionum et discordiarum proji-

ciendi, tym więcej, iż bezżeństwo kapłanów łacińskich jest jedynie rzeczą ad disciplinam et non dogma pertinens, czyli mere disciplinarną.

Wyż spomnione Concilium Tridentinum uchwaliło kanon dogma Ecclesiae dotyczący się sub anathemate: matrimonium rite initum etiam ob adulterium solvi non posse. Ale go tak zmodefikowało, iż tylko Protestantów — przeciwników et non Graecos, qui matrimonii vincula ob adulterium solvere solebant et solent — feriret, uderzał i uderza. Dla czegoż i Stapf w zapędzie swym gorliwym tak przynależytą nie powodował się roztropnością i podobnego nie użył umiarkowania in re solum disciplinari, ale tak ściśle cum charitate, cum fide, fides enim per charitatem virtutem operatur juxta dicta S. Pauli, słowem z religią połączona?? Wszakże o tem wiedział, lub przynajmniej wiedzić był powinien i bynajmniej nie zapominać, iż w Galicyi zaledwie nie przez połowę iest kleru żonatego przy klerze łacińskim bezżennym, i że w teyże dzieło jego moralne jak liber praelectionum w institutach naukowych austriackich przepisane prelegować się musi. W 1szej edycyi tej diatryby nie położył, a w nowej czyli drugiej te umieścił, jak gdyby to coś przez się lepszego było i dla Galicyi nieodzownie potrzebnem.

31. Письмо ц. к. Краєвої Президії до перемиського гр. кат. Ординаріяту з жаданнем виказу осіб із гр. кат. духовенства скомпромітованих в революційнім руху 1846 р.

Львів, 9. IV. 1847. ч. 2275|ggg. [Praes. 13. IV. 1846, ч.1240|674].

Im Grunde Erlasses des k. k. Hofkanzleipräsidiums vom 1ten l. M. Z. 226|g. hat das Ordinariat einen Ausweis aller bisher bekannten bei den letzten revolutionären Ereignissen kompromittirten Individuen des dortigen Klerus abgesondert, je nachdem diese Individuen dem Sekular- oder dem Regularklerus angehören, hieher vorzulegen, welcher zu enthalten hat: die Namen, das Geburtsland, das Lebensalter, den Ort, wo, und die Zeit, wann sie ihre theologischen Studien zurückgelegt, das Seminar oder Kloster, in welchem sie ihre Erziehung erhalten haben, ihre bisherigen Anstellungen und endlich die Wahrnehmungen über ihr bisheriges Benehmen. Von der Aufnahme in diese Ausweise sind selbst die Priester nicht auszuschlieszen, welche etwa bei den verbrecherischen Bewegungen ihr Leben verloren haben. Zugleich ist eine Darstellung des intelektuellen und des religiös-moralischen Zustandes der der Leitung des Ordinariats unterstehenden geistlichen Erziehungs- und Unterrichtsanstalten und deren Personalstandes mit der besonderen Angabe der Gebreche zu liefern, welche das Ordinariat an denselben etwa wahrgenommen, bereits verbessert oder zu deren

Verbeszerung dasselbe bereits Einleitung getroffen hat, oder wozu dasselbe in der Lage ist, sich die Mittel von der Regierung zu erbitten. — Lemberg den 9ten April 1846. *Krieg.*

32. Письмо перемиського гр. кат. Ординаріяту до ц. к. Краєвої Президії з повідомленнєм, що з гр. кат. духовенства ніхто не скомпромітував ся в революційнім руху 1846 р.[1])

Перемишль, 25. IV. 1846.

Hochlöbliches k. k. Landespräsidium! In Folge h. Landespräsidialerlasses vom 9. April l. J. Z. 2275|ggg. findet das Ordinariat mit Freude Einem Hochlöblichen k. k. Landespräsidium zu berichten, dasz bei den letzten in Galizien vorgefallenen revoluzionären Ereignissen, laut der dem Ordinariate von sämmtlichen k. k. Kreisämtern und Landdechanten zugekommenen Anzeigen, kein einziger Priester der Przemysler gr. kath. Diözes kompromitirt worden ist, im Gegentheil haben sich, laut Beilage, nebst vielen anderen der gr. kath. Pfarrer zu Wysockie Wyżne, Julian Jasienicki, und der Lokal Kaplan zu Borynia, Alexander Malczewski, in der Treue und Anhänglichkeit an das durchlauchtigste österreichische Kaiserhaus und die bestehende hohe Regierung vorzüglich ausgezeichnet und einer besonderen Anerkennung würdig gemacht.

Von den geistlichen Erziehungs- und Unterrichtsanstalten steht unter der Leitung des hiesigen Ordinariats nur ein Theil des Diözesanseminariums, in welchem blos die Hörer der Theologie des 4ten Jahrgangs, mit welchen bezüglich auf ihren religiös-moralischen Zustand das Ordinariat vollkommen zufrieden ist; die übrigen Kandidaten des geistlichen Standes für die Przemysler gr. kath. Diözes befinden sich theils in dem Lemberger gr. kath. Generalseminarium, theils setzen sie ihre Studien auszer dem Seminarium fort und werden mit dem Religionsfondsstipendien betheilt.

Bei Erziehung der geistlichen Kandidaten für die Przemysler Diözes hat das Ordinariat folgende Gebreche wahrgenommen:

1) Die Unterbringung der geistlichen Kandidaten Przemysler Diözes in dem Lemberger Generalseminarium und die Betheilung der Externisten mit Handstipendien entspricht dem Zwecke nicht, denn:

a) die gehörige Uiberwachung einer so grossen Menge von Individuen, die sich in dem Lemberger gr. kath. Generalseminarium befinden, und die Beförderung ihrer intellektuellen und moralischen Bildung mit erwünschtem Erfolge übersteigt die Kräfte der Seminarvorgesetzten; und diesz bezüglich auf die Exter-

---

[1]) На кінці рукою Снїгурського дописано: Relationis hujus fiat copia ad Consistorium r. g. Leopoliense b. m. transmittenda.

nisten findet um so mehr Statt, da diese zerstreut in der Stadt wohnen und sich somit dem wachenden Auge der Seminarvorgesetzten stets entziehen können.

b) Es is was anderes, die Anlagen, Fähigkeiten und die Verwendung der geistlichen Kandidaten aus eigener Uiberzeigung zu kennen und was anderes sich auf das fremde Urtheil in dieser Hinsicht zu verlassen.

2) An der Przemysler theologischen Lehranstalt werden gegenwärtig nur die Priester des lat. Ritus zu Professoren gewählt, wodurch den Priestern des gr. kath. Ritus, die ihre Studien theils zu Lemberg, theis in Wien in dem k. k. Stadtkonvikte und in der höheren Bildungsanstalt für die Weltpriester ad St. Augustinum mit Auszeichnung beendigt haben und zum theologischen Lehrfache vollkommen geeignet sind, der Weg zu den theologischen Lehrkanzeln gesperrt ist, und:

3) Jeder Seelsorger ist verpflichtet die Predigten, Homilien und Kirchenkatechisationen in der Muttersprache zu verfassen und vorzutragen, um auf diese Art seine Vorträge den Pfarrkindern verständlich, erbaulich und nützlich zu machen; um aber dieses bewirken zu können, ist es unumgänglich nothwendig die Pastoraltheologie in der Muttersprache zu studieren, daher ist es auch mit allerhöchsten Vorschriften angeordnet, dasz die Vorlesungen über Pastoraltheologie stets in der Muttersprache an allen theologischen Lehranstalten gehalten werden. Nun aber werden die Vorlesungen über diesen Gegenstand sowohl in Lemberg, als auch in Przemysl nur in der polnischen Sprache gehalten, obwohl der gröszte Theil der Zuhörer dem gr. kath. Ritus gehört und deren Muttersprache die ruthenische ist. Hieraus folgt, dasz viele Theile der Pastoraltheologie den gr. kath. Zuhörern vorgetragen werden, die auf den gr. kath. Ritus gar nicht passen, hingegen vieles, was für den künftigen gr. kath. Seelsorger wesentlich nothwendig ist, nicht vorgetragen wird, weil der Professor des lat. Ritus weder in der ruthenischen Sprache bewandert ist, noch die Kenntnisz der im gr. kath. Ritus vorgeschriebenen Kirchenceremonien- und Gebräuche besitzt.

Um nun allen diesen Unzukömlichkeiten abzuhelfen und die gr. kath. Kandidaten des geistlichen Standes zu guten, der Kirche und dem Staate nützlichen Seelenhirten bilden zu können, bitte ich Ein Hochlöbliches k. k. Landespräsidium um hochgeneigte Veranlassung, womit:

I) die begonnene Verhandlung wegen Errichtung eines ganzen gr. kath. Diözesanseminariums zu Przemysl bald möglichst ihrem Ende zugeführt werden möge;

II) eine Hälfte der theologischen Lehrkanzeln zu Przemysl mit den gr. kath. und die andere Hälfte mit lat. Priestern besetzt werde und somit die Kandidaten zur Besetzung der Lehrkanzeln: der Kirchengeschichte sammt Kirchenrecht, des Bibelstudiums des Neuen Testaments und der Moraltheologie vom gr.

kath. Ordinariate, und zur Besetzung der Lehrkanzeln des Bibelstudiums des Alten Testaments, der Dogmatik, der Pastoraltheologie, dann der Katechetik sammt Methodik vom lat. Ordinariate vorgeschlagen werden, zumahl da dieses infolge des hierortigen Ordinariatsberichts vom 4ten Jänner 1840, Z. 7 mit hohem Landespräsidialerlasse vom 27ten Februar 1840, Z. 384 zugesichert worden ist. Diese Maszregel dürfte auch in politischer Hinsicht als eine Kontrolle nützlich seyn; und

III) womit die Vorlesungen über die Pastoraltheologie für die gr. kath. Kandidaten des geistlichen Standes in ihrer ruthenischen Muttersprache gehalten und hiezu ein eigener Professor angestellt werde.

Schlieszlich da das hierortige Ordinariat unterm 22ten Juni 1844, Z. 68 die allerunterthänigste Bitte Seiner k. k. Majestät um Erhöhung des mit h. Hofkanzleidekrete vom 27. Dezember 1836, Z. 33266 systemisirten Unterstützungsbeitrags für die Pfarradministratoren von 100 auf 120 fl. C. M. und für die Kaplaneiadministratoren von 60 auf 100 fl. C. M. unterbreitet und aus diesem Anlasse den mit h. Gubernialverordnung vom 3ten März 1845, Z. 11262 abgeforderten Ausweis aller im Verwaltungsjahre 1844 durch Lokaladministratore versehenen Pfarreien und Lokalkaplaneien hohen Orts unterm 29. März 1845, Z. 980 vorgelegt hat, aber bis nunzu der erwünschten Entscheidung des obigen Bittgesuchs entgegensieht, so waget das Ordinariat Ein Hochlöbliches k. k. Landespräsidium um hochgeneigte Verwendung bei Seiner k. k. Majestät wegen allergnädigster Bewilligung des oberwähnten erhöheten Unterstützungsbeitrages für die stets treuergebene gr. kath. Geistlichkeit in Ehrfurcht anzugehen.[1])

---

[1]) Згаданого в письмі додатку не знайшлося. Мав се бути зміст старостинських звідомлень. Були запитувані старости: Карл Чеч фон Ліпденвальд в Перемишлї, Тад. фон Лєдерер в Ряшеві, Іґнац фон Гіцґерн в Самборі, Йоган фон Остерман в Сяноцї, Стан. Пшибильський в Яслї, Кароль Бохиньский, відзначений російським орденом св. Володимира, в Санчи, Ігн. Мартинович в Жовкві. Однаково стилїзовані запитання вислано до них із Ординаріяту дня 11 марта 1846 р.

Показчик імен і назв

згаданих у листах і урядових письмах.

*

PUBLIKATIONEN

der Ševčenko-Gesellschaft der Wissenschaften in Lemberg

Čarnećkyj-Gasse, 26.

(in ukrainischer Sprache).

Mitteilungen der Ševčenko-Gesellschaft der Wissenschaften, bis jetzt erschienen Bde I—CXXXIII (Geschichte, Archäologie Ethnographie, Sprache und Literaturgeschichte, besonders der Ukraine). (B. I—XX vergriffen; Bd. XCIX—C erscheinen später).

Publikationen der Sektionen und Kommissionen der Ševčenko-Gesellschaft der Wissenschaften:

A. Die historisch-philosophische Sektion publizierte bis jetzt:

1. 15 Bände ihrer Beiträge (Zbirnyk istoryčno-filosofičnoi sekcii).
   Bd. I: M. Hruševškyj, Geschichte der Ukraine. T. I. (bis Anfang des XI Jahrh.).
   Bd. II: M. Hruševškyj, Geschichte der Ukraine. T. II. (bis Mitte des XIII Jahrh.).
   Bd. III—IV: M. Hruševškyj, Geschichte der Ukraine. T. III (bis zum J. 1340).
   Bd. V: Materialien zur Kulturgeschichte Galiziens im XVIII—XIX Jahrh.
   Bd. VI—VII: M. Hruševškyj, Geschichte der Ukraine. T. IV (bis zum J. 1569).
   Bd. VIII—XI: M Hruševškyj, Geschichte der Ukraine. T. V (Verfassung und soziale Verhältnisse in XIV—XVII Jahrh.).
   Bd. X—XI: M. Hruševškyj, Geschichte der Ukraine. T. VI (Oekonomische, kulturelle und nationale Verhältnisse in XIV—XVII Jahrh.).
   Bd. XII—XIII: M. Hruševškyj, Geschichte der Ukraine. T. VII (Ukrainische Kosaken bis zum J. 1625).
   Bd. XIV: M. Hruševškyj, Geschichte der Ukraine, Bd. VIII, I. Teil.
   Bd. XVI: Al. Novyćkyj, Taras Ševčenko als Maler.
2. Ukrainisch-ruthenisches Archiv, bis jetz 13 Bde (I—X und XIII—XV)

B. Die philologische Sektion publizierte bis jetzt 18 Bde ihrer Beiträge (Zbirnyk filologičnoi sekcii).

Ukrainische Bibliothek. Bd. I—VIII.

C. Die mathematisch-naturwissenschaftlich-medizinische Sektion publizierte bis jetzt 22 Bände ihrer Beiträge (Zbirnyk). (Band XX erscheint später).

D. Die Archaeographische Kommission publizierte bis jetzt folgende Werke:

1. Quellen zur Geschichte der Ukraine.
   Bd. I: M. Hruševškyj, Lustrationen der königlichen Domänen in den Bezirken von Halyč und Peremyšl vom J 1565—66.
   Bd. II: M. Hruševškyj, Lustrationen der königl. Domänen in den Bezirken von Peremyšl und Sanok im J. 1565.
   Bd. III: M. Hruševškyj, Lustrationen der königl. Domänen in den Bezirken von Cholm, Bels und Lemberg im J. 1564—5.
   Bd. IV V: St. Tomašivškyj, Galizische Akten und Annalen aus den J. 1648—1649.
   Bd. VI: St. Tomašivškyj, Galizische Chroniken 1648—1657.
   Bd. VII: M. Hruševškyj, Lustrationen vom J. 1570.

Bd. VIII: Iv. Krypjakevyč, Akten zur Geschichte der ukr. Kosaken 1513—1630.
Bd. XII: Dr. M. Korduba, Akten zur Geschichte der ukr. Kosaken 1648—1657.
Bd. XVI, 1: St. Tomašivškyj, Vatikanische Materialien zur Geschichte der Ukraine 1648—1657
Bd. XXII: Journal von J. Markovyč.

2. Denkmäler der ukrainischen Sprache und Literatur. Bd. I—VII.
3. Kotljarevškyj, Die travestierte Aeneïs, Abdruck der ersten Ausgabe vom J. 1798.
4. Akten-Sammlung zur Geschichte der sozial-politischen und ökonomischen Verhältnisse der West-Ukraine.
5. Ševčenko, Kobzarj, Facsimile der ersten Ausgabe vom 1840.

E. Statistische Kommission publiziert:

1. Studien aus dem Gebiete der Sozialwissenschaften und der Statistik, bis jetzt 3 Bde.

F. Juridische Kommission publizierte bis jetzt:

1. Juridische Zeitschrift, bis jetzt 10 Bde.
2. Juridische und ökonomische Zeitschrift, bis jetzt 10 Bde.
3. Juridische Bibliothek, bis jetzt 4 Bde.

G. Die Ethnographische Kommission publizierte:

1. Ethnographische Sammlung (Etnografičnyj Zbirnyk; bis jetzt erschienen 38 Bände. (Band XX erscheint später).
2. Materialien zur ukrainischen Ethnologie; bis jetzt erschienen 20 Bände.

H Bibliographische Kommission publiziert:

Beiträge zur ukrainischen Bibliographie, bis jetzt 4 Bde.

I. Kommission für klassische Philologie publiziert:

Arbeiten, bis jetzt 1 H. (in lateinischer Sprache).

Chronik der Gesellschaft, enthält Berichte über Tätigkeit der Gesellschaft, sowie der Sektionen und Kommissionen derselben, Bis jetzt erschienen N. 1—66 ukrainisch und 1—59 deutsch.

Diese und andere Publikationen der Gesellschaft sind in der Buchhandlung der Ševčenko-Gesellschaft der Wissenschaften in Lemberg, Ringplatz, Nr. 10 vorrätig.